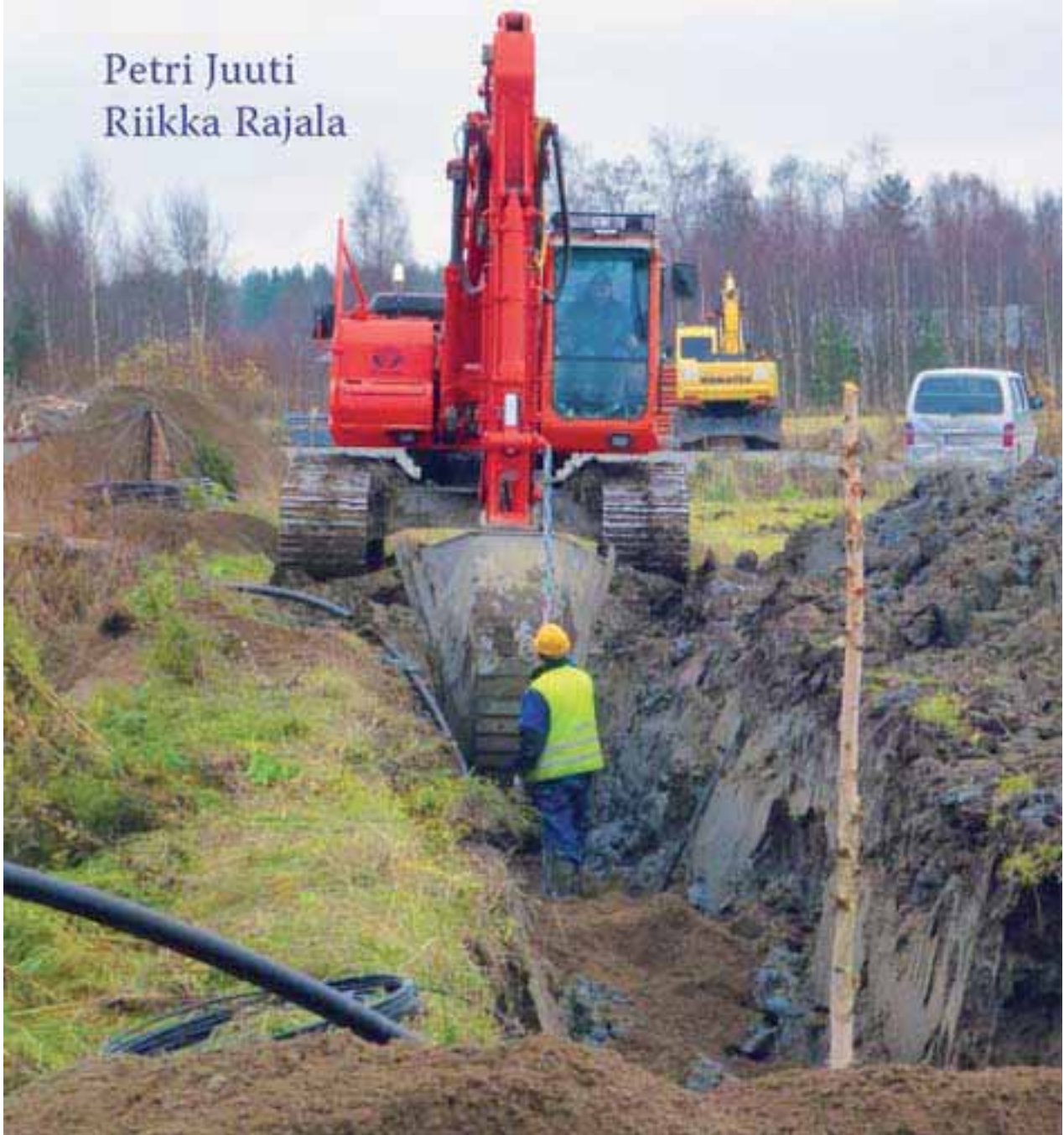

VESI EI JOUDA SEISOMAAN

Kurikan vesihuollon historia

Petri Juuti
Riikka Rajala

Vesi ei jouda seisomaan

KURIKAN VESIHUOLLON HISTORIA

Vesi ei jouda seisomaan

KURIKAN VESIHUOLLON HISTORIA

Petri Juuti & Riikka Rajala

Kirjoittajat: Petri Juuti & Riikka Rajala

© *Kirjoittajat ja Kurikan Vesihuolto Oy*

ISBN 978-952-99235-2-6 (sid.)

ISBN 978-952-99235-3-3 (PDF)

Kuva etukannessa: Niemenkylän jätevesiosuuskunnan rakennustyömaa lokakuussa 2011. (Rajala 2011)

Kansi ja taitto: Riikka Rajala

Paino: Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi 2013

SISÄLLYSLUETTELO

1. Alkusanat.....	10
2. Johdanto.....	16
3. Putket puuta, miehet rautaa Vettä kaivoista, lähteistä ja Kyrönjoesta.....	28
4. Moderni kauppala, modernit palvelut.....	68
5. Kurikan kaupungin vesihuolto.....	118
6. Muistoja Jurvan vesiasioista.....	172
7. Haja-asutusalueiden ratkaisut.....	220
8. Loppuluku Kurikan vesihuollon kehitysvaiheet pähkinäkuoressa.....	256
Lähteet.....	266

*Vanha vesimylly (vesipyörä, vesiratas) Kurikan Riitaluomassa.
(KKuA, Tuomaala Väinö)*

I. ALKUSANAT

Tämän vesihuollon historiasta kertovan kirjan on tarkoitus valottaa vesihuollon kehityskaarta niin Kurikassa, kuin Jurvassakin. Ennen tämän kirjan kirjoittamista vesihuollon historiasta on olemassa vain vähän dokumentoitua tietoa. Historiankirjan tekeminen on ajankohtaista nyt, koska Kurikan Vesiliikelaitos on tarkoitus yhtiöittää ja palvelurakenneuudistuksen myötä tehtiin kuntaliitos Jurvan ja Kurikan välillä ja näyttää siltä, että kuntakentässä tulee vielä suuria muutoksia lähivuosina.

Vesihuolto on ollut Kurikassa ja Jurvassa pääosin erilaisten osuuskuntien, yhtymien, yhtiöiden ja yksityisten talouksien järjestämää aina 60-luvulle saakka. Kunnallinen vesihuolto toiminta talousveden osalta on alkanut oikeastaan 60-luvulla ja viemärlaitostoiminta jäteveden puhdistamoiden rakentamisen myötä 70-luvun puolivälissä. Vieläkin Kurikassa on runsaasti osuuskuntia, yhtymiä ja osakeyhtiöitä, jotka huolehtivat alueensa vesihuoltopalveluiden järjestämisestä Kurikan Vesiliikelaitoksen lisäksi. Erilaisten toimijoiden suuri määrä selittyy Kurikan alueen hyvillä pohjavesivarjoilla sekä pohjalaisella itsellisyydellä ja talkootyö perinteellä. Viemäriverkostoa on Kurikassa laajennettu viime vuosina osuuskuntien toimesta lähes koko kaupungin kattavaksi, kaupungin varsin mittavan avustuksen turvin.

Puhdas ja turvallinen talousvesi on meille täällä itsestään selvyys, mitä se ei suurella osalla maapallon väestöä ole. Hyvät pohjavesivarannot ovat jakautuneet epätasaisesti ja suhteellisesti vain pieni osa väestöstä on sen piirissä. On tärkeää, että me täällä tiedostamme tämän ja pidämme huolen myös tulevaisuudessa hyvistä pohjavesivarjoistamme. Ilmaston muutoksen myötä ääri-ilmiöt lisääntyvät myös täällä ja asettavat omat haasteensa tulevaisuuden vesihuollolle.

Vesihuolto-ala on kehittynyt viime vuosikymmenenä nopeasti niin materiaalien kuin ohjausjärjestelmien suhteen. Työ on muuttunut käsin tehtävästä enemmän konetyön suuntaan ja putkimateriaalit ja erilaiset liitososat ovat helppoja asentaa ja hyvälaatuisia. Atk-järjestelmät ovat tänä päivänä erittäin suuressa roolissa laitosten ja verkostojen ohjauksessa ja kaukovalvonnassa. Näiden uusien järjestelmien ansiosta vesihuollon toimintavarmuus ja turvallisuus on hyvällä tasolla. Uudet järjestelmät asettavat myös henkilöstön osaamiselle ja ammattitaidolle uudet vaatimukset.

Kurikassa ja Jurvassa on aina ollut vesihuollossa kauaskatseisia hyvää tulevaisuuden näkemystä omaavia henkilöitä, jotka ovat omalta osaltaan merkittävästi vaikuttaneet Kurikan ja Jurvan vesihuollon historiaan sekä nykyisen Kurikan hyvin toimivaan vesihuoltoon. Kurikan Vesiliikelaitoksella on motivoitunut ja ammattitaitoinen henkilökunta, joka omalta osaltaan tekee päivittäin tulevaisuuden historiaa.

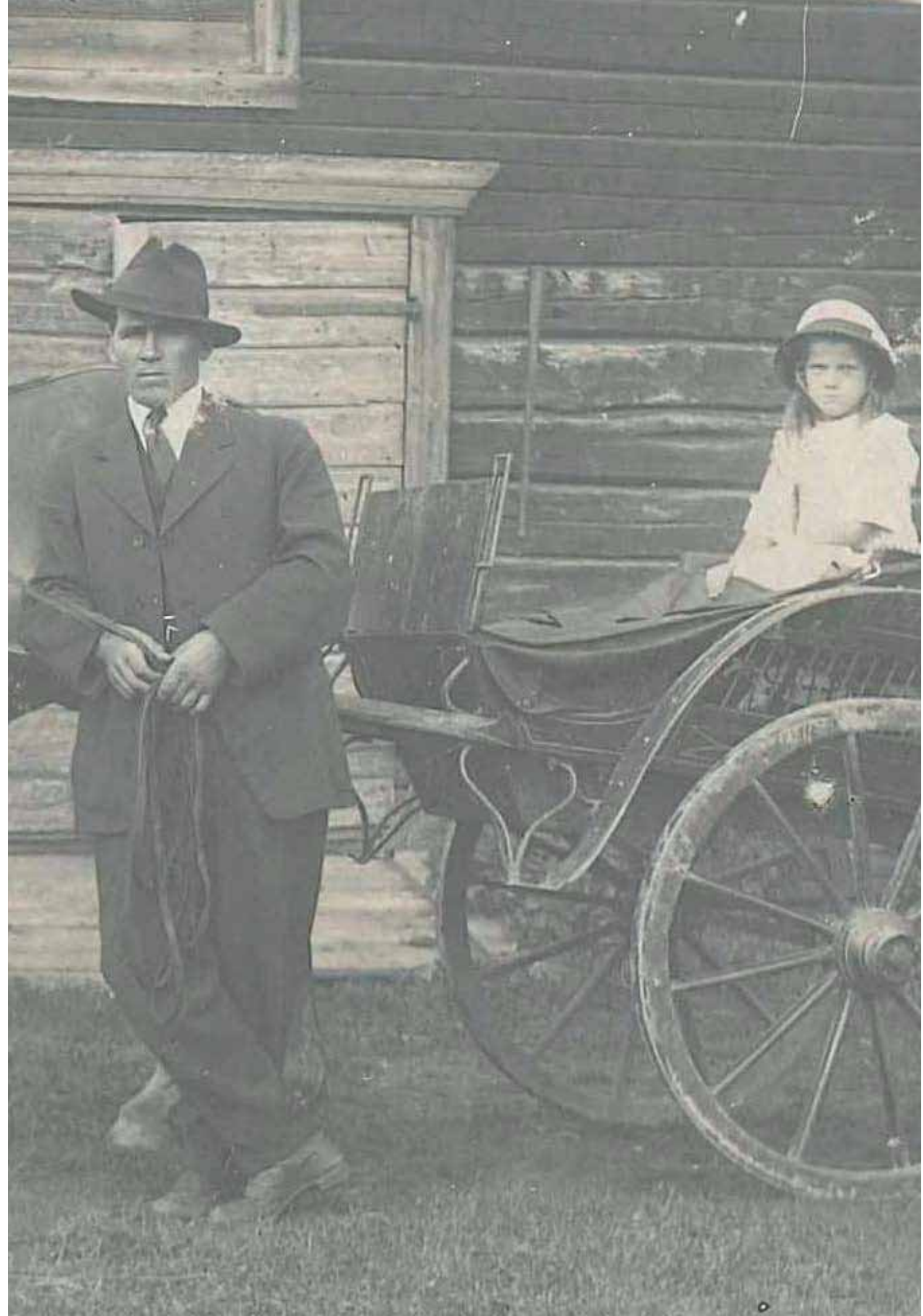
Vesi ei jouda seisomaan kirjan ovat kirjoittaneet dosentti Petri Juuti ja tekniikan tohtori Riikka Rajala Tampereen yliopistolta. Suuri kiitos heille hyvin tehdystä työstä. Kirjan teon aikana kirjoittajat ovat haastatelleet ison joukon vesihuollon toimijoita ja paikallishistorian tuntijoita, joille kiitos heidän panoksestaan työn lopputulokseen. Lisäksi kiitän erityisesti ohjausryhmän jäsenenä toiminutta Vesiliikelaitoksen johtokunnan puheenjohtajaa Toivo Markkolaa sekä koko Vesiliikelaitoksen henkilökuntaa hyvästä yhteistyöstä historiakirjaprojektin aikana.

Juha Kotiranta

toimitusjohtaja

Kurikassa 1920-luvulla - hevoscärryt valmiina. (KKuA, Reinikaisen valokuvat)

2. JOHDANTO

Kuva Kurikasta, Koivistonkylästä Yli-Äijälästä vuodelta 1908. Taustalla ovat asuinrakennus ja tuulimylly. (KKuA/Museovirasto, Paulaharju S.)

Vesi virtaa Kurikassa, sillä Kyröjoen pääuoma saa alkunsa Jalasjoen ja Kauhajoen yhtymäkohdassa Kurikassa. Kyröjoki on Etelä-Pohjanmaan suurin joki. Kurikka sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa. Kaupungin väkiluku on 14 464 (toukokuussa 2012) ja pinta-ala 913,45 km², josta 905,66 km² maata ja 7,79 km² sisävesiä.

Kurikka sijaitsee liikenteellisesti hyvässä paikassa: sieltä on hyvät tieyhteydet Seinäjoelle, Vaasaan ja Tampereelle. Kaupungin läpi kulkee valtatie 3 Helsingistä Vaasaan ja kantatie 67 Seinäjoelta Kaskisiin. Lisäksi Suupohjan junarata Seinäjoelta Kaskisiin kulkee kaupungin läpi. Nykyään radalla on vain tavaraliikennettä, henkilöliikenne loppui vuonna 1968. Kurikan naapurikunnat ovat Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhajoki, Laihia, Maalahti, Närpiö ja Teuva. Reilun neljän tuhannen asukkaan Jurva liitettiin Kurikkaan vuoden 2009 alusta (taulukko 2.1).

Taulukko 2.1. *Kurikan väkiluku 1810–2012.*

Vuosi	Väkiluku
1810	1 565
1850	3 554
1900	7 993
1950	11 263
2012	14 464

Nimenä Kurikka tarkoittaa piikkinuijaa, joita löytyi kaksin kappalein vanhasta vaakunastakin. Kaupunki on saanut nimensä Isovihan aikaan 1701 taajamassa joen vierellä kirkkoa vastapäätä sijainneista Kurikan suvun taloista, jotka ovat vanhaa perua aina 1400-luvulta. Kurikan asutuksesta on kirjallisia todisteita jo vuodesta 1412 lähtien. Silloin Kurikkaan saapui ensimmäiseksi asukkaaksi perimätiedon mukaan Heikki, kotoisin Huittisten pitäjän Lauttakylän kylästä. Tarinan mukaan Heikki päätyi hirviä jäljittäessään Kurikkaan. Pääasiassa kurikkalaiset tulivat erämetsilleen Pirkkalasta, jossa Kurikan talo on ollut jo tätä ennenkin. Siitä on muistona vieläkin Kurikan kaupunginosa Tampereella. Ensimmäisen kirjoissa olevan talon Kurikan suku on rakentanut Kurikkaan Kurikanlahden viereen, jokitörmälle jo 1400-luvun alussa. Mitä ilmeisimmin samalla paikalla kirkkoa vastapäätä on vieläkin vanhin jäljellä oleva Kurikan taloista, Rinta-Kurikka (ent. Wähä-Kurikka). Talon vanhimmat kellariosat ovat 1400–1500-luvulta.

Maaseudulla vettä hankittiin pääasiassa pienelle ihmisjoukolle, mutta usein suuremmalle määrälle eläimiä. Varhaisimmat vedenottoapaikat olivat puhtaita pintavesiä, lähteitä ja kaivoja. Etenkin kuivuuden yllättäessä jouduttiin turvautumaan myös pintavesiin. Varhaisin asutus rakentui Suomessa vesistöjen välittömään läheisyyteen paitsi vesihuollon myös kulkuyhteyksien ja kalastusmahdollisuuksien takia. Sulan veden aikana oli kätevä liikkua veneellä ja talvella jää tarjosi tasaisen tien. Kaivot tehtiin yleensä Suomessa yhtä taloutta tai korkeintaan muutamaa taloa varten. Huonon veden vuoksi kylillä saattoi olla yhteinen kaivo tai talvella avanto.¹ Kaikkialle hyviä kaivoja ei voitu kuitenkaan huonojen olosuhteiden vuoksi rakentaa.

Talon paikkaa suunniteltaessa olikin ensimmäiseksi tutkittava veden saatavuus. Erityisesti lähteen läheisyydessä oli perinteisesti hyvä talonpaikka tai jos lähde ei ollut, piti hyvän kaivopaikan merkkejä etsiä maastosta. Samuli Paulaharjun mukaan esimerkiksi vanhassa Viipurin läänissä tällaisia merkkejä olivat kansan mielestä: ”Mis on paju, mis utu pyssyy kaemman kesäl, mis kohas kaste heinäs on kauemman”. Kaivoa etsittiin monin keinoin, joista ns. taikavarpu lienee tunnetuin. Kaivoa etsittiin myös siten, että vatsallaan maassa maaten heiteltiin kolikkoa lausuen samalla: ”Virka miule, missäpäin se vessuon kulkee”. Tämän jälkeen uhrattiin raha maanhaltijalle, joka tämän jälkeen näyttää hyvän paikan kaivolle.²

Lähde saattoi palvella myös uskonnollisia tarkoituksia. Uhrilehtojen yhteydestä on löydetty lähteitä ja myös lähteitä on käytetty uhripaikkoina.³

Keski-Pohjanmaalla jopa neljällä tai viidellä talolla oli ihmisten kulutusta varten yhteisesti kunnossa pidettävä vinttikaivo sekä lisäksi kullakin talolla oma navettakaivonsa. Näyttää siltä, että vinttikaivo on tullut maahamme viimeistään 1600-luvun loppupuolella ja se on ollut yleisesti käytössä jo 1700-luvun alusta lähtien.⁴ Kuningas Adolf Fredrikin kuuluisalta Suomen matkalta 1752 on jäänyt elämään myös tarina, jonka mukaan hän kävi Iin vanhassa pappilassa vierailulla ja nosti

1 Katko 1988, 9; Salo 2004, 250, 256.

2 Paulaharju 1906, 1-2.

3 Huurre 1983, 209.

4 Apellgren 1901, 52,61; Vuorela 1975, 300; Sinisalo 1980, 4; Katko 1996, 27; Niiranen 1981, 155.

itse vinttikaivolla vettä juotavaksi.⁵ Samalla matkalla sai nimensä myös Niinisalossa sijaitseva lähde, jota kuninkaan levähdystauon jälkeen on kutsuttu Kuninkaanlähteeksi.⁶

Vastaava maanmerkki on myös Kurikan kusikivi. Vuonna 1752 kuningas Aadolf Fredrik matkusti puolisoineen Turusta Kurikan kautta Vaasaan ja perimätiedon mukaan kuningatar Loviisa Ulriika (1720–1782, oli Ruotsin kuningatar vuosina 1751–1771) piipahti kiven takana tarpeillaan. Aadolf Fredrik (1710 – 1771) oli Ruotsin kuningas vuosina 1751–1771.

Kiteeltä löytyy 1800-luvun lopusta peräti kolme vinttiä samasta kaivosta. Jokaisella talolla oli oma ”nosturinsa” vaikka yksi yhteinenkin varmasti olisi riittänyt. Kaivosta otettiin vettä vielä 1998.⁷

---

5 Paulaharju 1995, 101-102.

6 Paulaharju 1919, 117-119.

7 Jormanainen 2002, 12.

Kurikan kusikivi. Kuningatar Loviisa Ulriika (1720–1782, oli Ruotsin kuningatar vuosina 1751–1771) piipahti kiven takana tarpeillaan vuonna 1752. (Juuti 2012)

Vinttikaivoa huomattavasti harvinaisempi oli ranskalaisen Montgolfierin vuonna 1796 keksimä vesioinas, joka hyödyntää virtaavan veden liike-energiaa vesi-iskun avulla. Paine nousee, kun liikkuva vesimassa jarrutetaan äkkiä. Vesioinaita rakennettiin Suomessa 1800-luvun lopulla koskien ja jyrkästi laskevien purojen varsille. Samoihin aikoihin huomattavasti yleisempi vedennostokeino oli tuulimoottori. Koska tuulta ei ollut jatkuvasti saatavilla, täytyi tuulimoottorin lähelle tehdä varastosäiliö. Kurikan Mietaan kylässä oli vielä 1950-luvun lopussa käytössä useita vesioinaita, joiden kilkutus kuului yötä päivää.⁸

Kurikan kappeli perustettiin 1672. Kurikassa teollistuminen alkoi 1800-luvun alussa metalli- ja puuteollisuuden saroilla. Kunta itse-

---

8 Katko 1996, 113-115.

näistyi vuonna 1868 ja sai kauppalanoikeudet vuonna 1966. Kurikasta tuli kaupunki vuonna 1977. Vuoden 2009 alussa Jurvan kunta liittyi Kurikkaan.

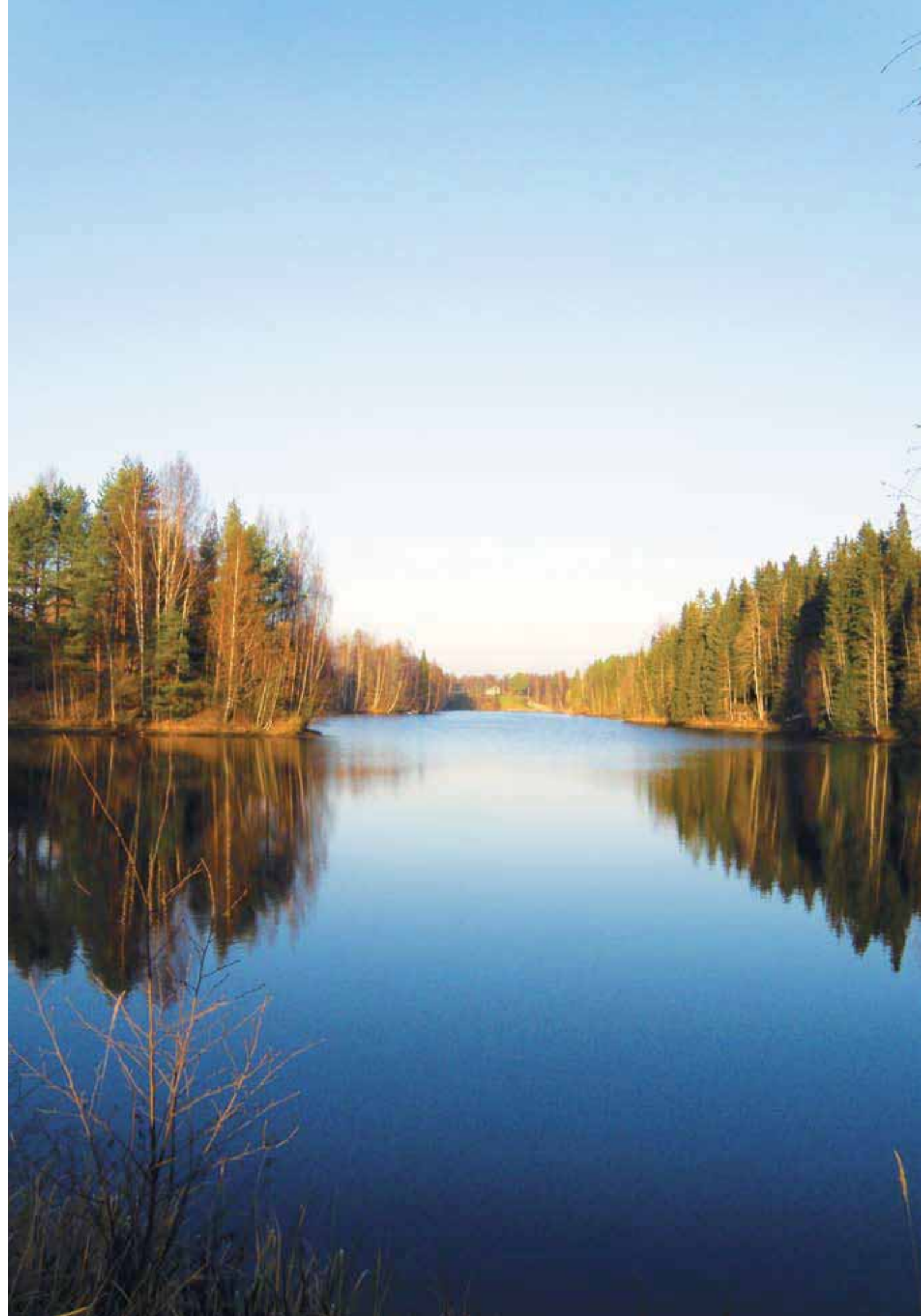
Kaupungissa on useita teollisuusyrityksiä. Suurin työllistäjä on työko-neiden ohjaamoja valmistava Rautaruukki Oy:n osa, Velsa. Rautaruukilla on Kurikassa yli 400 työntekijää. Myös Pohjanmaan Kaluste Oy työllistää yli 100 henkilöä. Työllisestä työvoimasta 53,2 % työskentelee palvelusektorilla. Siitä huolimatta maa- ja metsätalouden osuus on 9,4 % työllisestä työvoimasta.

Kurikassa on peräti 38 kylää: Hakuni, Juonenkylä, Kakkuri, Kamppi, Keskusta, Korvenkylä, Laulaja, Levi, Lohiluoma, Luomainkylä, Luopa, Lusankylä, Mieto, Myllykylä, Oppaanmäki, Panttila, Pitkämönkylä, Polvenkylä, Salonkylä, Syväojankylä, Säntti, Tuiskula, Varpahaiskylä ja Viitala sekä Jurvan kanssa tehdyn kuntaliitoksen myötä Harjunkylä, Jurva, Jyrynkylä, Järvenpää, Kentta, Kesti, Koskimäki, Metsäkylä, Niemenkylä, Närvijoki, Rannankylä, Sarvijoki, Tainuskylä ja Tupenkylä.

Kylien vesihuolto on kehittynyt omaa tahtiaan paikallisen aloitteellisuuden ja talkoo- eli kökkäperinteen siivittämänä. Useimmiten vesihuollon ratkaisuja etsittiin vesiosuuskunnan voimin. Näin kävi myös kirkolla eli Kurikan keskustaaajamassa. Ensimmäinen koko taajaman kattanut vesilaitos syntyi vuonna 1951. Se otti vetensä Kyrönjoesta.

Kaiken kaikkiaan vesilaitosurakka oli hyvin mittava hanke suhteutettuna kunnan kokoon ja voimavaroihin. Kurikassa oli vuonna 1951 yhteensä reilut 11400 asukasta. Vesilaitoksen arvioitiin riittävän noin 20–30 vuoden ajan eli noin 1970–80-lukujen taitteeseen asti. Toisin kuitenkin kävi.

Kyrönjoen pituus on noin 200 kilometriä ja vesistöalueen pinta-ala on 492 297 hehtaaria. Valuma-alueesta on peltoa noin kolmannes, viidesosa suota ja kaksi viidesosaa metsää. Nämä viljelylakeudet on valittu yhdeksi Suomen kansallismaisemista. Vaasan kaupunki ottaa raaka-vetensä Kyrönjoesta. Joen vesistöalueella on myös muutamia vesivoimalaitoksia. Kyrönjoen suuret latvahaarat ovat Seinäjoki, Jalasjoki ja Kauhajoki. Kyrönjoen pääuoma alkaa Kauha- ja Jalasjoen yhtymäkohdasta Kurikasta, ja joki virtaa Ilmajoen, Seinäjoen, Ylistaron, Isonkyrön, Vähänkyrön ja Mustasaaren kautta Perämeren Vassorinlahteen Vaasan pohjoispuolella.

Peltovaltaisia valuma-alueita on alavilla jokilaaksojen alueilla, kuten Ilmajoella. Jokiuomasta kauempana on moreenipohjaista metsää. Kyrönjoen vedenjakaja-alueet ovat soisia. Kuivina kesäaikoina veden virtaama on pieni ja veden viipymä on pitkä. Tuolloin aikana veden ravinteet aiheuttavat voimakasta rehevöitymistä.

Kyrönjoen alueella on paljon Itämeren litorinavaiheen aikana kehittyntä hapanta alunamaata. Tuolloin merenpohjalle sedimentoitunut savi sisältää paljon merivedestä peräisin olevia sulfideja. Sulfidi pohjavesipinnan laskiessa hapettuu rikkihapoksi ja muodostaa helposti veteen liukenevia happamia suoloja. Happamuus onkin yksi Kyrönjoelle tyypillinen piirre, mikä aiheuttaa kalakuolemia ja on erityisen haitallista mädille ja kalanpoikasille.

Kyrönjoen kalasto on rikasta ja suistoalueella esiintyy noin 60 kalalajia, joista suuri osa on merikalaja. Kyrönjoen suisto toimiikin koko yhtenä Merenkurkun alueen kalojen tärkeimpänä kutu- ja poikastuotantoalueena. Kalakantoja hoidetaan istutuksilla, joissa jokeen on istutettu muun muassa lohta, taimenta, siikaa ja harjusta. Tulvasuojelullisista syistä Kyrönjoen vesistöalueen yhteyteen on rakennettu Liikapuron, Pitkämön, Kalajärven ja Kyrkösjärven tekojärvet sekä Malkakosken tekokoski.

Tänä päivänä Kurikan Vesihuolto Oy:n perustehtävänä on jakaa talousvettä asiakkaille sekä kerätä ja puhdistaa jätevedet Kurikan kaupunginvaltuuston päättämällä toiminta-alueella.

Tässä kirjassa kuvataan arkistoaineistojen, kirjallisuuden, sanomalehtiutisten, haastattelujen sekä valokuvien avulla Kurikan vesihuollon kehittymistä ja painotetaan lähinnä keskustajamaan muutakaan kehitystä Kurikassa unohtamatta. Kiitoksia kaikille 21 haastatelluille, Kurikan kaupungin arkistolle, Kurikka-Seura ry:lle, valokuvaaja Tommi Pantille sekä muuten apuaan antaneille henkilöille, museoille ja arkistoille. Kiitos myös tutkimusapulaisille Iikka Hautamäelle ja Lari Wennströmille. Erityiskiitokset historian ohjausryhmälle eli Toivo Markkolalle ja Juha Kotirannalle, sekä dosentti Tapio Katkolle ja FT Harri Mäelle hyvistä kommentteista.

Antoisia lukuhetkiä Kurikan vesiasioden parissa!

Kirjoittajat dosentti, FT Petri Juuti & TkT Riikka Rajala

Kurikka pähkinäkuoressa

Maakunta Etelä-Pohjanmaan maakunta
Seutukunta Seinäjoen seutukunta

Perustettu 1868
– kaupungiksi 1977
Kuntaliitokset Jurva (2009)

Kokonaispinta-ala 913,45 km²
– maa 905,66 km²
– sisävesi 7,79 km²

Väkiluku 14 568

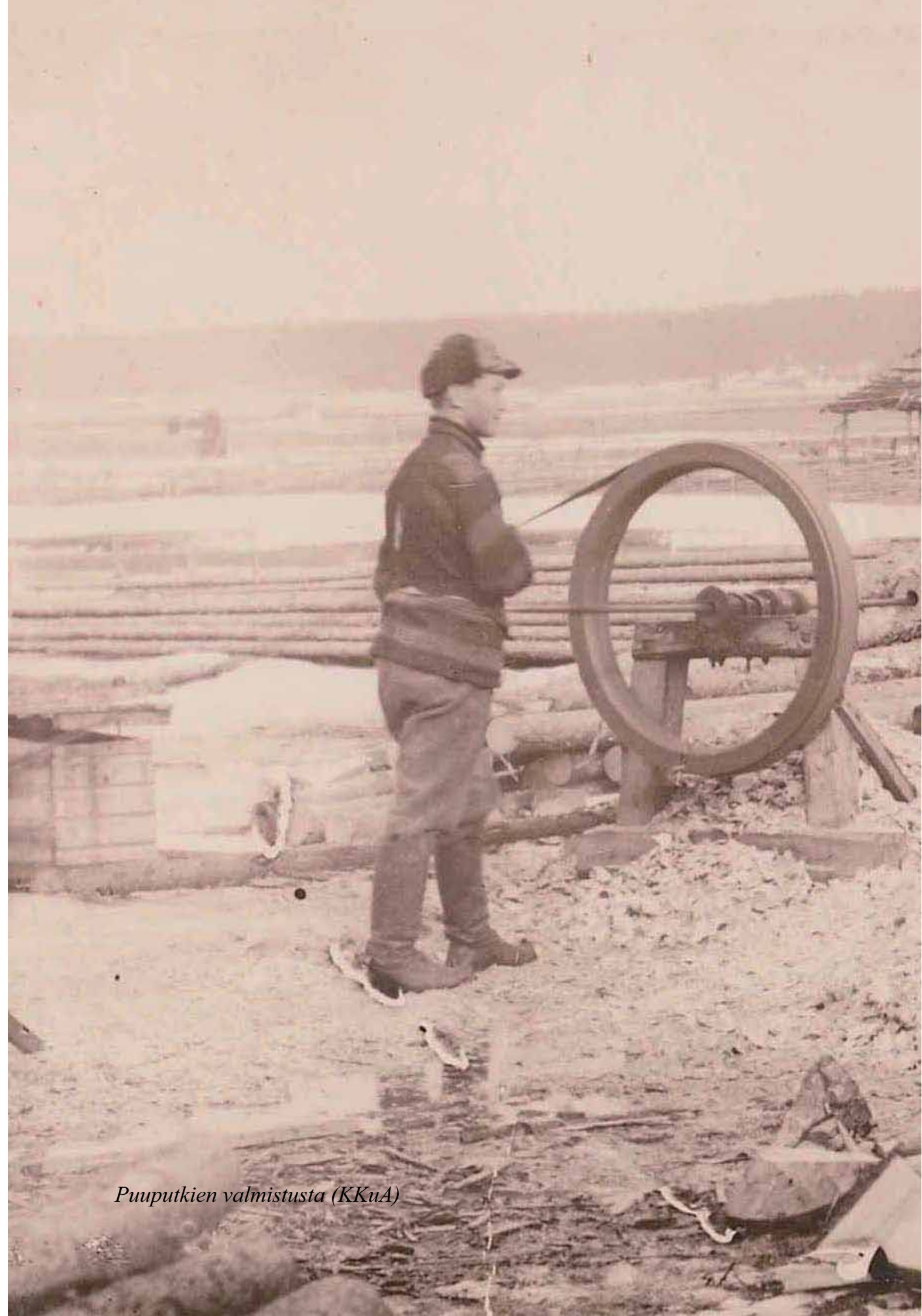
Ikäjakauma 2010
– 0–14-v. 15,6 %
– 15–64-v. 63,4 %
– yli 64-v. 21,0 %

Välimatkoja

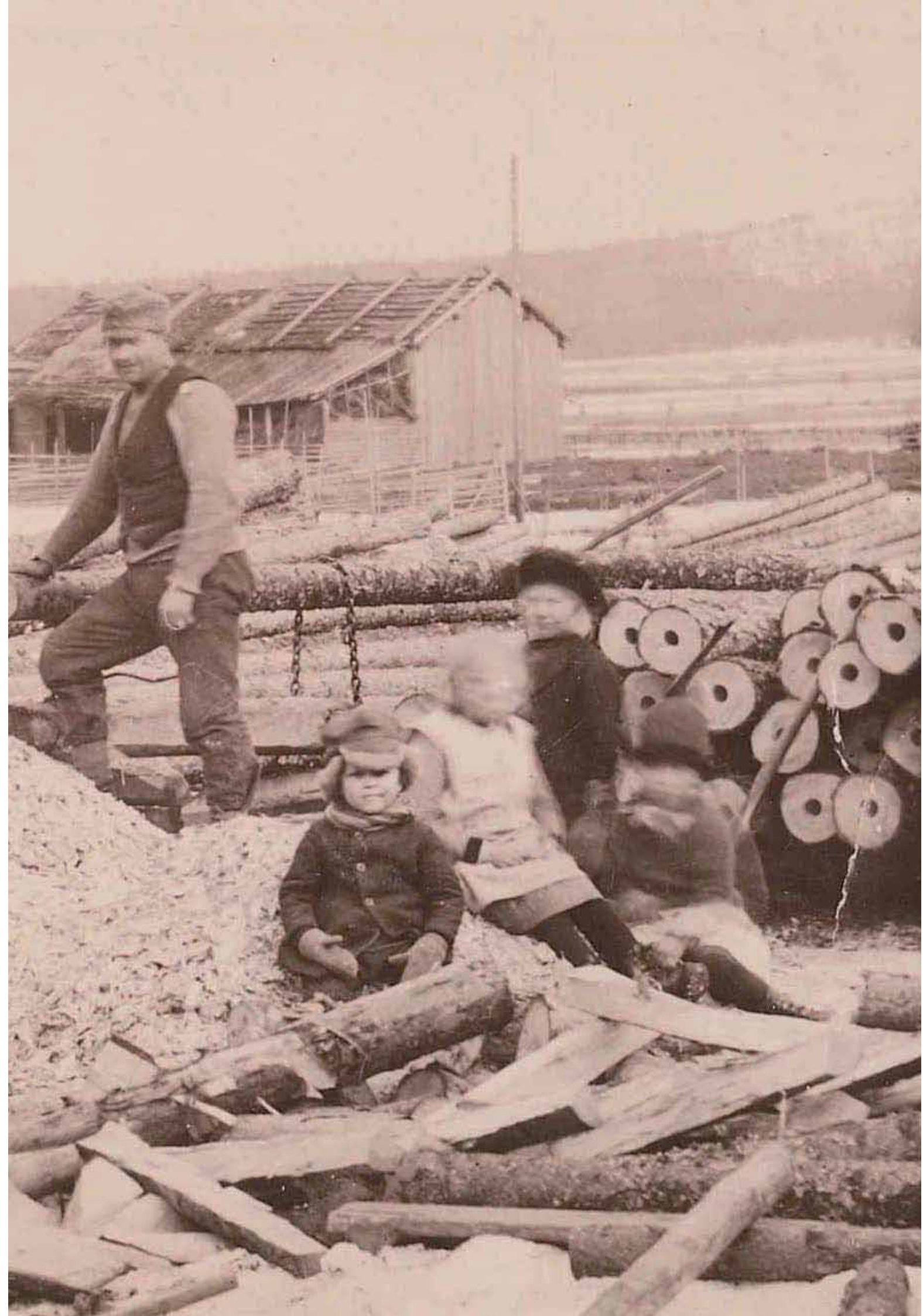
* Helsinkiin 346 km
* Tampereelle 169 km
* Turkuun 275 km
* Ouluun 357 km
* Lahteen 294 km
* Kuopioon 340 km
* Jyväskylään 214 km
* Poriin 153 km
* Vaasaan 76 km
* Seinäjoelle 32 km
* Lapualle 57 km

Puuputkien valmistusta (KKuA)

3. PUTKET PUUTA, MIEHET RAUTAA

Vettä kaivoista, lähteistä ja Kyrönjoesta

Vesijohtoverkon puisia putkia asennetaan Jurvassa 23.9.1948.

(Tampereen museot)

Vuonna 1868 Kurikasta tuli itsenäinen kunta. Terveydellinen tilanne kunnassa oli varsin samanlainen kuin muissakin saman kokoluokan kunnissa Pohjanmaalla. Vaikka alue olikin varsin vauras, kulkutaudit vaivasivat säännöllisin välein eikä aina kaivojen vesikään tahtonut riittää. Etenkin runsaslukuinen karja tarvitsi paljon vettä. Vesilaitoksesta keskusteltiin kunnassa jo 1800-luvun lopulla.

Savo-Karjala 66 17.6.1896 Kurikan kirje kertoo Kurikan poliittisesta ilmapiiristä sekä sivuaa myös kunnallistekniikan tilaa 1890-luvun puolivälissä. Näin nimimerkillä ”Teidän nöyryn palvelijanne Kurikka” kertoo:

”Kun itse ”sähkö” viime talvena (1895) teki ehdotuksen kaupungin valtuuskunnalle kaupungin katujen sähkövalolla valaisemisesta ja tarjoutui valon hankkijaksi, herätti se toisessa puolueessa [...] suurta vastenmielisyyttä. Sydämmessään nämä vastustavalle kannalle asettuneet toisen puolueen miehet kyllä myönsivät sen, että kaupunkimme katuvalaistus oli kovin huono ja että sitä ennen pitkää tavalla tahi toisella olisi korjattava. Mutta että sen korjaajaksi tarjoutui itse ”sähkö!” Ei, se ei saa käydä päinsä! [...] Näin ollen, täytyi tässä ehdottomasti tulla riita miehistä, vaan ei mielipiteistä. [...] Kun kaikki asiat kesäkuuhun mennessä sitten ovat ehtineet ympäri käydä, on ”Sampo” jättänytkin tarjouksen tekemättä, vesijohto, *) johon sitten asiaa tahdottiin yhdistää, jätetty eri asiaksi ja toiseen kertaan [...] Kehoitin viimein, >>että joku toinen innokas liikemies rupeaisi Kurikan kaupungille tarjoamaan puhdasta vettä, jonka puutteessa se suuresti on>>. Entä jos sama liikemies rupeaisi tuota puhdasta vettä tarjoamaan. Nuo toisen puolueen miehet tästäkin tietysti tekaseisivat puolue-kysymyksen syystä, että tarjooja on juuri ”sähkö”. Ennen he varmaankin tyytyisivät siihen veteen, jota on saatavana, ennenkun ottaisivat sitä ”sähköltä”, (joka on sellainen mies ”ettei osaa edes polkupyörällä ajaa!” kuten minä saatan kaikille vakuuttaa), sillä sen kanssahan he eivät tahdo asioihin mennä ja josta ”affääri” olisikin vielä kannattavaa laatua, tulisivathan he silloin..aut...Uh! Ihanpa se nostaa kylmän hien nahkalle kuumallakin kesäpäivällä ajateltaessa. [...] Voi maailmaa pahennusten j.n.e.! Teidän nöyryn palvelijanne Kurikka.

*Tämä puolue kun oli ennen jo hankkinut Kurikan kaupungille viinaa tahtoi nyt saada vettäkin.”

Säntin pihamaata Kurikassa, Miedon kylässä. Isäntäväki Mäki-Säntti. Kuva vuodelta 1908. (KKuA/Museovirasto)

Kurikan kappeliseurakunnan kappalainen 1.5.1850 alkaen, Fredrik Johan Leidenius ryhtyi hankkimaan kirjoja seurakuntalaisilleen. Kirjasto perustettiin jo vuonna 1863. Tuolloin sillä oli 60 kirjaa, joista suurin osa oli sisällöltään uskonnollisia. Kirjaston sijoituspaikaksi määrättiin kirkon sakaristo, mutta kirjastonhoitaja Herman Hermaninpoika Plosila sijoitti kirjaston kotiinsa ja piti sitä auki sunnuntaisin yhden tunnin jumalanpalveluksen jälkeen. Kirjaston säännöissä vuodelta 1876 lainakirjaston paikaksi vahvistettiin pitäjän tuvan kamari. Myöhemmin kirkonkylän kirjasto siirrettiin Kankaan kansakoululle, jonka opettaja Kaarlo Saari oli lupautunut sen hoitajaksi. Kurikan kylille oli muodostanut lukuyhdistysten tapaan toimivia kirjastoja. Niitä oli ainakin Miedon, Koiviston, Luovan, Tuiskulan ja Polven kylissä. Ne sijoitettiin myöhemmin perustettaville kansakouluille. Kirjat hankittiin arpajaisilla, illanvietoilla ja harjoittamalla keräystoimintaa. Kunta ryhtyi jo

*Mylly Kurikassa vuonna 1908. Tarkempi paikka on Mieto, Lusankylä.
(KKuA/Museovirasto)*

vuonna 1875 rahoittamaan kirjastoa pienellä osuudella viinavoittovaroista. Täysin kunnalliseksi kirjastolaitosta alettiin suunnitella 1920.⁹

Viinavoittorahat tulivat ns. anniskeluyhtiöltä. Viinavaroilla oli suuri merkitys myös perustettaessa Suomen vesilaitoksia. Kullakin paikkakunnalla 1800-luvun loppupuolella jokin yhtiö otti vastatakseen viinaverosta ja sai samalla yksinoikeuden viinanpoltoon. Esimerkiksi Tampereella vuoden 1880 syksyllä valtuusto määräsi anniskeluyhtiön voittovaroista 10 000 markkaa rahastoitavaksi vesijohdon rakentamista varten. Nämä yhtiöt olivatkin kaupungeille erittäin hyvä tulolähde. Tampereen vuonna 1882 valmistunut matalapaineinen vesilaitos rakennettiin kokonaan anniskelu- eli viinavaroin.

Vaasassa kruunun viinanpolttimo sijaitsi Korsholman kuninkaan kartanon alueella kaupungin ulkopuolella. Se rakennettiin jo vuonna 1772 Kustaa III kiellettyä kotitarvepolton ja otettua viinanpolton val-

Kurikan kirkko noin 1910. (KKuA/Museovirasto)

tion yksinoikeudeksi. Kruununpolttimon voittovarot menivät valtion kirstuun, mutta vuoden 1786 jälkeen alkoi viinavaroja tulla myös kaupungin käyttöön, kun kotipoltto jälleen sallittiin valmisteveroa vastaan. Vesilaitoksen perustamista varten kerättiin yleensä vähitellen rahastoa, joka oli noin 10 prosenttia hankkeen kuluista. Sitä kartutettiin veroilla, lahjoituksilla ja testamenteilla, jotka olivat varsin huomattavia eri puolella Suomea. Lainaa otettiin tarvittaessa myös paikallisista pankeista. Palovakuutusyhtiön laina oli kuitenkin yleensä suurin yksittäinen rahoituslähde ja sen korko oli merkittävästi pienempi kuin muilla rahoittajilla. Olihan myös vakuutusyhtiön etu, ettei suurpaloja tullut tai että ne pystyttiin sammuttamaan tehokkaasti. Tuolloin muistettiin vielä koko Suomessa Turun suurpalo vuodelta 1827. Vaasassa Anniskeluosakeyhtiön kuusi myymälää tuottivat vuosina 1876–1919 hyvin ja kaupunki käytti voittovarot erityisen jakokomitean suosituksen mukaisiin tarkoituksiin. Anniskeluyhtiöt olivat eri kaupungeissa

Venäjän armeijalle tehtyjä ambulansseja ajokalustetehtaalla. Kär-ryjen valmistaja oli käsityöläisten osuuskassa. Kuva Kurikasta noin 1915-17.(KKuA/Museovirasto)

hyvin tuottoisia ja niiden varoja käytettiin yleishyödyllisiin tarkoituk-
siin kuten vesilaitosten perustamiseen.¹⁰

Vesinoitია ja kaivoja

Teollistuminen ja väkiluvun kasvu (1900-luvun alku- puolisko) vauhdittavat vesihuoltoa

Otavan kustantama Tietosanakirja vuodelta 1913 kuvailee Kurikkaa
ytimekkäästi:

*”1.Kunta, Vaasan l., Ilmajoen kihlak., Kurikan nimismiesp., sijaitsee
Kyröjoen latvajuoksun varrella Kauhajoen pitäjän pohjoispuolella;*

---

10 Juuti 2001, 81; Juuti & Katko 2006.

*Tulipalon jälkiraivaus Kurikassa, Kankaankylässä 1930-luvulla.
(KKuA)*

kirkolle Kurikan rautatieasemalta ½ km. Pinta-ala 450,7 km², josta viljeltyä maata 10805 ha (1901); manttaalimäärä 35 29/48, talonsavuja 326, torpansavuja 364 ja muita savuja 641 (1907). 8952 as. (1910), miltei kaikki suomenkielisiä; 1517 ruokakuntaa, joista maanviljelystä pääelinkeinonaan harjoitti 1239 (1901). 1123 hevosta ja 3662 nautaa (1909). Kansakouluja 7. Ajokalukoulu. Kunnanlääkäri; apteekki. Keuhkotautiparantola (v:sta 1910). Säästöpankki. Teollisuuslaitoksia: 5 sahaa, 4 meijeriä ja 4 myllyä. Historiallisia muistopaikkoja: Nuijasodan taistelukenttä Santavuoren luona. ”

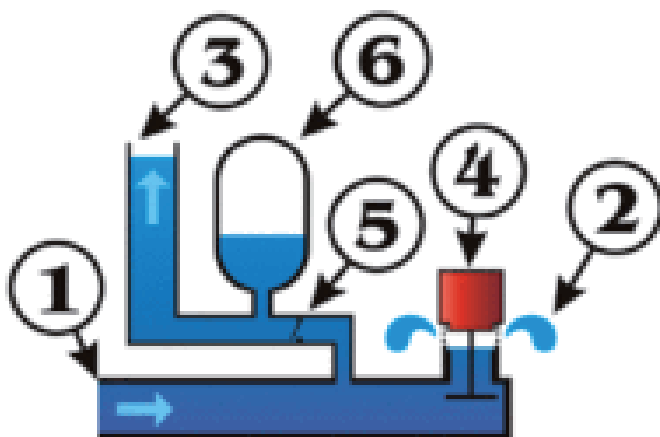
Kurikan seurakuntaa sama lähde kuvailee seuraavasti:

”Seurakunta, konsistorillinen, Turun arkkihiippak., Vaasan ylärovastik., perustettu Ilmajoen kappeliksi tuomiokapitulin päät. 25 p:ltä kesäk. 1701; erotettu omaksi khrakunnaksi keis. käskykirj. 18 p:ltä maalisk. 1867 (ensim. vakinainen khra v:sta 1886). Kirkko tiilestä, rak. 1847. (Ensimmäinen kirkko oli v:lta 1672).”

Maaseudulla käymälöiden ja vesijohtojen rakentamisessa edelläkävijöitä olivat kartanot ja pappilat. Keski-Pohjanmaalla jopa neljällä tai viidellä talolla oli ihmisten kulutusta varten yhteisesti kunnossa pidettävä vinttikaivo sekä lisäksi kullakin talolla oma navettakaivonsa. Vinttikaivo on tullut maahamme viimeistään 1600-luvun loppupuolella ja se on ollut yleisesti käytössä jo 1700-luvun alusta lähtien.¹¹ Kiteeltä löytyy 1800-luvun loppupuolelta peräti kolme vinttiä samasta kaivosta. Jokaisella talolla oli oma ”nosturinsa” vaikka yksi yhteinenkin varmasti olisi riittänyt. Kaivosta otettiin vettä vielä 1998.¹²

Vinttikaivoa paljon harvinaisempi vedennostolaite oli ranskalaisen Montgolfierin vuonna 1796 keksimä vesioinas, joka hyödyntää virtaavan veden liike-energiaa vesi-iskun avulla. Paine nousee kun liikkuvaa vesimassaa jarrutetaan äkkiä.

Pumpun osat:

1. Virtaavan veden tuloputki
2. Läpivirtaavan veden poistoputki
3. Paineveden nousuputki (tuottoputki)
4. Hukkaventtiili jossa paino
5. Takaiskuventtiili
6. Painetankki

¹¹ Apellgren 1901, 52, 61; Vuorela 1975, 300; Sinisalo 1980, 4; Katko 1996, 27; Niiranen 1981, 155.

¹² Jormanainen 2002, 12.

Pumpussa on vain kaksi liikkuvaa osaa, painolla tai jousella avautuva hukkaventtiili (4) ja takaiskuventtiili (5). Pumppu voi nostaa vettä 20 kertaa läpivirtaavan veden putouskorkeutta korkeammalle. Pumpun läpi virtaava vesi (1 → 2) sulkee tietyssä virtausnopeudessa venttiilin 4, venttiilin 4 sulkeutumisesta aiheutuva paineisku nostaa vettä säiliöön 6 (paineakkuun), säiliön ilma paineistuu, takaiskuventtiili 5 estää veden paluun ja ylipaine säiliössä työntää vettä putkessa 3 ylöspäin, venttiiliin 4 kohdistuva paine aukaisee sen ja vesi virtaa putkesta jälleen läpi. Vesioinaita rakennettiin Suomessa 1800-luvun lopulla koskien ja jyrkästi laskevien purojen varsille. Samoihin aikoihin huomattavasti yleisempi vedennostokeino oli tuulimoottori. Koska tuulta ei ollut

Saukkolan Voima Oy:n vesioinas.

Muistitiedon mukaan Kurikan Mietaan kylässä kuului 1950-luvun lopulla tasainen kilkatus, kun vesioinaat nostivat joesta vettä. Osmo Koski-Säntin pihapiiristä Säntintieltä löytyi kuvattavaksi käytössä ollut vesioinas, joka palvelee kesäisin puutarhaveden nostossa (Rajala & Juuti 2012).

jatkuvasti saatavilla, täytyi tuulimoottorin lähelle tehdä varastosäiliö.¹³ Vesioinaita oli myös Kurikassa paljon.

Vesioinaita on taas saatavilla, sillä Saukkolan Voima Oy on tuonut Suomen markkinoille tämän perinteisen pumpun, joka ei tarvitse sähköä eikä lihasvoimaa, ja joka kestää käytössä vuosikymmeniä. Oinas pumppaa matalasta koskesta liike-energiaa, painekammiota ja oikein mitoitettuja venttiilejä hyväksikäyttäen pienemmän määrän vettä jopa kymmenien metrien korkeuteen, automaattisesti ja ilman valvontaa. Jo metrin putouskorkeus riittää. Oinas ei kaipa hoitoa, kunhan sitä ei päästetä talvella jäätymään. Hyötysuhde on putouskorkeudesta riip-

13

Katko 1996, 113-115.

puen n. 35–85 %. Bruzaholmsin valimo Ruotsissa valmisti useita kookoja vesioinasta samanlaisena 1890-luvulta lähtien liki sadan vuoden ajan. LO Lundgren i Nässjö AB on nyt valmistanut sarjan täsmälleen perinteisen Bruzaholmsin mallin n:o 4 mukaisia uusia oinaita. Tämä oinas pumppaa 10–25 litraa vettä minuutissa vastapaineesta riippuen. Tämä kone on valmistettu valuraudasta ja messingistä. Tiivisteet ovat paksua nahkaa.¹⁴

Kaupunkilais- ja maalaistalon vedenhankinnassa ei 1800-luvun puoliväliin saakka juuri ollut eroja. Maalaistalossa vettä käytettiin huomattavasti enemmän, sillä karja kulutti paljon vettä. Kaupunkilaistaloissakin oli usein karjaa aivan suurimpia Suomen kaupunkeja lukuun ottamatta vielä 1800-luvun lopussa ja pienemmissä kaupungeissa vielä 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä.¹⁵ Tarkkoja karjan tar-

14 <http://www.elisanet.fi/saukkolan.voima.oy/>.

15 Maamiehen käsikirja 1945, 339, 348, 353-355, 361.

Kurikka Luovankylä. Kuva kevättulvasta Lapiolahden nevalla noin 1930. Matkustajat ja posti kuljetettiin ruuhella tulvan ohi. (KKuA)

vitsemia vesimääriä on vaikea antaa, sillä tarvittu vesimäärä riippuu hyvin monesta tekijästä kuten ravinnosta, eläimen koosta, liikunnan määrästä jne. Maamiehen käsikirja 1940-luvulta toteaa asiasta: ”Juotosta on erilaisia mielipiteitä. Toisten mielestä sonnin juotto olisi rajoitettava 30–40 litraan vettä päivässä. Runsas juominen tekisi heidän mukaansa sonnin suurimahaiseksi ja veltoksi. Toiset taas antavat sonnin juoda mielin määrin itsetoimivasta juottolaitteesta, eivätkä huomaakaan siitä mitään haittaa.”

Käsikirjassa määriteltiin tarkasti, millaista vettä lehmien oli saatava:

”Lehmien on saatava mielin määrin hyvää vettä juodakseen. Hyvä juomavesi on kirkasta, hyvänmakuista, hajutonta ja 8–10 °C lämpöistä”¹⁶

Yleisesti esitetty arvio lehmän tarvitsemasta päivittäisestä vesimäärästä on 50 litraa. Vettä tarvittiin myös navettojen pesuun sekä tietysti myös lehmien pesuun.¹⁷

Ihminen tarvitsee juotavaksi vettä normaalioloissa vain pari litraa päivässä, joten maaseudulla olikin veden kulutuksen kannalta oleellista, että pääosa vedestä tarvittiin eläinten juomavedeksi. Vedenottoa sijoitettiin siksi lähemmäs navettaa kuin taloa. Kotitalouden rationalisointikomitean laskelmien mukaan tämä etäisyys navetasta kaivoon oli 1930-luvulla noin 50 metriä. Sauna taas saatettiin tehdä kaivon lähelle, jotta vedenkanto olisi mahdollisimman helppoa. Maataloushallituksen tutkimuksen mukaan vielä 1950-luvun alussa kaivot olivat yleisimpiä vedenottoaikoja maaseudulla, ja vain seitsemällä prosentilla asunnoista oli vesijohto. Yleisimmät vedennostolaitteet olivat kiulu, käsipumppu ja veivi.¹⁸

Myös Kurikassa pappila ja vauraimmat talot hankkivat vesijohtot jo 1900-luvun ensimmäisinä vuosina. Samoihin aikoihin myös meijereihin johdettiin vesi vesijohtoja pitkin heti perustamisesta alkaen. Kreinin meijeri sai vetensä mäntytykeista kairattuja vesijohtoja pitkin. Vesi meijerille otettiin Hakunin lähteestä. Tästä vesijohtosta vedettiin vesijohtolinjat myös läheisille taloille. Kunnalliskodille vesilaitos rakennettiin kunnan kustantamana. Se oli ensimmäinen kunnan rakennus, johon saatiin johtovesi. Vesi otettiin kunnalliskodin pihan kuilukäivosta noin 15-metrisellä tuulipumpulla. Tuulipumppuja oli hieman myöhemmin myös joillakin yksityisillä taloilla.¹⁹

Kunnanvaltuusto päätti 30.10.1920 muun muassa perustaa oman kunnallissairaalan *”jos rahallinen puoli saadaan tyydyttävästi ratkaistuksi.”*²⁰

Kurikan kunnallislautakunnan pöytäkirja 14.2.1921 kertoo, että Kunnalliskodin vesilaitosta päätettiin korjata. Tuossa vaiheessa vettä oli pumpattu tuulimoottorilla. Nyt päätettiin myydä tuulimoottori ja

17 Maamiehen käsikirja 1945, 355-360.

18 Katko 1988, 8-11; Paulaharju 1958, 32-33; Paulaharju 1906, 7.

19 Rinta-Tassi 2003, 769.

20 Ilkka 2.11.1920.

Nuorisoseurantalkoot kirkonkylällä Kurikassa. (KKuA)

asentaa sen tilalle sähkömoottori. Kunnan taloudenhoitaja valtuutettiin toteuttamaan nämä toimenpiteet.²¹

Vesipulaa koettiin Kurikassa etenkin kuivina kesinä, mutta myös talvisin oli vaikeita aikoja. Kurikka Lehti 1.12.1928 totesi kuitenkin keskustelleensa ”erään Koivistonkyläläisen kanssa kaikenlaista ja siinä sivussa johtui puhe kaivoihin”. Toimittaja totesi koivistonkyläläiselle, että ”kyllä kurikkalaisetkin nyt tänä talvena saavat vettä varmasti riittävästi”. Koivistonkyläläinen kertoi, että vettä heidän kaivossa kyllä riittäisi, vaikka vuoteen ei sataisi. Neuvoksi vesipulasta kärsiville hän antoi, että ”ottakoot muutkin sellaisen vittalla kattojan, niin löytyypä paikka sellainen, ettei vedestä puutetta tule vaikkei taivas antaisi vettä vuosiin.” Haastateltava vielä tunsikin ”tuollaisen mainion noidan” omassa pitäjässä. Kirjoittaja erikseen vielä korosti uskovansa neuvoa.²²

Tämä vesinoitiin uskominen saattaa nykyisin tuntua oudolta. Suomessa on pitkään, jopa vieläkin, uskottu myös vesisuoniin, vaikka

²¹ KKA KL ptk 14.2.1921 §2.

²² Kurikka Lehti 1.12.1928.

Lehmiä Kurikankylässä, Kurikanlahdessa vuonna 1939. (KKuA, Paulaharju S. /Museovirasto)

nykytietämyksen mukaan pohjavesi esiintyy laajoina laattamaisina muodostumina. Vesisuoni on kansanomaisen nimitys, joka pohjautuu uskomukseen siitä, että pohjavesi esiintyisi maassa suonimaisina verkostoina.

Myös Raamattu mainitsee vesisuonet, käsitys onkin tuhansia vuosia vanha. Kalliossa halkeamat ovat tosin lähempänä suonimaisia muodostumia kuin irtomaalajeissa.

JOB 28:10 ja 11

10. Kallioihin murretaankäytäviä, ja silmänäkeekäikkinaiset kalleudet.

11. Vesisuonet estetään tihkumasta, ja salatut saatetaan päivänvaloon.

Vielä vuonna 1950 Suomessa tehdyn selvityksen mukaan lähes 80 prosenttia maamme kaivoista oli etsitty taikasauvan avulla. Vuosina 1949

*Tulipalo toukokuussa 1923 Kurikassa, Jyllintaivalen ajokalutehtaalla.
(KKuA)*

ja 1950 maataloushallituksen vesiteknillisen tutkimustoimisto tutki yli sadan kaivonkatsojan menetelmiä. Heistä 42 saatiin määrittämään vesisuonien sijainnit yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa Helsingissä. Saadut tulokset olivat kuitenkin kaikki keskenään täysin erilaisia.²³ Erilaiset uskomukset ja ämpärijärjestelmä eivät ole täysin syrjäytyneet käytöstä vielä 2000-luvun alussakaan, vaikka yli 90 prosenttia suomalaisista nauttiikin vesilaitosten tarjoamaa vettä.

Suurempia hankkeita

Kunnallisen vesihuollon syntyi Suomessa monivaiheisesti. Ensimmäiset vesilaitokset syntyivät suurimpiin kaupunkeihin 1800-luvun lopussa. Vuonna 1903 vesilaitos oli viidessä Suomen suurimassa kau-

---

23 Katko 1988.

pungissa ja vuonna 1917 jo kuudessatoista kaupungissa.²⁴ Kurikassa ensiksi monet talonmistajat rakensivat omia pieniä vesilaitoksiaan ja 1920-luvun alussa muodostettiin useamman talon vesiyhtymä. Vesiyhtymä otti vettä Riuhdankallion vieressä sijainneesta lähteestä. Vesi johdettiin mäntytuokeista kairattua verkkoa pitkin taloihin. Kuu- luisa putkien valmistaja oli Juho Sillanpää, joka valmisti putkia useita vuosikymmeniä. Samoihin aikoihin myös kunta rakennutti verkostoa sairaalaan ja omistamiinsa kiinteistöihin. vesi alkoi 1930-luvulla käy- dä vähiin, joten kunnantalon vahtimestari Gustafsson kuljetti lisäksi vettä savikaivannosta ”suurella laarilla”. Vuodesta 1929 lähtien kunta myi osuuksia tästä laitoksesta myös yksityisille vedentarvitsijoille.²⁵

Maanviljelijä Jussi Kiskola (s.27.4.1926) muistelee tätä samaa hanket- ta. Hän kertoo, kuinka jo 1920–30-luvulla kurikkalaisten käyttöön otettiin vettä lähteestä, joka sijaitsi noin kilometrin etäisyyden päästä Kiskolan talosta:

”Vesi otettiin täältä noin kilometrin päästä mettästä. Joku lähde siellä oli. Sinne tehtiin iso säiliö ja se tuli sieltä kovalla paineella, kun oli sen verran korkealla. Se tuli oikein kovalla paineella sitten se vesi. Paine oli aika hyvä, kun se niin korkealta tuolta tuli. Aina kahden-kolmen ilmakehän paineella vesi tuli. Mutta se tahtoi olla niin, että vesi ei piisannutkaan kesällä, kun oli kuivaa aikaa. Vesi tuli puuputkilla siel- tä ensin. Sillanpää poras reiät tukkeihin tuossa meidän mailla. Use- ammaltakin taholta ostettiin mäntyjä putkia varten. Piti olla hyviä suuria puita. Se systeemi toimii aika kauan, siihen asti, kun joesta saa- tiin vettä. Mittaria ei ollut kellään, kaikki sai käyttää niin paljon kun halusi, tarvetta oli. Tässä laitoksessa ei varsinaisesti ollut ketään töissä vaan, siinä oli koko kylä yhtenäisesti vastuussa. Siinä kukaan ei varsi- naisesti sitä johtanut. Talkoilla tehtiin, mitä piti tehdä.”²⁶

Vedentarvitsijoita oli monen kokoisia. Erilaisilla tehtailla ja laitoksilla oli omat ratkaisunsa suurempaa vedentarvetta tyydyttämään. Esimer- kiksi limonaditehdas tarvitsi varsin paljon vettä. Into Järvinen muiste- lee tätä laitosta otsikolla ” Limunaati tehtahalla” seuraavasti:

”Pikkupoikana Kurikan Kirkonkylässä tutustuin limonadi- eli limun- aati tehtaaseen. Laitos oli Juho Peltomäen omistama ja sijaitsi nykyi-

24 ks. asiasta tarkemmin: Juuti 2001.

25 Rinta-Tassi 2003, 769.

26 Kiskola J. 24.1.2012.

sen Velsan tehdasalueen länsilaidalla Kampinkylään menevän tien eli nykyisen Suntiontie alkupisteessä. Tehdas oli Peltomäen talon pihan laidassa oleva kymmenkunta metriä pitkä hirsirakennus. Limonadia valmistettiin siten, että ensin sekoitettiin umpinaiseen metalliastiaan esanssia, väriainetta ja vettä. Sen jälkeen astia suljettiin painetiiviisti ja sekaan päästettiin letkuilla hiilihappoa. Hiilihappo eli hiilidioksidi oli painepulloissa, joista sitten päästettiin sopiva määrä astiaan, taisi olla painemittarikin astian kyljessä, vaikka tätä en muista varmasti. Hiilihappo liukeni sopivasti seokseen ja muodosti kuplivan liuoksen, jota sitten sanottiin limonadiksi. Sitten vaan pulloja riviin ja niihin päästettiin saatua seosta, pulloihin pöydällä, kaasun pysyttämiseksi pullossa oli se äkkiä korkattava. Korkki, joka oli alkuperäistä oikeaa luonnonkorkkia, painettiin pulloon pienellä prässilaitteella ja oli sidottava kiinni ohuella rautalangalla eli kuten sanottiin limunaatilangalla. Ennen kuin tähän vaiheeseen oli päästy, oli täytynyt huolehtia monista asioista.

Laitos oli yhdistetty pappilaan menevään vesijohtoon, josta ainakin ajoittain sai vettä, lisäksi oli pihassa kaivo, jonka vesi oli kuitenkin aika tavalla ruosteen ja alunan vaivaamaa, mutta kelpasi sentään pullojen pesuun. Pullot pestiin suuressa peltiruuhessa ja ne käytettiin sen jälkeen pulloharjojen kautta. Harjaa käytti ainakin myöhemmin sähkömoottori. [...] Limonadin aineosina oli siis veden lisäksi ns. esanssi, jossa oli väriaineen lisäksi eri makuisia limetti uutteita, joista limonadin nimikin oli kai tullut. Värejäkin oli punaisen ja keltaisen lisäksi vihreitäkin. Hiilihappo saatiin tehtaalle teräspulloissa paineisenä. Kun paineinen kaasu liukeni limonadiin kesti vähän aikaa ennen kuin se alkoi purkautua pullonsuusta ulos. Piti asettaa korkki suulle ja pullo prässin alle, joka sitten painoi sen syvemmälle. Korkki kuitenkin pamahti ylös, jos pulloa kovasti liikutteli, siksi oli se vielä sidottava rautalangalla.

Lankoja kiinnittämässä meitä kylän poikia olikin aika liuta, juomapalkalla, varsinkin kesäpäivinä jolloin limunaatin menekki oli suurta. Pihamaalla kaivon vieressä oli lankapoikina ainakin Tuomiston Martti, Mäkisen Olavi, Kuivamäen Reino, Niemen Jussi ja muitakin. Peltomäen Elo-poika hääri mestarina, kotonaan kun oli. [...] Myöhemmin juomien valmistus siirrettiin kirkonsillan toiselle puolelle osuusmeijerin lähelle. Luulen, että siirtoon vaikuttivat vesiasiat, tehdas pääsi meijerin hyvälaatuisen vesiyhtymään. Aikanaan alettiin limonadipullot

sulkea ns. patenttikorkeilla ja pullopojat menettivät työnsä ja luontaisetunsa. Sodan tietämällä limonadin valmistus loppui Kurikassa.”²⁷

Kurikan kylien vesihuolto perustui talojen omiin kaivoihin. Vesiosuuskuntia alkoi syntyä 1920-luvulla. Nisulan vesiosuuskunta perustettiin 1925, Hoiskan vesiosuuskunta seuraavana vuonna, Lipastin vesiosuuskunta 1927 ja Salonkylässä 1928. Miedon kylään 1920-luvulla perustettiin peräti kaksi osuuskuntaa vettä toimittamaan. Nämä kuitenkin monet muutkin maaseudun osuuskunnat johtivat vettä puuputkia pitkin. Kuitenkin vielä pitkään suurin osa taloja ja asuinrakennuksia oli ilman vesijohtoja.²⁸

Puuputkia

Se, että putket tehtiin puusta, saattaa nykyisin tuntua yllättävältä, mutta vielä tähän aikaan puu oli yleinen vesijohtomateriaali maaseudulla. Asiaa tutkinut Tapio Katko toteaa, että varhaisin maaseudun yhteinen vesijohto on rakennettu Ilmajoelle. Siellä jo vuonna 1872 Salomon Tuominiemi rakensi 2,5 km pitkän painovedellä toimivan vesijohdon. Johto “*punnittiin*” siten, että isäntä asetti “*puufarin täyteen reunoja myöriin ja siihen suorareunanen lauta ja sillä sitte tährättiin kotiapäin ja torettiin, että päärakennuksen yläpuolella menee veren raja.*” Putket valmistettiin halkaistusta kuusesta, johon koverrettiin vesiuurna. Putkien päät yhdistettiin puunauloilla. Viiden vuoden kuluttua vaihdettiin tilalle männystä tehdyt putket. Maataloushallituksen insinööriosasto teki vuonna 1951 tutkimuksen puuputkilaitoksista lähinnä Pohjanmaalla, jossa niitä rakennettiin aina 1950-luvun lopulle saakka. Varhaisimpia paikkakuntia olivat Ilmajoen lisäksi Kurikka, jonne puuputkilaitosta tehtiin kilometrin verran jo 1873, Lapua, Toholampi ja Teuva. Lisäksi vastaavia oli mm. Kauhavalla.²⁹

Puuputkia kairattiin alkuvaiheessa käsityönä. Kairattujen puuputkien reiän halkaisija oli useimmiten korkeintaan 10 cm. Putkia valmistivat yksityiset yrittäjät, joista osa teki puuputkien lisäksi myös puisia käsipumppuja. Puuputkia kairattiin erityisesti Pohjanmaalla, vaikkakin varhaisin valokuva tästä työstä on löytynyt Keski-Suomesta.

27 <http://www.mosselokaupunkilaaset.tarinoi.fi/11>.

28 Rinta-Tassi 2003, 769.

29 Katko 1996.

Taulukko 3.1. Ennen Suomen itsenäisyyttä rakennetut, tiedossa olevat puuputkilaitokset (Katko 1996).

Paikkakunta	Valmistumisvuosi	Pituus m	Suurin vedenpaine m
Ilmajoki	1872	2500	10
Kurikka	1873	1000	-
Ilmajoki	1877	2500	-
Lapua	1890	1200	25
Toholampi	1905	450	1-2
Kauhava	1907	-	-
Ilmajoki	1907	3500	-
Ilmajoki	1917	1700	-
Lapua	1913	1000	10
Teuva	1914	200	4-5
Saarijärvi	1917	630	10

Kurikassa ja Teiskossa kairattiin todistettavasti puuputkia 1910- ja 1920-luvulla. Kurikassa varhaisin vesijohto oli todennäköisesti Vähä-Kurikan talossa jo 1900-luvun ensimmäisinä vuosina. Hieman myöhemmin vesi tuli myös puuputkia pitkin Iso-Kurikan taloihin, keski- ja Latva Kurikkaan, Puunjalostustehtaalle sekä meijerille. Meijerille menevään veteen paine saatiin vesioinaalla. Vähä-Kurikan vanhin johto oli rakennettu vastakkaisista yhteennaulatuista männyistä, joihin oli kolottu vesiura keskelle. Kurikan Koivistonkylään alettiin rakentaa puuputkista vesijohtoa jo 1924. Vesi otettiin kolmen kilometrin päästä ”luomasta”. Kustannusarvio oli 50000 markkaa ja osakkaina oli 14 huonekuntaa.³⁰

Seinäjoelta muutti Kurikkaan 1920-luvun puolivälissä Jussi Sillanpää. Sillanpää valmisti puuputkia porauslaitteella. Tämä taito kulki suvussa, sillä jo Sillanpään isä valmisti puisia vesijohtoja Seinäjoella ja Ilmajoella. Peräseinäjoen Kihniänkylällä toimi pumppumestari Salomon Käpylä 1910- ja 1920-luvulla. Toholammilla rakensi puisen vesijohdon

30

Katko 1996; Ilkka 18.10.1924.

Vesijohtoverkon puisia putkia valmistetaan Jurvassa 23.9.1948. (Tampereen museot)

Ilkka 18.10.1924.

vuonna 1905 maanviljelijä Fredrik Kopsala, joka erään arvion mukaan olisi saanut ajatuksen Amerikasta siirtolaisten kautta. Johdon pituus oli alun perin vain 500 metriä, mutta laajeni yhtymäksi naapurien liittyttyä hankkeeseen. Vuonna 1945 Toholammilla oli vesi yhtymiä noin 30, ja niiden yhteinen johtopituus oli peräti noin 60 kilometriä. Toholammin kotitalouksista oli tuohon aikaan noin 80 prosenttia vedenjakelun piirissä, mikä on erittäin korkeana arvona. Ruotsinkielisellä Etelä-Pohjanmaalla esimerkiksi Lapväärtissä ja Närpiössä vaikutti Elis Gul -niminen putkimestari.³¹

Puuputkissa yleensä käytettiin liitoksen ympärillä metallivannetta. Sen saattoi korvata vahvasta rautatangosta väännetty kiristyskappale. Joskus käytettiin myös holkkia puuputken jatkoskappaleena. Puuputken kairaaja laati usein myös karkean suunnitelman vesijohdosta. Varsinainen kaivuu- ja asennustyö tehtiin talkooporukalla, putkimestarin valvomana. Osa putkimestareista antoi takuun vesijohdosta, jonka tekemisen he valvoivat. Puuputket kairattiin *”joko tavallista mallia olevalla kierrekairalla tai niin sanotulla kauhakairalla, jonka kouramainen terä on kierteetön ja sivuilta tylsä ja jonka kauhamaisen kärjen toinen puolisko on terävä ja kulkee noin 2-3 mm tylsää puoliskoa edellä yhtenäistä lastua leikaten”*. Lastusta nähtiin, oliko kaira pysynyt puun keskiosassa. Tarvittaessa iskettiin kairaa oikeaan suuntaan. Puu-

31 Järvinen 1998, 42-43; Katko 1996.

Puisien vesijohtoputkien valmistus vaati erityistä ammattitaitoa. Tätä taitoa löytyi Jurvasta. Kuvat otettu 23.9.1948. (Tampereen museot)

putkien pituus oli tavallisesti 4-6 metriä. Molemmista päistä kairattaessa tuli kairojen olla vähintään kolmemetrisiä. Taitava kairaaja teki putkia peräti 40–50 metriä päivässä. Putket tehtiin yleensä suorista ja oksattomista mäntytukeista. Puuputkia kairattiin vielä 1950-luvulla-kin esimerkiksi Kurikassa ja Ilmajoella, kunnes vuosikymmenen vaihteesta alkaen muoviputket alkoivat vallata markkinat.³²

Into Järvinen kuvailee puuputkiverkoston rakentamista Kurikassa 1920–30 –luvuilla seuraavasti:

”Kirkonkylässäkin oli vesiasiat ratkaistu taloittain, Ala- ja Kurikka-Jyrään tuli johto Kissakalliolta, pienestä lähteestä. Lisäksi kuului Ala-Jyrällä olleen hevostierron voimalla toimiva pumppulaite, jolla pumppattiin jokivettä karjan tarpeiksi. Pappiloihin tuli johto, jonka alkupää oli jossakin Palomenkylään johtavan tien seuduilla. Kotini siirtyessä aseman taakse alkoi äitini kärsiä talousveden puutteesta, tontillamme kun ei ollut kunnon kaivoa ja paljolti jouduttiin käyttämään naapurien vesiapua. Niinpä sitten äitini, joka näitä asioita perheessä hoiteli,

kun isä ei muilta asioiltaan ehtinyt tähän puuttumaan, alkoi kehitellä naapurien kanssa vesipulmaan ratkaisua. Mukaan tuli vankaksi tueksi Jyllinkosken Sähkö ja sen johtaja Kalle Ollila, jolla oli työnsäkin puolesta tarvittavaa auktoriteettia. Myös lähinaapurit Yrjö Muurimäki ja Jaakko Muurimäki olivat puusepänyrityksineen mukana. Muitakin lähiasukkaita kuten Frans Kärki ja Juho Lahti liittyivät hankkeeseen, joten lopulta lienee suunnitelmassa ollut kymmenkunta osakasta. Sameli Autio, joka oli myös lähinaapuri ei uskonut hankkeeseen, koska vedenottoaikka oli hänen mielestään liian kuiva: ”Ei kuivasta kallios- ta saa vettä niin kuin aikoinaan Mooses sai Israelin maalla, kummin- kaan ei porukassa ole ketään Mooseksen veroista”, sanoi Sameli.”³³

Tätä vedenjohtamishanketta toteuttamaan muodostettiin yhtymä, laadittiin kustannusarvio ja rakennussuunnitelma. Vedenottamoksi valittiin Riuhdankallion vieressä ollut lähde, jonka antoisuutta kuitenkin epäiltiin. Lähteeltä matkaa käyttäjille oli noin kilometri. Suunnitelmien valmistumisen jälkeen alkoi rakentaminen, johon ei lupia kysely. Järvinen kuvailee tätä vaihetta seuraavasti:

”Ensin ostettiin seurakunnan metsästä 6-8 tuumaisia mäntytukkeja muutama sata kappaletta. Ne ajettiin puunjalostustehtaan takapi- halla olevalle joutopaikalle. Itse rakentamiseen saatiin mestariksi Jussi Sillanpää, jonka porauslaitteet ajettiin paikalle. Porauslaitteessa oli pitkän varren päässä kaira, joka sorvasi puun sisustaan reikää säh- kömoottorin voimalla. Poraa työnnettiin suuren hihnapyörän lävitse, joka antoi tarpeellisen hitaan pyörivän liikkeen. Tukit lepäsivät pora- uksen aikana sopivan korkuisilla pukeilla. Sitten vain ojaa kaivamaan kylätien viereen. Kaivuu- ja muihin töihin tuli mies tai kaksi joka osa- kastalosta. Ojan pohja silattiin hienolla hiekalla, jota isäntänsä he- vosella kertoi ajaneensa Muurimäen oppipoika Eino Ritola. Muistan myös Karjanostaja Tekoniemen, joka toimi porarina kun jouduttiin tekemään reikiä maassa oleviin kiviin niitä ammuttaessa.”³⁴

Pentti Havuluoto (s. 30.3.1927) muistelee samaa hanketta ja puuput- kia:

”Kurikassa oli Sillanpää joka porasi puuputkia - männyn keskelle rei- kä ja muhvi päähän. Pappilaan tuli ensimmäinen vesi Kurikassa ja siitä se on Kurikan vesilaitos oikeen lähteny. Ensimmäinen varsinainen yksityinen vesilaitos tuli tähän Mosselokaupungille. Ollila oli viimeinen

33 Järvinen 1998.

34 Järvinen 1998.

talo siinä, Kalle Ollila, Oiva Ollilan isä, jonka poika oli tämä Nokian Ollilla. Siinä oli mukana myös Hirvinen, Riihimäki, Kärki, Meira, Lahti, Tekoniemi, Korpikoski, Järvisen puilastustehdas, Gustafsonni, oli Muurimäki ja Jyllinkosken konttorirakennus. Ettei tuon enempää ollut osakkaita siinä vesiosuuskunnassa.

Pappila on vedetty todennäköisesti vuonna 1932, ja Mosselokaupungin vesiosuuskunta perustettiin 1934. Pappia ruvettiin matkimaan, jolla oli putki, ja siitä se sai sysäyksen. Siihen aikaan ei ensin ollut kun kaivoja. Se makso suuپیöreesti 4000 markkaa, joka oli kallis siihen aikaan. Rahat kerättiin osakkailta ja kaikki makso. Riihdankallion vierestä olevasta lähteestä meni pappilaan ja tähän Mosselokaupungin vesijohtoon vesi tuli Riihdankallion eteläpuolelta. Ehkä karvan verran yli pari kilometriä oli koko verkosto. Se oli vain yks tie jonka varteen ne tuli: Tuomarintien vartta tuli vaan mettästä. Se oli yks linja vaan ja sillä siisti. Se oli yksinkertainen ja halpa tehdä

Kun puuputket on tuolla savessa niin ne on säilyny aivan ehjinä. Männy sisällä ollut reikä oli halkasijaltaan puolentoista kahden tuuman hujakoossa. Putkien piti olla mäntyä. Siihen aikaan kun oli hitaasti kasvanutta mäntyä, niin siitä on tullu tiivistä ja kestää hyvin maan alla. Kunhan ei vaan ilmaa saa niin ei mätäne. Mä luulen, että Sillanpää jätti sivuun jos oli oksasta. Tosi hyvää pärepuuta - kattopäreet pitää tehrä kans sellasesta oksattomasta – laitettiin sinne siihen aikaan. Jotta parahia mäntyjä sinne on pantu. Se on varmaan ollu sen poraamisenki kannalta tärkeitä, jotta ovat olleet suorja ja oksattomia.

Siitä se hinta pääasiassa tulikin kun puut makso ja poraus. Ojat kaivettiin käsipelillä. Ei ollut liitoskappaletta, putket menivät suoraan sisäkkäin – toinen osa oli kartiomainen ja päällyysoosa lykättiin vain sisälle.³⁵

Vapaaehtoinen, ilman yhteiskunnan tukea tapahtunut maaseudun vesihuoltotoiminta lähti liikkeelle juuri Pohjanmaalta, sillä vesipula oli siellä pahin. Pohjavesi oli myös monin paikoin erittäin rautapitoista. Lisäksi karjatalous oli voimakasta ja se tarvitsi runsaasti vettä. Joki-laaksoihin keskittyneen asutuksen keskelle sekä tasaiseen maastoon ja helposti kaivettavaan maaperään oli varsin helppo rakentaa verkostoa. Pohjanmaalla oli lisäksi apuna vahva talkoo- eli kökkäperinne. Osuustoiminta oli myös muista yhteyksistä tuttua ja muuta Suomea yleisemmässä käytössä. Järvien kuivatushankkeet olivat tuoneet jo varhain

Tulipalo Kurikassa. Paikalle on saapunut useita katsojia. (KKuA)

kokemusta ja tietotaitoa yhteistoiminnasta vesiasioissa. Puuputkien käyttö oli halpaa ja ne olivat tiiviitäkin, jos putket saatiin asennetuksi tuoreena maahan ja jos ne pystyttiin pitämään jatkuvasti kosteina. Ongelmana oli kuitenkin heikko paineenkesto, joka oli puuputkissa vain 20 metriä vesipainetta eli noin kaksi ilmakehää. Myös vuodot olivat suuri ongelma.³⁶

Puuputkilaitosten rakentaminen oli kovaa työtä ja vaati paljon väkeä. Etenkin talkoilla töitä tehdessä yhteisen hyvän edestä oli asia todella tunnettava tärkeäksi ja yhteiseksi. Kökkähenkeä löytyikin Kurikasta hyvin.

Työmaalla sattui monenmoista kummellustakin ja etenkin porarit kunnostautuivat värikkäiden juttujen kertojina. Poliitiikkaakin tietysti puhuttiin. Vesijohto palveli asemantakaisia talouksia aina vuoteen 1951 saakka, jolloin valmistui uusi vesilaitosjärjestelmä. Tähän uuteen laitokseen liittyivät myös vesiyhtymän osakkaat.³⁷

---

36 Katko 1996.

37 Järvinen 1998.

Vettä kunnan laitoksiin ja kirkolle

Kurikan kunnanvaltuusto päätti 30.8.1935 valita toimikunnan ”*kunnallistalon y.m. yhteisen vesijohdon kunnostamista varten.*” Toimikuntaan valittiin Matti Rinta-Paavola, Lauri Kangas, L. Franssila ja L. Huhtanen. Valtuuston kokouksessa päätettiin myös mm. alkoholiliikkeen voittovaroista muodostaa kunnallinen rahasto investointeja ja kunnan menoja varten.³⁸

Sanomalehti Ilkka kertoi Kurikan vesiasioista 9.4.1939 ja toteaa, että kunnanvaltuusto päätti ”*yhtyä n.s. Kankaankylän*” vesijohtoverkostoon. Lisäksi Kankaan kansakoululle ja kättilön asuntotalolle päätettiin rakentaa vesijohdot.³⁹

Kattavan vesilaitoksen suunnittelutyö aloitettiin 1946 tutkimalla erilaisia vaihtoehtoja.⁴⁰ Syksyllä 1947 pidetyssä kokouksessa valittiin väliaikainen toimikunta vesilaitosasiaa ajamaan. Toimikunta kääntyi silloin helsinkiläisen erikoisliikkeen Vesirakentajat Oy:n puoleen ja pyysi siltä ammattimiehiä tutustumaan Kurikan vedensaantimahdollisuuksiin. Vesirakentajat lähettivätkin insinöörin ja rakennusmestarin paikalle, jotka ”*suorittivat alustavat suunnitelmat, suorittaen samalla punnituksen y.m. kentällä tehtävät työt.*” Niiden ja vesijohtotoimikunnan ohjeiden perusteella alkoi yhtiö laatia suunnitelmaa ja kustannusarviota.⁴¹

Sanomalehti Ilkka kertoi 8.2.1948 vesilaitoshankkeesta otsikolla ”*Kurikkaan rakennetaan paloasema. Muitakin tärkeitä rakennushankkeita vireillä*” seuraavasti:

”Kysyimme Kurikan kunnallislautakunnan esimieheltä L.J.Huhtaselta, mitä ajankohtaista Kurikan kunnallisen toiminnan alalla tällä hetkellä kuuluu? Haastateltavamme mainitsi m.m. seuraavaa:

– Vesijohtohankehan täällä on ollut vireillä koko syyskauden. Ja asia on nyt siinä vaiheessa, että kolmisen viikkoa sitten täällä kävi Helsingistä Vesirakentaja Oy:n insinööri paikan päällä tutustumassa niihin mahdollisuuksiin, mitä vesijohdon saamiseen on. Hän suoritti täällä

38 Ilkka 31.8.1935.

39 Ilkka 9.4.1939.

40 Rinta-Tassi 2003, 770.

41 Ilkka 9.3.1948.

Puiset vesijohtoputket kaivettiin kökällä maahan. (Tampereen museot, Jurva 1948)

punnituksia, joiden perusteella laati suunnitelman vesijohtoverkoston rakentamisesta. Myöskin laati hän kustannusarvion, jossa otetaan huomioon paitsi varsinainen johtoverkosto myöskin puhdistuslaitteen ja vesitornin rakentaminen. Kuten ennemmin on mainittu tulee vesi otettavaksi joesta ja vesitorni rakennetaan Kalstilan mäkeen. Aivan näinä päivinä odotamme suunnitelmia ja kustannuslaskelmia Helsingistä, jonka jälkeen voidaan lopullisesti päättää ryhdytäänkö vesijohtoa rakentamaan tämän suunnitelman pohjalta. Eräitä asioita tuntevia nim. epäilyttää se, että kustannukset voivat nousta huomattavaan määrään. Tulipa nyt suunnitteilla oleva vesijohto rakennetuksi tai ei, niin Kirkonkylässä olevien kunnallisten laitosten, kuten sairaalan, lääkärintalon ja koulun veden tarve on joka tapauksessa tavalla tai toisella tyydytettävä.

Toinen ajankohtainen kysymys on palosuojelun tehostaminen ja paloaseman rakentaminen. [...] Kunnallisia rakennussuunnitelmia on, paitsi koulujen rakentamisia, myöskin kunnan sairaalan laajentaminen.”⁴²

Kunnallisia rakennushankkeita oli siis vireillä useita. Vesilaitoshankkeen kustannukset arveluttivat jo ennen kustannusarvion valmistumista. Vettä Kurikassa tuntui kuitenkin riittävän jopa ihmeeksi asti, sillä sanomalehti Ilkka kertoi Ilkka 29.2.1948 Kurikan ”vesi-ihmeestä” toteamalla, että ”vesi-ihme kummittelee jälleen”:

”Kurikan vesi-ihme on jälleen viime päivinä antanut uutta huolestumisen aihetta. Veden tulo oli nyt melkein tyrehtynyt vaikka purkautumispaikalla olevasta tynnyristä oli otettu hiekka pois. Veden purkautumispaikka oli siirtynyt kymmenkunta metriä sivummalle. Lisäksi paksun lumen alta vettä tuli useammastakin paikasta. Vettä tuli todella paljon pintaan, sillä ”nyt on Kurikan Puutarha Oy:n alkuperäisellä paikalla oleva kasvihuone kokonaan veden vallassa. Samoin on puretun tiilirakennuksen vielä purkamatta oleva kellarikerros vettä täynnä.” Kirjoittaja arvelikin, että lumen sulaessa ”aiheuttaa vesi-ihme jälleen uusia yllätyksiä.”⁴³

Kurikan kunnantoimistolla pidettiin 8.3.1948 kirkonseudulle suunnitellun vesijohtohankkeen merkeissä kokous, jossa esitettiin jo ennakolta puhetta herättänyt hankkeen suunnitelma ja kustannusarvio. Kokouksen avasi kunnallislautakunnan esimies L.J.Huhtanen, jonka

42 Ilkka 8.2.1948.

43 Ilkka 29.2.1948.

jälkeen kokouksen puheenjohtajaksi valittiin kauppias J.Oksa ja sihteeriksi kunnankirjuri J.Hietalahti. Vesijohtohankkeen tähänastista vaihetta selosti esimies L. Huhtanen.⁴⁴

Kokoukselle esiteltiin Vesirakentajat Oy:n ehdotus ”vesijohtoverkostosta tarkkoine karttapiirroksineen ja kustannuslaskelmineen”. Tämän ehdotuksen mukaan vesi otettaisiin Killinkosken yläpuolelta. Suunnitelman mukaan ”on rakennettava täydelliset vedenpuhdistuslaitokset kaksine vesitorneineen. Johtoputkistoista vedettäisiin toinen kirkonkylän ympäristöön ja toinen kunnalliskodille.” Verkostossa tarvittavat putket tehtäisiin puusta. Hankkeen kokonaiskustannusarvio oli 20 miljoonaa markkaa. Jo ”puhdistuslaitteistot koneistoineen tulevat maksamaan 5800000 mk.” Toimikunta tuli asiaa harkittuaan siihen tulokseen, että oli perustettava osuuskunta hankkeen toteuttamiseksi. Osakkeen hinnaksi arvioitiin 10000 markkaa. Osakkeet jaettaisiin talouksien kesken sen mukaan kuin talouksien arvioitu vedenkäyttötarve oli, niin että pienimpiin talouksiin tulisi 3 osaketta, teollisuuslaitoksille jaettavaksi 500 osaketta, kunnalle ja seurakunnalle yhteensä sama määrä, 20 maanviljelystalolle yhteensä 200 osaketta, 10 osaketta taloa kohti jne. Toimikunnan mukaan kyseessä oli kuitenkin vain alustava suunnitelma, joka oli tarkistettava. Lisäksi ”on laskettu, että veden käyttökustannus peruskustannuksien lisäksi tulisi olemaan n. 6 penniä litraa kohti. Rahoitus tapahtuisi puoleksi osakkeilla ja puoleksi lainalla.”⁴⁵

Sanomalehti Ilkka raportoi 8.3.1948 kokouksesta seuraavan päivän lehdessä otsikolla ”Suurisuuntainen vesijohtohanke pantu alulle Kurikassa. Kustannusarvio 20 miljoonaa markkaa”.

”Kun esitys oli kuultu, virisi asian johdosta keskustelu, jossa yksimielisesti myönnettiin, että suunnitelma oli laadittu perusteellisesti. Samoin oltiin yksimielisiä siitä, että laadun kustannuksella ei ole vesijohtohankkeen kustannuksia vähennettävä, vaikka ne ovatkin suuret.

Keskustelun jälkeen päätettiin, että hanketta ryhdytään edelleen ajamaan. Tässä mielessä annettiin toimikunnan tehtäväksi suorittaa laskelma siitä, kuinka monta osaketta kunkin vesijohtoverkon alueella kuuluvan talouden olisi otettava, jotta tarvittava osakemäärä saataisiin merkityksi. Myöskin on otettava selvä siitä, mitkä taloudet

44 Ilkka 9.3.1948.

45 Ilkka 9.3.1948.

haluavat näillä kustannuksilla ja osakemäärillä yhtyä. Kun tämä on suoritettu, pidetään kokous, jossa hankkeen lopullisesta toteuttamisesta päätetään. Jos asia edistyy laskelmien mukaan, päästään hanketta toteuttamaan täällä jo kevään tultua.”⁴⁶

Kurikan hanke oli maaseutuoloissa suorastaan suurisuuntainen vesilaitoksen rakentamishanke. Hanketta suunniteltaessa otettiin selvää eri vedensaantimahdollisuuksista, mm. Luomaan luhtien runsaat lähdevesivarastot samoin Meskaankylän lähde tutkittiin. Lopulta tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että tarvittavaa vesimäärää ei voida tyydyttää muuten kuin jokiveteen turvautumalla. Tämä mielessä laadittiin keväällä 1948 ”täydellinen suunnitelma laajasuuntaisen, useaa kyläkuntaa tyydyttävän vesijohtohankkeen toteuttamiseksi”. Tämän suunnitelman mukaan olisi vesilaitos vedenkäsittelylaitteineen tullut maksamaan 20 miljoonaa markkaa. Tähän hankkeeseen kunta oli valmis osallistumaan 2,5 miljoonan markan osuudella. Suuret kustannukset kuitenkin ”lienevät pelottaneet yksityisiä veden tarvitsijoita” eikä osakemerkintöjä tullut riittävästi.⁴⁷

Hanke ei ole kuitenkaan rauennut lopullisesti. Sanomalehti Ilkka kertoi 4.9.1948 otsikolla ”Kurikan kirkonseudun vesijohtohanketta ryhdytään totuttamaan uudella pohjalla. Kustannukset nyt 6-7 milj. markkaa” uudesta vesilaitoshankkeesta seuraavasti:

”Toissa iltana piti asiaa ajamaan valittu toimikunta kokouksensa ja kokouksessa päätettiin, että hanketta ajamaan ryhdytään nyt hiukan uusitulla suunnitelmalla ja vähän pienemmissä puitteissa. Uuden suunnitelman mukaan tulee vesijohtolaitoksen alue käsittämään nyt vain asutusalueen maantien molemmin puolin Kankaankylästä Reinikkaan sekä asemanseudun. Niinikään on tässä vaiheessa tarkoitus luopua puhdistuslaitoksen rakentamisesta, mutta voidaan se myöhemmin laittaa, jos soittautuu tarpeelliseksi ja varsinkin jos vesijohtolaitoksen piiri myöhemmin laajenee. Vesi tulee otettavaksi jokien yhtymäkohdasta Jyllinkosken alapuolelta, jossa vesi on melkoisen puhtasta. Vesitorni rakennetaan Museomäkeen. Se, samoin kuin muut perustavaa laatua olevat työt, suoritetaan sellaisissa mittasuhteissa, että laitoksen laajentaminen käy tarpeen vaatiessa päinsä. Kustannuslaskelmat ovat nyt, vesijohtohanketta päissä mittasuhteissa toteutettaessa, 6-7 milj. mk. Hankkeeseen on jo sitoutunut osallistumaan

46 Ilkka 9.3.1948.

47 Ilkka 4.9.1948.

Maanantai 27 pöyrykuun 4 päivänä

Korikan kirkonseudun vesi- johtohanketta

ryhdytään toteuttamaan uudella pohjalla

Kustannukset nyt 6-7 milj. markkaa

Korikan kunnansihterit vedensaantimahdollisuuksia tutkimassa.

Kotien aikanaan olemme kertoneet, että Korikassa ollut virvillä maan-
suo- ja kirkonseudun vesi-johtohanketta. Hanke on nyt ryhdyttäväksi toteuttamiseksi. Hanke on nyt ryhdyttäväksi toteuttamiseksi. Hanke on nyt ryhdyttäväksi toteuttamiseksi.

mukaan tulee vesi-johtolaitoksen alue
käsittämään nyt vain asutusalueen
maantien molemmat puolet Kankaan-
kylästä Heinikkään sekä asemanseu-
dun. Niinkään on tässä vaiheessa tar-
koitua luopua puhdistuslaitteen raken-
tamisesta, mutta voidaan se myöhem-
min laittaa, jos osoittautuu tarpeelli-
seksi ja varsinkin jos vesi-johtoalueen
piiri myöhemmin laajenee. Vesi tulee

Ilkka 4.9.1948.

75 taloutta yhteensä 715 osuudella, osuuden hinnan ollessa 5000 mk. Näin ollen tulee osuusmaksuilla peitettyä kustannuksista jo puolet ja toinen puoli otetaan lainana. Kunta osallistunee hankkeeseen ainakin 1 milj. markalla. - Tänä syksynä tuskin enää voidaan rakennustöihin ryhtyä, mutta ensi kesänä kyllä, ja talvella voidaan varata tarveaineita. Hankkeen merkeissä tulee kohdakkoin pidettäväksi yleinen kokous, johon mennessä kuntakin lopullisesti määrittelee kantansa tähän uuteen hankkeeseen nähden.”⁴⁸

Kurikan kunnanvaltuusto päätti yksimielisesti 12.4.1948 osallistua ”Kirkon ja sen lähiseutua varten suunnitteilla olevaan vesilaitokseen kunnalliskodin, Jyllin, Kankaan ja Kirkon kansakoulujen, kunnallistalon, lääkärintalon, rakennettavan paloaseman ja kulkutautisairaalan puolesta yhteensä kahdellasadallaviidelläkymmenellä (250) 10000 markan osuudella elikkä kaikkiaan 2500000 markalla.” Päätös edellytti, että vesilaitos tehdään O.Y. Vesirakentajan 2.3.1948 antaman suunnitelman mukaisesti. Päätettiin myös, että kunta maksaa kaikki suunnitelmasta tulleet kustannukset, jotka sitten vähennetään kunnan osuusmaksusta. Suunnitelmat ja muut aineistot edellytettiin myös luovutettavaksi kunnalle.⁴⁹

Kurikan kunnanvaltuusto päätti siis ensin 12.päivänä huhtikuuta 1948 liittyä laajempaan suunnitelmaan. Osakkaita ei saatu tarpeeksi, joten 27.9. päätettiin kunnanvaltuustossa yhtyä mukaan suppeampaan suunnitelmaan sekä merkitä sen toteuttamiseksi perustettavaan yhtymään 200 osuutta. Yhden osuuden hinta oli 5000 markkaa eli yhteensä oli kunnalta kyseessä miljoonan markan investointi. Supistuneesta suunnitelmasta huolimatta keskeiset alueet ja suurin osa laitoksista oli mukana. Kunnalliskoti ja myöhemmin valmistuva Jyllin kansakoulu jäivät yhtymän ulkopuolelle.⁵⁰

Kurikan kunnan ensimmäiseksi kunnanjohtajaksi vuonna 1949 voimaanastuneen uuden kunnallislain mukaisesti valittiin 9.4.1949 kunnansihteeri Jouko Hietalahti.⁵¹

48 Ilkka 4.9.1948.

49 KKA KV 14.2.1948 §27.

50 KKA KV 27.9.1948 §114.

51 KKA KK 1949-52.

Muistoja

Vilho Korpi (s.1935, vesihuollon töissä vuodesta 1970) kertoi, että lapsuuden kodissa Kurikan Lusan kylässä eli Mieron kylässä vesi kulki ämpärissä, ei vesijohdossa:

Kotitalossa oli oma kaivo pihassa. Aikoinaan isäni oli kaivanut tämän kaivon. Siihen oli jouduttu käyttämään dynamiittia eli räjäyttämään. Se oli siitä vähän erikoinen se kaivon rakenne, että se oli ladottu niistä kivenlohkareista, mitkä oli tullut siinä räjäytyksessä. Siihen aikaan ei ollut teollisuusvalmisteisia renkaita. Mutta siinä kaivossa oli vettä jatkuvasti. Tykättiin vielä, että se oli hyvää. Ja kyllä riitti kiviakin aikoina. Sitä piti myös huoltaa. Se kuljetti semmoista pientä hiesua mukanaan. Se hiesu piti sieltä poistaa silloin tällöin. Se oli suurin piirtein kerta vuoteen se poisto, kesäkuivalla. Se vedennosto tapahtui pääasiassa niin, että oli ämpäri, joka oli painotettu vähän toiselta puolelta, että se kaatui kun se ämpäri laskettiin kaivoon. Sitten vaan käsipelissä se ämpäri vedettiin sieltä. Ei ollut kampea. Vesi kaadettiin toiseen ämpäriin, jolla se vietiin sisälle. Ämpärinvieressä oli kauha, sillä sitten otettiin ja käytettiin se talousvesi.

Toinen ämpäri oli likavesiä varten. Meilläkin pidettiin lehmää ja kah-ta. Siinä tuli se niin sanottu ulkolantavarasto eli sontatunkioksihan sitä maaseudulla nimitettiin. Se likavesiämpäri vaan roiskattiin tämän lantalan päälle.

Kotitalossa oli ulkokuusi, tai hyysiksi sanottiin siihen aikaan. Siinä oli yksi reikä. Ulkokuusi oli erillinen ulkoinen rakennus, sanottiin, että se oli vinkkeli. Siinä oli kaksi siipeä ja sen yhdisti katosala, että sinne sai lykätä suojaan jotakin, esimerkiksi polkupyöriä tai muuta. Se oli siitä eristetty nurkkaus. Sai nämä tarpeet sitten hoidettua.⁵²

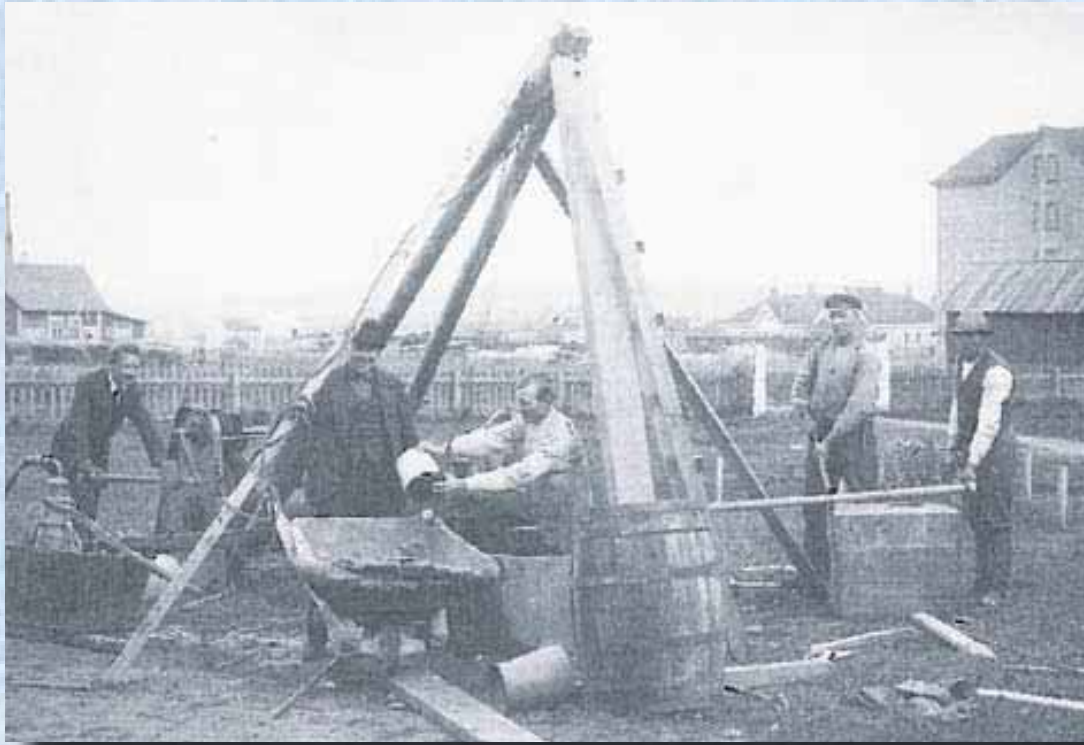
Jorma Pihlajamäki (s.1953, Vesiyhtymä Rajasta) kertoi, että lapsuuden kodissa Kurikan Panttilassa veden kanto ja saunan lämmitys oli lasten työtä:

Jouduin ainoana poikana aina saunan lämmittämään, mutta ei tarvinnut sitten tuvassa tehdä mitään kun minulla oli kolme siskoa. Säestyin vedenkannolta, prunni oli vieressä, että se oli lyhyt matka. Yhtenä talvena piti Nenättömästäluomasta tuoda kelkalla vettä, joku 400 metriä oli matkaa. Monta reissua piti tehdä saunanlämmitykseen,

52 Korpi V. 21.12.2011.

Yläkuvassa perunan istutusta Kurikassa 1920-luvulla. Taustalla Jyllinkosken Sähkön valssimylly ja Kurikan asema. Alakuvassa Kurikan rautatieasemalle on saapunut henkilöjuna höyryvetureineen vuonna 1922. (Kurikka-Seura ry/Kurikan Nuorisofilatelistien korttisarja)

Yläkuvassa kaivon syventäjät Jyllinkosken Sähkö Oy:n konttorin pihassa noin vuonna 1925. Alakuvassa on Kurikan kirkonkylän keskustaa vuonna 1929. Etualalla Valtion rautateiden Kurikan aseman aluetta puutavaran lastauksineen. Keskellä HOP:n pankkipalatsi ja taustalla kirkko tapuleineen. (Kurikka-Seura ry/Kurikan Nuorisofilatelistien korttisarja)

vaikka pestiin vanhalla tavalla, ei ollut suihkuja. Olin varmaan kymmenen paikkeilla kun alkoi tämä työ, koulussa olin jo.

Omassa kaivossa oli vain käsipumppu. 1960-luvun lopulla se alkoi kuivua. Olisiko syynä olleet metsäojitukset vai mitkä, joka vaikutti pohjaveden laskuun. Se oli sama homma koko kylällä.

Kyrönjoki menee kilometrin päässä, kyllä siellä viimeisinä vuosina kun oltiin uimassa tapasi melkoisia sianraatoja olla. Pentuna leikittiin siellä kyllä.⁵³

Myöhemmätkin vesihommat tulivat vastaan isän kautta:

Isäukko, Vilho Pihlajamäki, oli ollut naapurin kanssa puheissa, meinasivat vedet loppua kaivoista. Oli pakon sanelema juttu keksiä jotain. Ne kysyivät ensin Koskenkorvalta kun siellä oli jo vesiyhtymä olemassa ja aika hyvät vesivarannot. Siellä ei olisi saatu omaa ääntä lainkaan kuuluviin, kovat liittymismaksut olisi pitänyt maksaa, mutta olla äänettöminä osakkaina. Isäukko päätti naapurin kanssa prunnin kannella, että nyt katsotaan itse vesi. Kylältä yksi maanviljelijä kuuli, että me katsellaan vesipaikkaa ja ilmoitti, että hänellä olisi hyvä paikka. Kylä on Koivistonkylä, mutta tämä on Panttilan pohjoisosa. Nyt mennään vuodessa 1970 kun ostettiin vesipaikka. Isä ja naapuri kävivät katsomassa paikkaa, siinä oli sellainen Kylävuori. Samat isännät aikoinaan perustivat viemäriyhtymän 60-luvulla. Silloin oli insinööri Suupohja tullut katsomaan ja sanonut että vedetään samalla vesi tuolta vuorelta. Isännät kehuivat, että heillä on liikaa vettä, kaivosta pitää saada vesi pois. Vesi meni kellariin, sen takia ne sen viemäriyhtymän perusti.⁵⁴

---

53 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

54 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

Taipaluksen päärakennus, vinttikaivo ja lehmä. Kuva otettu noin 1950 Kurikassa, Miedon kylässä. (KKuA/ Museovirasto)

4.

MODERNI KAUPPALA, MODERNIT PALVELUT

Yleiskuva vesitornista Kurikan keskustaann noin 1950. (KKuA)

Toisen maailmansodan jälkeen kunnan alueella oli jo huomattava määrä teollisuutta. Teollisuus tuotti huomattavia verotuloja Kurikalle ja teollisuuden palveluksessa oli 1950-luvulla pitkälti toista tuhatta henkilöä ja kunnan väkiluku oli reilusti yli 11000 henkeä. Kurikan keskustan vesihuollosta huolehti vuodesta 1951 alkaen Kurikan Vesiosuuskunta, jossa kunta oli merkittävä omistaja. Vedenkulutuksen lisääntyessä vesiosuuskunnan kapasiteetti ei enää tahtonut riittää ja piti alkaa etsiä uusia vesilähteitä ja pohtia myös uusia ratkaisuja vesihuollon järjestämiseksi. Kurikan kunnasta tuli kauppalaksi vuonna 1966. Tähän aikaan ajoittuvat myös vesihuollon kunnallistamisesta käytävät neuvottelut. Lopulta viralliseksi vallanvaihtumishetkeksi eli Kurikan Vesiosuuskunnan kauden päätöspisteeksi ja kunnallisen vesihuollon alkupäiväksi tuli 1.1.1969.

Vuonna 1950 kunnanvaltuusto päätti 27.maaliskuuta ostaa kunnalle ensimmäisen paloauton. Valtuusto päätti samassa kokouksessa myös, että laaditaan likaviemärisuunnitelma ”rakennuskiellon alaisella alueella” keskustassa ja kulut peritään aikanaan ”siihen yhtyviltä”. Puolivakinaiseen palokuntaan päätettiin valita yhteensä 18 miestä, joista kolme oli autonkuljettajia. Samalla päätettiin kouluttaa miehistö ”tehokkaasti käyttämään kunnan palokalustoa.” Samana vuonna myös hyväksyttiin Ahti Hammarin suunnittelema Kurikan vaakuna, jonka vaakunaselitys kuului näin: ”Katkoisen kilven hopeisessa yläkentässä sininen hirvenpää, kieli ja hampaat punaiset; sinisessä alakentässä kaksi hopeista piikkinuijaa ristikkäin”.⁵⁵

Noin kahden vuoden rakennustöiden jälkeen kuluttua vesilaitos oli valmiina 5.5.1951. Vesilaitoksen omisti Kurikan Vesiosuuskunta.

Ilkka 6.5.1951 uutisoi asiaa otsikolla ”Kurikan kirkonseudun vesijohtolaitos valmiina” seuraavasti:

”Kurikan kirkonseudun suurvesijohtohanke on nyt valmiina sikäli että eilen laskettiin vesi putkiin ensi kertaa. Eräissä talouksissa kirkon seudulla saatiin jo eilen uuden vesiyhtiön verkostosta saunavesi. Varsinaisesti ruvetaan vettä antamaan tästä päivästä lähtien, joskaan kaikkia osakastalouksia ei ole vielä ehditty liittää verkostoon.

⁵⁵ KKA KK 1949-1952; Ilkka 29.3.1950.

Tämän vesijohtohankkeen rakentamiseen ryhdyttiin v.1949. Kustannukset olivat 15 milj.mk. Yhtymässä kirjain mukaan on 75 osakasta, mutta kun kunta, seurakunta ja VR:n 6.ratajakso on kukin merkitty vain yhtenä osakkaana nousee osakkaiden luku lähelle 100. Syöttö- ja jakeluverkoston putket ovat 150mm, jakeluverkoston 100–120 mm. Kaikkiaan on tämän rautaputkiston pituus 7-8 kilometriä. Vesisäiliön tilavuus on 150 kuutiometriä, vesipumppuja on kaksi ja myöhemmin hankitaan kolmas. On laskettu, että nyt rakennettu vesijohtolaitos tyydyttää alueensa vedentarpeen luonnollisenkin kasvun huomioiden 20–30 vuotta. Nyt on verkostossa kiinni ja myöskin 11 neljän tuuman palopostia, paine on 2,5-3 ilmakehää. Vesi nostetaan Kyrönjoesta ns. jokienhaarasta. Kloorimyrkyttäjää ei ole vielä asennettu, mutta veden kerrotaan olevan hyvää.

Vesijohtolaitoksen rakentamisessa on ollut monta vaihetta, ja Kurikan kirkonseudulla on jo ehditty odottaa laitoksen valmistumista, koska vedensaanti on ollut huono. Nyt on laitos valmiina palvelemaan osakkaitaan, ja veden vakuutettiin olevan hyvää ja riittävää.”⁵⁶

Huomattava on, että aikaisemmista suunnitelmista poiketen mäntytukkien käyttö oli hylätty ja verkostossa käytettiin rautaputkia. Laajimmasta suunnitelmasta oli tingitty sen verran, että vain yksi vesitorni rakennettiin eikä vedenkäsittelyä toteutettu. Kaiken kaikkiaan urakka oli hyvin mittava hanke suhteutettuna kunnan kokoon ja voimavaroihin. Kurikassa oli vuonna 1951 yhteensä reilut 11400 asukasta. Vesilaitoksen arvioitiin riittävän noin 20–30 vuoden ajan eli noin 1970–80-lukujen taitteeseen asti.

Samoihin aikoihin verkoston kanssa valmistui myös Museonmäen vesitorni. Vesi otettiin Jalasjoen ja Kauhajoen yhtymäkohdasta. Vesitornista vedenjakelu ulottui aseman seudulle ja kirkonkylän keskustaan. Myöhemmin Kurikka-Seura lunasti vesitornin omistukseensa

---

56 Ilkka 6.5.1951.

Päärakennus ja navetta vuonna 1955 Kurikankylässä. (KKuA/ Museovirasto)

Aitta, asuinrakennus ja lapsia vuonna 1955 Kurikassa. (KKuA/ Museovirasto)

Ilkka 6.5.1951.

1970-luvun lopulla yhdellä ainoalla markalla. Vesitorni on sittemmin toiminut kesäkahvilana ja näkötorina.⁵⁷

Vuonna 1951 Kurikan vesiosuuskunnan perustamisen jälkeen kunnan omistama vanha vesilaitos eli käytöstä poistettu kaivo sekä vesijohtoverkosto päätettiin myydä.

57 <http://www.kurikka-seura.fi/rakennukset.html>.

Kurikan vesiosuuskunta

Kiskola muistelee vesiosuuskunnan alkuvaiheita:

”Sitten kun laitettiin tämä jokivesi, niin kaikkihan me liityttiin siihen. Edellisessä laitoksessa ei vesi kuivina kesinä riittänyt. Vettä pumpattiin joesta vettä Kankaantien kohdalta. Siitä poistettiin ensin humusta. Kun Kurikan vesiosuuskunta vuonna 1951 aloitti toimintansa, niin sitten melkein kaikki otti sen uuden vesiosuuskunnan veden, kun se ei muuten piisannut.”⁵⁸

Uudessakin järjestelmässä oli pieniä ongelmia:

”Vesi kyllä riitti joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Siinä oli vähän ongelmia, kun ottajia oli enemmän kuin se jaksoi pumpata. Siellä oli kaksi pumppua, ne lykkäs vesitorniin veden. Ja siellä oli kello, joka laski veden kulutuksen mukana ja taas käynnisti moottorin. Kun perjantaina–lauantaina oli saunapäivä, niin pakkas vesi loppumaan aina. Pienestä napista piti käydä painamassa, niin alkoi taas pumpput käydä.”⁵⁹

Kiskola ei pitänyt liittymismaksua liian korkeana:

”Kolme osaketta piti kaikkien omakotitalojen ottaa. Ja meille, kun oli karjaa, niin meillä oli yhdeksän osaketta. Ei se paljon maksanut. Kyllä laitokselle tietysti hintaa tuli, mutta otettiin lainaa. Ei siinä kenenkään tarvinnut lisää maksaa.”⁶⁰

Kiskola oli jopa kuljettamassa laitoksen käyttämiä putkia:

”Kaivuuhommat teetettiin palkkavoimalla. Kaivettiin lapiolla. Putki meni aitan vierestä, tien alta. Runkoputki oli kuusituumainen teräsholviputki, ranskalainen putki. Kun ne tuli rautatieasemalle, niin aina hevosella hain ne ja kumipyöräkärriillä kuljetin. Mä kaikki muut putket otin varovasti alas, mutta kun yksi putki oli vielä jäljellä, niin hevonen nykäsi. Putki putosi kovaan maahan, niin se oli poikki saman tien. Herkkä se teräsholviputki oli katkeamaan. Rinteessäkin putkia kuljettaessa kerran liikkui, niin siinä ne katkes pari kertaa.”⁶¹

58 Kiskola J. 24.1.2012.

59 Kiskola J. 24.1.2012.

60 Kiskola J. 24.1.2012.

61 Kiskola J. 24.1.2012.

Uusi vesiosuuskunta otti heti käyttöön kulutuksen mukaisen laskutuksen:

”Vesimittarit oli heti. Aikaisemmassa systeemissä ei niitä ollut. Omakotitalot otti siitä käyttövedenkin. Mutta meillä oli hyvä puhdasvesikaivo. Tupaan en ensin ottanut vesijohtoa ollenkaan, mutta karjalle otin sen veden. Se oli huonompaa kuin se meidän hyvä vesi. Väriähän siitä ei saatu pois. Klooriahan siihen lisättiin. Vesi tuli hietasuodattimen läpi. Se oli iso pönttö, mihin vesi tuli. Kerran päivässä huuhdeltiin vastavirtaan suodatin. Huuhteluvesi meni viemäriin. Säiliö oli 3000 litraa.”⁶²

Kloorinsyöttö oli automatisoitu. Kiskola myös kuljetti klooria suurissa lasipulloissa laitokselle hevoskyydillä. Hän oli muutenkin monessa laitoksen toiminnossa mukana:

”Heti alettiin laittaa klooria. Siinä oli automaatti, joka säännöllisin väliajoin lykkäs veteen määrätyn määrän ainetta. Siinä oli kytkin, katkaisulaite, joka piti käynnistää vesilaitokselta. Kun se laitos meni tyhjäksi, niin se piti käynnistää. Mutta se ei aina toiminut. Väinö Sumperilla, joka oli isännöitsijänä, ei ollut puhelinta. Ihmiset pakkas, tässä pumppaamon vieressä kun asuin, mulle soittlemaan kiukkuisesti, että vettä ei tuu. Mä sanoin, että ”kyllä mä tiedän, kun meidänkin putket huutaa vain.” Sumperi antoi mulle avaimen, mä sanoin, että anna mulle se avain, jotta kyllä mä käyn sitä nappia painamassa. Kyllä mä tiedän kohta, kun ne alkaa hornaamaan ne putket, että pian vesi loppuu. Tiesin mennä pistämään sen aina käyntiin ”⁶³

Ihmiset olivat varsin tyytyväisiä laitokseen, mutta kapasiteetti tuli vastaan:

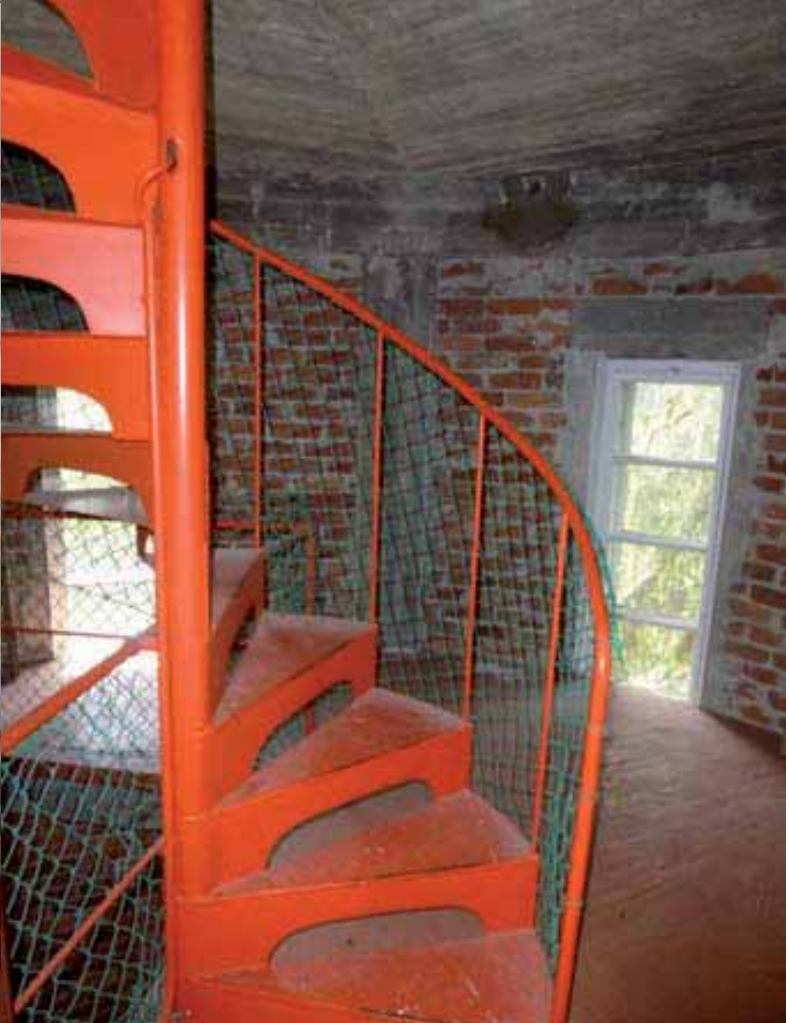
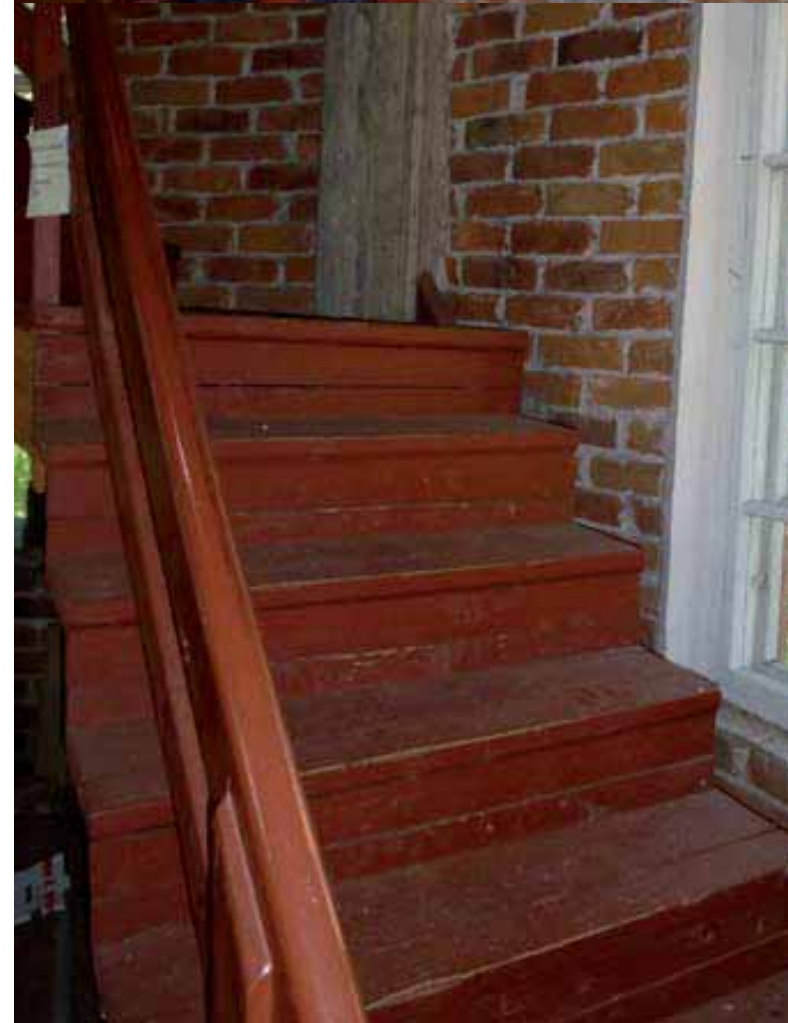
”Vettä meni 90 kuution paikkaan vuorokaudessa ensiksi, mutta se lisääntyi jatkuvasti.”⁶⁴

Kurikan palopäällikkönä toimi maanviljelijä Niilo Kurikka vuodesta 1952 alkaen. Kunnan puolivakinaisella palokunnalla oli oma paloase-

62 Kiskola J. 24.1.2012.

63 Kiskola J. 24.1.2012.

64 Kiskola J. 24.1.2012.

Museonmäen vesitornista vedenjakelu ulottui aseman seudulle ja kirkonkylän keskusta. Myöhemmin Kurikka-Seura lunasti vesitornin omistukseensa 1970-luvun lopulla yhdellä ainoalla markalla. Vesitorni on toiminut kesäkahvilana ja näkötorjina. (Juuti & Rajala 2012)

ma, jossa oli letkunkuivaustorni.⁶⁵ Tosin yleinen kasku kertoo, että Suomessa joka kunnassa on kolme tornia näyttämässä, kuka kunnassa valtaa oikein pitää: kirkontorni, palotorni ja kaupungintalon torni. Tähän voisi lisätä myös vesitornin luettelon jatkoksi.

Palokunnalla oli paloautona 15-paikkainen Volvo ja kalustona kaksi moottoriruiskua, 1200 litran vesisäiliö, vaahtosammutuslaitteet sekä 600 metriä paloletkua. Lisäksi paloasemalla oli vielä yksi moottoriruisku ja 100 metriä letkua. Tämä letkumäärä yleensä riitti sammutustarpeisiin, sillä vedensaanti oli kunnassa varsin hyvä. Tilanne oli hyvä sillä perusteella, että Kurikan keskustassa, ”Kirkolla” kuten silloin sanottiin ja sanotaan joskus vieläkin, oli vesijohtoverkosto. Vesijohtoverkossa oli painetta neljä ilmakehää. Palonsammutuksen tarpeisiin

⁶⁵ KKA KK 1952.

verkostoon oli liitetty 14 palopostia. Lisäksi eri puolilla pitäjää oli 22 palokaivoa. Hyvää vedensaantia tietysti edistivät joet, joiden varsille asutus oli keskittynyt. Vuonna 1952 palohälytyksiä oli 17 kappaletta. Palojen syistä saa myös käsitystä elämän kulusta: lattialle päässyt kipinä, lasten tulen käsittely, kulopalo ja salama olivat kaikki kahdesti palon takana, kerran palo aiheutui sähkösilitysraudasta, sähköjohdoista, varomattomasta tulen käsittelystä ja kamiinasta.⁶⁶

Vesilaitostoiminta oli vielä varsin pienimuotoista kunnan kokokin huomioiden. Mittakaavaa asiaan saa vertaamalla vesimaksuja esimerkiksi koiraveroon, jonka tulot olivat yli 400 000 markkaa.⁶⁷ Vuonna 1952 vesimaksuja saatiin yhteensä 150 000 markkaa, mutta menoja oli samalla momentilla peräti 224480 markkaa.⁶⁸ Vesilaitoksen toiminta oli siis tappiollista.

Marraskuussa 1952 Kurikan kunnanrakennusmestariksi valittiin Ähtärin kunnanrakennusmestari Raimo Luokkamäki. Vesilaitoksen rakennustöitä, etenkin linjatöitä, tehtiin Kurikassa työttömyysvaroilla. Talvella 1952–53 työttömyystöinä mm. rakennettiin vesijohtoa *”kappalaispappilan lähelle, koska siitä saadaan vesijohto rakennettavalle uudelle kansakoululle”*.⁶⁹

Vuonna 1956 todettiin kunnalliskertomuksessa, että kunnan alueella oli jo huomattava määrä *”jo vuosikymmenien takaa periytyvää teollisuutta.”* Teollisuus tuotti huomattavia verotuloja Kurikalle ja teollisuuden palveluksessa oli 1350 henkilöä kunnan 11558 hengestä.⁷⁰ Vesimaksutkin olivat kasvaneet jo 450 000 markkaan yhteensä 50000 markkaa vaikkapa koiraveroja suuremmiksi. Kurikan keskustan vesihuollosta huolehtineen Kurikan Vesiosuuskunnan osuuksia kunta omisti 236 kappaletta ja niiden laskennallinen arvo oli 5,5 miljoonaa markkaa.⁷¹

Helmikuun paukkupakkasille vuonna 1958 saatiin Kurikkaan arvovieraita. Helmikuun 2.päivänä hiihdettiin jokavuotinen Lakeuden Hiihto Kurikasta Seinäjoelle. Presidentti Urho Kekkonen osallistui kisaan.

66 KKA KK 1952.

67 KKA KK 1952.

68 KKA KK 1952.

69 Ilkka 19.11.1952.

70 KKA KK 1956.

71 KKA KK 1956.

Kurikan kunnanvaltuutettu Yrjö Mikkilä oli kirjoittanut Kekkoselle ja pyytänyt hänet mukaan hiihtoon. Kekkonen oli luvannut osallistua sillä ehdolla, että hän pääsisi ennen iltaa lähtemään takaisin Helsinkiin. Näin sovittiin ja aamu seitsemältä Kurikan asemalle kokoontui kunnallismiesten joukko, hiihtoon osallistuvia sekä Kurikan mieskuoro. Presidentin junan saavuttua asemalle lausui vieraan tervetulleeksi valtuuston puheenjohtaja Veikko Koivisto. Tämän jälkeen kuoro lauloi tervetuliaislaulun. Kekkonen kiitti laulusta ja lisäsi 30 asteen pakkaseen viitaten, että: ”*Eipä jäätyneet kurikkalaisten kurkut niin kuin vaasalaisten torvet*”. Aiemmin aamulla oli Vaasan Soittokunta yrittänyt torvisoitantaa, mutta pakkasen takia huonolla menestyksellä.⁷²

Vuonna 1959 keskustan vesijohtoverkossa oli jo 16 vesipostia. Myös palokunnan miehistö lisääntyi 20 mieheen. Kunnassa toimi lisäksi kaksi tehdas- ja laitospalokuntaa. Paloja vuoden aikana oli yhteensä 34, joista peräti 9 metsäpaloa, joissa paloi 20 hehtaaria hyvää metsää.⁷³ Metsäpalot olivat suuri ongelma koko maassa.

Vuonna 1968 toimeenpantiin Oulun läänissä metsäpalontorjuntaan liittyvät lentotähystyskokeilut, joista saatujen kokemusten perusteella aloitettiin lentokoneista tapahtuva valvonta.⁷⁴ Kun valtioneuvosto vuonna 1970 asetti komitean miettimään palolain tarkistamista, oli keskeisenä tavoitteena selvittää, miten ”*palolainsäädäntöä ja mahdollisesti muuta lainsäädäntöä olisi tarkistettava, jotta metsäpalojen torjuntavalmiutta, niiden sammuttamista ja jälkivartiointia voitaisiin tehostaa sekä miten sammuttamisesta ja jälkivartioinnista aiheutuvat palkkiot ja kustannukset olisi asianomaisille korvattava ja miten ne olisi jaettava kuntien ja valtion kesken samoin kuin miten maanomistajille aiheutuvat kustannukset olisi korvattava...*” Toisena tehtävänä oli selvittää, ”*miten palolainsäädäntöä olisi muilta osin tarkistettava.*”⁷⁵ Kalajoen ja Limingan suuret metsäpalot vuonna 1970 olivat yhtenä keskeisenä tekijänä palolain tarkistuskomitean asettamiselle.

Metsäpalontorjunta nähtiin osana maaseudun palontorjunnan yleistä järjestelyä.⁷⁶ Maaseudun palotoimen tason nosto oli yksi keskeisiä

72 Into Järvinen muistelee, alkuperäisartikkeli Seinäjoen Joulu -lehdessä 1997, 33-34.

73 KKA KK 1959.

74 Nuoreva 1980, 14.

75 Palolain tarkistuskomitean mietintö, s.I-II.

76 Palolain tarkistuskomitean mietintö, s.1.

Yläkuvassa Kurikan paloasemanseltu 1950-luvulla ja alakuvassa Nummen Sementtivalimo Oy:n kuljetuskalustoa 1960-luvun lopulla. (Kurikka- Seura ry/Kurikan Nuorisofilatelistien korttisarja)

tekijöitä palolain tarkistuksessa. Metsäpalontorjunta on ollut kaikissa palolaeissa näyttävästi esillä. Merkittävän kansallisen omaisuuden tuhoutuminen tulipaloissa on haluttu estää antamalla lainsäädännöllä laajat valtuudet metsäpalojen sammuttamisesta vastaaville viranomaisille.

Metsät ovat erityisen alttiita metsäpaloille niissä osissa maata, missä kuivat kangasmaat ovat yleisiä. Näin on erityisesti Pohjois-Suomessa, mutta myös muun muassa Pohjois-Satakunnassa, Keski-Pohjanmaan sisäosissa, Pohjois-Karjalassa ja eräillä suppeammilla alueilla muualakin maassa. Metsäpalojen esiintyminen on läheisesti riippuvainen kesän sääolosuhteista, varsinkin lämpötilasta ja kuivuudesta. Näihin tekijöihin perustuen ilmatieteen laitos on seurannut metsäpaloaaran muodostumista. Alueellisesti metsäpalojen esiintymiseen vaikuttaa sääolosuhteiden lisäksi metsämaiden laatu, puulajisuhteet, maastosuhteet, asumistiheys sekä liikenneyhteydet.⁷⁷

Suoranaisesti metsille aiheutuneiden tuhojen lisäksi varsinkin suurmetsäpalojen sammutustyö ja siitä aiheutuvat kustannukset muodostuvat raskaiksi sammutustyöstä vastaavalle kunnalle. Vuonna 1970 sattui poikkeuksellisen paljon metsäpaloja. Palanut ala oli 3024 hehtaaria.⁷⁸

Suomessa on suurmetsäpalon mahdollisuus saatu pieneksi. Metsäpalojen tähytys on ulotettu yli koko maan. Kun metsäpalo syttyy, on viranomaisilla valmius siirtää kaikki saatavilla oleva palontorjuntakalusto palopaikalle. Taktiikkaa kutsutaan ”*sammutusylivoimaksi*”. Metsäpalot olivat kuitenkin suuri ongelma Suomessa aina 1970-luvulle asti, jolloin asia saatiin kuntoon muun muassa parantuneen ilmavalvonnan ansiosta.⁷⁹

---

77 Palolain tarkistuskomitean mietintö, s.33.

78 Palolain tarkistuskomitean mietintö, s.33-34.

79 Juuti 1993.

Näkymä seurakuntatalolta Kurikankylän suuntaan vuonna 1977. (KKuA, Osmo Rinta-Tassi/ Museovirasto)

Aron lähteille ja kunnan omistukseen

Vesi ei alkuvuosien jälkeen tahtonut riittää kuluttajien määrän kasvaessa. Kiskola muistelee:

”Perjantai- lauantai välinen aika oli kulutushuippu, kun kaikki meni saunaan. Aina vaan kun asuntoasutus lisääntyy, niin silloin vesihän sinne tuli kauan aikaa. Kun pohjavettä ruvettiin ottamaan, niin Aron-lähteeltä otettiin ensin. Sinne rakennettiin säiliöt, mutta se ei ollut ensin kovin suuri se säiliö. Tämä vesiosuuskunta laittoi senkin, ei siinä ollut kunnalla mitään osuutta vielä. Ja se oli vesiosuuskunta, joka laittoi tämän pohjavedenoton ja osti Autionkorvesta vielä yhden lähteenkin, kerkes sen ostamaan ennen kuin osuuskunta luovutettiin kaupungille. Meillä ei ollut penniäkään velkaa osuuskunnassa.”

Kurikan vesiosuuskunnan laitos otti vetensä Kyrönjoesta aina vuoteen 1964 asti. Toki toivottiin löydettävän vielä jonain päivänä parempaa vettä kurikkalaisten käyttöön. Kurikan kylän Aron lähteet tutkittiin perusteellisesti vuonna 1964. Vesi oli hyvälaatuista ja koepumppauksissa saatiin lähteistä 700 litraa minuutissa. Vedessä oli hieman rautaa.

Kurikan kauppalanhallitus kokoontui kauppalan-
talouksen lautakuntien kokouksessa maanan-
taina toukokuun 20 päivänä 1968 kello 9 - 13.

Saapuvilla olivat kauppalanjohtaja Jouko Hie-
talahti sekä jäsenet Veikko Huhtanen, Jouko
Ketola, Veikko Koivisto, Reino Kostioja, Ka-
lervo Kukkula, Lauri Laine ja Arvi Tikka. Ei-
lervo Kukkula, Lauri Laine ja Arvi Tikka. Ei-
säksi oli läsnä valtuuston I varapuheenjohta-
ja Alpo Hjalinen ja II varapuheenjohtaja Väinö
Kaurimäki.

Puhetta johti kauppalanjohtaja Jouko Hietalahti
ja pöytäkirjan kirjoitti kauppalansekreteri
Pauvo Franssila.

Kokous todettiin laillisesti kokoonkutsutuksi
ja päätösvaltaiseksi.

250 §

Luettiin ja hyväksyttiin 6.5. ja 9.5.1968 pidettyjen kokouk-
sen pöytäkirjat.

Veto

251 §

Kurikan Vesiosuuskunnan omaisuuden vastaanottaminen kauppalal-
la varuineen ja velkoineen

Esiteltiin Kurikan Vesiosuuskunnan 6.5.1968 päivänään seuraavan
sisällöinen kirjelmä:

"Viitaten allekirjoittaneen Kurikan Vesiosuuskunnan 1.6.1966
tettävän seityksen asiassa, joka koskee sanotun osuuskunnan
omaisuuden luovuttamista varuineen ja velkoineen Kurikan kaup-
palalle ja joista asiasta Kurikan kauppalanvaltuusto on päätök-
sillään 12.1.1967 tehnyt periaatteensa myöntäen päätöksen
ilmoitansa, että edelläselitetty asia on nyttemmin käsitelty
Kurikan Vesiosuuskunnan kahdessa kokouksessa, joiden kokouk-
sien kantama on yksimielisesti tullut päätöskseksi luovuttaa
korvauksetta sanotun osuuskunnan kaikki kiinteät ja irtain omai-

suus Kurikan kauppalalle, varat ja velat niihin luettuna.

Edelläolevan johdosta esitämmme, että kun luovutusseurauksena
on alustavasti sovittu 1.7.1968, kauppalan taholta ryhdyttiin
siin toimenpiteisiin edellämainottujen kokouksien päätösksen
toimeenpanemiseksi. Osuuskunnan taloudellista tilaa koskeva
v. 1967 tilinpäätös eseenkätetään."

Kauppalanhallitus päätti yksimielisesti ehdottaa valtuustolle,
että Kurikan Vesiosuuskunta otettaisiin kauppalan omistukseen
ja hallintaan 1.7.1968 lukien varuineen ja velkoineen.

Liitteessä nro 1 osuuskunnan tilinpäätös 31.12.1967.

252 §

Veto

Takauksen myöntäminen Halonkylän Vesijohto-osuuskunnan val-
tiolta saannalle 14,900 markan lainalle

Maataloushallitus on 23 päivänä huhtikuuta 1968 myöntänyt Ha-
lonkylän Vesijohto-osuuskunnalle 14.900 markan suuruisen lai-
nan.

Laina peritään takaisin 6 %:n suuruisin vuotuismaksuin, joista
3 % luetaan korkeksi maksamatta olevalle pääosalle ja muu osa
pääosan lyhennyksiksi.

Ko. Vesijohto-osuuskunta on pyytänyt mainitulle lainalle kaup-
palan takausta.

Kauppalanhallitus päätti yksimielisesti ehdottaa valtuustol-
le, että mainitulle lainalle myönnettäisiin kauppalan omavel-
kainen takaus.

253 §

Veto

Lusankylän Pienviljelijäyhdistyksen toimintotarkoitus

Esiteltiin Lusankylän Pienviljelijäyhdistyksen toimintotarkoitus-
num 13.4.1968. Koska mainitun yhdistyksen omistaja ns. Luuan-
halli joutuu Pitkänön säännätelyaltaan rakentamisen johdosta
poistettavaksi, on yhdistys ryhtynyt suunnittelemaan uuden

Kurikan kauppalanhallitus 20.5.1968

Tutkimusten jälkeen rakennettiin lähteille kolme siiviläputkikaivoa, joiden syvyys oli 12,5 – 14 metriä. Vesilaitoksen rakennukset valmistuivat samaan paikkaan samana vuonna. Samalla valmistui myös 100 kuutiometrin puhdasvesiallas. Tuolloin valmistuneen laitoksen suunnitteluaikeihin toivottiin sen tyydyttävän Kurikan vedentarpeen ainakin 25 vuotta. Tämä oli myös asiantuntijoiden arvio. Vesiosuuskunnan isännöitsijänä toimi Jaakko Kankaanpää. Vuoden 1966 keskikulutus vuorokaudessa oli 500 kuutiometriä. Huippukulutus oli 900 ja pienin kulutus vuorokaudessa 250 kuutiometriä. Jäsenmäärä osuuskunnassa oli jo kiivennyt yli kolmensadan ”ja talouksia noin 350”. Vuoden aikana jäsenmäärä kasvoi 32 uudella jäsenellä. Verkoston pituus oli hieman

Aronlähteen vedenkäsittelylaitoksella raakavesi johdetaan ilmastuskaapin kautta pikahämennysaltaaseen, missä veteen lisätään kalkkia. Vesi johdetaan lamelliselkeytyksen kautta kolmen hiekkasuodattimen läpi alavesisäiliöön, josta vesi pumpataan kulutukseen. (Juuti & Rajala 2012)

Vesiosuuskunnan luovutussopimus

Esiteltiin 29.10.1968 tehty luovutussopimus, jolla osuuskunta luovuttaa kaiken omaisuutensa niin kiinteään kuin irtaimenkin, kaikkine varoineen kauppalalle sitä vastaan, että kauppa-
 ottaa vastatakseen kaikista osuuskunnan veloista, sitoumuksista ja sopimuksista sekä muista sellaisista osuuskunnalle asetettavista velvoitteista, joista sopimushetkellä ei ole tietoa, sekä muutoin sopimuskirjassa lähemmin mainituin ehdoin.

Kurikan kauppalanvaltuusto 7.11.1968

yli 40 kilometriä. Jo vuonna 1967 jouduttiin kuitenkin toteamaan, että viisikin vuotta oli liian pitkä aika.⁸⁰

Kesäisin huippukulutus 900 kuutiometriä vuorokaudessa ylitti vedenkäsittelylaitoksen maksimitohon. Siksi katsottiin, että puhdasvesiallasta oli välttämättä laajennettava. Pumppujen teho oli riittävä ja myös vesitornin kapasiteetti. Uusi puhdasvesiallas suunniteltiin maanalaiseksi. Seitsemänsadan kuutiometrin altaan suunnitteli kauppalaninsinööri Erkki Anttila. Uuden altaan rakentamiseen ryhdyttiin kevättalvella 1967. Tuolloin suunniteltiin, että mikäli vedenkäsittelylaitoksen kapasiteetti ei tulevaisuudessa riittäisi, rakennettaisiin uusi laitos maanalaisen puhdasvesialtaan päälle. Kesällä 1967 tutkittiin Aron lähialueen veden riittävyttä tulevaisuudessa.⁸¹

80 Ilkka 4.1.1967.

81 Ilkka 4.1.1967.

Vesilaitoksen hoitajan viran perustaminen ja täyttäminen

Kurikan Vesiosuuskunnan omistama vesilaitos siirtyy kauppalan omistukseen ja hallintaan 1.1.1969 lukien. Laitoksen vastuunalaisena hoitajana on toiminut Jaakko Kankaanpää. Tästä tehtävästä Kankaanpäälle on maksettu palkkaa 1300 markkaa kuukaudessa. Kun vesilaitos siirtyy kauppalan omistukseen ja hallintaan 1.1.1969 lukien kauppalanhallitus ehdottaa yksimielisesti, että kauppalaan perustettaisiin vesilaitoksen hoitajan virka 1.1.1969 lukien ja että virka sijoitettaisiin 19/III palkkaluokkaan, jossa peruspalkka on tällä hetkellä 1043,70 mk/kk (1 ikälisä 52,20 mk/kk). Sunnuntai-, ylityö- ja varallaolokorvausta ehdotetaan suoritettavaksi niin paljon (204,10 mk/kk) kuukaudessa edellämainitun peruspalkan ja ikälisän lisäksi, että bruttopalkka nousee 1300 markkaan kuukaudessa. Korvaus oman auton käyttämisestä virkamatkoilla suoritetaan korvaus matkustussäännön mukaisesti. Vesilaitoksella olevasta ja laitoksen hoitajan käytössä olevasta asunnosta peritään vastike luontoissuoritussäännön mukaisesti.

Koska kauppa on päättänyt ottaa vesilaitoksen omistukseensa ja hallintaansa velkoineen ja varoineen, seuraa tästä toimenpiteestä myöskin se, että vesilaitoksen hoitaja siirtyy kauppalan palvelukseen.

Ottamalla huomioon lisäksi virkasäännön 4 §:n 2 momentin 2 kohdan, kauppalanhallitus ehdottaa yksimielisesti, että vesilaitoksen hoitajan virkaan nimettäisiin virkaa auki julistamatta Jaakko Kankaanpää.

Kurikan kauppalanhallitus 3.12.1968

Näihin aikoihin alkoi kuitenkin näyttää, ettei Kurikan Vesiosuuskunta kykenisi enää jatkossa huolehtimaan jatkuvasti lisääntyvästä vedentarpeesta. Vesihuollon kunnallistaminen alkoi tulla ajankohtaiseksi. Kun yleisten töiden lautakunta 10.3.66 käsitteli kauppalaninsinöörin nimittämistä, niin yhtenä perusteluna oli vesilaitoksen kunnallistaminen lähiaikoina: ”Yleisten töiden lautakunta totesi, että kauppalan teknillisellä puolella tarvittaisiin insinööriä, jolla olisi hyvät teoreettiset tiedot ja käytännön kokemukset kunnallistekniseltä alalta. Lähiajan suuret tehtävät katurakennuspuolella, vesi- ja viemäriverkostojen suunnittelu ja vesilaitoksen kunnallistaminen sekä likavesien puhdistamon rakentaminen edellyttävät insinööriltä näiden tehtävien hallitsemista.”⁸²

Vesiosuuskunta esittikin 1.9.1966 Kurikan kauppalanhallitukselle, että vesiosuuskunta kunnallistettaisiin. Asia ei edennyt, joten vesiosuuskunta uusi ehdotuksensa vesiosuuskunnan siirtämisestä ”varoineen ja velkoineen kauppalan omistukseen” 5.9.1967. Kauppalanhallitus ehdottikin yksimielisesti valtuustolle, että se päättäisi ottaa vastaan Kurikan Vesiosuuskunnan ”varoineen ja velkoineen”, jotta kauppalanhallitus voisi ryhtyä asiaa valmistelemaan. Valtuusto hyväksyi kauppalanhallituksen ehdotuksen yksimielisesti 26.10.1967.⁸³

Jatkoneuvottelujen ja valmistelutöiden jälkeen siirtohetkeksi sovittiin 1.7.1968. Asia vaati kuitenkin vielä lisävalmisteluja. Luovutus sopimus tehtiin 29.10.1968. Arolähde siirtyi kunnan omistukseen loppuvuodesta 1968.⁸⁴

Lopulta viralliseksi vallanvaihtumishetkeksi eli Kurikan Vesiosuuskunnan kauden päätöspisteeksi ja kunnallisen vesihuollon alkupäiväksi tuli 1.1.1969. Jaakko Kankaanpää jatkoi edelleen laitoksen hoitajana. Vuonna 1970 perustettiin vesilaitoksen hoitajan virka, jonka hoitajaksi valittiin Kankaanpää. Samana vuonna laadittiin kauppalan vesilaitokselle ensimmäinen johtosääntö.

Kauppalanhallitus pohti 1.5.1969, kuinka vesilaitoksen organisaatio tulisi järjestää. Teknillinen lautakunta oli tehnyt esityksen, jossa oli kaksi vaihtoehtoa asian hoitamiseksi. Ensimmäisessä vaihtoehdossa

---

82 Yleisten töiden lautakunta, Ca1 6.4.1966, § 33.

83 KKV 26.10.1967 §107.

84 KKV 20.5.1968, § 251, 7.11.1968, § 644 ja 4.11.1968, § 616.

Aronlähteen vedenottamo sulautuu hyvin maisemaan. (Rajala & Juuti 2012)

teknilliseen lautakuntaan perustettaisiin vesilaitosjaosto, jonka muodostaisivat viisi henkilöä. Lautakunnasta tulisi yksi jäsen, kauppalanhallituksesta yksi, kuluttajien edustajaksi yksi sekä lisäksi vesilaitoksen hoitaja ja kauppalaninsinööri. Kaksi viimeisintä jäsentä toimisivat vesilaitosjaoston esittelijänä ja sihteerinä.⁸⁵

Toimivaltuuksista esitettiin seuraavaa: talousarviossa hyväksytyjen ja teknillisen lautakunnan ohjeitten perusteella tehtyjä jaoston päätöksiä voidaan toimeenpanna alistamatta asiaa teknilliselle lautakunnalle. Kiireelliset korjaustyöt ja vesilaitoksen jatkuvan toiminnan turvaamiseksi välttämättömien kiireellisten hankintojen teon saavat laitoksen hoidosta vastaavat viranhaltijat toimeenpanna ilman jaostonkin päätöstä annettujen ohjeiden perusteella. Tehtävistä ehdotettiin näin: jaoston tehtävänä on, kunnes tarkemmin johtosäännöllä määrätään, tehdä ehdotuksia vesilaitoksen kehittämistä ja liittymis- ja kulutusmaksujen mahdollisesta tarkistamisesta.⁸⁶ Teknillisen lautakunnan tekemän toisen vaihtoehdon mukaan vesilaitoksen hoitaja ja kauppa-

---

85 KKH 1.5.1969 §291.

86 KKH 1.5.1969 §291.

laninsinööri yhdessä suorittaisivat vesilaitoksen hoitoon kuuluvat työt edellä mainituin toimintavaltuuksin ja tehtävin.⁸⁷

Teknillinen lautakunta ehdotti kauppalanhallitukselle lisäksi, että:

- vastuu vesilaitoksen hoidosta pidetään teknillisellä lautakunnalla, niin kuin sen johtosääntö edellyttää,
- käytännöllisten asioiden hoidosta vastaa rakennustoimisto, eli vesilaitoksen hoitaja ja kauppalaninsinööri edellä mainituin valtuuksin ja velvollisuuksin toistaiseksi,
- vesilaitoksen hoitaja katsotaan kuuluvaksi rakennustoimiston henkilökuntaan,
- vesilaitoksen sääntöjä noudatetaan toistaiseksi soveltuvin osin,
- rakennustoimiston johtosääntö pyritään tarkistamaan vesilaitoksen osalta.⁸⁸

Vesilaitoksen hoito ja hallinto hyväksyttiin kauppalanhallituksessa yksimielisesti järjestettäväksi teknillisen lautakunnan esittämän 2. vaihtoehdon mukaisesti.⁸⁹ Kauppalan vesilaitoksen johtosääntö valmistui seuraavana vuonna ja se hyväksyttiin kauppalanvaltuustossa 4.12.1970.

Kulutukseen perustuvat vesimaksut ovat keskeinen tulonlähde vesilaitoksille. Kurikassa vesimaksujen uudelleenjärjestelyä ja kantoa pohdiskeltiin kunnallistamisen yhteydessä. Marraskuussa 1969 päätettiin vesilaskutus järjestää uudelleen. Vesilaitoksen hoitaja, kauppalankamreeri ja kauppalaninsinööri ehdottivat kauppalanhallitukselle, että laskutus tapahtuisi tammi-, huhti-, heinä- ja lokakuussa. Aikaisempaan käytäntöön esitettiin muutosta siten, että pienkuluttajilta ei perittäisi tammi- ja heinäkuun kannoissa kulutusmaksua, joka oli siihen asti peritty arvion perusteella. Ehdotuksen mukaan kaikki maksut perustuisivat jatkossa vesimittareiden lukemiin. Uudesta käytännöstä aiheutuisi vanhaan verrattuna noin 1200 markan vuosittainen korkotappio. Kauppalanhallitus päätti yksimielisesti, että jatkossa vesimittarit luetaan kerran vuodessa ja laskutus tapahtuu neljästi vuodessa. Kolme laskutusta tapahtuu edellisen vuoden kulutukseen perustuvan arvion pohjalta. Mittareiden luku tapahtuu joulukuussa ja neljäs vesimaksun

---

87 KKH 1.5.1969 §291.

88 KKH 1.5.1969 §291.

89 KKH 1.5.1969 §291.

kanto seuraavan vuoden tammikuussa. Mikäli kulutus olisi pienempi kuin arviokulutus, palautetaan kuluttajalle liikaa peritty rahamäärä.⁹⁰

Eero Kuusisto muistaa Jaakko Jaska Kankaanpään värikkään persoonan:

Keskustassa meni vanha valuputki poikki. Parturi kadun kulmassa. Tietenkin piti panna nopeaa venttiilit kiinni. Parturi tuli huutamaan, että ”kukahhan tämän korvaa, kun asiakkaalla on siellä värit päässä eikä tuukaan vettä.” Jaskalla ei ollut tukkaa ollenkaan, niin se nosti vaan hattua ja sanoi, että ”kukahhan tämän korvaa?”⁹¹

Kurikan kauppalan vesilaitoksen johtosääntö

Vesilaitoksen ensimmäinen johtosääntö oli tärkeä dokumentti, sillä se määritteli keskeiset vastuut ja velvollisuudet eri toimijoiden kesken. Etenkin vesilaitoksen ja asiakkaan väliset suhteet oli määriteltävä tarkoin epäselvyyksien välttämiseksi. Varsinkin kustannuksia ja maksuja aiheuttavat työt ja toimenpiteet aiheuttavat herkästi eripuraa jos niistä ei tarkoin sovita. Kauppalanvaltuuston 4.12.1970 hyväksymä johtosääntö kuului seuraavasti:

1§ Vesilaitoksen tarkoituksena on liiketaloudellisen perustein hankkia vettä yleistä ja yksityistä kulutusta varten sekä rakentaa ja kunnossapitää sitä varten tarvittavia johtoja ja laitteita lähinnä Kurikan kauppalan keskustan kaavoitetulla alueella ja sen läheisyydessä.

2§ Vesilaitos toimii teknillisen lautakunnan alaisena. Vesilaitoksen johtajana on kauppalaninsinööri, mikäli ei toisin määrätä.

3§ Vesilaitokselle kuuluvat tehtävät ja sen hallintaan kuuluvan omaisuuden hoitaa kauppalan rakennusosasto. Kassa- ja tilivirastona toimii kauppalan rahatoimisto.

4§ Kiinteistön omistajan, joka haluaa vettä vesilaitokselta, tulee jättää siitä vesilaitokselle kirjallinen anomus, mihin merkitään kaikki vesilaitoksen haluamat tiedot kiinteistöstä. Anomukseen on liitettävä kiinteistön asemapiirros sekä vaadittaessa vesi- ja viemärijohtopii-rustukset. Anomuksen käsittelee teknillinen lautakunta. Ennen veden saantia tulee tilaajan tehdä vesilaitoksen kanssa kirjallinen vedenhan-

90 KKH 10.11.1969 §726.

91 Kuusisto E. 21.12.2011.

kintasopimus. Sopimus tehdään kaksin kappalein, yksi kummallekin sopimuspuolelle.

Sopimuksessa määrätään liittymismaksun suuruus. Liittymismaksun perusteet määritellään kauppalanvaltuuston hyväksymässä taksassa. Sopimuksen irtisanominen on tilaajan puolelta tehtävä kirjallisesti päättyväksi jonkin vuosineljänneksen lopussa. Vesilaitoksen puolelta tapahtuu irtisanominen kirjallisesti tai ilmoittamalla siitä sanomalehdissä, joita kauppa käyttää julkisiin ilmoituksiinsa. Irtisanomisaika on vesilaitoksen puolelta kolme kuukautta.

Jos kiinteistö vaihtaa omistajaa, on siitä ilmoitettava vesilaitokselle kuukauden kuluessa vaihtumisesta lukien, minkä ajan kuluessa uuden omistajan on tehtävä uusi vedenhankintasopimus uhalla, että vedenanto lopetetaan. Entinen omistaja on velvollinen täyttämään sopimuksen, kunnes on siitä vapautunut.

Kaavoitetulla tiiviisti asutulla alueella vesilaitos tuo liittymismaksua vastaan vesijohdon tontille tai sen läheisyyteen enintään 15 m etäisyyden rajasta, haja-asutusalueella vesilaitos osallistuu liittyjiin kohdistuviin johtokustannuksiin määrällä, joka vastaa 1/3 liittymismaksusta. Milloin haja-asutusalueella pääasiallisesti yksityisten varoilla rakennettuun vesijohtoon vesilaitos liittyy uuden kiinteistön, siirtyy johto vesilaitoksen kunnossapitoon ja vastuulle.

5§ Kullakin kiinteistöllä, johon vettä johdetaan, tulee olla pääjohdosta lähtevä oma haarajohtonsa eli tonttijohto, ellei vesilaitos ole poikkeustapauksessa muunlaista järjestelyä hyväksynyt. Tonttijohtoon, vesimittarin sekä liitosputket vesimittarien ja talonjohdon välille asentaa paikalleen ja pitää kunnossa yksinomaan vesilaitos, kiinteistönomistajan suorittaessa kaikki siitä aiheutuneet kustannukset. Maankaivuutyöt sitä vastoin suorittaa tilaaja. Tonttijohto siirtyy kiinteistönomistajan omaisuudeksi, kun hän on suorittanut kaikki sen rakentamisesta aiheutuneet kustannukset. Vesimittarin ostaa tilaaja vesilaitokselta. Vesilaitos huoltaa ja kunnossapitää mittarin, jäätymisestä aiheutuneet korjauskustannukset veloitetaan kiinteistönomistajalta. Tonttijohto on tehtävä tätä johtosääntöä sekä annettuja määräyksiä noudattaen. Vesilaitoksella on oikeus suorittaa talonjohtojen asennustöitä. Vesilaitoksella on oikeus kieltäytyä yhdistämästä putkiverkkoonsa johtoja ja laitteita, jotka eivät ole ammattitaitoisten henkilöiden asentamia, tai jotka eivät täytä niistä annettuja erikoismääräyksiä.

6§ Jos tontilla tai rakennuksessa oleva vesijohto tahdotaan yhdistää vesilaitoksen putkiverkostoon tai, jos jo yhdistettyä johtoa on muuteltu,

Näkymä Museonmäen vesitornista kirkolle vuonna 2012. (Juuti & Rajala 2012)

on se annettava vesilaitoksen tarkastusmiehen tarkastaa. Vasta kun vesilaitos on johdon ja laitteet tarkastanut, saadaan pääventtiili avata. Vaikka johto ja laitteet onkin vesilaitoksen puolelta tarkastettaessa hyväksytty, ei vesilaitos vastaa niiden lujuudesta. Näistä tarkastuksista johtuvat kustannukset suorittaa kiinteistön omistaja.

7§ Kiinteistön omistaja (=tilaaja) on velvollinen luovuttamaan

a) korvauksetta käytettäväksi maata kiinteistöön johtavien vesijohtojen rakentamista, korjausta ja uusimista varten. b) kohtuullista korvausta vastaan myöntämään vesilaitokselle oikeuden rakentaa, korjata ja uusia maallaan myös muita kuin a-kohdassa mainittuja vesijohtoja.

8§ Jokaiseen tonttijohtoon asetetaan pääjohdon välittömään läheisyyteen sulkuventtiili, jonka ainoastaan vesilaitos saa avata ja sulkea, paitsi vuodosta johtuvan vesitulvan sattuessa, jolloin kuluttajakin on oikeutettu sulkemaan sen. Sulkemisesta on kuitenkin heti ilmoitettava vesilaitokselle, jonka toimesta venttiili jälleen avataan. Jokaisen tonttijohtoon tulee lisäksi olla varustettu kahdella molemmin puolin mittaria olevalla pääventtiilillä, ja on kuluttaja oikeutettu avaamaan ja sulkemaan talonjohdon puolella olevan pääventtiilin. Vesilaitoksen

harkinnan mukaan voidaan talonpuoleinen venttiili kuitenkin jättää pois vesipisteiden lukumäärästä riippuen.

9§ Vesimittarin laadun, suuruuden ja paikan määrää vesilaitos. Mittari on sijoitettava paikkaan, jossa

a) pohja- tai pintavesi ei voi tunkeutua mittaria vahingoittamaan;

b) mittari ei ole pakkasen tai muiden vahingollisten vaikutusten alainen;

c) pääsy mittariin on sellainen, että sen asentaminen, lukeminen ja poistaminen voi tapahtua esteettömästi.

Mittaria ei kukaan muu kuin vesilaitoksen henkilökunta saa irroittaa johdoista, siirtää paikaltaan, maalata tai korjata eikä käsitellä mittarin lyijysinettejä tai lukkoja.

Vesimittarin haltija vastaa kaikista vahingoista, jotka kohtaavat mittaria ulkonaisen väkivallan tai huolimattomuuden takia. Jokaisen vesimittarin, joka asetetaan tonttijohtoon, tulee olla tarkistettu. Vesilaitos suorittaa sitä paitsi säännöllisten väliaikojen kuluttua mittarinen puhdistuksen sekä tarkistuksen. Jos epäillään mittarin näyttävän väärin tahi, jos kuluttaja vaatii, on mittari tarkistettava vesilaitoksen toimesta. Kuluttaja tai hänen asiamiehensä on oikeutettu olemaan tarkastustilaisuudessa läsnä. Jos kuluttaja on vaatinut tarkastusta ja tarkastuksessa havaitaan, ettei mittarin virhe ylitä 5 % puoleen tai toiseen, on kuluttajan maksettava tarkastuskulut. Mittarin osoittamaa virhettä, joka ei ylitä 5 % puoleen tai toiseen, ei vesilaskussa oteta huomioon. Jos virhe on suurempi, oikaistaan lasku edellisiltä kulutusjaksoilta. Tällaista takaisinmaksua tai lisälaskutusta ei saa tehdä kuutta kuukautta pidemmältä ajalta. Jos mittarin säännöllinen toiminta on jostakin syystä häiriintynyt, on vesilaitos oikeutettu laskuttamaan veden kulutuksen edellisten kulutusjaksojen perusteella tai myöhemmin havaittavaan kulutukseen nojautuen.

10§ Kuluttaja on velvollinen päiväsaikaan sallimaan vesilaitoksen henkilökunnalle vapaan pääsyn niihin paikkoihin, joihin putkijohtoja, venttiilejä, vesimittareita tai muita johtoon kuuluvia laitteita on asennettu, sekä sallimaan vesimittarin puhdistamisen tai vaihtamisen.

11§ Jos talonjohto tai siinä olevat laitteet havaitaan puutteellisiksi tai terveydellisiä haittoja tuottaviksi, on kiinteistön omistaja velvollinen vesilaitoksen määräyksestä omalla kustannuksellaan korjauttamaan tai muuttamaan ne. Tilaaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan

vesilaitokselle tonttijohdossa pääjohdon ja vesimittarin välillä havaitut häiriöt, sekä on vastuussa kaikesta siitä vahingosta, joka viivyttelimestä tässä kohdin on syntynyt. Jos talonjohdoissa tai laitteissa on ilmaantunut vuoto, ei kuluttaja yleensä saa alennusta tämän vuoksi hukkaanmenneestä vedestä. Erikoistapauksessa voi teknillinen lautakunta tehdystä anomuksesta oikeuttaa vesilaitoksen laskutuksessa ottamaan huomioon osan, korkeintaan 50 %, tällaisesta mittarin kautta kulkeneesta hukkavedestä.

12§ Yksityisessä johdossa ei saa asettaa hanoja ja haarajohtoja ennen vesimittaria ja vesimittarin jäljessä ne eivät saa olla 50 sm lähempänä tätä. Vesimittareina käytetään ainoastaan vesilaitoksen hyväksymiä mittareita. Ilman mittaria myydään vettä vain poikkeustapauksissa, ja laskutus toimitetaan tällöin henkilöluvun mukaan kauppalanvaltuuston vahvistaman taksan perusteella.

13§ Kiinteistön omistaja suorittaa maksun vedestä kauppalanvaltuuston vahvistaman taksan mukaan. Maksut vedestä peritään yleensä neljännesvuosittain, mutta on vesilaitos oikeutettu perimään maksuja useamminkin. Vesimittarien lukeminen sekä maksujen periminen järjestetään teknillisen lautakunnan määräämällä tavalla. Vesilaskusta tulee kuitenkin ilmetä paitsi maksun suuruus myös vesimittarin lukemat kulutusjakson alussa ja lopussa. Jos tilaaja haluaa saada tietää mittarin lukeman muinakin aikoina, suorittaa vesilaitos mittarin lukemisen tilaajan kustannuksella. Vesilaitoksen suorittamasta asennus- ym. töistä peritään maksu teknillisen lautakunnan vahvistamien perusteiden mukaan sen määräämällä tavalla. Asennetut johdot ja laitteet ovat vesilaitoksen omaisuutta, kunnes täysi maksu niistä on suoritettu. Vesilaitoksella on oikeus, jos se katsoo tarpeelliseksi, kantaa maksu etukäteen tai vaatia vakuus kolmen kuukauden kulutuksesta tai tilatun työn arvosta. Vesilaitos on velvollinen ilmoittamaan heti kuluttajalle, milloin veden tavallista suuremmasta kulutuksesta päätäten on todennäköistä, että talon johdoissa tai laitteissa on vuoto.

14§ Tulipalon sammuttamiseen käyttämästään vedestä maksaa palokunta 50 % siitä, mitä kauppalan laitokset kulloinkin maksavat. Käytetyn vesimäärän arvioivat kauppalan palokunta ja vesilaitos yhdessä.

15§ Vesilaitoksen tulee jakaa vettä keskeytymättä, mutta vesilaitos ei vastaa vahingosta, joka johtuu siitä, että veden anto keskeytyy tilapäisten häiriöitten, korjausten, uudistusten tahi ylivoimaisen esteen takia, joka tekee veden annon mahdottomaksi. Vesilaitos ei ole vastuunalainen vahingoista tai tappioista, jotka ovat seurauksena tontti- ja talonjohtojen aiheuttamasta vesitulvasta tai johtuvat muista syistä.

16§ Vesilaitoksella on oikeus heti lakkauttaa veden anto seuraavissa tapauksissa:

- a) kun kuluttaja ei noudata tämän johtosäännön määräyksiä;*
- b) kun kuluttaja on jättänyt laskun vedenkulutuksesta määräaikana maksamatta;*
- c) kun kuluttaja on jättänyt vesilaitoksen laskun suoritetusta johtotyöstä, korjaustyöstä, toimitetuista laitteista ja tarvikkeista ym. tahi mittarin tarkastuksesta määräaikana maksamatta;*
- d) kun kuluttaja on teettänyt vesijohtoja tai laitteita koskevia töitä ammattitaidottomilla henkilöillä;*
- e) kun kuluttaja on yhdistänyt vesijohtoverkkoon laitteita, joita vesilaitos ei ole hyväksynyt;*
- f) kun kuluttaja on kieltäytynyt päästämästä vesilaitoksen henkilökuntaa huoneistoon, jossa on putkiverkkoon yhdistettyjä johtoja tai laitteita;*
- g) kun kuluttaja kieltäytyy antamasta laitteistaan vettä tulipalon sattuessa;*
- h) kun johtoverkkoon, jakelu- tai sisäjohtoihin on ilmaantunut vuoto, taikka kun vesijohdon kunnossapito tai laajennustyöt niin vaativat.*

Edellä a–g-kohdissa mainitusta johdon sulkemisesta ja avaamisesta veloitetaan kuluttajalta teknillisen lautakunnan määräämä maksu. Koko putkiverkon tai sen osain sulkemisesta useammaksi tunniksi ilmoitetaan edeltäpäin, kun se käy päinsä, kuulutuksella, joka julkaistaan niissä sanomalehdissä, joissa kauppalan viralliset kuulutukset julkaistaan. Yksityisen talonjohdon tai pienehkön katujohdon sulkemisesta voidaan kuluttajille ilmoittaa suullisestikin, mutta on ilmoitus tällöinkin tehtävä hyvissä ajoin ennen sulkemista, mikäli se on mahdollista.

17§ Mitä edellä tässä johtosäännössä on sanottu kiinteistön omistajasta, koskee myös vastaavasti sen haltijaa.

18§ Johtoihin ja niiden varusteisiin ja laitteisiin samoin kuin työn suorittamiseen nähden on teknillisellä lautakunnalla oikeus antaa erikoismääräyksiä. Teknillisellä lautakunnalla on myös valta antaa vesilaitoksen jakaman veden käyttämisestä määräyksiä, joita se erikoistapauksissa pitää tarpeellisena.

	1960	1966	1970	1980	1990	2000
KURIKKA						
<u>Väestön määrä</u>	11,5		10,9	11,1	11,7	11,7
Taajamat	2,4	2,9	3,2	3,8	4,4	5,0
Kirkonkylä	1,9	2,3	2,6	3,3	3,9	4,5
Panttila	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Haja-asutus	9,1		7,7	7,3	7,3	6,7
Verkkoon liittyvä	8,1		6,8	6,6	6,7	6,2
Verkon ulkop.jäävä	1,0		0,9	0,7	0,6	0,5
<u>Vedenkäyttö</u>						
Taajamat						
Ominaiskulutus		200	250	330	390	450
Liittymis-%		80	85	95	100	100
Keskim.vedenkäyttö		500	720	1 200	1 700	2 300
Haja-asutus						
Ominaiskulutus			150	200	250	300
Liittymis-%			20	50	75	90
Keskim.vedenkäyttö		10	230	750	1 400	1 800
Vedenkäyttö yhteensä		500	950	1 950	3 100	4 100
Liittymis-% yhteensä			39	65	84	95
<u>Jätevedet</u>						
Jätevesi		500	720	1 200	1 700	2 300
Vuotovesi		300	380	600	800	1 000
Kokonaisjätevesimäärä		800	1 100	1 800	2 500	3 300

Ennuste Kurikan väestö-, vedenkäyttö- ja jätevesimääristä vuodelta 1968. Väestönmäärä tuhansina, ominaiskulutus l/vrk/as, vedenkäyttö- ja jätevesimäärät m³ /vrk. (Maataloushallitus 1968)

Jätevedet ja jätevedenpuhdistus

Kun puhtasvesiasiat oli saatu järjestykseen, tuli jätevesien vuoro. Ennen jätevedenpuhdistamon valmistumista jätevedet johdettiin joko sakokaivoihin tai maaperään. Suomen taajamien viemäröimättömillä alueilla jätevedet on kerätty sakokaivoihin jo ennen sotia. Myöhemmin ne on vaadittu rakennettavaksi umpikaivoina. Haja-asutusalueilla harrastettiin epävirallisesti jätevesien maaperään imeytystä jo 1940- ja 1950-luvuilla. Elintason nousu ja asumistason vaatimusten kasvu varsinkin 1960–70-luvuilla huononsivat tilannetta ympäristön ja ihmisen terveyden kannalta merkittävästi. Suurin yksittäinen riskitekijä ja suoranainen pohjavesien pilaaja oli huuhtelukäymälä eli wc, joka liitettiin haja-asutusalueen kiinteistöihin huolehtimatta jätevesien kohtalosta vessanvedon jälkeen. Näiden haittojen esille nousua on helppo seurata sanomalehdistä ja terveydenhoitolautakuntien pöytäkirjoista. Ihmiset heräsivät myös itse vaatimaan parannuksia tilanteeseen.⁹² Suomessa lukuisia pikkujärviä saastui taajamien puhdistamattomien jätevesien takia. Esimerkkejä löytyy ympäri Suomea, esimerkiksi Kiteellä Kiteenjärvi ja Kangasalla Kirkkojärvi saastuivat tässä vaiheessa.⁹³ Tässäkin suhteessa tilanne oli aikaisemmin parempi.

Suunniteltua jätevesien maaperään imeytystä ryhdyttiin kokeilemaan 1980-luvun puolivälissä, aluksi muutaman kymmenen asukkaan jätevesillä. Maahanimeytystä käytettiin tuolloin muun muassa Dragsfjärdissä, Kirkkonummella, Kiskossa, Kurikassa, Pälkäneellä ja Taipalsaarella. Imeytyskenttänä voidaan käyttää luonnollista maaperää tai hiekasta ja sorasta rakennettua erillistä suodatinyksikköä. Imeytystä parannetaan istuttamalla imeytysalueelle runsaasti vettä haihduttavia kasveja, jotka sitovat myös ravinteita. Jätevesien maaperäkäsittely on maassamme ollut kuitenkin vähäistä, mikä johtunee ainakin osaksi vesilain ehdottomasta pohjaveden pilaamiskiellosta.⁹⁴ Kurikan kauppalaissa ensimmäinen ohjesääntö jätevesimaksusta valmistui jo vuonna 1973. Jätevesimaksulaki näet tuli voimaan vuoden 1974 alusta. Kurikkaan suunniteltiin 1970-luvun alussa kahta jätevedenpuhdistamo.

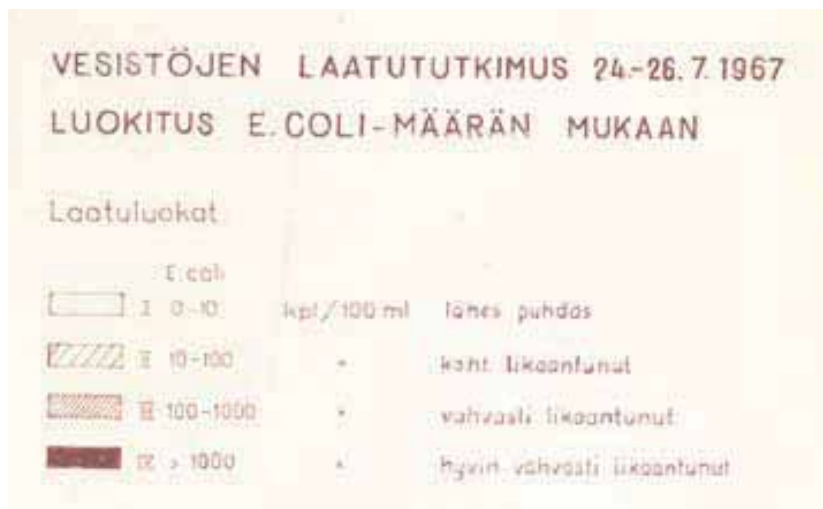
---

92 Juuti, Rajala & Katko 2003, 297-300; Juuti, Äikäs & Katko, 123-127.

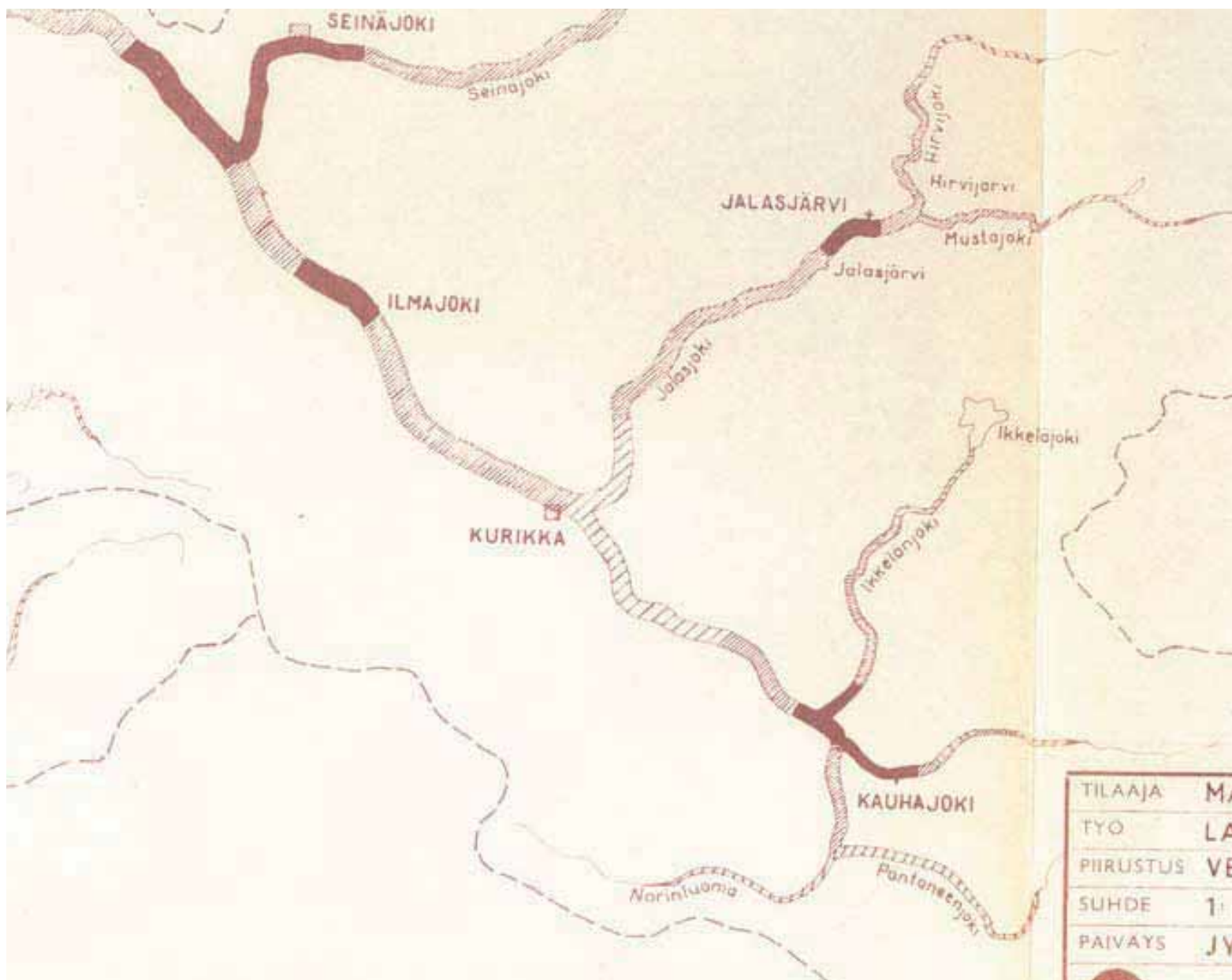
93 Jormanainen, 36-40; Juuti, Äikäs & Katko, 79-82.

94 Katko 1996.

Vesistöjen laatuluokitustutkimus 24.-26.7.1967. Luokittelu tehty E. Coli-määrän mukaan. Kurikan kohdalla tilanne näytti tämän tutkimuksen valossa paremmalta kuin Kauhajoella ja Ilmajoella, mutta luokitus oli vahvasti likaantunut. (Maa ja Vesi Oy 1967)

Vuoden 1967 vesistöjen laatuluokitustutkimuksen mukaan Pohjanlahteen laskiessa Kyrönjoen laatu oli "kohtalaisen likaantunut" ts. 10-100 kpl (E. coli)/100 millilitrassa. Jätevednpuhdistamot olivat tervetullut ympäristöteko. Samassa tutkimuksessa todettiin Lapuanjoen laatu hyvin vahvasti likaantuneeksi Uusikaarlepyyn kohdalla. (Maa ja Vesi Oy 1967)

Kurikan kauppalan jätevesimaksu

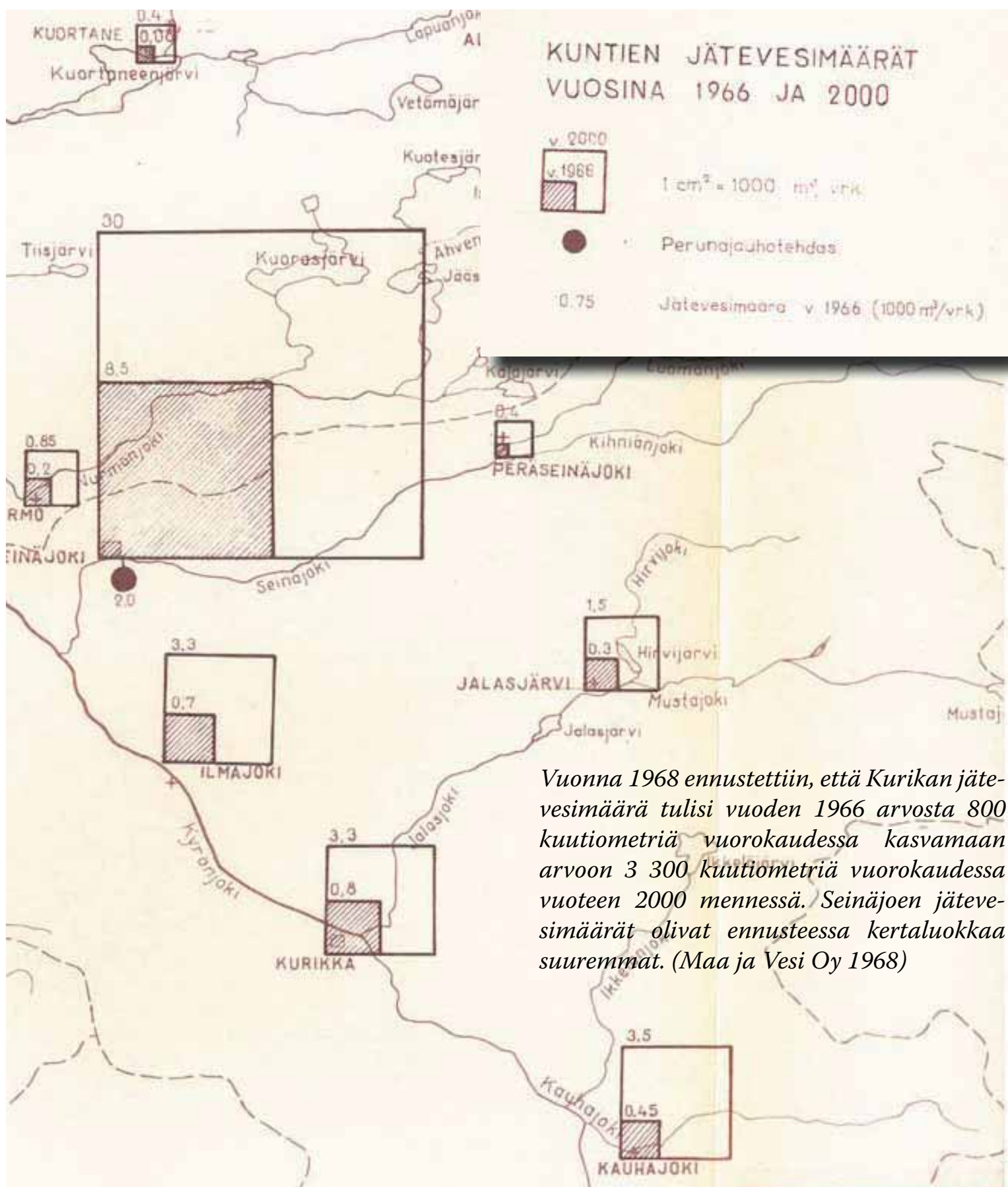
Valtuuston 20.12.1973 hyväksymässä ja Vaasan lääninhallituksen 29.1.1974 vahvistamassa jätevesimaksusäännössä oli viisi pykälää. Jätevesimaksu oli täysin uusi asia, joten siihen liittyvät asiat tuli määrittellä tarkoin. Pykälät kuuluivat seuraavasti:

1 § Jätevesien ja sadevesien viemäroinnistä sekä niiden puhdistamisesta kunta perii jätevesimaksusta annetun lain (610/73) nojalla jätevesimaksua tämän taksan mukaisesti.

2 § Jätevesimaksu käsittää liittymismaksun ja käyttömaksun.

3 § Liittymismaksun määräämisen perusteena on kiinteistön rakennusten kerrosalan ja tontin tai rakennuspaikan pinta-alan summa.

Jos tontin tai rakennuspaikan pinta-ala ylittää omakotikiinteistön osalta rakennusten kerrosalan viisinkertaisen määrän, rivitalokiinteistön osalta rakennusten kerrosalan kolminkertaisen määrän ja muiden kiinteistöjen osalta rakennusten kerrosalan kaksinkertaisen määrän, ei

Vuonna 1968 ennustettiin, että Kurikan jätevesimäärä tulisi vuoden 1966 arvosta 800 kuutiometriä vuorokaudessa kasvamaan arvoon 3 300 kuutiometriä vuorokaudessa vuoteen 2000 mennessä. Seinäjoen jätevesimäärät olivat ennusteessa kertaluokkaa suuremmat. (Maa ja Vesi Oy 1968)

sanotun määrän ylittävää osaa oteta huomioon liittymismaksua määrättäessä.

Mikäli kiinteistön rakennettu kerrosala taikka tontin tai rakennuspaikan 1 ja 2 momentin mukaan huomioon otettava pinta-ala myöhemmin suurenee, on liittymismaksua suoritettava lisäystä vastaava määrä. Lisäyksestä ei kuitenkaan kanneta liittymismaksua, ellei perusteiden muutosta ole vähintään kymmenen prosenttia alkuperäisistä perusteista.

Liittymismaksun määräämisestä eräissä tapauksissa hyödyn perusteella säädetään jätevesimaksusta annetun lain 4 §:n 4 momentissa.

4 § Liittymismaksu on 1.80 markkaa rakennusten kerrosalan ja tontin tai rakennuspaikan pinta-alan yhteenlasketun määrän kultakin täydeltä neliömetriltä.

5 § Käyttömaksu on 1.40 markkaa kultakin kiinteistön käyttämältä vesikuutiometriltä vesilaitoksen toteaman tai muulla tavoin mitatun vedenkulutuksen mukaisesti.

Käyttömaksun määräämisestä jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä huomioon ottaen sekä muissa poikkeuksellisissa olosuhteissa säädetään jätevesimaksusta annetun lain 5 §:n momentissa.

Todistetaan, että edellä oleva jätevesimaksutaksa on kauppalanvaltuuston 20. päivänä joulukuuta 1973 tekemän päätöksen mukainen.

Nämä jätevesimaksuja koskevat periaatteet pysyivät pitkään voimassa eikä varsinaisissa taksoissakaan juuri tapahtunut muutoksia. Esimerkiksi 8.5.1985 vahvistetussa taksassa ainoat muutokset olivat, että liittymismaksu oli 4.15 ja käyttömaksu 3.25.

Kankaanpää, Jorma Jaakko Antero

s. 18.1.1946, Kurikka

Lapsuuden talossa Kampin kylässä, Pikkukarhuvuoren juurella oli vanha rengaskaivo, eli kuilukaivo. Siinä oli se ongelma, että aina kevättalven pakkasilla loppui vesi. Kylän läpi virtaavasta luomasta haettiin lehmille vesi ja kylän nykyistä vedenottoa lähellä olevasta lähteestä kyläläiset haki ruokaveden. Myös lapset kantoivat vettä, ja kun oli auto, niin sillä haettiin siitä luomasta eläimille vettä. Omasta kaivosta riitti ihmisille vesi, ja lumesta tehtiin ruokavettä.

Kaupunki rupes hommaamaan Autionkorpeen vedenottoa. Sinne tehtiin kuilukaivoja ja vedettiin porukalla kylälle vesijohto johon liitettiin myöhemmin. Kilometri vedettiin omakustannuksella ja runkolinjastakin maksettiin osa. Noihin aikoihin, se oli 1960–70-luvun vaihdetta muistaakseni, näin tehtiin usein, kun kyliä vesitettiin.

Vuonna 1956 rakennettu ulkokäymälä oli ulkorakennuksen kupeessa. Muistan kun se vuosiluku on erivärisillä katolle tehdyillä tiilillä. Siinä oli navetta, puulatoa ja varastoa. Vesivessa tuli 1965. Olihan se suuri muutos parempaan päin. Vaikka olihan se tietysti oma idyllinsä istua siellä puuceessa ja lukea lehteä. Sitten tuli nämä kaksi sakokaivoa, jotka purkivat laskuojaan. Systeemi vähän päivittyi ja rupes tulemaan sisällekkin lämmin vesi.

Rakennettiin uus tupa, jonne omasta kaivosta hommattiin ensin pumpulla vesi. Sinne tuli putkiurakoittija ja jäin armeijan jälkeen, vuonna 1965, harjoittelemaan sen kanssa putkihommia. Se oli yksityinen urakoittija, Kuusisen Seppo, joka oli Merikarvialta lähtöisin.

Mä olin hänen kanssa toista vuotta hommissa ja vuonna 1966 menin seuraavaan putkifirmaan, Välimaan Vesi- ja Lämpöjohtoliikeseen. Se oli isompi firma ja urakoita oli ympäri maakuntaa. Se oli työssä oppimista: vanhemmat asentajat opetti, kun niiden mukana oli. Silloin oli aika paljon urakoita, Alavudella ja Laihialla teh-

A photograph of a middle-aged man with short grey hair, wearing a brown zip-up jacket and dark trousers. He is holding several blue and white documents or brochures in his left hand. He is standing indoors against a plain, light-colored wall. The photo is partially obscured by a text box on the right side of the page.

tiin huoltoasema ja Jalasjärven Ilvesjoen tehtailla oltiin hommissa. Töitä tehtiin, kun tehdas oli pysähdyksissä, joten ne oli pääasiassa viikonloppuhommia.

Mä olin 1972 vuoteen asti Välimaan Vesi- ja Lämpöjohtoliikkeessä, kunnes haettiin asentajaa Kauppalan vesiosuuskunnalle, josta tuli myöhemmin Kurikan kaupungin vesilaitos. Siinä oli hakijoita ja mun siihen siten valittiin. Henkilökuntaa vesihommissa oli niukasti. Vuonna 1972 Jaakko Kankaanpää oli vesilaitoksenhoitajana ja Erkki Anttila oli kaupungin insinöörinä. Toinen asentaja oli Juho Syrjä. Pääpaikka oli S-marketin nykyisellä parkkipaikalla, vanhan sosiaalitoimiston talossa, jossa oli varastorakennus.

Hommat oli pääosin ulkotyötä. Vesijohtojen korjausta ja uusille kuluttajille liitoksia. Toki vedettiin ulkonakin viemäri- ja vesijohtoa. Aika paljon rakennettiin. Vedettiin uutta putkistoa ja muoviputkea siihen aikaa jo, sitä mustaa PEH:iä. Autionkorpeen, vanhimpaan vedenotamoon, tehtiin lisää rengaskaivoja. Jyräntien varressa koekairattiin ja pumpattiin sekä Lehtisenlähteen alueella koepumpattiin ja tehtiin kaksi siiviläkaivoa. Se oli jo 1980-lukua ja muovisiivilät oli käytössä. Taisi olla Suomen Porakaivo, joka niitä urakoitti, ja mä olin hanslankarina niillä.

Eläkkeelle jäin helmikuussa 2009.

(Lähde: Kankaanpää J. 21.12.2011.)

Kurikalle ja Pietarsaarelle jätevesilainaa

Kurikan kauppala sai 770.000 markkaa korkotukilainaa valtiolta jätevedenpuhdistamon rakentamiseksi. Pietarsaaren kaupunki sai lainaa 300.000 markkaa. Kurikan puhdistamon kokonaisinvestoinnit ovat noin 4,3 miljoonaa markkaa. Varsinaisen puhdistamo-osan kustannusarvio on noin 2,9 miljoonaa markkaa. Puhdistuslaitoksen rakennustyöt ovat alkaneet kuluvan vuoden alussa ja ne saatetaan loppuun tämän vuoden aikana. Johtotöitä tehdään vuoden 1976 aikana. Jatk. siv. 5

Pohjanmaan kansa 18.2.1975

Jätevedenpuhdistamo

Vaasa uutisoi 10.1.1974, että tammikuussa 1974 Kurikan Kauppalanhallitus päätti rakentaa yhden jätevedenpuhdistamon eikä kahta kuten oli aiemmin suunniteltu. Jätevedenpuhdistamo päätettiin rakentaa keskustan ja Panttilan taajaman välimaastoon. Puhdistamon suunnittelijaksi valittiin Suunnittelukeskus Oy. Suunnitelmien mukaan puhdistamo valmistuisi 1975 lopussa. Kustannusarvio oli 2-3,5 miljoonaa markkaa. Tyypiltään uusi laitos olisi jälkisaostuslaitos. Alun perin

Kuusisto, Eero Samuel

synt. 5.2.1952

Kävin kansakoulun, kansalaiskoulun, ammattikoulun ja dieselkurs- sin. Asentajalinjan kävin Kurikan ammattikoulussa. 1970-luvun lop- pupuolella kävin perus- ja jatkokurssin. 15-vuotiaana aloitin työnte- on autohuoltamossa ja dieselkorjaamossa. Myöhemmin olin töissä Vaasassa Strömbergin puuverstaalla. Kaupungin vesilaitokselle pää- sin vuonna 1975.

Alotin vesilaitoksen työt Nummentiellä. Vanhan pappilan navetta oli meidän vesivarastona ja tukikohtana, jonne mentiin joka aamu. Meillä oli sisällä tarvikkeet ja takana aitauksessa putket. Vesilaitos oli oma yksikkönsä jo silloin. Kankaanpään Jorma oli vesilaitoksella töissä, ja pomona oli Jaakko Kankaanpää. Ensimmäinen työmaa mis- sä mä aloitin, oli Kurikantiellä. Autoliike Saarekkalan kohdassa jatket- tiin päälinjaa ja viemäriinjaa eteenpäin.

Viemäriporukka ja vesiporukka oli erikseen. Me laitettiin vesijohdot ja liitoshommat ja putket meni samaan kaivantoon. Se oli alkeelli- sempaa aikaa. Tikuilla mentihiin ja puntaroitisiin. Silloin oli töissä vielä niitä kokeneita vanhoja patuja, joilla piisas huumoria. Oli omia sanontoja. Kyllä ne nuorta miestä yritti aina vähän jujuttaa ja pass- auttaa, mutta mukavaa porukkaa se oli. Pikkuhiljaa pääsi mukaan. Piti aina kysellä, että kuinka nyt ja jos joutui yksin työmaalle, niin piti kantapään kautta oppia se homma. Useampi vuosi meni ennen kuin pääsi koko systeemiin sisälle ja tiesi suurin piirtein kaikki oleelliset jutut.

Vanhat kaivot oli tehty kun mä tulin. Niitä muutettiin putkikaivoiksi, esimerkiksi Autionkorven kaivo syväytettiin. Se oli mielenkiintoinen. Kahmarikauha sieltä veteli maata, että saatiin pienempiä renkaita si- sälle. Se tehtiin omana työnä 1979 - 80.

(Lähde: Kuusisto E. 21.12.2011.)

Vesi-Seppo

VS-yhtiöiden perustaja Seppo Hautala (1930–1993) toimi insinööriksi valmistuttuaan yli 10 vuotta Vesto Oy:n työpäällikkönä ja vuonna 1969 perusti Insinööritoimisto Vesi-Seppo KY:n. Yhtiö erikoistui etenkin jätevedenpuhdistamojen rakentamiseen kotimaassa ja myöhemmin myös ulkomailla. Vesi-Seppo rakensi 1970-luvulla peräti noin 200 jätevedenpuhdistamaa eri puolille Suomea, muun muassa Kurikkaan.

Hautala alkoi 1970-luvun alussa suunnitella Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maiden rakennusmarkkinoille pääsyä ja tätä varten hän perusti 1972 Vise KY:n ja 1974 asennustöihin erikoistuneen VS-Kone KY:n. Vise sai 1973 ensimmäisen rakennusurakkansa Libyasta. Uusia urakoita saatiin myös Kuwaitista, Egyptistä ja Saudi-Arabiasta. Visen päätoiminta-alueeksi vakiintui 1970-luvun kuluessa Irak, jossa yhteistyökumppanina oli toinen suomalaisyhtiö Lohja Oy. Vise rakensi Irakiin muun muassa kuusi maatalousoppilaitosta. Vise olisi 1980-luvun alussa saanut Irakista nykyrahassa noin miljardin euron arvoisen rakennusurakan kolmen kokonaisen varuskuntakaupungin rakentamisesta, mutta tämä ns. 1100-projekti jäi Viseltä toteuttamatta Iranin ja Irakin välisen sodan takia.

Vuonna 1978 perustettiin VS-Group Ltd Oy:n johon oli tarkoitus myöhemmin yhdistää kaikkien kolmen Hautalan kommandiittiyhtiön toiminta. Vuonna 1979 Hautalan yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli lähes 300 miljoonaa markkaa ja niiden palveluksessa oli noin 1 200 työntekijää. Talouselämä-lehden mukaan VS-yhtiöt oli 1980 Suomen neljänneksi tuottoisin yritys, jonka sijoitetun pääoman tuotto oli 28 prosenttia.

Vesi-Seppo, Vise ja VS-Kone joutuivat verottajan vaatimuksesta konkurssiin 3.4.1981 ja pian sen jälkeen myös VS-Group asetettiin kesäkuussa 1981 konkurssiin. Myös Seppo Hautala asetettiin samaan aikaan oikeuden päätöksellä henkilökohtaiseen konkurssiin. Konkurssihetkellä VS-Groupin velat olivat miljoona markkaa ja varat 56 miljoonaa markkaa. Yhtiöiden keskeneräiset urakat Irakissa siirtyivät Lohja Oy:lle.

VS-yhtiöt joutuivat maksuvaikeuksiin, kun Iranin ja Irakin välille puhkesi sota syyskuussa 1980 ja VS-yhtiöitä rahoittaneet Postipankki ja

Kurikan puhdistamo-urakka Vesi-Sepolle

Kurikan kauppala hallitus hyväksyi tiistain kokouksessaan urakkasopimuksen jätevesipuhdistamon rakentamiseksi. Puhdistamon rakentaa Vesi-Seppo Ky Ilmajoelta kokonaisvastuu-urakkana.

Kauppala hallitus päätti korvata tietöiden aikana puutteellisesti koituneita vahinkoja yhteensä 220 markalla.

Kestopuu Oy:n ja Puuteaki Oy:n tarjoukset sahapuiden ja kaitupuiden ostamiseksi hyväksyttiin.

Kurikan kauppala hallituksen asuntotuotanto-ohjelman osia oli kauppala hallituksen käsiteltävänä. Oh-

jelman mukaan vuosina 1975–80 oli vuosittainen asuntojen tuotantotavoite 153. Ohjelma tuotantotavoitteensa lopullisessa muodossaan hyväksyttäväksi valtuuston seuraavassa kokouksessa.

Hallitus päätti esittää valtuutolle, että III terveyskeskuksen mäsääkkärin koneitten ostomyönnetään 20 000 markkaa.

Ilkka 5.12.1974.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki SKOP lopettivat lainanannon yhtiöille lokakuussa 1980. Tammikuussa 1981 VS-yhtiöiden rahoittajapankit ja Lohja Oy sopivat Visen ajamisesta konkurssiin. Hautala yritti vielä pelastaa 1100-projektin ja helmikuussa 1981 tehtiin sopimus projektin aliurakoinnista jugoslavalaisen TMG Trudbenik-rakennusyhtiön kanssa.

VS-yhtiöiden konkurssi oli Suomen siihen mennessä suurin rakennusalan konkurssi. Sitä suurempi samalla alalla on vain 1994 tapahtunut Rakennuskunta Hakan konkurssi. Konkurssin oikeuskäsittely on jatkunut 2010-luvulle. Vuonna 1984 entinen Metalliteollisuuden työnantajaliiton lakimies Kauko Parkkinen julkaisi VS-yhtiöiden historiaa ja konkurssia käsitelleen kirjan Laillinen murha, Visen taru ja tuho. Parkkisen mukaan VS-yhtiöt ajettiin tarkoituksella konkurssiin, jotta yhtiöiden Irakin rakennusurakat olisi saatu Lohja Oy:lle ja Rakennuskunta Hakalle. Parkkinen julkaisi kirjansa vuonna 2002 ilmestyneessä toisessa painoksessa myös rahoittajapankkien ja Lohja Oy:n tammikuussa 1981 tekemän sopimuspöytäkirjan Visen ajamisesta konkurssiin ja sen omaisuuden jaosta. VS-yhtiöiden pääkonttori Ilmajoella on nykyisin Ilmajoen kunnan omistuksessa. Konkurssi oli aikanaan kova isku Ilmajoen talouselämälle.

(Lähde: <http://fi.wikipedia.org/wiki/VS-yhtiöt>; Ilkka 26.11.2010.)

tämä jälkisaostus tuli Ruotsista, jossa se on pääosin ollut käytössä. Sen periaatteena on, että ensin on biologinen vaihe jonka jälkeen erikseen kemiallinen saostus. Pääosa Suomen jätevedenpuhdistamoista perustuu kuitenkin rinnakkaissaostukseen, jossa biologinen vaihe (ilmaistus) ja kemiallinen saostus tapahtuvat samassa tilassa. Puhdistamurakka tilattiin Ilmajoelta Vesi-Seppo Ky:ltä joulukuussa 1974. (Katso tietoisu Vesi-Seppo)

Kurikan suunnitelmat herättivät mielenkiintoa myös muissa lehdissä.

Jätevedenpuhdistamot valmistuivat vuonna 1975 sekä Kurikkaan että Jurvaan. Kurikan väkiluku oli 1975 lopussa 11210 ja viemärlaitokseen oli vuoden lopussa liittynyt jo 4250 asukasta. Viemäriverkostoa oli noin 32 kilometriä. Jurvan väkiluku oli 1975 lopussa 5466 ja viemärlaitokseen oli vuoden lopussa liittynyt 1095 asukasta. Viemäriverkostoa oli noin 15,5 kilometriä.⁹⁵ Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistuksen vaiheista kerrotaan seuraavassa luvussa.

Uusi ylävesisäiliö

Kurikan kauppalanhallitus päätti 22.1.1974 antaa uuden ylävesisäiliön rakentamisen kokonaisvastuu-urakkana, ts. rakentajan omien suunnitelmien mukaan, Insinööritoimisto Vesi Sepolle. Rakennustyöt alkoivat helmikuussa 1974 ja säiliön oli määrä valmistua jo toukokuussa. Uuden säiliön paikka oli korkeussuhteiden puolesta erittäin hyvä, joten säiliöstä ei tarvinnut tehdä tavanmukaista tornirakennelmaa. Riitti, kun rakennettiin 1200 kuutiometrin säiliö kallion päälle betonista lämpöeristein. Säiliön tilavuus, 1200 kuutiometriä, vastasi kauppalan yhden vuorokauden vedenkulutusta. Vanha säiliö oli vain 150 kuutiota ja se oli niin alhaalla, ettei vedenpaine tahtonut riittää vaan alavesisäiliöstä oli jatkuvasti tarvinnut pumpata vettä verkostoon.⁹⁶

Tammikuussa 1974 oli myös selvää, että uusi vedenottamo tulisi ajankohtaiseksi rakentaa lähiaikoina. Uusi vedenottamo oli suunniteltu noin kahden kilometrin päähän keskustasta Lehtisen lähteelle, joka olisi uuden vesisäiliön ja keskustan kanssa samalla linjalla.⁹⁷

95 Vesihallitus, vesihuoltolaitokset 31.12.1975, <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28163/Vesihallitus%20Tiedotus%20119.pdf?sequence=1>.

96 Lehtileikearkisto 24.1.1974.

97 Lehtileikearkisto 24.1.1974.

Kurikkaan rakennettiin uusi ylävesisäiliö vuonna 1975. Tämä 1 200 kuutiometrin kokoinen säiliö korvasi vanhan 150 kuutiometrin vesitornin. Uutta säiliötä on saneerattu 2000-luvun alussa. Katolla näkyvä antenni on vesilaitoksen oma ja sen avulla valvotaan pumpuasemia. (Juuti 2012)

Vanha vesitorni jäi pois käytöstä, kun uusi vesisäiliö saatiin käyttöön 1975. Kankaanpää kertoo:

1975 on otettu uusi vesisäiliö käyttöön Kettukalliolla. Vanhan säiliön tilavuus oli 150 kuutiota. Siellä joutu hyppäämään monta kertaa kun ukkonen teki kiusaa. Piti aina kävellä kapeat kierrerappuset ylös. Automaatiikka siellä remppasi. Uusi säiliö oli 1200 kuutiota. Se louhittiin kallioon osaksi. Se oli iso työmaa ja kivenmurikat lenteli. Siellä oli

Pitkät välimatkat asettavat omat rajoituksensa ja haasteensa järjestetyille vesihuollolle. Kuvassa Mietaan jätevedenpumppaamo (Juuti & Rajala 2012)

urakoitsija tekemässä. Uuteen torniin on tehty laajennuksia ja automatiikkaa jälkikäteen.⁹⁸

Arkipäivää työmailla

Jorma Kankaanpää tuli vesilaitokselle asentajaksi vuonna 1972. Hän kertoo työturvallisuudesta:⁹⁹

Alakuun se oli lippalakki päässä ja kaivinkone veti sen kauhan leveyden mitä oli. Ei silloin ollut viisteitä. Ja kyllähän sitä maata joskus lohkeili. Vikkelät kintut auttoi. Toinen teki ja toinen piti vahtia niin

---

98 Kankaanpää J. 21.12.2011.

99 Kankaanpää J. 21.12.2011.

kuin peltopyyparvi. Ensimmäiset kypärät olivat kuin pönttöjä. Jos oli leukaremmi, niin se pysyi jonkun päässä. Se oli muuten aina silmillä. Auto oli taukotupana ja kannonnokka.¹⁰⁰

Aluksi käytettiin omia autoja, mutta lopulta vesilaitoksellekin saatiin oma kulkupeli:

Omasta autosta sai kilometrikorvauksen, jos oli tavaraa vähän, niin sai sen muutamia pennejä siihen aikaan. Ja tavarat kuljetettiin omalla autolla, mitä vaan saatiin mahtumaan.

Vesilaitokselle tuli ensimmäinen auto, avolava Toyota. Oikein inhottava ajaa liukkaalla. On niitä ollu Hiluxia, Nissania, Datsunia ja Mazda. Nyt on Hiace. Sitä ennen oli Hilux avolava, joka on nykyään liikuntapuolen käytössä aina vaan se auto.¹⁰¹

Kaivinkoneet oli pääasiassa urakoitsijoiden koneita:

Alusta saakka oli urakoitsijoiden kaivinkoneita. Anttilan Heikin koneita käytettiin paljon.¹⁰²

Vesilaitoksen päivystys hoidettiin aluksi omana yksikkönä. Vesilaitoksenhoitaja päivysti arki-iltaisina ja viikonloppuisin. Aluksi päivystettiin kuukausi kerrallaan, joten päivystäjä oli kiinni neljä viikonloppua ja arki-illat. Jätevedenpuhdistamolla oli aluksi oma päivystys, mutta nämä päivystykset yhdistettiin myöhemmin.¹⁰³

Eero Kuusisto muistaa, että joskus hälytys työmaalle saattoi tulla todella kinkkiseen aikaan:

Kyllä se on aivan totta kuinka se sattuu just sinne pahimpaan aikaan. Nyt aivan lähiaikoina sattui, että mulla oli tyttären häät. Mä en toki päivystänyt. Kaveri päivysti: ”sun pitäis tulla heti tänne.” Mä että ”en voi oikein tulla, kun pitäis mennä kirkkoon puolen tunnin päästä. Saisitko ketään muuta siihen?”

Mä pääsin kirkkoon. En lupautunut lähtemään työmaalle.¹⁰⁴

100 Kankaanpää J. 21.12.2011.

101 Kankaanpää J. 21.12.2011.

102 Kankaanpää J. 21.12.2011.

103 Kankaanpää J. 21.12.2011.

104 Kuusisto E. 21.12.2011.

Kankaanpää kertoo vedenoton muuttumisesta:¹⁰⁵

Se oli alun perin silloin kun oli vanha laitos, niin Oravatiellä oli kaivo. Asiakkaana oli Tuko, iso peruna- ja juurikaslaitos, jonne tarvittiin paljon vettä. Piti saada paine korotettua sinne, että siellä riitti pesureille vesi. Kaivolla piti aina käydä muljuttelemassa venttiiliä joka ainut ilta ja aamu, jotta riitti paineet niille. Sitten tuli Lehtisenlähde, kun sinne tuli siiviläkaivoja. Saatiin sieltä lisävettä. Ne oli ensin käsikäytöllä vain, siellä piti käydä. Sitten rakennettiin käsittelylaitos, alkalointilaitos. Sinne tuli automatiikkaa ja hiekkasuodattimet. Autionkorven vesi johdettiin sinne pH:n nostoa varten.¹⁰⁶

Suurimmat asiakkaat olivat Tuko ja PanFur 2000 Oy, jossa turkiksia muokattiin. Asiakkaana oli myös entinen Velsa Oy, nykyinen Ruukki. Kaupungin omista vedenkäyttäjistä suurin oli uimahalli.¹⁰⁷

Myös Tiklas (vaateteollisuus) on ollut asiakkaana. Suurimmat maataloudet käyttivät ennen noin 400–500 kuutiota vettä vuodessa. Enää näitä kuluttajia ei ole.¹⁰⁸

Kankaanpää muistaa 1970-luvun lopulta tiukan tilanteen:¹⁰⁹

Lehtisenlähteellä kevättulvat painoi päälle. Vesilaitoksenhoitaja, Jaakko Kankaanpää, oli lapissa hiihtämässä miesporukan kanssa. Minä hoidin hommia sillä aikaa. Menin käymään ja totesin, että ”jahas täällä tulvii”. Pääsin lähemmäs kattoon. Siiviläkaivon päällä on rengaskaivo tehty ja huomasin, että ”jaa, täällä menee pintavedet siiviläputkeen”. Hetkinen, nyt pumpput seis. Vesilaitoksenhoitaja oli Lapis- sa hiihtelemässä. Mä, että ”mitäs tässä tekis”. No, kaupungininsinööri on seuraava, joka päättää mitä tehdään. Minä menin sen puheille ja sanoin, että ”minä pysäytin pumpput”. Hän ilmoittaa terveyskeskukseen, että näin on tapahtunu. Uusi säiliö oli jo käytössä Kettukalliossa. ”Seuraavaksi tyhjennätte säiliön, huuhtelette ja pesette sen”. Vettä päästettiin 1200 kuutiota mäkeen. Meillä oli viemärin avauslaite, painehuuhtelulaite. Säiliö tyhjäksi ja desin fioitiin painehuuhtelulaitteen letkut ja sillä pestiin säiliö. Odotettiin tuleeko vatsatautia. Ei tullut kellekään.¹¹⁰

105 Kankaanpää J. 21.12.2011.

106 Kankaanpää J. 21.12.2011.

107 Kankaanpää J. 21.12.2011.

108 Kuusisto E. 21.12.2011.

109 Kankaanpää J. 21.12.2011.

110 Kankaanpää J. 21.12.2011.

Vesilaitoksella pärjättiin pienellä työporukalla. Kankaanpää kertoo:

Me ollaan oltu aika pienellä porukalla koko ajan. Kun ollaan oltu kursseilla ja näissä vesihuoltopäivillä, siellä on moni ihmetellyt, että miten me pärjätään niin pienellä porukalla. Me oltiin Eeron kanssa kahden vesilaitoksen puolella asentajina silloin kun Lauri Ristokin oli. Risto oli puoleksi vesilaitoksen ja puoleksi jätevedenpuhdistamon päällikkönä. Me oltiin Eeron kanssa kahden vesilaitoksen asentajina. Monta kertaa oli miehistä pula ja joutu lähtemään monesti lomiltakin. Jos tuli ”katastrofi”, niin ei se auttanut kelloa kattoa ja onko nälkä ja onko jano ja vilu.¹¹¹

Mauri Rätti (s.1952, töissä vesihuollossa vuodesta 1975 asti) kertoi, että töihin opastus ei ollut kovin suunnitelmallista 1970-luvulla:

Mä perin sen vesihomman Lahden Paavolta, jurvalainen mies. Se opetti tyyliin: ‘Hei kato nyt hei tästä hei’. Seuraavana aamuna kun mä menin töihin, niin piti miettiä, että mitä se sanokaan? Tieto piti itse hankkia pitkälti itse. Kyllähän paperit oli toki viemäriverkoista ja vesijohdoista. Yhteensä meitä oli parikymmentä miestä töissä teknisellä puolella ja vesipuolella ei sitten muita ollutkaan kun mestari. Ja sitten mulla oli sellainen viikonlopputuuraaja.¹¹²

---

111 Kankaanpää J. 21.12.2011.

112 Rätti M. 21.12.2011.

Eero Kuusisto kertoo työtapojen ja putkimateriaalin muutoksesta:

Kyllä se aika paljon muuttui -75 siitä -80:neen. Liittymät muuttui aivan erilaisiksi, ei pistetty enää lämmitettäviä liittimiä. Kun liitettiin talohaaroihin, niin se oli messinkiliitin, se oli kartio. Siinä lämmitettiin se putkenpäähän. Napoliittimiä. Muovia on käytetty mun aikana. Näitä vanhempia on vain korjailtu mitä on valuputkia ja mannesmannia. Mannesmannin korjaukset oli hankalia kerta kaikkiaan, että mikä liitin sinne sopi niin, että saa sen vielä pitämäänkin. Lyijyliitoksia tehtiin jonkin verran, tosin vähän mun aikana enää. Mutta kun piti korjata joku pala väliin, niin silloin tehtiin lyijyliitoksia.¹¹³

Historiaa on varmasti myös muoviputken hitsauslaite. Sitä ei enää käytetä. Liittymissä messinkiä ei käytetä enää ollenkaan. Eikä tietenkään niitä lämmitettäviä. Valuputken osat melkein jäänyt pois, kun sitä on niin vähän enää. Eikä laiteta tietenkään vanhaa muoviputkea, vaan nyt maahan menee PEH:iä ja PCT:ä.¹¹⁴

113 Kuusisto E. 21.12.2011.

114 Kuusisto E. 21.12.2011.

Vesilaitoksen tukikohta - kaupungin varikko. Täältä löytyvät tarvittavat varaosat ja verstastiloja. (Rajala & Juuti 2012)

Talviset vuotokorjaukset olivat haastavia:

Talvella korjattiin valuputkia, niin oltiin melkein sen vuodon alla. Ja siellä korjattiin.¹¹⁵

Muoviputken asennus on ammattilaisen hommaa:

Kymppiputkea - meillä on tullut ongelmia, että kuinka arina on tehty putken alle. 1960-luvulla tuli muoviputki, niin onkohan sen valmistaja sanonut, että sinne vaan, se on hyvä. Kun maa menee kasaan ja siellä on teräviä kiviä alla - putki elää paineen mukaan, niin halkeamia on vaikka kuinka paljon tullut. PEH:stä nimenomaan. Samoin se, että on hakattu viemärin päälle - betoniviemärit, se on painanut muhvin kohdasta aina. Niitä korjattiin alkuaikana kun mäkin oon tullut melkein päivittäin. Piti jättää monttu auki, kun seuraava sauma vuoti pian. Ei pantu ees monttua tukkoon. Siinä luotettiin varmaan liikaa siihen, että arinan ei tarttenu olla niin tarkka. 1980-luvun alussa, 80-luvun puolivälissä - tehtiin kunnan arinat.¹¹⁶

115 Kuusisto E. 21.12.2011.

116 Kuusisto E. 21.12.2011.

*Kurikan jätevedenpuhdistamo remontoitiin vuosina 1999-2000.
(Juuti & Rajala 2012)*

5. KURIKAN KAUPUNGIN VESIHUOLTO

Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistamo valmistui 1975. Vesihuolto-palvelut olivat näin myös tältä osin ajanmukaiset. Kurikasta tuli kaupunki vuonna 1977. Kaupungissa on useita teollisuusyrityksiä. Suurin työllistäjä kaupungissa on työkoneiden ohjaamoja valmistava Rautaruukki Oy, jolla on yli 400 työntekijää. Myös Pohjanmaan Kaluste Oy työllistää yli 100 henkilöä. Työllisestä työvoimasta 53,2 % työskentelee palvelusektorilla. Siitä huolimatta maa- ja metsätalouden osuus on 9,4 % työllisestä työvoimasta. Teollisuuden vedentarve ja myös jätevedet aiheuttavat omat, asutuksesta poikkeavat vaatimuksensa myös vesihuollolle. Toimiva vesihuolto on tärkeä osa kaupungin houkuttelevuutta teollisuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Vuoden 2009 alussa Jurvan kunta liittyi Kurikkaan. Alue laajentui merkittävästi ja tämä aiheuttaa omia haasteitaan myös vesihuollolle. Liitoksen jälkeisinä vuosina vesihuoltoon on investoitu todella paljon.

Kurikan keskustan kaavoitetun alueen viemäreiden rakentaminen oli aloitettu 1953 erillisviemäreinä. Vuoden 1971 loppuun mennessä oli jätevesiviemäreitä rakennettu yhteensä 21 780 metriä ja pintavesiviemäriä 1 160 metriä. Vuoden 1971 lopussa oli viemäriin liitetyissä asunnoissa noin 2850 asukasta ja lisäksi viemäriin oli liitetty tehdaslaitoksia. Koivistonkylää viemäreiden rakentaminen oli aloitettu 1968 ja sitä oli yhteensä 1700 metriä. Vuoden 1971 lopulla tähän viemäriin oli liittynyt noin 50 henkeä. Koivistonkylän jätevesimäärät olivat niin vähäiset, ettei puhdistamon rakentamista pidetty ajankohtaisena tammikuussa 1972.¹¹⁷

Kauppalan kuntasuunnitelman mukaan viemäreiden rakentamiseen käytettiin vuodessa 70 000 – 100 000 markkaa. Määrärahan laskettiin riittävän keskustan viemäriverkon laajentamiseen ja täydentämiseen. Keskustassa Kyröjoen itäpuolella ei viemäröintiä ollut tammikuussa 1972 vielä aloitettu. Sen rakentaminen katsottiin kuitenkin pian ajankohtaiseksi, kunhan asemakaavaluonnos valmistuisi alueelle.¹¹⁸

Kurikassa ryhdyttiin marraskuussa 1974 rakentamaan runkoviemäriä välille kirkko-puhdistamo. Runkoviemärisuunnitelma hyväksyttiin lo-

117 Lehtileikearkisto 27.1.1972.

118 Lehtileikearkisto 27.1.1972. Markat ovat elinkustannusindeksin avulla 2011 euroiksi muutettuna noin 81 000 – 115 000 euroa.

Kurikan kaupungintalo rakennettiin vuonna 1973. Vesilaitoksen toimisto sijaitsi talossa aina vuoden 2012 lopulle, jolloin muutettiin talon purkua pakoon vanhainkodin naapuriin Linjatielle. Kaupunki päätti purkaa kaupungintalon vajoamisongelman vuoksi. (Juuti & Rajala 2012)

kakuussa 1974. Kauppalan entisistä viemäreistä meni kolme purkupistettä Kyrönjokeen ja uusi viemäri liitettiin niihin.¹¹⁹

Jätevedenpuhdistamo rakennetaan

Kurikan kauppalan hallitus hyväksyi tiistaina 3.12.1974 urakkasopimuksen jätevedenpuhdistamon rakentamisesta. Puhdistamon rakensi Vesi-Seppo KY Ilmajoelta kokonaisvastuu-urakkana. Puhdistamo rakennettiin vähän matkaa Kurikan keskustasta Mattilan suuntaan Ryhti-majan läheisyyteen. Rakennustyöt alkoivat vuodenvaihteessa 1975 ja puhdistamon oli sopimuksen mukaan valmis viimeistään 15.12.1975. Urakkasumma oli noin 2,9 miljoonaa markkaa.¹²⁰

Kurikan jätevedenpuhdistamon harjannostajaisia vietettiin perjantaina 9.5.1975. Kyseessä oli kauppalan suurin investointi kuluneena vuonna yhdessä runkoviemäriverkoston kanssa. Teknillisen lautakun-

---

119 Lehtileikearkisto 24.10.1974.

120 Lehtileikearkisto 5.12.1974. Vuoden 1974 hinta 2,9 miljoonaa markkaa vastaa 2011 euroiksi muutettuna noin 2,6 miljoonaa euroa. (http://www.rahamuseo.fi/arvo_laskuri/laskuri.swf)

Opastetaulu Kurikasta. (Juuti & Rajala 2012)

nan puheenjohtaja Kalevi Kurikka totesi puhdistamoita esitellessä siitä tulevan sekä biologinen että kemiallinen puhdistamo. Kurikan viemäriverkostoa oli rakennettu harjannostajaisiin mennessä yhteensä 29 kilometriä. Puhdistamo mitoitettiin 11 000 asukkaalle ja laskelmien mukaan tuo asukasluku saavutettaisiin Kurikassa vuonna 1985. Puhdistamon teho oli 350 kuutiometriä tunnissa.¹²¹

Puhdistamo valmistui lähes kaksi kuukautta ennen viimeistä määräaika. Lopputarkastus oli keskiviikkona 26.11.1975. Vaasan vesipiiri avusti puhdistamon kustannuksissa korkotulilainalla ja varsinaisella avustuksella. Kauppalan oma osuus puhdistamosta oli kuitenkin kaksi kolmasosaa rahoituksesta. Puhdistamon tontilla oli tilaa myös mahdolliselle laajentamiselle myöhemmin. Saostuskaivojen poisto viemäriverkosta oli aloitettu verkkaisesti. Ennen puhdistamon rakentamista talojen jätevedet menivät saostuskaivojen kautta viemäreihin ja viemäreitä pitkin jokeen. Puhdistamon rakentamisen jälkeen saostuskaivot tuli poistaa käytöstä ja kaiken puhdistamisen tapahtua puhdistamolla. Sadevesiä tuli aluksi yllättävän paljon puhdistamolle.¹²²

121 Lehtileikearkisto 10.5.1975.

122 Lehtileikearkisto 27.11.1975.

Investoinnit eivät toki loppuneet puhdistamon valmistumiseen, vaan viemäriverkko laajeni vielä senkin jälkeen. Myös Panttilan taajaman jätevedet oli Länsi-Suomen vesioikeuden päätöksen mukaan puhdistettava vuoteen 1977 mennessä. Panttilan runkoviemärin pumppaamo ja painejohto rakennettaisiin mahdollisimman pian.¹²³

Kurikan kaupungin 1975 valmistunut jätevedenpuhdistamo sijaitsee Reinikan kaupunginosan pohjoisreunassa Panttilaan johtavan tien läheisyydessä. Lähimmät asuinrakennukset ovat puhdistamolle johtavan Ryhtitien varressa noin 100 metrin etäisyydellä puhdistamosta. Puhdistamon lähellä ei ole pohjavesialueita eikä luonnonsuojelukohteita. Puhdistamo sijaitsee asemakaava-alueen ulkopuolella. Kurikan keskustan osayleiskaavassa puhdistamotontti on yhdyskuntateknisen huollon aluetta. Seutukaavassa Kyrönjoen varsi Kurikan ja Ilmajoen rajalla on merkitty kulttuurimaisema-alueeksi ja jokivarsi viljelylakeuksineen on valittu kansallismaisemaksi ”edustamaan pohjalaista maisemaa”. Puhdistetut jätevedet johdetaan Kyrönjoen pääuoman yläosalle Kurikan kaupungin alapuolella. Kyrönjoen pääuoma alkaa Kauha- ja Jalasjoen yhtymäkohdasta Kurikassa ja sen pituus on 127 km. Pääuoma laskee Perämeren Vassorinlahteen 15 km Vaasan pohjoispuolella.¹²⁴

Mäki-Äijälä kertoo käytännön työstä puhdistamolla:

*Vesi Seppo rakensi 1975 vuonna jätevedenpuhdistamon. Osavalmistajia lopetti ja meni konkurssiin, jolloin niiden osia ei saanut mistään. Silloin piti ruveta käyttämään mielikuvitusta, että mistä tehdään niitä. Kaikilla oli aina toimitusajat. Jos hätä oli kova, niin se oli aina joku pari–kolme viikkoa jos piti sorvaamolta saada joku epäkurantti osa, että kaikkia ihmeellisiä mittoja viedään, että tällainen pitäis saada aikaan. Hyvin siinä pärjättiin.*¹²⁵

Mäki-Äijälä jatkaa muisteloa:

Jätevedenpuhdistamolla oli ensin tulopumppu. Seuraavaksi oli käsiväläppä, mitä mä vihasin yli kaiken. Se piti nostaa ketjutaljalla ylähä, talikolla lipata kuormaa sieltä, paperit ynnä muut. Ja sen laski alas, niin se oli tunnin, niin se oli taas täynnä. Sitä ois saanut vatkata koko ajan edestakaa lipata.

123 Lehtileikearkisto 10.5.1975.

124 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

125 Mäki-Äijälä A. 21.12.2011.

Jätevedenpuhdistamon saneeraus alkoi vuonna 1999. Kuva on otettu 6.7.1999

20.7.1999

Mäki-Äijälä, Aulis Ensio

s. 26.7.1960, Kurikka

Ammattikoulupohjalta lähdettiin liikkeelle ja kävin mä kaksivuotisen maatalouskoneasentajalinjankin. Aina oon ollut koneiden kanssa tekemisissä ja niistä kiinnostunut. Tänäkin päivänä työt ovat vielä laitteiden kunnossapitoa ja huoltoa. Myös omaa mielikuvitusta saa käyttää, kun aina ei kaikkia varaosia löydy hyllystä.

Kurikassa kävin ammattikoulun vuosina 1977 – 79. Mähän oli töissä kaupungilla jo väliin parina talavena rakennuspuolella sekä viisi kesää salaojahommissa. Koskelan Pertti oli sen aikainen työnantaja. Se oli yksityisyrittäjä.

Yrjö Mikkilä, vuonna 1982 edesmennyt kunnallisneuvos, tapas käydä kattomassa meidän vaaria kun se sairasteli. Kun se kyseli multa, että kuinka työasiat, niin mä siihen että: ”No, jos talveksi löytyis taas jotain, niin kesäksi meen salaojille”. Aattelin kysyä siltä, vaikutusvaltainen henkilö kun oli, että oisko kaupungilla mitään töitä. Hän lupasikin pitää korvia höröllä.

Loppuvuodesta 1982 Mikkilä kehukin, että: ”Siellä olisi puhdistamolla vakinainen työpaikka, ota tai jätä.” Kaveri oli lähteny vanhainkodille talkkariksi ja oli jääny paikka

Puhdistamolla oli jossain vaiheessa siiviläkelkka. Se oli kuin vanha haravakone, että se päästi läpi paremmin. 1980-luvun lopulla hommattiin ensimmäinen Pomilteckin rumpusiivilä. Se oli kolmen millin reikäkoolla. Sen jälkeen ei prosessiin mennyt muuta kuin kolme millää pienemmät tavarat.

Hankaluuksia on aiheuttanut erityisesti vaattehet. Varmaan typerin keksintö on ollut sukkahousut. Se ei nimittäin katkea kuin moralla. Nämä oli ongelmallisia ennen, jotta ne pääsi prosessiin ja se aiheutti paljon ylimääräistä työtä. Toki vielä joskuskin tuloo jotakin vaatteita ja näin, mutta se on mittakaavassa kyllä jäänyt pieneen. Toki on pumput ja kaikki muuttunut. Ennen lyötiin kaikki mitä saatiin käsistä, niin kaivoon tai vessanpyttyyn.¹²⁶

auki. Mä lähdin siitä Antilan Veijon jutulle ja siitä lähtien on oltu näissä kuvioissa. Koulutus pohja oli hyvä, tuntemusta ja tietämystä oli eri koneista.

Tammikuun ekana päivä 1983 mä astuin ensimmäisen kerran jätevedenpuhdistamon ovesta sisälle. Ensimmäisenä työpäivänä olin haavi auki. Mulla oli erittäin hyvä oppi-isä, Korven Vilho, joka oli puhdistamonhoitajana. Rauhallinen kaveri kaikenpuolin, neuvoi ja vei asiaa eteenpäin. Siinä päästiin sinuksi tämän varsinaisen homman kanssa. Pumppujen korjauksen lisäksi viemärin avaukset tuli mulle. Siihen aikaan meillä oli jokusen kahdeksan siirtopumppaamo, kun niitä on tänä päivänä jo 25. Määrä on kasvanut aika lailla.

Tänä päivänä mä kuulen, jos jätevedenpuhdistamolla on joku ylimääräinen ääni ja haistan vuotaneen öljyn. Vasta pari viikkoa sitten viimeksi kartoitettiin, että mistä oli öljyä lähtenyt.

(Lähde: Mäki-Äijälä A. 21.12.2011)

Siirrytään 1980-luvulle

Jaakko Kankaanpään jälkeen vesilaitoksen pomoksi tuli Risto Lauri vuonna 1982. Juha Kotiranta valittiin tehtävään vuonna 2008.¹²⁷

Jarmo Ojajärvi tuli Kurikan kaupungille töihin 1987 ja työnjohtajana törmäsi vesiasioihin pikapikaa:¹²⁸

Kunnallistekniikkaan liittyy kaikki puistot ja kadut. Siihen aikaan kunnallistekniikka myös rakensi vesihuoltokohteet. Se on muuttunut eli puhtaat vesihuoltokohteet hoitaa vesihuoltopäällikkö itse.

Juvanpolku oli ensimmäinen kohde. Pieni asuntokadunpätkä ihan tässä keskustassa, siellä oli viemäriä ja vesijohtoa. Ensimmäinen suurempi kohde oli Mietaankylän linja, lähtee Kusikiveltä ja menee Mietaan koululle saakka - kahdeksan ja puoli kilometriä. Se oli 1980–90-lukujen vaihteessa.¹²⁹

Viemäripuoli tuli puhtaanveden kyljessä mukana:

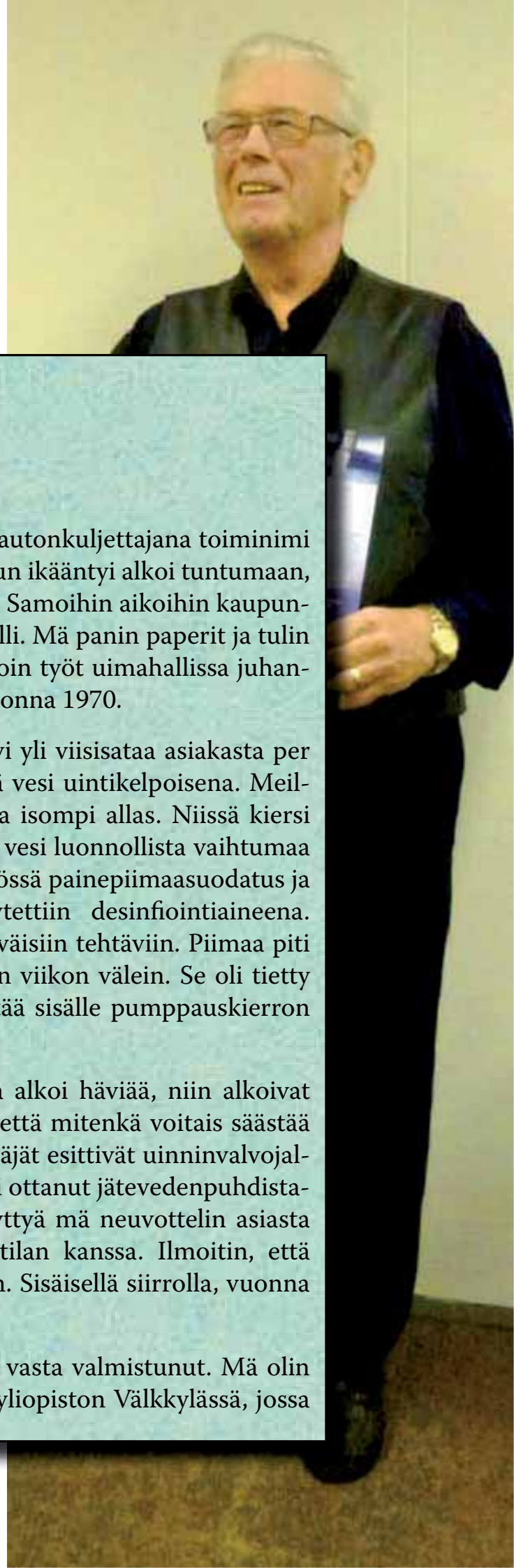
Ensimmäisiä suurempia puhtaasti vesihuoltokohteita oli Luovan kylä, Varpaiskylä, Salon kylä. Sehän vesitettiin 1990-luvun puolenvälin jälkeen.¹³⁰

127 Kuusisto E. 21.12.2011; Kotiranta J. 26.3.2012.

128 Ojajärvi J. 7.5.2012.

129 Ojajärvi J. 7.5.2012.

130 Ojajärvi J. 7.5.2012.

Korpi, Vilho Matias

s. 10.12.1935, Kurikka

Mä olin sekä laitosmiehenä että autonkuljettajana toiminimi Sampolassa. Johtajapariskunta kun ikääntyi alkoi tuntumaan, että sillä firmalla ei ollut jatkajaa. Samoihin aikoihin kaupungin keskustaan valmistui uimahalli. Mä panin paperit ja tulin valituksi laitteistonhoitajaksi. Aloin työt uimahallissa juhannuksen jälkeisenä arkipäivänä vuonna 1970.

Kun uimahalli avattiin, siellä kävi yli viisisataa asiakasta per vuorokausi ja tehtävänä oli pitää vesi uintikelpoisena. Meillä oli kaksi allasta, lasten allas ja isompi allas. Niissä kiersi eri vesi. Lasten altaaseen vaihtui vesi luonnollista vaihtumaa useammin. Uimahallissa oli käytössä painepiimaasuodatus ja kloorinatriumhypokloriittia käytettiin desinfiointiaineena. Kloorin tarkkailu kuului jokapäiväisiin tehtäviin. Piimaa piti vaihtaa keskimäärin noin kahden viikon välein. Se oli tietty määrä mitä piimaata piti imeyttää sisälle pumppauskierron yhteydessä.

Kun alkukiinnostus uimahallista alkoi häviää, niin alkoivat kaupungin hallituksessa pohtia, että mitenkä voitais säästää uimahallin kustannuksista. Päätäjät esittivät uinninvalvojalle, Mauno Koskelalle, että se olisi ottanut jätevedenpuhdistamon hoidon. Koskelan kieltäytyttyä mä neuvottelin asiasta kaupungininsinöörin Erkki Anttilan kanssa. Ilmoitin, että voisin ottaa sen tehtävän vastaan. Sisäisellä siirrolla, vuonna 1975, siirryin jätevesipuolelle.

Jätevedenpuhdistamo oli uusi ja vasta valmistunut. Mä olin kahden viikon kurseilla Oulun yliopiston Väkkylässä, jossa

vedettiin yhteen pötköön vesihuollon peruskurssi ja jätevedenpuhdistamon kurssi. Käytiin siinä Oulun kaupungin laitoksella tutustumassa. Kun palasin, niin täällä alkoi olla jo puhdistamo valmiina. Vedet oli jo laskettu sisälle ja alkutyöt, vaahdon estot ja muut, suoritettu. Kun käynnistettiin biologinen prosessi, suurimmat vaikeudet tuottivat vuotovedet - erityisesti kevään ja syksyn sadevedet. Sinne saattoi joskus tulla vieraita aineita ja öljypitoisiakin saatiin muutamia kertoja. Eniten haittaa tuotti liian puhtaat vedet, jolloin ei ollut kiintoainetta. Biologisen prosessin häiriintyessä vuotoveistä meillä oli onneksi myös kemiallinen puoli. Alkuaikoina käytettiin teollisuushienokalkkia veden kemialliseen puhdistukseen. Sillä voitiin parantaa puhdistustulosta ja laatuvaatimuksissa pysytiinkin suhteellisen hyvin.

Kun laitos avattiin, olin puolisen vuotta yksin töissä. Mulle hommattiin vapaapäivien takia kaveri, Jari Ania, jonka kanssa hoideltiin viiden vuoden ajan laitosta. Myöhemmin Jari lähti vanhainkotiin laitosmieheksi. 1980-luvun alussa olinkin yksin hetkiaikaa, jonka jälkeen Seppo Koskisäntti tuli mulle kaveriksi.

Lupaehtoja tiukennettiin pikkuhiljaa. Alun perin puhdistusvaade oli 85 prosenttia, jonka jälkeen se nousi 90 prosenttiin. Viimeaikoina se oli 95 prosenttia. Tulvat oli yksi vaikea asia, kun viemärit vuoti. Laskettu virtaama ylitettiin kolmin – nelinkertaisesti tulva-aikana. Onneksi oli kemiallinen laitos käynnistettäväksi. Alun perin se käytti teollisuushienokalkkia, mutta 1970-luvun lopulla tuli alumiinirautasulfaatti, "AVR", jota jouduttiin huomattavasti vähemmän siirtämään. Kalkkia meni 300–400 grammaa kuutiolle, niin tällä pärjäs puolta vähemmällä. AVR oli myös kaupungin etu - se kun oli paljon edullisempaa.

Kerran mulle sattui pieni tapaturma kalkinsyötön kanssa. Silloin oli siilo, ja virtaaman mukaan pyörimään säädetyllä ruuvilla toimiva syöttölaite, joka pudotti kalkkia. Se tahtoi se kalkki kolvaantua siiloon, jota varten oli kumivasara vierellä, jolla annettiin iskuja. Kerran kun mä olin lyömässä, totesin että ruuvista ei tullut kalkkia. Löin pari kertaa vasaralla, niin sieltä pussahtikin kalkit päälle. Silloin ei ollut silmälaseja vielä ja suojalasitkin olivat unohtuneet silmiltä.

(Lähde: Korpi V. 21.12.2011.)

Kurikan kylät eivät toisistaan Ojajärven arvion mukaan paljon poikkea vesihuoltomielessä:

Eipä siellä juuri kylillä eroja ole. Luovan kyläänkin tuli kilometrejä niin paljon että siellä tuli kaikki vaihtoehdot vastaan. Oli valtatie alitusta, oli joen alitusta, oli kalliota, kiveä ja savea. Koko repertuaari.¹³¹

Jätevedenpuhdistamo saneerataan

Kurikan jätevedenpuhdistamo saneerattiin vuosina 1999–2000 ja sinne johdettiin 2000-luvun alussa noin 6000 asukkaan jätevedet. Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistamo on biologis-kemiallinen puhdistamo. Puhdistamolla käytetään rauta- ja alumiinikemikaaleja fosforin saostamiseen, soodaa alkaliteetin ja pH:n nostoon sekä polymeeriä jäteveden selkeytyksen tehostamiseen ja lietteen kuivaukseen. Puhdistamolla on käytössä sekä rinnakkais- että jälkisaostus. Puhdistamon prosessiyksiköt ovat siivilöinti rumpusiivilillä, ilmastettu hiekanerotus, ilmastus (kaksi allasta, yhden altaan koko 715 m³, molemmissa altaissa on myös anoksinen osa), väliselkeytys, jälkiselkeytys sekä lietteen sakeutus ja kuivaus. Puhdistamolla otetaan vastaan sako- ja umpikaivolietettä. Ne johdetaan välppäyksen jälkeen prosessin alkuun hiekanerotukseen.¹³²

Kommelluksitta ei saneerauksesta päästy:¹³³

Puhdistamoa vielä rakennettiin. Jälkiselkeytyksallasta oli tehty ja siellä seinäpellit uusittiin ja vähän kyllästettyä puuta käytettiin. Jostain syystä kyllästetty puun pala oli uponnut pohjaan jälkiselkeytyksessä ja tukkinut sieltä olevan ylijäämälietepumpun putken imusyvennyksessä. Siinä voi olla että on pudonnut ritilän pala puun päälle ja se on painunut koko mysteeri pohjaan. Se oli siellä edessä. Jouduimme ajamaan väliselkeytyksestä vettä, joka oli siis melkein yhtä puhdasta, suoraan. Jouduimme tyhjäämään tätä säiliötä. Ensin pumpattiin pinnasta puhtaata vettä kiertoan. Sitten kävimme Pekan kanssa tyhjäämään lietettä. Siellä oli reunoilla noin 70 senttiä paskaa elikkä lietettä ja kun pohja on kartion mallinen niin puolitoista metriä keskellä. Operaatio aloitettiin aamulla 7-8 aikaan ja yöllä puoli kaksi saatiin tehtyä, yhtä kyytiä tehtiin, vähän juotiin kahvia välillä ja syötiin. Meillä oli nuorempi mies imuauton kanssa mukana koko päivän, mutta puoli kymmeneltä

131 Ojajärvi J. 7.5.2012.

132 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

133 Kotiranta J. 26.3.2012.

Taulukko 5.1. Kurikan jätevedenpuhdistamon orgaanisen aineksen (BOD_{7ATU}), fosforin ja typen pitoisuuksien, päästöjen sekä poistotehojen (%) vuosikeskiarvot 2005–2009

	2005	2006	2007	2008	2009
BOD_{7ATU}					
mg/l	3,0	4,8	3,2	3,1	3,2
kg/d	6,3	10,2	7,1	6,5	4,8
%	99	97,9	98,7	98,9	98,9
Fosfori					
mg/l	018	0,39	0,37	0,36	0,22
kg/d	0,38	0,85	0,83	0,78	0,33
%	97,2	95,0	95,5	95,5	97,6
Typpi					
mg/l	19,6	27,3	24,3	17,9	21,1
kg/d	40,8	58,1	54,6	38,7	32,2
%	51,2	37,7	35,8	56,7	51,9

illalla vatsa petti pojalta, joka vasta harjoitteli paskakuskin uraa, alkoi tulla kaikki pihalle. Piti sitten vielä Pekka hälyttää lopputunneiksi mukaan, että saatiin työ hoidettua.¹³⁴

Puhdistamonhoitaja Mäki-Äijälä piti saneerausta erittäin tervetulleena:

Kun 1999 vuonna aloitettiin puhdistamon remppa, niin se käytiin täysin lävitse. Ennen saneerausta kun menit töihin, niin saman katon alla oli kaikki, korjaamo, lietteenkuivaus, sosiaaliset tilat ja suihku. Se oli aivan turha käydä suihkussa ja vaihtaa vaatteita. Saneerauksen jälkeen on erillinen valvontarakennus ja korjaamot. Korjaamo ristittiin nimellä ”puuhanurkka”, koska se oli vain yksi väliseinä pois ja kaapit seinähän ja pöytä siihen ja viilapenkit. Teollisuushienokalkin siilo parani - siellä oli aina hienokalkkipölyä, mutta nyt tilanne on hyvä. Siihen pysty vaikuttamaan rempan yhteydessä itteki, kun tiesi, mitä hakee.¹³⁵

¹³⁴ Kotiranta J. 26.3.2012.

¹³⁵ Mäki-Äijälä A. 21.12.2011.

Ojajärvi , Jarmo

s. 1.5.1963 Jalasjärvi

Valmistuin Seinäjoen teknisestä koulusta yhdyskuntatekniikan linjalta 1987. Koulusta tulin Kurikan kaupungille, maanrakennuspäällikkö Veijo Antilalle töihin työnjohtajaksi. Ensimmäinen komento oli maalaamaan suojateitä - parin kesäpojan perään katsomaan. Koski-Säntin Sepon kanssa meni alkuaika, kierrettiin ja katseltiin paikkoja.

Tänä päivänä vesistön alitukset on aika yksinkertaisia, kun mennään suuntaporaamalla ali. Perinteisesti odotettiin talvea, sahattiin jäätä ja pudotettiin vesijohtoa pohjaan. Tien alitukset tehtiin aikaisemmin omana työnä. Ne oli suorastaan hengenvaarallisia. Jos oli savikkoa, lykättiin kahden tuuman rautaputkea. Joskus yritettiin viemäriäkin samalla systeemillä. Oli erilaisia virityksiä. Nykyään on tullut porasysteemit.

Turvavaatetus tuli kymmenisen vuotta sitten. Silloin kun mä tulin niin miehet sai talosta kumisaappaat ja haalarit, mutta muuten piti kulkea omissa vaatteissa. Nyt vaatetetaan mies alusta loppuun. Kypäränkäytöstä meillä on sopimus, että kun oja on vyötäröä syvempi, niin sinne mennään vain kypärä päässä. Nyt töitä tehdään jonkun verran enemmän urakalla kuin aikaisemmin. Oma porukka on pienentynyt. Tietysti tässä on tullut se muutos, että vesihuoltolaitos rakennuttaa ja rakentaa itse investointi kohteet mitkä aikaisemmin tehtiin pääosin kunnallistekniikan toimesta. Tietysti kohteet joissa kysymys on koko kunnallistekniikasta eli kadut ja vesihuolto

Kurikan jätevedenpuhdistamon orgaanisen aineen (BOD_{7ATU}) poistuma on vuosina 2005–09 ollut 97-99 %, fosforin osalta 95-98 % sekä typen osalta 35-52 %.

Asumajätevesien lisäksi Kurikan jätevedenpuhdistamolle johdetaan teollisuusjätevesiä kuten turkiseläinten nahkojen käsittelylaitoksen Panfur Oy:n, metalliteollisuuden (mm. pintakäsittelylaitos FSP Steel-painting Oy), betonivalimon ja huoltoasemien jätevesiä. Turkisteh-taan jätevedet olivat puhdistamolle ongelma värjäamisessä käytetyn kromin vuoksi. Nämä ongelmat ovat kuitenkin saatu ratkaistua yhteis-työllä ja vuorovaikutus tehtaan ja puhdistamon välillä toimii nykyisin hyvin.¹³⁶

Jätevedenpuhdistamolle tulee viemäreitä pitkin ajoittain yllättäviäkin tavaroita. Tekohampaat ja korut ovat tavallisia esineitä. Mäki-Äijälä kertoo, että erityisesti pikkujoulun aikaan ihmisiltä katoaa tavaraa vie-märiin:

Pikkujoulun aikana tuli otettua tekohampaita talteen. Kun tänä päi-vänä on rumpusiivilä, johon jää suuri sorakuorma, niin eihän me näh-dä niitä tavaroita jatkuvasti. Mutta kysellään toki paljon vieläkin.

136

Kotiranta J. 26.3.2012.

rakentaminen ja rakennuttaminen hoidetaan kunnallistekniikan toimesta.

Meillä on kunnallistekniikan suunnittelija itsellä, joka tekee val-taosan suunnitelmista. Mittavammat teetetään suunnittelutoimis-tolla. Urakoitsijoita on aina tarjolla erinäinen määrä. He ovat pää-osin omankunnan alueelta sekä lähialueilta Ilmajoki, Kauhajoki. Nyt on yksitoista vakinaista ja kausityöntekijöitä on kymmenkun-ta. Kesätyöntekijöitä käy seitsemisenkymmentä. Työllistämistöitä ei sinänsä ole ollut, joitain yksittäisiä henkilöitä.

Aika massiivisesti saneerattiin viemäreitä takavuosina, pistettiin muovia vanhan betonin sisään. Urakoitsija teki, Uponor ja KWH, Eerola tuli jossain vaiheessa. Tulossa oleva keskusta-alueen saneeraus on mittava homma.

(Lähde: Ojajärvi J. 7.5.2012)

Kotiranta, Juha

s. 13.3.1962

Keskikoulun jälkeen kävin ammattikoulun ja välillä olin kymmenkunta vuotta kirvesmiehen töissä. Suoritin teknillisen koulun Seinäjoella, elikkä luin rakennusmestariksi. Valmistuttiin jouluna 1993. Ammattikoulun jälkeen olin kirvesmiehen töissä eri firmoilla 12 vuotta, vuosina 1980–92. Toimin yrittäjänä 1992-1998, jolloin olin osakkaana firmassa. Tehtiin pellistä ilmastointikanavia ja -osia. Syyskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1998 tulin Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistamon hoitajaksi, juuri niihin aikoihin, kun alettiin puhdistamon saneerausta suunnitella.

Puhdistamo oli monelta suhteelta elinkaarensa päässä. Laahat sekä väli- että jälkiselkeytyksessä olivat mustasta raudasta aikoihin pinnoittamalla tehty. Ei olisi montaa vuotta mennyt, kun se olisi pudonnut kelkasta. Ilmastimet olivat vanhat ja tehottomat karkeakuplailmastimet. Ei ollut mitään taajuusmuuttujia ja kompressorit huusi aina täysillä. Se oli erittäin energiatehottomaa. Välillä oli ilmaa liikaa ja välillä liian vähän. Puhdistamo oli ehdottomasti koneiston puolesta saneeraustarpeessa: se oli enemmän tai vähemmän museokamaa ja neljännesvuosisadan käyttö näkyi jo. Ainoastaan rakenteet olivat kohtuu hyvät. Puhdistamolla ei käytännössä ollut minkäänlaista automaatiota. Saneerauksessa tuli kunnan raportointiohjelmat, ohjauksjärjestelmä, koko automaatio rakennettiin. Pumppaamot liitettiin automaatioon vuosi tai kaksi putsariremontin jälkeen.

Kun puhdistamo vielä rakennettiin - jälkiselkeytyksellään oli tehty, siellä seinäpellit uusittu ja vähän kyllästettyä puutakin käytetty. Jostain syystä kyllästetty puun pala oli uponnut poh-

1990-luvun alussa ilmesty herra puhdistamon oven suuhun naama punasena. Sanoin, että ”ylä vai ala?” Sitten se vasta punanen oli. Tiesin, että on ollut pikkujoulut. Mää, että ”johdatte tilastoa 2–1”. Sen työkaveri oli vähän ennemmin kysynyt. Mutta ei niitä löytynyt. Toisen kerran oli vanhempi mies. Korven Villen kanssa oltiin töissä. Mies sössötti, että onko hampaita näkyny. Mää, että ”tuolla niitä vessan peilin päällä naureskeloo.” Se meni ja katto ja löi suuhun, hänen nämä on.¹³⁷

Kunnallinen liikelaitos 2005

Kurikan Vesiliikelaitos toimi kunnallisena liikelaitoksena vuoden 2005 alusta. Aiemmin liikelaitos toimi Kurikan Vesihuoltolaitoksen nimellä. Kuntalain muutoksen myötä liikelaitos perustettiin uudestaan vuoden

137 Mäki-Äijälä A. 21.12.2011.

jaan jälkiselkeytyksessä ja tukkinut sieltä olevan ylijäämäliete-pumpun putken imusyvennyksessä. Saattoi olla, että ritilän pala oli pudonnut puun päälle ja koko mysteeri oli painunut pohjaan. Jouduimme ajamaan väliselkeytyksestä lähes yhtä puhdasta vettä suoraan ja tyhjennettiin tätä säiliötä. Ensin pumpattiin pinnasta puhtaat vedet kiertoan. Siellä oli reunoilla noin 70 senttiä lietettä, ja puolitoista metriä keskellä, pohja kun oli kartion mallinen. Operaatio aloitettiin aamulla seitsemän kahdeksan aikaan ja yöllä puoli kaksi saatiin valmiiksi. Yhtä kyytiä tehtiin, vähän juotiin kahvia välillä ja syötiin. Nuorempi mies, joka vasta harjoitteli paskakuskin uraa, oli meillä imuauton kanssa mukana koko päivän. Puoli kymmeneltä illalla vatsa petti pojalta ja kaikki tuli pihalle. Piti vielä isä Pekka hälyttää lopputunneiksi mukaan, että saatiin työ hoidettua.

Alkuvaiheen jälkeen, vuoden kahden kuluttua tulim mukaan päivystysrinkiin ja sitä kautta myös puhdasvesilaitoksille. Kun tulim käyttömestariksi niin enenevässä määrin 2001–2002 aloin olla puhdasvesipuolella, joka oli täysin eri maailma. Kun Lauri Risto lähti 2006, niin olin ensiksi vt:nä ja 2008 alusta vesihuoltopäällikkönä. Meidän laitoshan on vuoden 2005 alusta ollut kunnallisena liikelaitoksena.

(Lähde: Kotiranta J. 26.3.2012.)

Kurikan Vesiliikelaitoksen organisaatiokaavio (Kotiranta 2010).

2008 lopulla ja vuoden 2009 alusta nimeksi tuli Kurikan Vesiliikelaitos. Kurikan Vesiliikelaitos oli Kurikan kaupungin omistama liikelaitos. Liikelaitoksella oli oma johtokunta, joka toimi kaupungin hallituksen alaisuudessa. Aiemmin vesihuoltolaitos toimi teknisen lautakunnan alaisuudessa.¹³⁸

Kotiranta kertoo vuoden 2005 liikelaitostamisesta:¹³⁹

Keijo Kentala oli teknillisenä johtajana kun vesilaitos ei ollut vielä liikelaitos. Liikelaitostaminen ja liikelaitoksen ensimmäisen johtosäännön on aika pitkälle Keijon käsialaa. Keijo olisi ollut yhtiöittämisen kannalla mutta siinä vaiheessa muu Kurikan virkakoneisto ei ollut siihen valmiita.¹⁴⁰

138 Kotiranta 2010.

139 Kotiranta J. 26.3.2012.

140 Kotiranta J. 26.3.2012.

Vuoden 2002 alussa oli tullut jo voimaan määräys kirjanpidon eriyttämisestä:

Selkeästi haettiin sitä että nähdään kustannusvastaavuus eli toiminnan piti olla läpinäkyvää. Ideana oli, että vesihuolto kattaa vesihuoltolain mukaisesti omat kulunsa.¹⁴¹

Kurikan vesiliikelaitoksen johtajana toimi vesihuoltopäällikkö, jonka lisäksi henkilökuntaan kuuluivat käyttömestari ja neljä vesilaitoksen asiantuntijaa. Vesihuoltopäällikön sijaisena toimi maanrakennuspäällikkö. Toimistopalvelut ostettiin Kurikan kaupungin talous- ja hallinto-osastolta.¹⁴²

Vesilaitoksen taksarakennetta muutettiin vuoden 2008 alusta, jolloin otettiin käyttöön perusmaksu. Tämän jälkeen käytössä olivat liittymismaksu, käyttömaksu, perusmaksu ja tukkujäteveden käyttömaksu.¹⁴³

Kuntaliitos 2009

Jurva ja Kurikka yhdistyivät kuntaliitoksessa vuoden 2009 alussa. Muutos tarkoitti myös uudistuksia vesihuollossa. Uuden, kahdesta kunnasta yhdistetyn vesilaitoksen toiminta-alue ja verkostopituudet laajenivat. Kurikan vesihuollon henkilökunta sai uuden alueen, mutta vahvistuksia henkilöpuolelle Jurvasta tuli suoraan vain yksi henkilö.

Muutos oli Jurvan vesihuollolle positiivinen asia:

Jurvan vesihuoltoon ei ollut hirveästi aikaisemmin investoitu. Jurvassa - niin kuin monella muullakin pienemmällä paikkakunnalla - hinta oli pidetty keinotekoisesti alhaalla ja investoinnit oli jätetty käytännössä tekemättä. Jurvan vesihuolto oli Mauri Rätin rautaisen ammattitaidon ja korjaamisosaamisen varassa.

Kuntaliitoksen jälkeen Jurvan alueen vesihuoltoon on investoitu rajusti. Kotiranta kertoo:

Ensimmäisten kolmen yhteisen toimintavuoden aikana meidän kokonaisinvestoinnit olivat 2,6 miljoonaa, josta 1,1 miljoonaa investoitiin

¹⁴¹ Kotiranta J. 26.3.2012.

¹⁴² Kotiranta 2010.

¹⁴³ Kotiranta 2010.

A portrait of a middle-aged man with short, light-colored hair, smiling slightly. He is wearing a dark, long-sleeved shirt over a collared shirt. The background is a plain, light-colored wall.

Markkola, Toivo

s. 4.6.1942 Jurva

Koulua olen käynyt kansakoulun ja kauppakoulun. Työura on pidempi ja laajempi. Olen tehnyt kierroksen Pohjanmaan alueella. Olen syntynyt Jurvassa ja aloittanut työelämän rippikouluikäisenä. Rippikoulukesänä menin töihin Jurvan Niemenkylän osuuskauppaan kauppa-apulaiseksi. Siellä meni siihen asti kunnes kävin kauppakoulun ja mennin naimisiin ennen armeijaa ja armeijan jälkeen lähdettiin vaimon ja pojan kanssa Ähtärin Peränteelle osuuskaupan myymälänhoitajaksi. Siellä vierähti kolme ja puoli vuotta. Sieltä siirryttiin Kauhajoelle Nummijärven myymälän hoitajaksi. Siellä meni reilu seitsemisen vuotta. Tuli alanvaihdos ja muutettiin Teuvalle, jossa olin varastonhoitajana Teuvan ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa, Teakissa kymmenen vuotta. 1983 muutettiin Härmään, jossa olin Härmän sairaalassa keskusvaraston hoitajana kunnes muutettiin Kurikkaan 1989 loppuvuodesta. Olin 16 vuotta Kurikan terveyskeskuksen keskusvaraston hoitajana ennen eläkkeelle siirtymistä v. 2006 alusta.

Ammattiliiton puolella olin puheenjohtajana jo Härmän ajoilla ja siellä jouduin mukaan myös liikuntalautakuntaan. Sieltä alkoi minun kunnallishallinnollinen urani. Teuvalla oli ensimmäinen luottamusmiestehtävä KTV:llä, nykyisellä JHL:llä. Olin puheenjohtajana sen aikaa kun asuttiin Teuvalla. Härmässä olin sairaalan henkilökuntayhdistyksen puheenjohtajana ja liikuntalautakunnan jäsenenä. Kurikassa olin KTV:n pääluottamusmies sekä työsuojeluvaltuutettuna Kurikan kaupungilla muutaman vuoden ennen eläkkeelle siirtymistä. Kunnallishallinnossa olin mukana kulttuuri- ja vapaa-aika ltk/Pj ja kirjastolautakunnassa kun ne eriytettiin, sekä liikuntalautakunnassa

olin varapuheenjohtajana ja puheenjohtajana. Pisimpään olen ollut Pj:nä Kurika Ryhdissä lähes kahdeksan vuotta. Ammatillisessa yhdistystoiminnassa Terveystieteiden Varastonhoitajat Pohjanmaa ry perustajajäsen ja Puheenjohtaja. Vesilaitoksella on ollut viimeinen puheenjohtajuus.

Vesiasiat ovat mielenkiintoinen alue, ja kun olen ollut valtuustoon pyrkimässä, niin puoluepoliittisten mandaattien kautta pääsin puheenjohtajan tehtävään vesilaitokselle. Kurikan kaupunki on kehittynyt - tasaisen rauhallista, hyvin vakaata eteenpäin menoa. Vesiliikelaitoksen osakeyhtiöittäminen olisi mahdollista vuoden 2013 alusta. Se on ilman muuta historiankirjoihin merkittävä asia. Toivon mukaan se etenee, niin kuin on suunniteltu, ja jos etenee, niin vesilaitos on 2013 vuoden alusta osakeyhtiömuotoinen.

Ihmisillä on oikeus ottaa kantaa meidän tekemisiin ja tekemättä jättämisiin, mutta sitä kautta meille tuli ongelmia muun muassa osuuskuntien liittämisen kanssa. Siinä paloi yksi vuosi ja rahaa hukattiin, kun jouduttiin vääntämään kättä säännöistä. Oli totta kai puoluepoliittisiakin ideologioita millä asiaa väännettiin mutta ei vesiliikelaitos voinut ottaa osuuskuntaa jäseneksi niillä ehdoilla, jotka meillä oli silloin. Tarvittavat muutokset oli vesilakiin perustuvia asioita ja huoltovarmuus piti taata myös syrjäkylien vesiosuuskunnille. Kun osuuskunnat pyrki meidän jäseneksi, me haluttiin ottaa ne sillä lailla, että kun ne oli aikoinaan verkostot rakentanut, niin ne saivat ilman liittymismaksua liittyä meidän putkeen ja saivat meiltä vettä.

Päätös osakeyhtiöstä oli aika yksimielinen. Se on toiminnan muoto, jossa sivulliset eivät pääse ronkkimaan asioita muuta kuin virallisten asiakirjojen kautta. Se rauhoittaa päätännän tekemisen ja nopeuttaa asioiden eteenpäin viemistä ilman, että tulee yllättäviä esteitä matkassa.

(Lähde: Markkola T. 7.5.2012)

Jurvan vaakuna 1955–2008

Kurikan vaakuna 1951–2008

Jurvaan. Jurvassa sähköistettiin laitokset, automatisoitiin ja tarpeen mukaan korjattiin paineenkorotusasemat sekä jätevedenpumpppaamot.¹⁴⁴

Arkipäivän työssä kuntaliitos näkyy selvästi. Ero Kuusisto summaa asian:

Matkaa tuli lisää. Meillä on päivystys niin, että kierretään lauantaisin sunnuntaisin laitokset ja kaikki tarpeelliset paikat. Ensin vanhassa Kurikassa ja sitten Jurvassa.¹⁴⁵

Puhdasvesipuolella asiat ovat Kurikassa kunnossa:

Täällä on alueellinen tukkuvesiyhtiö, jossa Kurikka on osakkaana, La-keuden Vesi Oy. Muita osakkaita ovat Seinäjoki, Ilmajoki, Jalasjärvi, Altia ja Valio. Se on rakennettu turvaamaan Seinäjoen vesihuoltoa. Kurikassa on hyvät pohjavesivarat, mutta totta kai kannattaa olla mukana. Meillä on vesivarausta 800 kuutiota vuorokaudessa. Voidaan ottaa enemmänkin mutta hinta on ylimenevältä osalta suurempi. On loistavaa että meillä on tällainen turva esimerkiksi erityistilanteita varten. Sieltähän voidaan ottaa koko tarve jos joku saastumistilanne tai muu onnettomuus tulee.¹⁴⁶

Kurikan Vesiliikelaitoksella oli yhdistymisen jälkeen todella mittavat investointihankkeet toteutettavana. Suurimpana yksittäisenä hank-

144 Kotiranta J. 26.3.2012.

145 Kuusisto E. 21.12.2011.

146 Kotiranta J. 26.3.2012.

keena on siirtoviemäri Jurva – Kurikka sekä samassa yhteydessä toteutettava varavesiyhteys Kurikka – Jurva. Siirtoviemäri hanke on ratkaisevassa asemassa Kuusistonloukon (Kampinkylä) pohjavesialueen viemäröinnissä, koska siellä syntyvät jätevedet johdetaan siirtoviemäriin jätevedenpuhdistamolle. Siirtoviemäriin linjauksessa on otettu Kurikan kaupungin maankäytön näkökulma huomioon.¹⁴⁷

Jurvan tilanne ennen yhdysvesijohdon valmistumista oli haavoittuva, koska kaikki vesiliikelaitoksen ottama pohjavesi otetaan samalta Lintuharjun pohjavesialueelta ja Myötämäen Vesi Oy:n vedenottamo sijaitsee samalla pohjavesialueella.¹⁴⁸ Tämä yhdysputki tulee tarpeeseen kertoo Kotiranta vuonna 2012:

Oleellinen tekijä Kurikan vesihuollon turvaamisessa kokonaisuutena on yhdysvesijohto ja siirtoviemäri välillä Jurva-Kurikka. Linjaa alettiin rakentaa vuonna 2012 valtion vesijohtotyönä. Putket turvaavat Jurvan päänsä vesihuoltoa, koska siellä me olemme periaatteessa yhdellä pohjavesialueella. Toisin sanoen se on paljon haavoittuvampi. Putki rakennetaan Kurikasta Jurvaan - Lehtisen lähteeltä Kampinkylästä lähtee putki, joka liitetään Jurvan verkostoon keskustassa. Siirtoviemäri tulee samassa ojassa meidän puhdistamolle. Urakkatarjoukset kysytään, syksyllä 2012 on kuokka maassa, ely-keskus rakennuttaa ja me olemme työn tilaaja. Kustannusarvio on tällä hetkellä noin 3,7 miljoonaa euroa.¹⁴⁹

Siirtoviemäri Jurva – Kurikka haettiin valtion vesihuoltotyöksi. Siirtoviemärihanke on toteutettava niin, että siirtoviemäri on toiminnassa viimeistään 31.12.2013. Kuusistonloukon (Kampinkylä) pohjavesialueen viemäröinti toteutetaan, kun siirtoviemäri valmistuu. Panttilan pohjoisosan-, Larvaloukon- ja Koskimäen viemäröinti toteutetaan myöhemmin. Näiden kohteiden lisäksi toteutetaan viemäriverkoston täydennysrakentamista sekä kaupungin maankäytön yhteydessä rakennettavia uusia tonttialueita.¹⁵⁰

147 Kotiranta 2010.

148 Kotiranta 2010.

149 Kotiranta J. 26.3.2012.

150 Kotiranta 2010.

Siirtoviemäri Jurva – Kurikka haettiin valtion vesihuoltotyöksi. Siirtoviemärihanke on toteutettava niin, että siirtoviemäri on toiminnassa viimeistään 31.12.2013. Linja seuraa tätä tietä. (Juuti & Rajala 2012).

Haja-asutusalueelle perustettavien osuuskuntien mahdolliset siirtoviemäriosuudet ja liitokset Vesiliikelaitoksen verkostoon toteutetaan tarpeen mukaan.¹⁵¹

Kurikan kaupungin alueella on hyvät pohjavesivarat. Vesiliikelaitoksen omat pohjaveden ottolupamäärät olivat lähes kaksinkertaiset vuoden 2010 tarpeeseen nähden. Lisäksi tukkuvesiyhtiö Lakeuden Vesi Oy sekä Poronkankaan Vesi Oy ottavat pohjavettä Kurikan alueelta huomattavasti enemmän kuin Kurikan Vesiliikelaitos. Hyvät pohjavesivarannot selittävät myös suuren vesiosuuskuntien määrän Kurikan alueella.¹⁵²

Kurikan Vesiliikelaitoksella ei ennen vuotta 2010 ollut omaa strategiaa vaan liikelaitos oli osa Kurikan kaupungin teknisentoimen strategiaa, joka valmistui 2007. Kurikan kaupungin ja sen eri toimialojen uudet

---

151 Kotiranta 2010.

152 Kotiranta 2010.

Siirtoviemäri Jurva – Kurikka muuttuu näiltä kohdin vietteellä kulkevaksi, joten pumppaustarve vähenee. (Juuti & Rajala 2012).

strategiat valmistuivat ja hyväksyttiin loppuvuodesta 2009. Kurikan Vesiliikelaitoksen toiminta oli muuttunut liikelaitostamisen myötä yritystoiminnan kaltaiseksi ja liikelaitoksella piti olla hyvin toimiakseen oma strategia. Vesiliikelaitos toimi kustannusvastaavuuden periaatteella ja hoiti kaikki velvoitteensa omarahoitteisesti.¹⁵³

Strategiatyön tuloksena syntyi Kurikan Vesiliikelaitoksen strateginen liiketoiminta- ja investointisuunnitelma vuonna 2010. Suunnitelma antaa liikelaitoksen toiminnalle tulevaisuuden suuntaviivat ja toimii raamina vuosittaisia suunnitelmia laadittaessa. Strategiaa tarkastellaan aikajakson puolivälissä ja tarvittaessa muulloinkin suunnitelma-kaudella.¹⁵⁴

---

153 Kotiranta 2010.

154 Kotiranta 2010.

Siirtoviemäriä Jurva – Kurikka rakennettiin tammikuussa 2013. Kuvat Kampin kylästä. Jätevedet alkavat virrata vuoden 2013 loppuun mennessä. (Rajala 2013)

Siirtoviemärin rakentamisessa myös räjäytettiin maaperää. Alakuvassa räjäytysuojamattoja. Yläkuvassa kivenlohkareita siirretään pois työmaalta. Kuvat Kurikka-Jurva tien varresta tammikuussa 2013. (Rajala 2013)

Lakeuden Vesi Oy

Lakeuden Vesi Oy on neljän kunnan sekä kahden yrityksen omistama vedenhankintayhtiö, jonka tarkoituksena on hankkia ja toimittaa hyvää pohjavettä asiakkaidensa verkostoihin. Yhtiön osakkeiden lukumäärä on 560 kpl ja omistus jakautuu seuraavasti: Seinäjoki 361 (62,7 %), Ilmajoki 84 (15,0 %), Altia Oyj 47 (8,4 %), Kurikka 38 (6,8 %), Valio Oy 32 (5,7 %) ja Jalasjärvi 8 (1,4 %). Lakeuden Vesi Oy:n jakaman veden määrä on keskimäärin 14 000 m³ /vuorokausi, josta Seinäjoen kaupungin osuus on 7 000 m³ /vuorokausi. Vuosi 2010 oli yhtiön 30. toimintavuosi ja kuudestoista vedenhankintalaitoksen käyttövuosi. Yhtiön toiminta-alueen vedenkulutus on kasvanut vakaasti koko vedentoimitushistorian ajan.

Pohjavettä otetaan kahdeksalta pohjavedenvedenottamolta ja vesi käsitellään kolmessa käsittelylaitoksessa. Kaikki yhtiön jakelema vesi on pohjavettä. Vedenottamoilta pumpattiin vuonna 2011 vettä yhteensä 5.483.748 m³/a (15.024 m³/d).

Vuonna 2011 vettä myytiin osakkaille ja osuuskunnille seuraavasti:

	V. 2011 m ³ /a	V. 2011 m ³ /d	V. 2010 m ³ /d	Vesivaraus m ³ /d
OSAKKAAT				
Seinäjoki	3 369 162	9 231	8 016	15 500
Ilmajoki	869 550	2 376	2 252	3 200
- Altia (sis. Ilmajoki)	19 843	54	53	
Valio Oy	588 392	1 608	1 543	1 500
Kurikka	99 126	271	260	800
Jalasjärvi	82 801	226	260	400
MUUT				
Lappavesi Oy	340 200	932	1 684	(2 000)
Kaikki yhteensä	5 423 411	14 846	14 137	21 400 (23 400)

Lisäksi vettä myytiin pieniä määriä Nahkaluoman ja Nummikosken vesiosuuskunnalle, Pahalähteen, Karvian pohjoispään ja Sahankylän vesiosuuskunnille sekä Kauhajoen Vesihuolto Oy:lle.

(Lähde: <http://www.lakeudenvesi.fi/>, luettu 24.8.2012)

Taulukko 5.2. Kurikan kaupungin alueella vesihuoltoon liittyvät vesioikeudelliset päätökset ja sopimukset vuonna 2010 (Kotiranta 2010).

Pohjaviesialueen nimi ja tunnus	Arvio muodostuvan pohjaveden määrästä (m ³ /d)	Luvan haltija	Vedenottamo	Myöntö vuosi	Luvan myöntäjä	Lupamäärä (m ³ /d)	Vedenottamon lähisuojavyöhyke	Vedenottamon kaukosuoja vyöhyke
Haapalankangas 1017503	3500	Kurikan Vesiliikelaitos	Pappilankangas	2001	Länsi-Suomen ympäristölupavirasto	1200		
Haapalankangas 1017503	3500	Kurikan Vesiliikelaitos	Säläsjärvi	1993	Länsi-Suomen vesioikeus	1200		
Haapalankangas 1017503	3500	Myötämäen vesi Oy	Kankaanpää	1971	Länsi-Suomen vesioikeus	600		
Koppelomäki 1017551	600	Pörtom vattenandelslag	Paradiset	1989	Länsi-Suomen vesioikeus	300		
Poronkangas A 1017501 A	2700	Poronkankaan Vesi Oy	Hietaitto	1984	Korkein hallinto-oikeus	1200		
Poronkangas A 1017501 B	2700	Poronkankaan Vesi Oy	Laine	1984	Korkein hallinto-oikeus	1500		
Vehkaluoma 1017506	600	Myötämäen Vesi Oy	Niemenkylä	1973	Länsi-Suomen vesioikeus	350		
Kuusistonloukko 1030101	1700	Kurikan Vesiliikelaitos	Autionkorpi	1977	Länsi-Suomen vesioikeus	700	x	x
Kuusistonloukko 1030101	1700	Kurikan Vesiliikelaitos	Lehtinen	1977	Länsi-Suomen vesioikeus	1000	x	x
Aronlähde	1000	Kurikan Vesiliikelaitos	Aronlähde	1964	Länsi-Suomen vesioikeus		x	x
Pitkämönkangas A 1030151 A	5800	Lakeuden Vesi Oy	Autionmaa	1989	Länsi-Suomen vesioikeus	3500		

Kurikan Vesiliikelaitos 2010

Kurikan Vesiliikelaitoksen perustiedot vuonna 2010. (Kotiranta 2010)

Nimi Kurikan Vesiliikelaitos

Toimipaikat Asematie 8 (hallinto), Koulutie 8 Jurvan (palvelupiste)

Omistus Kurikan kaupungin omistama liikelaitos

Vesilaitokset

Aronlähteen käsittelylaitos ja vedenottamo, Autionkorven vedenottamo, Haapalankankaan käsittelylaitos ja vedenottamo, Lehtisenlähteen käsittelylaitos ja vedenottamo, Pappilankankaan käsittelylaitos ja vedenottamo, alavesisäiliöt 850 m³ ja 700 m³, paineenkorotuspumppaamoja 10 kpl, vesitorni 1200 m³
Osuus Lakeuden Vesi Oy:stä, vesivaraus 800 m³/d

Jätevedenpuhdistamot

Kurikan jätevedenpuhdistamo, Jurvan jätevedenpuhdistamo, jäteveden linjapumppaamoja 27 kpl

Asukasmäärä

14600

Asiakasmäärä

3588 vesimittaria

Liittymisprosentti

vesijohtoverkoston 70%, viemäriverkoston 55%

Vesimäärät (2009)

pumpattu talousvesi 910374 m³ (mukana myös Lakeuden Vedeltä ostettu tukkuvesi), laskutettu talousvesi 815849 m³, josta Poronkankaan Vesi Oy:lle myyty tukkuvesi 200004 m³, vastaanotettu ja käsitelty jätevesimäärä 756664 m³, laskutettu jätevesimäärä 429043 m³

Vuotoprosentti

talousvesiverkostossa 10 %, jätevesiverkostossa 43 %

Verkostot

vesijohtoverkoston n. 400 km, viemäriverkoston n. 160 km

Organisaatio

Kurikan Vesiliikelaitoksella on kaksi tulosyksikköä talousvesi ja jätevesi. Liikelaitos toimii oman johtokunnan alaisena kunnallisena liikelaitoksena

Henkilöstö	5
Liikevaihto (2009)	1.644.752,95€
Investoinnit	602.004,30 €
Poistot	424.647,25 €
Tase	10.941.460,80 €
Omapääoma	9.458.685,36 €
Talousveden hinta	0,90 € (alv 0%)
Jäteveden hinta	1.69 € (alv 0%)

Vedenottamot uudessa Kurikassa

Jurvan **Haapalankankaan** ja **Pappilankankaan** vedenkäsittelylaitoksilla sekä paineenkorotusasemilla uusittiin sähköistys, instrumentointi ja rakennettiin automaatio sekä kaukovalvonta yhteensopivaksi Kurikan Vesiliikelaitoksen automaatio- ja kaukovalvonta järjestelmään. Lisäksi paineenkorotusasemilla tehtiin pieniä koneisto- ja rakennusteknisiä töitä. Vedenkäsittelylaitoksille asennettiin desinfiointilaitteistot erityistilanteiden varalta. Jurvan palvelupisteeseen tuli vesiliikelaitokselle valvomo ja toimipiste. Työt valmistuivat 2010. Haapalankankaan vedenkäsittelylaitos on kalkkikivialkalointilaitos ja sieltä käytännössä toimitetaan kaikki vesiliikelaitoksen asiakkaille myytävä talousvesi Jurvassa. Pappilankankaan laitoksella talousvettä ei käytännössä käsitellä vaan sieltä otettava vesi pumpataan ja myydään Poronkaan Vesi Oy:lle tukkuvetenä. Omaan verkostoon sieltä otetaan vain 5 – 10m³/d, jotta vesi ei vanhene liikaa putkistossa.¹⁵⁵

Aronlähteen vedenkäsittelylaitoksella raakavesi johdetaan ilmastuskaapin kautta pikahämmennysaltaaseen, missä veteen lisätään alkalointikemikaali (kalkki) siitä vesi johdetaan lamelliselkeytyksen kautta kolmen hiekkasuodattimen läpi alavesisäiliöön, josta vesi pumpataan kulutukseen. Aronlähteelle uusittiin ovet ja tehtiin pieniä koneistoteknisiä töitä vuoden 2010 aikana. Aronlähteenlaitos on tarkoitus muuttaa kalkkikivialkalointilaitokseksi sekä lisätä UV-käsittely toimintavarmuuden parantamiseksi.¹⁵⁶

Autionkorven vedenottamon ja **Lehtisenlähteen** raakavedet käsitellään Lehtisenlähteen vedenkäsittelylaitoksella. Käsittelynä on veden alkalointi lipeällä, sekä UV-käsittely. Lehtisenlähteen vedenkäsittelylaitoksen seinä- ja kattopellit uusitaan, sokkeli eristetään ja pinnoitetaan sekä rännit ja syöksytorvet uusitaan kuluvan vuoden aikana. Lehtisenlähteen käsittelylaitos on tarkoitus muuttaa kalkkikivialkalointilaitokseksi ja vuoden 2011 aikana molemmista hankkeista teetetään yleissuunnitelmat. Talousveden desinfiointivalmius erityistilanteita varten on olemassa Aronlähteen- ja Lehtisenlähteen käsittelylaitoksilla.¹⁵⁷

---

155 Kotiranta 2010.

156 Kotiranta 2010.

157 Kotiranta 2010.

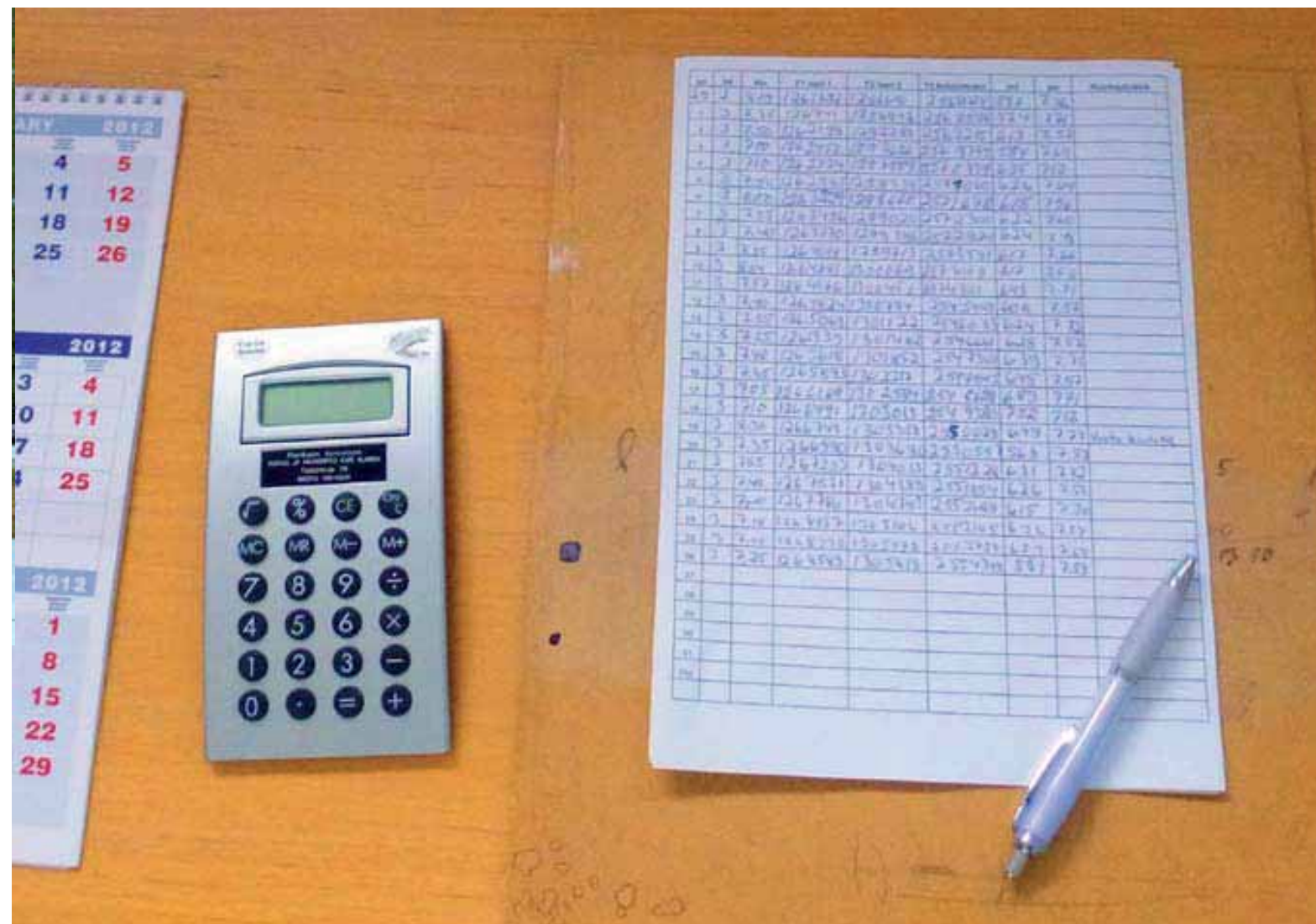

Käyttömestari Antti Lähdesmäki Kuusilehdon pohjavedenottamolla maaliskuussa 2012. Ottamolla on yksi kuilukaivo sekä kaksi siiviläputkikaivoa. Ottamolta saa Länsi-Suomen ympäristölupaviraston vuonna 2001 myöntämän luvan mukaisesti ottaa vettä 1 200 m³/d vuosikeskiarvona. Siiviläputkikaivoista vesi myydään Poronkankaan Vesi Oy:lle käsittelemättömänä. Kuilukaivon vedenkäsittelynä on lipeäalkalointi. (Hentilä 2012; kuvat: Rajala & Juuti 2012)

Yhdysvesijohdon rakentaminen Kurikasta Jurvaan on varmasti suurin yksittäinen investointi talousvesipuolella. Yhdysvesijohdon rakentamisen aikataulu on sidoksissa siirtoviemärin rakentamiseen, joten se ajoittuu vuosille 2011 – 2013. Yhdysvesijohtoon Kurikka – Jurva rakennetaan kaksi uutta paineenkorotusasemaa. Uusien vesi- ja viemäriosuuskuntien perustamisen myötä (Kakkurintien ja Piirrontien

Säläisjärven vedenottamoalue on Säläisjärven rannassa. Ottamoon kuuluu kaksi siiviläputkikaivoa, mutta käytössä on vain kaivo 3, joka sijaitsee noin 250 metriä vedenottamoalueelta kaakkoon. Vedenotto vuonna 2008 oli yhteensä 239 614 m³ eli noin 656 m³/d. Vesi käsitellään kalkkikivialkaloinnilla. (Hentilä 2012; kuvat: Rajala & Juuti 2012)

Säläisjärven vedenottamon kulutuslukemat. (Juuti & Rajala 2012)

osuuskunnat) ainakin kaksi muuta paineenkorotusasemaa rakennetaan.¹⁵⁸

Muita uusia vesijohtoverkostoja ovat toiminta-alueella tapahtuva täydennysrakentaminen sekä kaupungin maankäytön yhteydessä rakennettavat uudet tonttialueet.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Kotiranta 2010.

¹⁵⁹ Kotiranta 2010.

Vesijohtoverkostot

Kurikan Vesiliikelaitoksella oli vuoden 2009 liitoksen jälkeen vesijohtoverkostoa noin 400 km. Verkostosta muoviputkea oli n. 390 km, himaniittiputkea noin seitsemän kilometriä sekä valurautaputkea noin kolme kilometriä. Verkostoista vanhimmat olivat 1950-luvulla rakennettuja valurautaputkia. Muoviputkia on käytetty Kurikassa 1960-luvulta alkaen. Suurin osa verkostosta on kuitenkin rakennettu 1970- ja 80-luvuilla. Verkoston toimintavarmuus on hyvä, ja vuotoja vuositasolla on viidestä viiteentoista. Vuotovesiprosentti on pysynyt alle kymmenen, mitä voidaan pitää varsin kohtuullisena. Vesijohtoverkostojen digitointia oli osittain tehty ennen liitosta ja tätä työtä jatkettiin. Saneerauksia oli vuonna 2010 mennessä tehty lähinnä katujen korjauksien ja muiden vastaavien toimenpiteiden yhteydessä.¹⁶⁰

Kurikassa aloitettiin linjasulkujen ja talosulkujen kartoitus 2000-luvulla. Kankaanpää, joka jäi eläkkeelle helmikuussa 2009, kertoo:¹⁶¹

Tein lopuksi kartoitushommaa. Sitä suunniteltiin kauan kunnes saatiin GPS-laite. Oli tarkoitus kartoittaa kaikki linjasulkijat ja talosulkijat koko vesilaitoksen alueella. Mä olin osa-aikaeläkkeellä jo kun tein sitä. Kiersin paikannuslaitteen kanssa ympäri maita ja mantua ja mettiä ja odotin, että satelliitti tulisi kohdalle. Joskus kävi, että kun kävelin johonkin metikköön ja odotti, niin ei sitä saanutkaan mitään, ei ollut satelliittia tarpeeksi. Kilometrini kävelin johonkin sulkijalle, olikin turha reissu. Siihen tuli loppuvaiheessa uusi ohjelma, niin se parani paljon. Riippui päivästä ja ajankohdasta, että koska sai parhaiten tallennettua. Se on iso homma.¹⁶²

Saneerattavat jätevesiverkostot

Viemäriverkoston rakentaminen Kurikassa on aloitettu vuonna 1953 ja Jurvan viemärilaitoksen rakentaminen on aloitettu 1965. Kurikan Vesiliikelaitoksella oli yhdistymisen jälkeen viemäriverkostoa noin 160 kilometriä. Muoviviemäriä oli 117 kilometriä ja betoniviemäriä 43 kilometriä. Kurikassa on määrätietoisesti saneerattu huonokuntoi-

160 Kotiranta 2010.

161 Kankaanpää J. 21.12.2011.

162 Kankaanpää J. 21.12.2011.

Varikolta löytyy varaosia verkoston ylläpitoon. (Juuti 2012)

Vesijohtovuoto

Jorma Kankaanpää kertoo, että yleensä, kun vesijohto paukahti, niin se oli viikonloppu tai juhlapyhä:

2000-luvun alkupuolella oli haastava vuoto. Oli loppiaisaatto, kun kansalaisopiston pihassa paukahti valurautaputki. Iltapäivällä perjantaina 40 astetta pakkasta. Ensin piti odottaa, että saadaan kaivinkone käyntiin. Ei meinannut löytää sulkijaa mistään, kun ulkolinjaa oli uusittu. Siinä oli käynyt niin onnellisesti, että pikimiehet oli peittänyt sulkijan pien alle. Muisteltiin ja muisteltiin, että missä sulkija on ollut. Soitettiin Kuusiston Eerokin, vanhempi asentajakaveri, joka oli vapaalla. Hänet soitettiin käymään katsomassa ja yhdessä muisteltiin. Muu ei auttanut, kun kaivinkoneeseen rautapiikkejä ja ruveta pudottamaan rautaa arviolta siihen kohtaan, jossa se oli. Sulkija löytyi lopulta. Kyllä me oikea paikka muutaman neliön tarkkuudella löydettiin. Sulkija kiinni ja paikka valurautaputkien päälle. Se oli illalla kymmenen maissa, kun me oltiin kotona - oli vähän kylmä ja vilu ja näläkä ja märkä.

(Lähde: Kankaanpää J. 21.12.2011)

Pitkät välimatkat ovat haaste vesihuollolle. Tässä tarkistetaan Kestin kylän virtaama- ja mittauskaivoa lokakuussa 2011 (talousvesi). (Juuti 2011)

sia betoniviemäreitä pääasiassa sujutustekniikalla. Jurvassa oli noin 13 kilometriä betoniviemäriä mikä pestiin ja kuvattiin vuonna 2009. Kuvauksissa todettiin betoniviemäriin ja varsinkin betonikaivojen olevan huonokuntoisia ja vuotovesien määrän olevan suuria. Jurvan betoniviemäriosuuden saneeraus aloitettiin 2010 ja koko betoniviemäriosuus saneerataan vuoden 2013 loppuun mennessä. Viemäriverkoston vuotovesiprosentti vuonna 2009 oli 43 prosenttia, mikä kuitenkin oli pienin arvo viimeisen kymmenen vuoden aikajaksolla.¹⁶³

Vuonna 2010 Kurikan viemäriverkoston muoviputkien osuus oli 70 prosenttia ja betoniputkien noin 30 prosenttia. Viemäriverkostoa on saneerattu vuosina 1995 - 2004 yhteensä 10,25 km. Jurvan viemäriverkoston pituus oli noin 29 km, josta muoviputkien osuus oli noin

---

163 Kotiranta 2010.

55 prosenttia ja betoniputkien 45 prosenttia. Jurvan viemäriverkoston saneerauksen myötä siellä on vain muoviputkia.¹⁶⁴ Kunnostusmenetelmänä käytetään sujutusta, missä mahdollista ja osaksi rakennetaan vanhan viemäriin tilalle uutta viemäriinjaa. Betoniset tarkastuskaiivot vaihdetaan muovielementtikaivoiksi. Hankkeen kustannusarvio on 500 000 euroa. Kunnostukseen oli varattu 185 000 euroa vuodelle 2010. Kurikan osalta kaikki huonokuntoiset betoniviemärit on korjattu. Kun Jurvan viemäri-verkosto on kunnostettu, jatketaan Kurikassa viemäriverkoston kunnostusta vaihtamalla vanhat betonikaiivot muovikaivoiksi.

Kurikan kaupungin vuotuisten ilmoitusten mukaan kaupungin viemäriverkkoa on korjattu vuosina 1998 – 2008 yhteensä noin 18 km. Kunnostuskustannukset ovat olleet yhteensä noin 1 140 000 euroa. Jurvan viemäriverkoston osalta vastaavia tietoja ei ole käytettävissä.

Kurikan viemäriverkostossa on jätevedenpumppaamoja 19 kpl. Kaikki pumppaamot ovat kaukovalvottuja. Jurvassa jätevedenpumppaamoja on kahdeksan kappaletta. Pumppaamot ovat ulkopuolisen hälytysvalvon varassa. Vuonna 2009 - 2010 varustettiin myös Jurvan jätevedenpumppaamot kaukovalvonnalla. Kurikan kaupungin viemäriverkosto laajenee lähivuosina hyvin voimakkaasti kaupungin haja-asutusalueelle. Paikalliset osuuskunnat rakennuttavat viemäriverkoston kaupungin osittaisella tuella. Jos kaikki tiedossa olevat hankkeet toteutuvat, yleiseen viemäriin voidaan liittää Kurikan ja Jurvan haja-asutusalueilta noin 800 uutta taloutta. Viemäriverkon kokonaispituuden arvioidaan kasvavan noin 150 km.¹⁶⁵

Vuotovesien määrää halutaan saada huomattavasti pienemmäksi. Verkostojen digitointia on tehty ja sitä jatketaan. Myös muoviviemäreissä on paljon betonikaivoja ja viemäriinjoista suuri osa sijoittuu pelloille, joten varsinkin keväisin sulamisvedet ja kesällä sadevedet pääsevät betonisten kaivojen vuotavista saumoista viemäriverkostoon. Tätä sulamisvesien pääsyä viemäriverkostoon halutaan edelleen vähentää. Kun jäteveden lämpötila laskee, se vaikeuttaa oleellisesti mm. typenpoistoon jätevedenpuhdistamalla. Kaikki betonikaiivot tullaankin korvaamaan muovikaivoilla ja kaikki huonokuntoiset betoniviemärit

---

164 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

165 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

muovitetaan. Kurikan Vesiliikelaitoksella on omassa käytössä paketti-auto, peräkärri, viemärinavauslaite ja viemärinkuvauslaite. ¹⁶⁶

Vesiliikelaitoksella on käytössään ATK-pohjaiset prosessien ohjaus- ja valvontaohjelmat, laskutus- ja asiakastieto-ohjelmat sekä kartasto-ohjelma. Jurvan laitosten automatisoinnin yhteydessä päivitettiin kaikki prosessien hallinta- ja valvontaohjelmat sekä uusittiin kaikki ATK-laitteet myös Kurikan kohteissa. ¹⁶⁷

Puhdistamo laajeni koko Kurikan jätevesille

Kurikan jätevedenpuhdistamon peruskorjaus ja laajennus toteutettiin 1999 – 2000. Eero Kuusisto kertoo hankkeesta:

Putsariremontti 2000 oli mielenkiintoista - vanhaa paljon pois ja uutta tilalle. Aika haastava työpaikka. ¹⁶⁸

Puhdistamo on korjauksen jälkeen toiminut hyvin ja varsinkin viime vuosina lupaehtojen edellyttämät päästöraajat on hyvin saavutettu. Puhdistamon ilmastusaltaiden ilmastimet ja happianturit uusittiin 2010. Ilmastimien uusiminen paransi energiatehokkuutta huomattavasti. Samassa yhteydessä varauduttiin lisääntyvään kuormitukseen, joka tulee haja-asutusalueille rakennettavista osuuskunnista sekä Jurvasta pumpattavasta jätevedestä. Ilmastimia asennettiin kolmannes enemmän aiempaan verrattuna. Puhdistamon jäteveden käsittelykapasiteetista teetettiin tarkastelu konsultilla ja sen perusteella puhdistamon kapasiteetti tulee riittämään tiedossa olevaan jätevesimäärän lisäykseen. Sakokaivolietteen vastaanoton porrasvälppä, hiekanerotuslaitteisto sekä välpejätteenpesuri todettiin uusittaviksi. ¹⁶⁹

Jurvan jätevedenpuhdistamo oli käytännössä teknisen käyttöikänsä lopussa ja Kurikan Vesiliikelaitoksen johtokunta päätti siirtoviemärin rakentamisesta Kurikan puhdistamolle. Jurvan puhdistamo päätettiin pitää toimintakuntoisena mahdollisimman pienillä kustannuksilla siirtoviemärin valmistumiseen saakka. ¹⁷⁰

166 Kotiranta 2010.

167 Kotiranta 2010.

168 Kuusisto E. 21.12.2011.

169 Kotiranta 2010.

170 Kotiranta 2010.

Jurvan taajaman noin 2000 asukkaan sekä 800 uuden talouden jätevedet johdetaan Kurikan keskuspuhdistamolle. Jurvan taajaman jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa (LSU-2009-Y-709-111) määrätään, että jätevesien johtaminen Kurikan kaupungin keskuspuhdistamolle on aloitettava 31.12.2013 mennessä. Muutoin Jurvan puhdistamon tiukennetut lupamääräykset olisivat astuneet voimaan heinäkuun 2011 alusta alkaen.¹⁷¹

Puhdistamon lisääntyvään kuormitukseen on varauduttu:

Vuoden 2010 kesällä ilmastimet uusittiin ja niiden määrää lisättiin huomattavasti. Siellä on mahdollisuus vielä lisätä niitä, ottaa enemmän tehoja irti. Meidän puhdistamo on aika tilava, pystymme tarvittaessa väliselkeytyksen ottamaan ilmastustilavuudeksi hyvin pienillä kustannuksilla. Joka tapauksessa puhdistamon koneiston elinkaari on sellainen, että remontti ajoittuu vuosiin 2018–22, mikä on meillä kirjattuna strategiseen liiketoiminta- ja investointisuunnitelmaan. Alueellisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa Kurikkaan tulisi yksi keskuspuhdistamo: kun Jalasjärvellä tulee seuraavan kerran tarkasteltavaksi puhdistamoremontti, niin samassa yhteydessä Lakeuden Veden putkesta tehtäisiin sinne isompi yhdysvesiputki ja Jalasjärven jätevedet tuotaisiin puhdistettavaksi Kurikan puhdistamoon. Siinä vaiheessa tätä puhdistamoa laajennettaisiin.¹⁷²

171 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

172 Kotiranta J. 26.3.2012.

Puhdistamon ilmastimia lisättiin vuonna 2010. Ilmastimia oli tämän jälkeen yhteensä 695 kpl. (Ympäristölupapäätös 101/2010/1, kuva: vesilaitos)

Seinäjoen seudun vesihuollon alueellinen kehittämissuunnitelma valmistui vuonna 2009. Suunnitelmassa mainitaan mahdollisuus selvittää Jalasjärven jätevesien puhdistamista Kurikan puhdistamolla. Suunnitelman mukaan Jalasjärven jätevedet johdettaisiin Kurikan jäteveden puhdistamolle siinä vaiheessa, kun Jalasjärven jäteveden puhdistamolla tulee suurempi saneeraus ajankohtaiseksi. Myös Kurikan jätevedenpuhdistamon saneerauksen suunnittelu on varmasti aloitet-

Lakeuden Etappi Oy

Kurikan jätevedenpuhdistamon liete toimitetaan käsiteltäväksi Lakeuden Etappi Oy:lle. Lakeuden Etappi Oy on kuntien omistama jätehuolto-yhtiö, jonka tavoite on toiminta-ajatuksen mukaisesti tarjota toimivaa jätepalvelua asiakkaiden ja ympäristön hyväksi. Yhtiö on perustettu vuonna 1997. Perustajaosakkaina oli 14 kuntaa Etelä-Pohjanmaalta. Vuonna 2010 omistajakuntia oli 11: Alavus, Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kihniö, Kuortane, Kurikka, Lapua, Seinäjoki, Töysä ja Ähtäri.

Lakeuden Etappi Oy vastaa käytännön jätehuollon järjestämisestä 11 omistajakuntansa alueella. Yhtiön tehtäviin kuuluu omistajakuntiensa lakisääteinen jätehuolto. Siihen sisältyvät jätteenkuljetus ja -käsittely sekä jätehuollon tiedotus ja neuvonta. Toimialueella asuu reilut 137 500 asukasta. Jätepalvelua tarjotaan myös yrityksille sopimuksen mukaan.

Lakeuden Etappi huolehtii nykyään jo monessa toimialueensa kunnassa lietekaivojen tyhjennyksestä samalla tavalla kuin jäteastian tyhjennyksestäkin. Järjestelmän piirissä olivat huhtikuusta 2012 lähtien Etapin toimialueelta Alavus, Töysä, Seinäjoki, Nurmo, Peräseinäjoki ja Ylistaro.

Elokuussa 2012 uutisoitiin, että Etapin biokaasua ryhdytään hyödyntämään liikennepolttoaineena. Eteläpohjalaisten lajittelemasta biojätteestä ja jätevedenpuhdistamoiden lietteistä tullaan jatkossa tuottamaan liikennepolttoainetta, kun Lakeuden Etappi Oy ryhtyy toimittamaan biokaasua Suomen Lähikaasu Oy:lle. Etappi tulee toimittamaan Suomen Lähikaasulle biokaasulaitoksen ylijäämäkaasua näillä näkymin ainakin 10 vuotta.

(Lähde: <http://www.etappi.com>, luettu 24.8.2012)

Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistamo on biologis-kemiallinen puhdistamo, joka on varustettu jälkisaostusprosessilla. Puhdistamon prosessiyksiköt ovat siivilöinti rumpusiivilällä, ilmastettu hiekanerotus, ilmastus (kaksi allasta á 715 m³, molemmissa altaissa on myös anoksinen osa), väliselkeytys, jälkiselkeytys sekä lietteen sakeutus ja kuivaus. Puhdistamolla otetaan vastaan sako- ja umpikaivolietteitä. Ne johdetaan välppäyksen jälkeen prosessin alkuun hiekanerotukseen. Puhdistamo on saneerattu vuosien 1999-2000 aikana. (Ympäristölupapäätös, Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintovirasto, 101/2010/1; kuva Rajala & Juuti 2012)

tava 2020 vuoteen mennessä, koska edellisestä saneerauksesta ja laajennuksesta tulee kuluneeksi kaksikymmentä vuotta.¹⁷³

Kurikan jäteveden puhdistamolla on vuonna 2008 myönnetty ympäristölupa. Uuden luvan hakeminen on luvassa määritelty vuodelle 2014. Ympäristökeskukselta pyydettiin lausunto Kurikan puhdistamon ympäristöluvasta Jurvan jätevesien aiheuttaman lisäkuormituksen vuoksi, ja saadussa lausunnossa todettiin kuormituksen muuttuvan niin paljon, että uusi ympäristölupa on haettava. Uusi ympäristölupa-hakemus jätettiin maaliskuussa 2010.¹⁷⁴

Lietteen jatkokäsittely Kurikan Vesiliikelaitoksen osalta on kunnossa, kaikki jätevedenpuhdistamolla syntyvä liete toimitetaan Lakeuden Etappi Oy:n biokaasulaitokselle käsiteltäväksi. Tulevaisuudessa jäteveden puhdistamisen lupaehdot tulevat mitä ilmeisimmin tiukkenemaan ainakin typen osalta. Mikäli lupaehto kokonaistypenpoiston osalta kiristyy se aiheuttaa ongelmia jätevesiprosessissa, koska varsinkin talviaikaan jäteveden lämpötila on hyvin alhainen.¹⁷⁵

Puhdistamolietteen kuivauksessa käytetään polymeeriä. Liete toimitetaan käsiteltäväksi Lakeuden Etappi Oy:lle. Kuivattua lietettä varastoidaan lietsiiloissa kerrallaan enintään 50 tonnia. Lietteen kromipitoisuudet ovat ajoittaneet ylittäneet valtioneuvoston päätöksessä (282/1994) asetetut raja-arvot. Tällöin liete soveltuu seostettavaksi, mutta ei maanviljelyssä käytettäväksi. Välpejäte toimitetaan myös Lakeuden Etappi Oy:lle. Ongelmajätteet toimitetaan Lakeuden Etappi Oy:n kautta käsiteltäviksi. Ongelmajätteitä ei varastoida puhdistamolla lukuun ottamatta jäteöljyä, jota varastoidaan 200 litran tynnyrissä ennen toimittamista käsittelyyn.¹⁷⁶

Puhdistamolla otetaan vastaan myös sako- ja umpikaivolietteitä. Liete kuivataan ja toimitetaan kuivatun puhdistamolietteen mukana käsittelyyn. Sekajätteet varastoidaan välpejätteen kanssa ja toimitetaan Lakeuden Etappi Oy:lle.¹⁷⁷

---

173 Kotiranta 2010.

174 Kotiranta 2010.

175 Kotiranta 2010.

176 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

177 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

Kurikka on mukana Kyrönjoen yhteistarkkailussa muiden jätevesikuormitusta aiheuttavien Kyrönjokivarren kuntien kanssa. Jurvan velvoitetarkkailu liitettiin Kurikan tarkkailuun vuonna 2009.¹⁷⁸

Viemäriverkko

Kurikan viemäriverkostossa oli vuonna 2010 yhteensä 19 jätevedenpumppaamoja, jotka kaikki olivat kaukovalvottuja. Jurvassa oli kahdeksan jätevedenpumppaamoja. Jurvan linjapumppaamot kuuluvat Kurikan kaukovalvontajärjestelmään ja pääpumppaamo tullaan liittämään kaukovalvontajärjestelmään siirtoviemärin rakentamisen yhteydessä. Kun Jurvan sekä haja-asutusalueelta tulevien noin 800 uuden liittyjän jätevedet johdetaan Kurikan keskuspuhdistamolle, puhdistamon virtaama on arvion mukaan noin 2400 m³/d ja BOD_{7ATU} -kuorma 700 kg O₂/d¹⁷⁹. Allastilavuudet on arvioitu riittäviksi kasvavalle kuormalle.¹⁸⁰ Länsi-Suomen ympäristölupaviraston päätöksessä Vaasan hallinto-oikeuden päätöksellä muutettuna määrättiin (lupamääräys 2) jätevesien puhdistusvaatimuksesta seuraavasti 2010 seuraavasti:

Puhdistamolla ja sen piirissä olevasta viemäriverkostosta tapahtuvat ohijuoksutukset ja ylivuodot sekä muut poikkeustilanteet mukaan lukien vesistöön johdettavan jäteveden pitoisuuden ja käsittelytehon arvojen on täytettävä taulukon mukaiset seuraavat vaatimukset:

Taulukko.

	<i>Pitoisuus enintään mg/l</i>	<i>Käsittelyteho vähintään %</i>
<i>BOD_{7ATU}, O₂</i>	<i>12</i>	<i>95</i>
<i>COD_{Cr}, O₂</i>	<i>80</i>	<i>90</i>
<i>Kok. fosfori P</i>	<i>0,4</i>	<i>95</i>
<i>Kok. kromi Cr</i>	<i>0,05</i>	<i>-</i>
<i>NH₄-N 31.12.2010 asti</i>	<i>-</i>	<i>75¹⁾</i>
<i>NH₄-N 1.1.2010 asti</i>	<i>6</i>	<i>80¹⁾</i>

¹⁾ Nitrifiointiaste

178 Kotiranta 2010.

179 Vuonna 2010 tehdyn arvion mukaan.

180 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

Edellä mainitut arvot lasketaan neljännesvuosikeskiarvona lukuun ottamatta $\text{NH}_4\text{-N}$ pitoisuus- ja käsittelyteho vaatimusta, jotka lasketaan vuosikeskiarvoina.¹⁸¹

Jätevedenpuhdistus on ympäristöteko

Kurikan jätevedenpuhdistamolta johdettavien jätevesien vaikutus ilmeisesti jatkossakin tulee näkymään alapuolisen jokiosuuden ravinnepitoisuuden nousuna lähinnä vain alivirtaamatilanteissa. Puhdistamolta johdetun ravinnekuormituksen osuus Kyrönjoen kuljettamista ravinnemääristä on vähäinen. Esimerkiksi vuosina 2006–2007 puhdistamojätevesien osuus fosforin kokonaiskuormasta oli kaikkina näytteenottoajankohtina alle yksi prosentti ja typen osuus 0,5 – 5,0

181 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

Puhdistamolla käsitellyt jätevedet johdetaan Kyrönjoen pääuoman yläosalle Kurikan kaupungin alapuolella. Pääuoma alkaa Kauha- ja Jalasjoen yhtymä-kohdasta Kurikassa ja sen pituus on 127 km. Pääuoma laskee Perämeren Vassorinlahteen 15 km Vaasan pohjoispuolella. Vesistövaikutuksia tarkkaillaan osana Kyrönjoen vesistöalueen yhteistarkkailua.(Ympäristölupapäätös, Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintovirasto, 101/2010/1; kuva: Juuti & Rajala 2012)

prosenttia. Tulevalla yhteiskuormituksella sekä pitkän aikavälin virtaamatiedoilla arvioituna ravinne-kuormituksen osuus on fosforin osalta runsaan veden aikana lähes nolla prosenttia, keskivirtaaman aikana 1,2 prosenttia ja vähän veden aikana 6,6 prosenttia. Typen osalta osuudet ovat runsaan veden aikana 0,2 prosenttia, keskivirtaaman aikana 3,1 prosenttia ja vähän veden aikana 32 prosenttia. Kuormituksen lisääntyminen ei todennäköisesti aiheuta merkittävää haittaa

Kyrönjoen kalastolle tai pohjaeliöstölle eikä vaikeuta kalastusta tai muuta vesistön käyttöä.¹⁸²

Sidosryhmät

Vesiliikelaitoksen yhteistyötahoja ovat alueen muut vesihuoltolaitokset, tukkuvesiyhtiöt, osuuskunnat ja yhtymät. Myös vesihuoltoalan suunnittelutoimistot, urakoitsijat ja laite- ja tavarantoimittajat ovat keskeisiä yhteistyötahoja. Samoin merkittävää yhteistyötä tehdään viranomaisten kanssa, erityisesti alueellisen ely-keskuksen kanssa sekä luonnollisesti Kurikan kaupungin muun organisaation ja naapurikuntien kanssa. Veden käsittelyssä tarvittavat kemikaalit hankitaan seinänaapurien (Seinäjoki, Ilmajoki, Jalasjärvi ja Kurikka) kanssa yhteishankintana. Vesi- ja viemäriulaitosyhdistys, mihin lähes kaikki kunnalliset laitokset kuuluvat muodostaa tärkeän yhteistyöverkoston.¹⁸³

Kurikan Vesiliikelaitos on läheisesti yhteistyössä Lakeuden Vesi Oy:n kanssa Kurikan kaupungin osakkuuden kautta. Vesihuollon kemikaalihanquinat tehdään naapurikuntien kanssa yhteisesti ja velvoitetarkkailu tehdään yhteistyössä muiden Kyrönjokivarren kuormittajien kanssa.¹⁸⁴

---

182 Ympäristölupapäätös 12.10.2010.

183 Kotiranta 2010.

184 Kotiranta 2010.

Syksyllä 2012 Kurikassa oli uhkaava tilanne, kun rankkasateiden vuoksi Pitkämön tekoallas oli vaarassa murtua. Tekoaltaaseen ei oltu aiemmin koskaan jouduttu tekemään hätäpurkausta. "Jos tekoallas murtuisi, tulisi useiden miljoonien vahingot, ja vesi pääsisi alueille Kurikan keskustaan." Taloja oli vaarassa ympäri Etelä-

(Pantti T. 2012)

*Pohjanmaata ja mm. Tuomikylässä oli asutusta saarroksissa. Myös teitä jouduttiin sulkemaan, esimerkiksi kantatie oli poikki Seinäjoen ja Ilmajoen välillä. (Seinäjoen Sanomat 6.10.2012; kuvat Kurikan Vesi-
huolto & Pantti T. 2012)*

(Pantti T. 2012)

DÄMAÄN
OY

Myötämäen Vesi Oy on yksi Kurikan vesilaitoksista. Se myi vettä Jurvan kunnalle vuosina 1963 ja 1964 yhteensä 1235 markalla. (Rajala 2012)

6. MUISTOJA JURVAN VESIASIOISTA

Jurvan kirkonkylä sijaitsee noin 25 kilometrin päässä Kurikan keskustasta. Jurva on entinen Suomen kunta, joka sijaitsi Etelä-Pohjanmaan kuuluvassa Suupohjan seutukunnassa, Länsi-Suomen läänissä. Sen asukasluku oli 4 289 ja pinta-ala 448,37 km², josta 4,4 km² vesistöjä (31.12.2008). Kunta lakkautui sen yhdistyessä Kurikkaan vuonna 2009. Jurvan naapurikunnat olivat Ilmajoki, Kurikka, Laihia, Maa-lahti, Närpiö ja Teuva.

Jurvan vanhimpana talona on pidetty Hiipakan taloa, joka esiintyy veroluetteloissa vuosina 1550-1560. Aiemmin Laihiaan kuuluneen Jurvan alueella ensimmäinen aikakirjoihin merkitty talo on vuodelta 1557 Talson talo. Jurvassa on ollut muutamia taloja 1570-luvulla, mutta asutus on lisääntynyt hitaasti 1800-luvulle asti. Vuosina 1805–1808 Jurvassa tiedettiin olevan 29 taloa ja 831 asukasta. Vuonna 1863 Jurvaan haluttiin omaa kirkkoa, mutta vielä tuolloin Laihian kirkkoherra myöntyi rakennuttamaan rukoushuonetta. Vuonna 1766 Laihian kirkkoherra Wacklin päätti perustaa Jurvaan oman kappeliseurakunnan. Rukoushuoneen pian käydessä pieneksi päätettiin rakennuttaa Jurvaan oma kirkko, ja se valmistuikin vuosina 1799–1802 Kaappoo Antinpoika Hakolan toimesta. Sarvijoki liittyi Jurvan kappeliseurakuntaan vuonna 1800, ja 1837 sinne perustettiin oma rukoushuonekunta. Omaksi seurakunnakseen Jurva julistautui vuonna 1859, josta katsotaan Jurvan kunnan itsenäisyyden alkaneen.

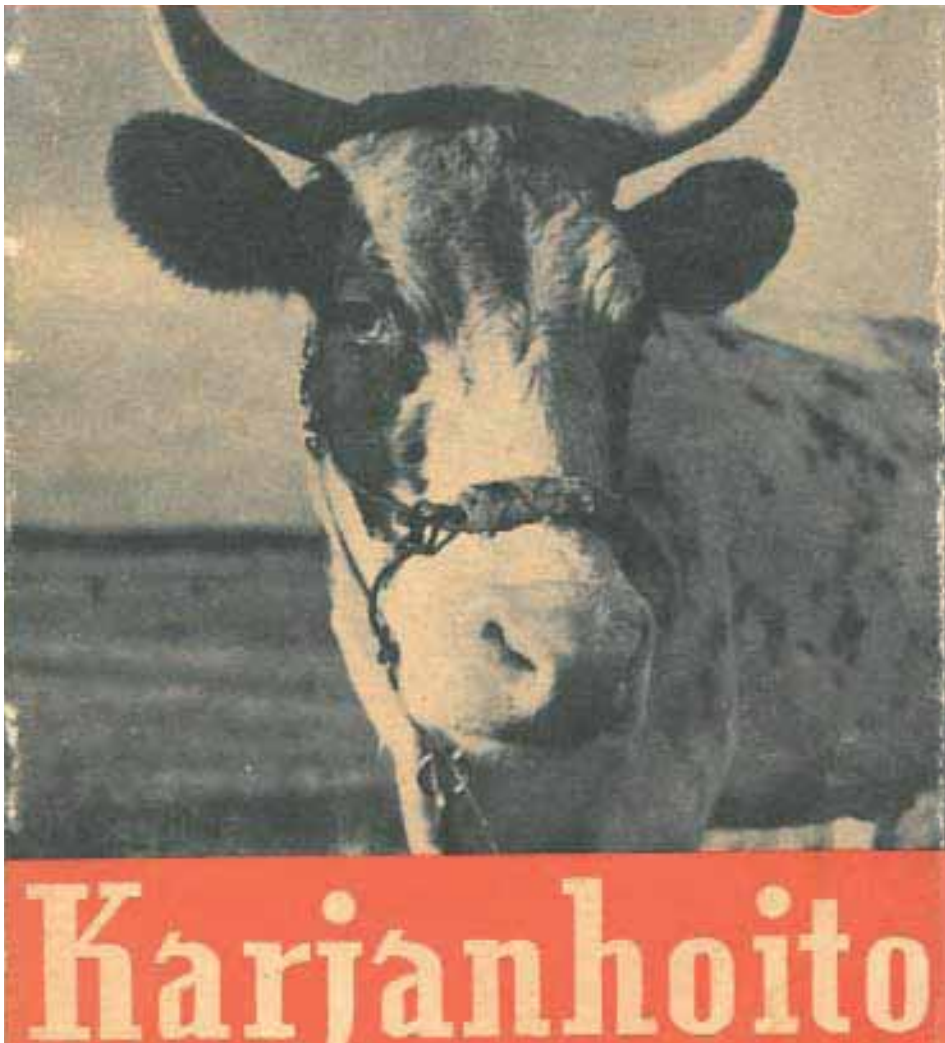
Otavan kustantama Tietosanakirja vuodelta 1911 kuvailee Jurvaa näin:

”1.Kunta, Vaasan l., Korsholman kihlak., Laihian-Jurvan nimismiesp., kirkolle Vaasasta 38 km; 170,7 km², josta viljeltyä maata 4504 ha (1901);20 23/48 manttaalia, talonsavuja 277, torpansavuja 64 ja muita savuja 403; 5627 as.(1907).,joista ruotsinkielisiä n.1%; 478 hevosta, 1526 nautaa (1908). Kansakouluja 5. Teollisuuslaitoksia: Kaukas & k:i, höyrysaha (per.1897) y.m.”

Seurakuntaa Tietosanakirja kuvailee seuraavasti:

”Seurakunta, konsistorillinen, Turun arkkipiispahiippak., Vaasan ylärovastik., kappeliksi 1770-luvulla, itsen. khrakunnaksi 1865 (Keis.k. 81/10 1859 ja 6/10 1863) Laihiasta. Tähän kuuluu Sarvijoen rukoushuonekunta (per.1837). Kirkko puinen (rak.1802).

Jurva tunnetaan muun muassa huonekaluteollisuudestaan. Jurvassa on ollut tyylihuonekaluteollisuutta 1800-luvulta lähtien, ja vielä nykyäänkin kunnassa sijaitsee noin 30 huonekalualan yritystä. Näitä yrityksiä

Joka talon opas n:o 9. Karjanhoito -kirja painettiin vuonna 1942.

ovat muun muassa E J Hiipakka Oy, MackFinn Oy, Laitala Oy ja Hakola Oy. Merkittävä osa Suomessa valmistettavista tyylihuonekaluista valmistetaan Jurvassa. Myös maatalous on ollut aina merkittävä osuus Jurvan elinkeinotoiminnasta ja se onkin saanut runsaasti elintilaa Jurvanjärven ja Tainusjärven kuivattamisen myötä. Kuivattamisen ansiosta Jurvan alueella sijaitsee nykyisin kaksi järveä, joista toinen on tekoallas.

Jurvan kunta kamppaili 2000-luvun alijäämäisen talouden ja muuttotappion kanssa. Kunta ryhtyi mittaviin säästötoimiin ja mm. lakkautti useita kyläkouluja. Lopulta kunnan päättäjät ryhtyivät neuvottelemaan kuntaliitoksesta ensin Ilmajoen kanssa, mutta tämä ei kuitenkaan joh-

tanut tulokseen. Vuoden 2008 viimeisessä valtuuston kokouksessa päätettiin liittyä Kurikkaan.

”Valita vaan mutta valita Jurvan kuntaan”

Toukokuussa 1960 Jurvan kunnanhallitus keskusteli kunnan palokaluksista. Hallitukselle oli tullut useita valituksia siitä, että kunnan palokalustoa hoidettiin huonosti ja monissa miesvoimaruiskuissa letkut olivat heikkoja tai puuttuivat kokonaan *”ja että ruiskut monissa tapauksissa ovat muutenkin kunnoltaan heikkoja, vaikka ne vähäisin korjauksin saataisiin tyydyttävään kuntoon. Samoin on valitettu, etteivät moottoriruiskutkaan ole toimineet niin kuin niiden pitäisi.”*¹⁸⁵

Kunnanhallitus totesi valitusten olevan aiheellisia ja päättikin velvoittaa palolautakunnan huolehtimaan siitä, että palokalusto hoidetaan kuntoon tarkoitukseen myönnettyjen määrärahojen puitteissa. Miesvoimaruiskuille toivottiin kiinteitä säilytyspaikkoja, jotka olisivat yleisessä tiedossa. Kunnostukseen annettiin aikaa kuluva kuukausi.¹⁸⁶

Viemäreitä myös rakennettiin ja kesäkuussa 1960 kunnanhallitus päätti, että T:mi Jussi Paavolan anomuksen johdosta suostuttiin siihen, että anoja sai teettää tontille kunnan tarveaineista viemärin samoilla ehdoilla kuin aiemmin oli Jurvan Osuuskaupan kanssa sovittu.¹⁸⁷

Kesäkuussa 1960 todettiin, että kunnan teettämiä töitä oli kesken palokaivoilla, kouluilla ym. eikä töitä ollut tehty loppuun. Myös Jurvan kunnan rakennusmestari aiheutti kylällä päänvaivaa ja kuntalaiset valittivat rakennusmestarin käytöksestä asiakaspalvelussa. Rakennusmestari saikin hallitukselta huomautuksen ja kehotuksen parempaan palveluun ja töiden loppuun saattamiseen.¹⁸⁸

Vuonna 1962 Jurvassa oli yksi puolivakinainen palokunta, jonka miesvahvuus oli 95. Palokunnalla oli kaksi paloautoa, yksi autoruisku, kolme moottoriruiskua, 24 käsivoimaruiskua, 3” letkua 1200 metriä, 2” letkua 180 metriä ja 1 1/2” letkua 600 metriä. Vuoden aikana oli 14 tulipaloa, joista metsäpaloja oli kaksi. Metsää tuhoutui puoli hehtaaria.

185 Jurva KH 3.5.1960, 147 §

186 Jurva KH 3.5.1960, 147 §

187 Jurva KH 7.6.1960, 212 §.

188 Jurva KH 22.6.1960, 220 §.

Jurvan paloasema. (Juuti 2012)

Rakennuksia tuhoutui kokonaan viisi ja osittain seitsemän. Tuntemattomia tulipalon syytymissyitä oli kolme. Muita syitä olivat viallinen tulisija tai savujohto (kaksi kertaa), tulisijan tai savuhormin liikakuuminen (viisi kertaa), salama, muut sähköstä aiheutuneet syyt, tupakointi ja tulen huolimaton käsittely. Palokaivoja, joiden kokonaistilavuus oli 386,4 kuutiometriä, oli yhteensä 20 kappaletta.¹⁸⁹ Palokunnan miesvahvuus oli tippunut 73 henkeen vuonna 1964 ja vuonna 1969 miesvahvuus oli enää 30. Hälytysvalmiina oli kaksi miestä ja sammutuspäälliköitä 10.¹⁹⁰

Nuohoojia kunnassa oli vuonna 1964 kaksi. Jatkuvasti lämmitettävät tulisijat nuohottiin kaksi kertaa samoin kuin päivittäin käytettävät ja muutkin tulisijat.¹⁹¹

189 Jurva KK 1962.

190 Jurva KK 1964, 56; Jurva KK 1969.

191 Jurva KK 1964, 56.

Taulukko 6.1. Jurvan palokaivot vuonna 1962. (Jurva KK 1962)

Kylä	Rakennusaine	Tilavuus m ³	Vedensaanti
Kirkonkylä	Sementti	12,4	Vesijohto, jota ei ole yhdistetty verkostoon
	Sementti	13,0	Vesijohto, jota ei ole yhdistetty verkostoon
Koskimäki	Sementti	10,0	Vesijohto 2"
	Sementti	10,6	Vesijohto 2"
	Sementti	10,6	Vesijohto 2"
	Puu	33,7	Luonnonvarainen
Tainuskylä	Sementti	13,0	Vesijohto 2"
	Sementti	13,0	Vesijohto 2"
Niemenkylä	Puu	24,7	Vesijohto 2"
	Puu	20,8	Luonnonvarainen
	Puu	31,0	Luonnonvarainen
	Sementti	10,7	Vesijohto 2"
	Puu	28,3	Vesijohto 2"
	Puu	23,3	Vesijohto 2"
	Puu	26,7	Luonnonvarainen
Metsäkylä	Puu	19,6	Luonnonvarainen
	Sementti	91,2	Luonnonvarainen
Jyry	Puu	30,6	Luonnonvarainen
Sarvijoki	Puu	32,8	Luonnonvarainen
Kentankylä	Puu	33,4	Luonnonvarainen
Palokaivojen kokonaistilavuus		386,4	

Vuonna 1962 Jurvassa oli kaikkiaan 6253 asukasta, joista kaksi oli kunnalliskertomuksen mukaan ulkomaalaisia.¹⁹²

Taulukko 6.2. Jurvan asukasluku (Jurva KK, www.kunnat.net)

Vuosi	Henkilöä	Väestöennuste 1982
1965	5978	
1970	5940	
1975	5468	
1980	5593	
1985	5605	
1990	5398	5846
1995	5210	5913
2000	4813	5933
2005	4596	

Närvijoen koulun vesimaksut

Lokakuussa 1960 Jurvan kunnanhallitus käsitteli Närvijoen Vesiyhtymän laskua, joka koski Närvijoen kansakoulun yksikkömaksujen suorittamista. Koululle oli määrätty yhteensä 80 yksikköä ja lasku oli yhteensä 32 000 markkaa. Kunnanhallitus katsoi yksikkömäärän liian korkeaksi ja päätti, ettei laskua toistaiseksi makseta, ennen kuin yhtymältä saataisiin selvitys, mistä näin suuri yksikkömäärä johtui ja milloin kunta oli liittynyt yhtymään ja hyväksynyt esitetyn yksikkömäärän.¹⁹³

Koulujen vesiasiat puhututtivat myös joulukuussa 1960, kun kunnanhallitus päätti esittää valtuustolle, että Järvenpään ja Tupen kouluille rakennettaisiin vesi- ja viemärijohdot. Ensin laadittaisiin piirustukset ja työselvitys, jotka kouluhallituksen tulisi vahvistaa.¹⁹⁴ Jurvan kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti (20.9.1963 § 145) Järvenpäässä tutkittiin pohjavesi tilannetta. Insinööri-toimisto Maa ja Vesi Oy löysi vesipaikan, mutta kyseisen alueen maanomistaja kielsi koepumpauksen alueella. Koska kylässä ei muualta löytynyt koepumpattavaa

¹⁹² Jurva KK 1962.

¹⁹³ Jurva KH 7.10.1960, 305 §.

¹⁹⁴ Jurva KH 12.12.1960, 378 §.

aluetta, päätti kunnanhallitus lopettaa vesitutkimukset Järvenpäässä toistaiseksi. Tutkimuksia sen sijaan jatkettiin Närvijoen kansakoulun tontilla rakennuspohjan selvittämiseksi.¹⁹⁵

Vesilain edellyttämä vesilautakunta perustettiin Jurvaan 12.1.1962. Ensimmäisen vuoden aikana pidettiin 14 kokousta.¹⁹⁶ Vesilautakunta oli luonteeltaan lakimääräinen ja pakollinen kunnallinen lautakunta, jonka toimintamuotoa määrsivät ensisijaisesti vesilainsäädäntöön sisältyvät säännökset. Vesilautakunta käytti päätäntävaltaa mm. ojitusta, vedenjohtamista ja talousvesien ottamisen rajoittamista koskevissa

---

195 Jurva KH 6.2.1964, 86 §.

196 Jurva KK 1962.

asioissa. Vesilautakunta lakkautettiin 30.9.1986 ja sen tilalle valittiin ympäristölautakunta 1.10.1986 lukien.¹⁹⁷

Jurvan kunta päätti osallistua Sarvijoen Vesihuoltoyhtymän hankkeeseen 16 yksiköllä 8.5.1963.¹⁹⁸ Kunnan omistama Vesisarvi RN:o 3¹⁰⁹-niminen tila myytiin Sarvijoen vesihuolto Oy:lle vuonna 1964.¹⁹⁹

Kirkonkylän vesihuolto

Kunnanhallitus päätti 21.1.1964 anoa valtionavustusta kirkonkylän vesihuoltosuunnitelman laatimisesta aiheutuviin tutkimus- ja suunnittelukustannuksiin.²⁰⁰

Insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy:n toimesta pidettiin 10.7.1964 Jurvan kunnan talolla neuvottelutilaisuus, jossa tutkittiin mahdollisuuksia Kirkonkylän vesihuollon järjestämiseksi. Tarkoitus oli hyödyntää kunnan tutkituttamaa vedenottoa paikkaa, joka oli Jurvan seurakunnan omistamalla maalla Pappilanharjussa. Neuvottelujen perusteella kunnanhallitus päätti yksimielisesti tehdä seurakunnalle esityksen kyseisen vedenottoa paikan ostamiseksi nimellistä korvausta vastaan. Tarpeellinen alue oli noin 2 000 neliometriä.²⁰¹

Mikäli mahdollista kauppakirjat haluttiin tehdä heti ja asiasta neuvottelemaan ja kauppakirjan allekirjoittajiksi valtuutettiin valtuuston puheenjohtaja Eeli Mattila ja kunnanhallituksen jäsen Martti Riihimäki. Lisäksi päätettiin tehdä Vesioikeudelle anomus luvasta pohjaveden ottamiseksi tutkitulta alueelta. Neuvottelussa sovittiin, että tehtäisiin kunnalle ehdotus pumppaamon rakentamisesta yksinomaan kunnan toimesta Pappilanharjun vedenottoa paikalle. Kunta myisi vettä halukkaille omakustannushintaan pumppaamolta. Tässä vaiheessa vedenottajina mainittiin Myötämäen vesiyhtymä, Jurvan Osuusmeijeri sekä perustettava Kirkonkylän vesihuoltoyhtiö.²⁰² Kunnan edustajaksi Kirkonkylän vesihuolto-osakeyhtiöön valittiin kunnanjohtaja Heikki

---

197 Jurva KK 1986.

198 Jurva KK 1963.

199 Jurva KK 1964, 5.

200 Jurva KK 1964, 6.

201 Jurva KH 13.7.1964, 351 §.

202 Jurva KH 13.7.1964, 351 §.

Oman kaivon varassa oltiin myös Jurvassa. Alueelle syntyi paljon pieniä osuuskuntia. (Juuti & Rajala 2012)

Pohjolainen. varamieheksi valittiin maanviljelijä Jouko Peura ja toiseksi varamieheksi maanviljelijä Martti Riihimäki.²⁰³

Viemärimaksut maksuun

Tammikuussa 1964 Jurvan kunnanhallitus käsitteli ainakin kolmen isännän maksamattomia viemäri liittymismaksuja. Kälviäinen oli 19.12.1963 saapuneella kirjeellä anonut vapautusta 250 markan viemäri liittymismaksustaan. Anomuksessa mainitaan, että asiasta oli sovittu rakennusmestari Esko Antilan kanssa suullisesti. Kunnanhalli-

203 Jurva KH 1964, 191 §.

tus keskusteli asiasta ja päätti yksimielisesti hylätä anomuksen, koska Antilan mahdollisesti tekemä sopimus ei sitonut kuntaa. Kälviäisellä oli ollut myös etua siitä, että kunnan viemäri oli viety läheltä hänen asuinrakennustaan. Hallitus päätti, että Kälviäisen viemäri katkaistaisiin hänen kustannuksellaan, ellei liittymismaksua suoriteta 1.6.1964 mennessä. Koska L.V. Heikkilän ja Paavo Kujalan viemäri liittymismaksut olivat myös maksamatta, päätettiin niiden kohdalla menetellä samoin.²⁰⁴

Myötämäen Vesijohtoyhtymä myi kunnalle vettä ja eri kiinteistöjen vedenkäytöstä vuodelta 1963 ja vuodelta 1964 kunta maksoi yhtymälle yhteensä 1235 markkaa.²⁰⁵

Tuumasta toimeen

Kirkonkylän ja Koskimäen rakennuskaava-alueen viemäri- ja vesihuoltotöiden I rakennusvaiheen toteuttamisesta ja rakennustöiden

---

204 Jurva KH 21.1.1964, 43 §.

205 Jurva KH 1965, 503 §.

suorittamiseen tarvittava laina päätettiin ottaa 20.4.1965 pidetyssä valtuuston kokouksessa.²⁰⁶

Kirkonkylän ja Koskimäen rakennuskaava-alueen vesi- ja viemärointi sekä vedenottamon rakennustyöt etenivät vuonna 1965. Insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy laati asianmukaiset suunnitelmat. Pumppaamo tulisi seurakunnalta ostetulle alueelle, johon vedenottamo oli rakennuskaavaan merkitty ja sieltä alkaisi myös putkien veto. Viemärin pää tulisi alussa omakotitaloalueen takana olevaan jokeen. Vesi- ja viemäriputket tulisivat samaan kaivantoon, mikä tulisi kulkemaan em. pisteistä alkaen seurakuntatalon lähetyville ja sieltä kunnantalon kohdassa olevaan risteykseen. Valtioneuvosto oli jo myöntänyt työllisyyslainan hankkeen rahoitukseen. Tämän lisäksi anottaisiin avustusta maataloushallitukselta ja lainaa kansaneläkelaitokselta. Jo myönnetyn työllisyyslainan ehtojen mukaan rakennustyöt voitiin aloittaa aikaisintaan 1.10.1965. Työvoima oli otettava työvoimaviranomaisten kanssa yhteistyössä.²⁰⁷

Valtuusto päätti 31.8.1965, että kunta alkaa rakentaa vesi- ja viemärilaitosta pumppurakennuksineen laadittujen suunnitelmien pohjalta lokakuussa 1965.²⁰⁸ Vesiasioista keskusteltiin perusteellisesti valtuuston kokouksessa myös 28.9.1965.²⁰⁹

Kunta neuvotteli myös useampaan otteeseen yhteistyöstä alueen vesiyhtymien kanssa. Kesällä 1965 oli neuvoteltu vielä Myötämäen Vesiyhtymän kanssa, mutta tuloksetta. Neuvottelut olivat nihkeitä, mutta ne oli saatu käyntiin ”*valtion edustajain myötävaikutuksella.*” Kunta ehdotti mm. yhteisen pumppuaseman rakentamista, missä kummallakin osapuolella olisi ollut omat pumpput, mutta ratkaisu ei vesiyhtymää kiinnostanut. Neuvotteluilla haluttiin ehkäistä kuntalaisille mahdollisesti lankeavia tuplamaksuja vesi- ja viemäriverkoston rakentamisesta. Yksi ajatus oli, että kunta huolehtisi viemäroinnistä ja Myötämäen Vesiyhtymä vedestä osakeyhtymäksi muutettuna. Tässä ratkaisussa oleellisin erimielisyys syntyi vesi- ja viemärijohto kaivannon kustannusten jaosta. Yleisen käytännön mukaisesti kunta oli valmis maksamaan 2/3 (n. 67 %) kaivauskustannuksista, mutta Myötämäen johto-

206 Jurva KK 1965, 6.

207 Jurva KV 1965, 193 §; Jurva KH 1965, 283 §.

208 Jurva KV 1965, 220 §.

209 Jurva KV 1965, 220 §.

kunta esitti, että kunta maksaisi 80 prosenttia. Kompromissina kunta oli valmis maksamaan 75 prosenttia, mutta Myötämäen johtokunta ei tätä esitystä hyväksynyt.²¹⁰

Valtion edustajat esittivät, että kunnan tulisi huolehtia suunnittelu- ja työnvalvontakustannuksista. Myötämäki rakentaisi pumppaamora-kennuksen tontilleen kustannuksellaan ja kustantaisi vesijohtoputket. Kunta maksaisi viemäriputket ja palopostit sekä vesijohtojen sivulinjoista sen osan, mikä niitä vahvistettaisiin paloturvallisuuden vuoksi. Kumpikin osapuoli vastaisi laitteittensa kunnossapidosta. Kunta tekisi urakkasopimukset ja suorittaisi työt. Myötämäellä olisi tilaisuus olla läsnä urakkasopimuksia tehtäessä ja se suorittaisi osuutensa urakkasummasta kunnalle asiantuntijan arvion mukaan työn edistyessä. Kunta olisi osakkaana perustettavassa osakeyhtiössä laitosten osalta ja kunnalla olisi pysyvä paikka yhtiön hallituksessa.²¹¹

Myötämäen yleinen kokous hyväksyi äänestyksen jälkeen yhteistyösuunnitelman 19.9.1965. Kokous ei kuitenkaan vielä päättänyt muuttaa Myötämäki-yhtymää osakeyhtiöksi vaan siirsi asian käsittelyn kuukaudeksi eteenpäin lisäselvityksiä varten. Kunta ei ollut Myötämäki-yhtymän jäsen, vaikka se oli ylivoimaisesti suurin vedenkuluttaja. Myötämäki-yhtymä oli avoin yhtiö eli määrättyjen henkilöiden yhteenliittymä, jota ei ollut virallisesti rekisteröity. Kaikki yhtymän omistamat asiat olivat yksityishenkilöiden nimissä ja jos yhtymä teki velkaa, niin velasta vastasivat vain velkakirjan allekirjoittajat.²¹²

Kunnanhallitus esitti, että kunta suostuisi Myötämäen ehdotukseen kaivauskustannusten jaosta, jolloin kunta maksaisi niistä 80 prosenttia. Osa kunnanhallituksen jäsenistä oli tosin sitä mieltä, että Myötämäen kanssa oltaisiin yhteistyössä vain siten, että heille myytäisiin vettä kohtuulliseen hintaan kunnan rakennuttamasta pumppaamosta. Ehtona olisi, että tulevassa osakeyhtiössä kaikki jäsenet olisivat samanarvoisia ja hinnat kaikille olisivat samat.²¹³

Jo mainitussa 19.9.1965 pidetyssä yhtymän kokouksessa oli käynyt ilmi, että Niemenkylässä olevat jäsenet halusivat erota yhtymästä, koska he

210 Jurva KV 1965, 193 §, 220 §; Jurva KH 1965, 542 §.

211 Jurva KV 1965, 220 §.

212 Jurva KV 1965, 220 §.

213 Jurva KV 1965, 220 §.

2,2 KM VESI- JA VIEMÄRIVERKOSTOA TEKEILLÄ JURVASSA

Jurvan kirkonkylän keskusta-
lissa tehdään parhaillaan kattava-
la vauhdilla vesijohto- ja viemä-
riverkoston kunnasta toimivasta ura-
kuttajana Insinööri Olavi Vesto
Kaikkilän valmistaus uusia vesi-
ja viemärijohtoja n. 2200 metriä.
Kuntamääräyksiä Ohjeen kivien rä-
jäyttämistä on 320.000 mk.

Kun Myöskösten vesiyhtiöön
kunta ei päästy sopimukseen, ryh-
tyi kunta rakentamaan omaa vesijoh-
toverkostoa. Pöytäkirjassa on
mainittu, että vesijohto- ja viemä-
rijohtojen pituus on 2,2 km. Vesi-
johto on 16 metriä syvä, halkaisi-
ksellaan 8 metriä ja vauhdista,
joten sitä on räjäytetty suurem-
kokoisissa.

Kunnan vesilaitoksen alueella
tulevat täsmäselvitettyä tilanteen
mukaan olennaan kunnantalo, ar-
vatalo, kirkonkylän kansakoulu ja
kansalaiskoulu, yhteiskoulu sekä
runonnuori yhtiöillä rakentaa.

Mainittakoon, että Jurvassa on
pyritty jokaiseen kylään saamaan
vesihuoltoilmaa. Luksuuttomalla
Kontarinkylä, jossa vieläkin kylä
on puutetta pitkästä vedestä, Jur-
van kunnan alueella yleensä ovat
vesihuoltoilmaa olleet ongelmana,
joten niiden ratkaiseminen on jo-
kaisen taloudenkin tärkeitä ja ajan-
kautainen asia. Kunta on mahdolli-

SOININ YHTEISTALO

Tervetuloa!

VILHOL

Jalasjärvi

suhteissa meidän pyrkimykset tuke-
maan kyläkuntien saavuttamia
vesihuoltoilman saavuttamista
vesihuoltoilman saavuttamista
vesihuoltoilman saavuttamista

25.2.1967.

Vesijohtotyöt ovat käynnissä Jurvan kirkonkylässä.

eivät halunneet laajentaa yhtymää rakennuskaava-alueelle eivätkä he halunneet yhtymän muuttamista osakeyhtiöksi. Myötämäki-yhtymän laajentaminen olisi tarkoittanut myös toimitusjohtajan palkkaamista, koska laajaa yhtiötä ei voitaisi hoitaa enää tilapäisvoimin ilman ammattijohtoa. Niemenkylän kuuluminen yhtymään ei tosin enää olisi vedensaannin kannalta tärkeää, koska kirkolle rakennettavasta pumpaamosta saataisiin vettä Kirkonkylää, Koskimäkeä ja Pyörniä varten. Koskimäen ja Niemenkylän välillä olevan putken uusiminen katsottiin myös kalliiksi, joten putki *”voisi kyllä eronkin jälkeen jäädä maahan ja toimia siinä paineentasoittajana kunnes putket muualla saadaan riittävän vahvoiksi.”* Niemenkylä oli taajaan asuttu, muista erillinen taajama, joten siitä voitaisiin hyvin tehdä oma kokonaisuutensa.²¹⁴

---

214 Jurva KV 1965, 220 §.

Oli nähtävissä, että Niemenkylän mahdollinen ero luultavasti poikisi myös Tainuskylän eroamisen yhtymästä. Heille tuli riittävästi vettä paineella, joten heiltä jäisi eron jälkeen käytännössä vedenkulutusmaksut pois, koska pumppausta ei tarvittaisi.²¹⁵

Kunnanhallitus esittikin toisena vaihtoehtona, että Niemenkylän ja Tainuskylän jäädessä pois voitaisiin muodostaa kunnallinen vesilaitos, johon Myötämäen jäljelle jääneet osakkaat ja nykyiset kuluttajat voisivat liittyä ilman liittymismaksua. Käytännössä siis Kirkonkylä ja Koskimäen rakennuskaava-alueen sekä Pyörnissä olevat kuluttajat. Edellytyksenä kunnalliselle vesilaitokselle olisi, että kunnalle luovutettaisiin täysin omistusoikeuksin ja velattomana kirkonkylälle rakenteilla oleva pumppuasema ja vesijohdot. Kunnallinen vesilaitos katsottiin eduksi rakennuskaava-alueella, jolloin mahdollisesti helpommin päästäisiin kokonaisratkaisuun, jossa Hietikon ja Kiltilän yhtymistä ainakin osa liittyisi ks. kunnan vesilaitokseen.²¹⁶

Myötämäen vesiyhtymän kanssa käydyssä puhelinkeskustelussa ilmeni, että vesiyhtymä oli jo tehnyt oman vedenoton laajentamista koskevan urakkasopimuksen ja että nämä rakennustyöt aloitettaisiin välittömästi. Jurvan kunnanvaltuusto saattoi näin vain todeta neuvottelut enää aiheettomiksi. Papinvaaralle oli tulossa kaksi vedenpumppaamo. Kunta totesi kuitenkin, että tarvittaessa neuvotteluja voitaisiin jatkaa.²¹⁷

Oy RaiMa Inkeroinen Tampereelta voitti urakkakilpailun kunnan Kirkonkylän ja Koskimäen vesihuoltohankkeen ensimmäisestä rakennusvaiheesta 2.11.1965. Heillä oli kuitenkin tapahtunut tarjousta tehdessä laskuvirhe, joten oikea urakkahinta olikin 15 000 markkaa esitettyä suurempi. Asia käsiteltiin kunnanhallituksessa uutena 5.11. ja urakan sai hoitaakseen Insinööritoimisto Oy Vesto. Rakennustöiden paikalliseksi valvojaksi nimettiin rakennusmestari Aarre Anttila, joka sai tarvittaessa käyttää apunaan työnjohtaja Viljo Koskelaa. Anttila sai myös läpi ehdotuksen, jossa ajalla marraskuu 1965-helmikuu 1966 välisenä aikana rakennusmestarilla oli vain yksi toimistopäivä viikossa eli joka viikon tiistaina.²¹⁸

---

215 Jurva KV 1965, 220 §.

216 Jurva KV 1965, 220 §.

217 Jurva KV 1965, 193 §, 220 §; Jurva KH 1965, 542 §.

218 Jurva KH 1965, 783 §, 825 §.

Urakkasopimuksen mukaisten laskujen maksaminen Vesto Oy:lle vesi- ja viemäriverkoston tekemisestä otettiin esille kunnanhallituksessa loppuvuodesta 1965, koska todettiin, että Myötämäki Oy:llä ei ollut rahaa maksaa sopimuksen mukaista osuuttaan. Asiasta käydyn keskustelun jälkeen kunnanhallitus päätti maksaa laskut Vesto Oy:lle, vaikka Myötämäki ei niitä pystynyt maksamaan.²¹⁹

Puhtaan veden puolella materiaali oli valurauta, himaniitti ja myöhemmin muovi. Hiipakka kertoo:

*Muoviputkia käytettiin. Siellähän on jotakin tienalituksia tehty alkuaikoina 60–70-luvulla valuraudasta. Ja myös himaniittia käytettiin silloin. 80-luvulla on tehty muovista kaikki.*²²⁰

Viemäriputken luovutus

Työmies Reino Kuusisto tiedusteli kunnanhallitukselta saisiko hän kaivaa maasta korvauksetta käyttämättömänä olleet urheilukentän entisen viemäriputket (6”). Ojan pituus oli noin 30 metriä ja putket oli asennettu maahan noin 12 vuotta takaperin. Hallitus päätti asiasta keskusteltuaan antaa Kuusistolle luvan viemäriputkien maasta kaivamiseen, kunhan tämä huolehti siitä, ettei kaivamisesta aiheutunut vahinkoa.²²¹

Rakennusvaihe I valmis

Vesi- ja viemäritöiden vastaanottotarkistus pidettiin 18.2.1966. Pakkasten vuoksi koepainetta ei voitu koko matkalla koittaa ja jälkitarkistus pidettiin kesällä 7.7.1966. Työt todettiin valmiiksi ja hyvin suoritetuiksi.²²² Valmistunutta verkostoa haluttiin heti laajentaa ja Insinööri-toimisto Maa- ja Vedeltä pyydettiin vesihuoltosuunnitelman laajentamista rakennuskaava-alueella Koskimäen suunnassa. Sopimuksen mukaan vesijohtojen kustannus kuului Myötämäen Vesi Oy:lle.²²³

219 Jurva KH 1965, 926 §.

220 Hiipakka M. 24.1.2012.

221 Jurva KH 1965, 613 §.

222 Jurva KH 1966, 148 §, 567 §.

223 Jurva KH 1966, 354 §.

Myötämäen Vesi Oy:n vedenottamo. (Juuti & Rajala 2012)

Asiat kuitenkin monimutkaistuivat. Myötämäki Oy päätti yleisessä kokouksessaan 29.8.1966 hylätä yhtiön purkamispäätöksen, vaikka ko. päätös oli jo kerran tehty. Kunnanhallitus päätti tämän jälkeen, ettei suunnittelutöitä jatketa Koskimäen suuntaan, vaikka maastotutkimus oli jo tehty. Kunnanhallitus päätti neuvotella veden kuutiohinnasta Myötämäki Oy:n kanssa aravatalolle ja rakennusmestarin talolle sekä myisikö Myötämäki Oy mahdollisesti Kankaanpään pumppuaseman tontteineen kunnalle.²²⁴

Keskustelu vesi- ja viemäriverkoston laajentamisesta ei loppunut. Myötämäen Vesi Oy päätti sanoa irti kunnan kanssa tekemänsä yhteistyösopimuksen ja päätti, että yhtiön kunnalle siirtymistä koskeva esitys oli rauennut. Tämän jälkeen kunnanhallitus esitti, että kunnanvaltuuston 29.8.1965 vahvistama suunnitelma oman pumppaamon ja vesi- ja viemäriverkoston rakentamisesta pidettäisiin voimassa ja toteutettaisiin talvella 1966–1967 siltä osin kun sitä ei ollut vielä toteutettu. Samoin esitettiin, että vesi- ja viemäriverkostoa laajennettaisiin

---

224 Jurva KH 1966, 568 §.

Teuvan tien suuntaan rakennuskaava-alueelle ja vesi- ja viemärijohdot vedettäisiin kirkonkylän risteyksestä Kirkonkylän kansakoululle. Koulun lisäksi ko. matkalle tulisi muita liittyjiä. Teuvalle menevän maantien suunnassa oli kunnan verkostoon ennakoilmoittautunut jo lähes 20 taloutta. Kunta osti Aravatalolle väliaikaisesti vettä Myötämäen Vesi Oy:ltä hintaan 60 penniä kuutiometri.²²⁵

Rakennusvaihe II

Jurvan kirkonkylän vesihuoltosuunnitelman II rakennusvaiheen urakat pyydettiin kuudelta urakoitsijalta kaksiosaisena. Ensimmäisessä osassa olivat linjat ja puhtaanvedenpumppaamo ja toisessa vain linjat. Tämä johtui valtion edustaja insinööri Matti Ojasalon toivomuksesta, että Myötämäen Vesi Oy:n puheenjohtaja Martti Riihimäki saisi vielä harkinta-aikaa, voisiko hän jollain tavoin olla yhteistoiminnassa kunnan kanssa tai luovuttaa osan tai kokonaan Myötämäki Vesi Oy:n linjat ja laitteet kunnalle, ettei jurvalaisille tulisi maksettavaksi kaksinkertaisia rakennuskuluja vesihuollosta. Kunnanjohtaja E. Salo oli yrittänyt 1.12.1966 neuvotella asiasta, mutta tuloksetta.²²⁶

Myös valtioneustaja rakennusmestari Jaakko Päivike oli saanut Myötämäki Oy:ltä kielteisen vastauksen yhteistyöesitykseen. Hänelle oli ilmoitettu, ettei Myötämäen Vesi Oy tule anomaan valtionavustusta ja –lainaa, koska he tulevat toimeen omillaan ja mikäli valtio pakottaa yhteistyöhön, niin valtio saisi laskuttaa kaikki Myötämäki-yhtymälle aikanaan antamansa valtion varat pois.²²⁷ Veden hinnasta keskusteltiin myös. Esitettiin, että jos kunta jättäisi oman pumppaamon rakentamatta, niin kunnan tulisi saada ostaa vettä Myötämäeltä ainakin 15 penniä kuutiometriltä halvemmalla hinnalla. Tämäkin hinta koettiin korkeaksi kunnassa. Myötämäen Vesi Oy:n puheenjohtaja oli mahdollisesti valmis myymään vettä kunnalle 30 penniä kuutiometri, mutta yhtiön johtokunta oli aiemmin suostunut vain tuplasti kalliimpaan hintaan eli 60 penniä kuutiometri.²²⁸

225 Jurva KH 1966, 648 §, 669 §.

226 Jurva Kh 1966, 854 §.

227 Jurva KH 1966, 854 §.

228 Jurva KH 1966, 854 §.

Urakkatarjouksen hyväksymistä koskevan keskustelun jälkeen kunnanhallitus päätti hyväksyä Insinööritoimisto Veston antaman tarjouksen siten, että myös oma puhtaanveden pumppaamo rakennetaan. Yhteistyö Myötämäen Vesi Oy:n kanssa nähtiin toivottomaksi.²²⁹

Jurvassa vesihuoltoasiat olivat ongelmana ja ne piti ratkaista.

*”2,2 km vesi- ja viemäriverkostoa tekeillä Jurvassa” otsikoitiin lehdes-
sä 25.2.1967. Jurvan kirkonkylän keskustassa tehtiin kovalla vauhdilla
vesijohto- ja viemäritöitä kunnan toimesta. Urakoitsijana oli Insinöö-
ritoimisto Vesto. ”Kun Myötämäen vesiyhtymän kanssa ei päästy so-
pimukseen, ryhtyi kunta rakentamaan omaa vesipumppaamoja Pal-
lilankankaalle, jonne tulee suuri painesäiliö. Vesi tulee n. 10 metriä
syvältä, halkaisijaltaan 3 metrisestä vesisuonesta, joten sitä on riittä-
västi suureenkin kulutukseen. Kunnan vesilaitoksen alueella tulevat
tämänhetkisen tilanteen mukaan olemaan kunnantalo, aravatalo,
kirkonkylän kansakoulu ja kansalaiskoulu, yhteiskoulu sekä runsaasti
yksityisiä talouksia.”²³⁰*

Jurvassa oli pyritty jokaiseen kylään saamaan vesihuoltolaitos, lukuun ottamatta Kentaan kylää, jossa oli kuitenkin myös puutetta puhtaasta vedestä. Kunta pyrki mahdollisuuksien mukaan tukemaan kyläkun- tien suunnitelmia vesihuoltokysymysten ratkaisemiseksi jo tutkimus- vaiheessa.²³¹

Kuiva kesä aiheutti vesipulmia eri puolilla maakuntaa 1968 ja Jurvas- sa Järvenpäässä toimineeseen Järvenpään Vesihuolto Oy:n liittyikin kesän aikana kolme pienempää vesiyhtymää: Panulan, Marttilan ja Myllärin yhtymät. Alueella oli enää ainoastaan Kentan kylä, joka ei kuulunut vielä Järvenpään Vesihuollon piiriin. Kaikkiaan verkostoon kuului 85 taloutta.²³²

Jurvajärven kuivatus saatiin päätökseen kesällä 1968. Jurvan maatalo- us oli pientilavaltaista ja 400–500 tilaa pääsi osalliseksi kuivatun alueen maista. Pääväylä alueelle oli kaivettu aiemmin ja talvena 1967–1968 tehtiin sivukanavia. ”*Todettakoon, että Jurvanjärven kuivatushanke on ollut vireillä 211 vuotta, sitä on silloin tällöin pala palalta kuivatettu, mutta vasta näyttää siltä, että työ saadaan lopultakin päätökseen.*”

229 Jurva KH 1966, 854 §.

230 Lehtileikearkisto 25.2.1967.

231 Lehtileikearkisto 25.2.1967.

232 Lehtileikearkisto 17.10.1968.

Näin lausui Jurvan kunnanjohtaja Eino Salo 14.5.1968 julkaistussa lehtiartikkelissa.²³³

”Vesihuoltotöissä erimielisyyttä Jurvassa”

Huhtikuussa 1969 keskusteltiin jälleen yhteistyöstä kunnan ja Myötämäen Vesi Oy:n kesken kaava-alueen vesittämisestä. Kolme vuotta aiemmin käydyt neuvottelut olivat kariutuneet, koska Myötämäki Oy katsoi, että kunta saneli liian yksipuolisesti ehdot. Asia oli esillä Myötämäen vesi Oy:n varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen Peltolan koululla. Jurvan kunnanhallituksen edustajan kokouksessa oli kunnanjohtaja Eino Salo. Eriävien mielipiteiden takia asiasta oli lopulta äänestettävä ja yhden äänen enemmistöllä päätettiin, että kunnan kanssa ei enää asiasta keskustella.²³⁴

Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kunnallinen ja yksityinen vesilaitos kaava-alueilla toimivat kuten siihenkin asti.²³⁵

Jurvan rakennuskaava oli huhtikuussa 1969 lääninhallituksessa lopullista vahvistamista varten ja sen tultua vahvistetuksi kaava-alueen

233 Lehtileikearkisto 14.5.1968.

234 Lehtileikearkisto 2.4.1969.

235 Lehtileikearkisto 2.4.1969.

kunnallistekniset työt tulisivat kuulumaan kunnalle. Näihin kuuluivat mm. vesi- ja viemäröintityöt, joiden suunnittelun kunta oli teettänyt Maa ja Vesi Oy:llä. Pahin tilanne oli Koskimäen kaava-alueella, jossa noin 20 talouden likavedet virtasivat maantien ojassa, joka oli alueen likaviemärinä toiminut jo vuosia.²³⁶

Lokakuussa 1969 päätettiin myöntää määräraha Metsäkylässä tehtävää vesitutkimusta varten. Samoin päätettiin myydä Kentan kyläläisille vettä Kirkonkylässä olevasta kunnan omistamasta vesilaitoksesta hintaan 40 p/kuutiometri.²³⁷

4.11.1969 päätettiin antaa vesi- ja viemäriverkoston rakentamista koskeva urakka Oy Vestolle.²³⁸

26.5.1971 päätettiin Metsäkylän kansakoulun liittymisestä Metsäkylään perustettavaan vesijohtoverkoston.²³⁹

Ei kunnallinen toimija

Myötämäen Vesi Oy osti maa-alueen Matti ja Kirsti Laitamäeltä Vehkaluoman pumppuaseman tontin laajentamiseksi täyttämään vesilain vaatimukset myös suoja-alueen osalta. Asianmukainen lupa-anomus oli jätetty vesioikeudelle. Vehkaluoman pumppuaseman tehoksi koe-pumppauksissa todettiin 900 litraa minuutissa ja pohjavesivarat siten täysin riittäviksi. Kankaanpään pumppaamolle saatiin vesioikeuden lupa 17.7.1971. Pumppaamon vedenkulutus oli vakiintunut tasolle 225–250 kuutiometriä vuorokaudessa. Vuodenvaihteessa 1971–1972 oli vedenkuluttajatalouksia yhtiöllä 290 ja vesimittareita 151 kappaletta. Putkistoa uusittiin vuonna 1971 yhteensä 400 metriä ja uutta putkea rakennettiin 70 metriä. Uusia liittyjiä yhtiöön tuli vuonna 1971 yksi kiinteistö ja lisähuoneistoja kaksi.²⁴⁰

236 Lehtileikearkisto 2.4.1969.

237 Jurva KK 1969, 20.10.1969.

238 Jurva KK 1969.

239 Jurva KK 1971, 26.5.1971.

240 Lehtileikearkisto 27.2.1972.

Vesiosuuskunnista

Jos Myötämäen veden kanssa oli hankalaa päästä asioista yhteisymmärrykseen, niin ei se toki helppoa ja yksinkertaista muidenkaan tahojen kanssa ollut. Vuonna 1973 kunnan valtuustossa käsiteltiin Peräloukon Vesi Oy:n anomusta:

”Arvoisat kunnanhallituksen ja valtuuston jäsenet. Perustettuamme v. 1969 Peräloukon Vesi Oy:n nimisen vesiyhtiön kyläkuntamme vaikean vesitilanteen korjaamiseksi. Yhtiössämme on vedenkäyttäjiä 18 taloutta, pääasiassa kaikki vähävaraisia. Yhtiö otti lainaa Jurvan Säästöpankilta, osakemerkinnästä saatujen varojen lisäksi. Nyt rohkenemme kääntyä kunnanhallituksen ja valtuuston puoleen, että vesiyhtiöllemme myönnettäisiin avustusta kunnan varoista 5.000:oo markkaa velkojemme hoitamiseen. Perustelemme anomustamme sillä, että Jurvan kunnan varoista on myönnetty avustusta kaikille kunnan alueella oleville vedenottamoille tutkimuksiin ynnä muihin tarkoituksiin. Valtuusto on aikanaan tehnyt päätöksen, että eri kyliä avustetaan vedenhankinnassa. Jäämme odottamaan myönteistä päätöstä.”²⁴¹

Asiaa käsitellessä kunnanhallitus totesi, että kunta rakennutti samanaikaisesti vesijohdon Peräloukolle, mutta kaikki taloudet eivät olleet halukkaita liittymään kunnan johtoon. Tätä mahdollisuutta ei muissa kylissä ollut ollut käytettävissä, joten avustusta esitettiin hylättäväksi. Valtuustokäsittelyssä Viljo Saarela ehdotti Arvo Långin ja Edvin Penttilän kannattamana, että Peräloukolle myönnettäisiin 3 000 markan avustus vuoden 1974 talousarviossa. Asiasta äänestettiin ja äänin 12 vastaan 7 päätettiin avustusanomus hylätä, eikä Peräloukolaisille näin myönnetty avustusta.²⁴²

Vesipiiri teki Jurvassa heinäkuussa 1974 pohjavesitutkimuksia, jotka kuuluivat vesihuollon yleissuunnitelmaan inventoida pohjavesivarat. Tutkimuksia oli tehty myös Isojoella, karijoella ja Närpiössä. Jurvan Poronkankaalle pystytettiin pumppauslaite, jolla pohjavettä pumpattiin 30 litraa sekunnissa. Heinäkuun alun tutkimuksissa tulokset olivat valoisia. Vaasan piirissä näytti pohjavettä olevan riittävästi, joskin epätasaisesti jakautuneena. Eri kylien ja kuntien välillä tarvittaisiinkin yhteistyötä vesivarojen käytössä.²⁴³

241 Jurva KV 1973, s. 248.

242 Jurva KV 1973, s. 248.

243 Lehtileikearkisto 5.7.1974.

Vesiosuuskuntia oli useita. Hiipakka muistelee:

Niitähän oli useita. Yksi oli Riihiluoman vesiosuuskunta. Se on Närvi-joella. Se liittyi vesilaitokseen. Närvi-joelta Luokankankaan vesiosuuskunta liittyi myös. Nyt viimeksi oli Vuodonkylän. Se oli pienempi. Nämä on liitetty meidän veteen. Varsinkin kun mennään meiltä merelle päin, niin aika heikkolaatuista on pohjavesi. On rautaa ja mangaania. Riittävyyskin on ollut ongelma. 60-luvulla perustettujen vesiosuuskuntien alkuperäiset hoitajat ikääntyvät. Pieniä yhtiöitä ja ongelmia tuloo.²⁴⁴

Saneeraustarvetta oli tasaisesti joka puolella vanhempien verkostojen osalta:

Kirkolta tuli Kilttilän vesiosuuskunta, joka oli aika pieni yhtiö. Se oli tehty ennen sotia. Siellä oli puuputkia. Muoviputki oli lykätty sinne, sillä lailla muovitettu. Niitä verkostoa jouduttiin muuttelamaan ja jäi käytöstä pois oikeastaan se alkuperäinen verkosto. Järvenpään vesiot- tamolla, kun siellä oli liitoksia ja venttiilejä, niin ne pakkas ruostua päältäpäin.²⁴⁵

Vesipiiri avusti osuuskuntien perustamisessa:

Vesipiirihän siihen aikaan teki tuolla Pohjanmaalla tällaisia pieniä ve- siyhtiöitä. Tällaisia pieniä yhtymiä, niin niissä ollut avustamassa.²⁴⁶

244 Hiipakka M. 24.1.2012.

245 Hiipakka M. 24.1.2012.

246 Hiipakka M. 24.1.2012.

Jätevedenpuhdistus

Vesihallitus oli määrännyt, että Jurvan kunnan tuli esittää 31.8.1973 mennessä suunnitelma jätevedenpuhdistamosta. Samoin oli määrätty, että puhdistamon piti olla valmis vuoden 1975 alkuun mennessä. Vesihallitus oli antanut kunnalle vähimmäisvaatimukset puhdistustehosta, jotka eivät ainakaan vähenisi, vaan päinvastoin niiden odotettiin kiristyvän. Jurvassa oli laadittu jätevedenpuhdistussuunnitelma noin kolme ja puoli vuotta aikaisemmin, minkä Maataloushallitus oli hyväksynyt. Nämä suunnitelmat eivät täyttäneet enää vaadittavia normeja.²⁴⁷

Kunnan hallitus päätti 7.8.1973 pyytää tarjouksia jätevedenpuhdistamon suunnittelusta tai KVR-urakasta. Puhdistamo mitoitettaisiin 3000 asukkaalle. Yleisten töiden lautakunta ja vesilautakunta käsitelivät saatuja tarjouksia ja kokouksissaan 30.8.1973 ja ehdottivat, että ennen päätöstä pyydetäisiin tarjouksista asiantuntijalausunnat.²⁴⁸ Puhdistamon katsottiin tarvitsevan noin hehtaarin suuruisen tontin,

²⁴⁷ Jurva KV 1973, 230 §.

²⁴⁸ Jurva KH 1973, 846 §.

eikä sen ”tarvitse olla kovinkaan etäällä asuintaloista, koska tällainen kemiallinen-biologinen-mekaaninen puhdistamo ei tuoksu pahalta.”²⁴⁹

Suunnittelutarjouksista vesipiiri piti parhaana Miljöförbättring Ab:n jälkisaostusmenetelmään perustuvaa laitosta. Ehdotuksessa taattiin puhdistustehoiksi BHK7-redukstio noin 95 % ja fosforireduktio samoin noin 95 %. Näillä tehoilla alitettaisiin myös asetetut vaatimukset. Tämän tarjouksen mukaista suunnitelmaa päätettiin esittää vesihallitukselle. Vesihallitus piti huomattavasti halvempaa suunnitelmaa käyttökelpoisena kuin Vaasan vesipiiri. Suunnitelma oli Vesi Hydro Oy:n suunnitelma ja se oli käytössä mm. Joensuun seudulla. Jurvan kunta halusi tutustua tähän puhdistamoon tarkemmin. Puheenjohtaja H. Alanen, kunnanjohtaja Eino Salo ja rakennusmestari Väinö Mäntylä kävivät tutustumassa vastaavaan puhdistamoon Kontiolahdella. Siellä puhdistamo toimi hyvin ja se palveli noin 2 500 asukasta. Lautakunta esittikin, että Jurvan kunta muuttaisi aikaisempaa puhdistamotyyppiä valintaa ja valitsisi jätevedenpuhdistamosuunnitelman laatijaksi Oy Vesi-Hydro Ab:n ja sen esittämän biologiskemiallisen puhdistamon. Jätevesiliete tulisi pumpattavaksi Jurvanjärven rantaan kunnan omis-

---

249

Jurva KV 1973, 230 §.

Jurvan taajaman jättevedenpuhdistamo on tullut käyttöikänsä päähän ja sen toiminta lakkaa, kun jätevedet johdetaan Kurikan keskuspuhdistamolle. Ympäristöluvassa määrätään, että jätevesien johtaminen Kurikan kaupungin keskuspuhdistamolle on aloitettava 31.12.2013 mennessä. (Rajala 2012)

tamalle kuuden hehtaarin maa-alueelle. Kunnanhallitus kannatti tätä esitystä.²⁵⁰

Vesihallitukselta päätettiin anoa lupaa vapautusta jätevesien desinfiointin järjestämisestä. Vesihallitus oli määrännyt desinfiointin aloitettavaksi 1.6.1973. Katsottiin, että desinfiointista saatu hyöty olisi vähäinen Jurvan asutuskeskuksesta tulevien jätevesien määrään ja kustannuksiin nähden. Vaasan vesipiirin kanssa suullisesti käydyt keskustelut antoivat odottaa myönteistä päätöstä, joten laitteita desinfiointia varten ei rakennettu.²⁵¹

Insinööritoimisto Ilari Seppä KY suunnitteli Jurvan kunnalle jätevedenpuhdistamon Vaasan vesipiirin ja Vesihallituksen hyväksymien esisuunnitelmien pohjalta. Suunnitelma laadittiin vastaamaan kunnan tarvetta vuonna 1985 ja niin, että puhdistamo olisi laajennettavissa.²⁵² Puhdistamo rakennettiin 3000 asukasta varten ja jätevettä se pystyi käsittelemään noin 1100 kuutiometriä vuorokaudessa.²⁵³

Puhdistamon rakennusurakka päätettiin vuoden 1975 tammikuussa antaa Rakennusliike P. Ylisaarelle Lapualta. Puhdistamon suunnitteli insinööritoimisto Ilari Seppä. Puhdistamon harjannostajaisiin päästiin kesäkuun 13. päivä vuonna 1975 ja vastaanottotarkastus pidettiin 6.8.1975. Puhdistamo oli suurin kunnallinen rakennuskohde Jurvassa. Valtiolta saatiin kustannuksiin korkotukilainaa ja avustusta.²⁵⁴

Paikallista työvoimaa tarvittiin urakoitsijan mukaan 10–15 henkeä. Kunta oli ostanut puhdistamoa varten 1,2 hehtaarin maa-alueen aivan kuntakeskuksen välittömästä läheisyydestä. Puhdistamo oli biologinen rengaskanava täydennettynä rinnakkaissaostuksella. Saostuskana oli renkaan muotoinen, jossa alkupuhdistus tapahtui biologisesti. Puhdistusta täydennettiin kemiallisesti.²⁵⁵ Talokohtaiset saostuskaivot voitiin poistaa käytöstä. Liittymää varten tarvittiin vain yksi tarkistuskaivo.²⁵⁶

250 Jurva KH 1973, 931 §, 1219 §, 1345 §.

251 Jurva KH 1973, 359 §, 424 §, 626 §.

252 Jurva KH 7.5.1974 ptk liite no 1 § 452.

253 Lehtileikearkisto 14.6.1975.

254 Jurva KH 1975, 80 §, 134 §, 498 §, 849 §; Lehtileikearkisto 8.2.1975.

255 Lehtileikearkisto 8.2.1975.

256 Lehtileikearkisto 14.6.1975.

A portrait of Mauri Johannes Mäkynen, a middle-aged man with short grey hair and glasses, wearing a dark blue polo shirt and olive green trousers. He is standing against a plain, light-colored wall.

Mäkynen, Mauri Johannes

s. 17.9.1947 Jalasjärvi

Kävin teknisen koulun Seinäjoella 1972–75, talonrakennuspuolelta valmistuin. Minut valittiin Jurvan kunnan rakennusmestariksi 1979 heinäkuun alusta. Matti Syrjälä oli toinen rakennusmestari, jonka kanssa kierrettiin Jurvassa. Hän perehdytti minut hommiin. Silloin oli vielä töissä Mäntylän Väinö. Pari viikkoa myöhemmin tuli kunnaninsinööriksi Matti Hiipakka.

Ensimmäiset hommat oli vesihuoltotöitä. Jurvan vesittäminen oli silloin käynnissä. Kestinkylään menevästä linjasta oli urakat jo annettu ja samassa yhteydessä vesitettiin myös Kentankylä. Urakoittija oli Evijärveltä, Heikki Pessi, joka oli tehnyt paljon vesijohtotöitä. Muuten suhtkoht suunnitelman mukaisesti mentiin, mutta nevilla jouduttiin pehmoista paikkaa kiertämään tienvarteen.

Jätevedenpuhdistamo oli valmistunut Jurvaan 1975. Siellä oli pintailmastus, eli vispilät, jotka eivät olleet toimineet koskaan oikein kunnolla. Vispilät peruskorjattiin vuonna 1980, pantiin pohjailmastus ja laahat. Se ei silloinkaan heti alkanut toimimaan, jolloin Vesi Sepolta, Etelä-Pohjanmaan Vesitutkijoilta, tuli apuun Savolainen. Hänen kanssa perehdyttiin, että mikä siellä oli ongelma. Syy löytyi: prosessissa ei ollut systeemiä, jolla sieltä ois poistettu ylijäämälietettä. Tehtiin muutos, jolla automaattisesti alettiin poistaa prosessista lietettä. Tämän jälkeen se alkoi toimia. Jälkeenpäin asennettiin rumpusiivilä, joka ottaa ensimmäiset liat pois.

Lietettä ajettiin alun perin lähipelloille. Tuolloinhan liete oli kärkeillä ajettavaa - se oli melkein pelkkää vettä, jota maanviljelijät sai ilmaiseen. Jossain vaiheessa MTK puuttui asiaan ettei sitä saanut enää pelloille levittää.

Vesijohtolinjat on laajentunu valtavasti. Viemärihän on ollut alun perin vain Koskimäen ja keskustan kaava-alueella. Se on pysynyt siinä ja sitä myöten kun kaavaa on tehty, niin on laajennettu.

Vesiosuuskuntia oli alun perin paljon, joista Järvenpää, Metsäkylä, Kilttilä ja Luokankangas viimeiseksi liittyivät kunnan vesilaitokseen. Laatuongelman takia Järvenpää, ainakin alun perin, oli liittymässä kaupungin verkkoon. Metsäkylässä ei ilmeisesti ollut niin suurta laatuongelmaa, mutta siellä ongelmana oli veden vähyys. Järvenpään osalta tutkittiin sitä mahdollisuutta, että myydään niille vettä. Siinä päädyttiin kuitenkin siihen, että ne liittyi kunnan vesilaitoksen jäseneksi. Järvenpään laitoksen liittymistä kunnan verkostoon peljättiin valtavasti, kun siellä oli pienempi paine. Kuviteltiin, että siellä tulee verkostoremonttia paljon, mutta loppujen lopuksi aika vähän on ollut ongelmia.

Suurimmat asiakkaat Jurvassa oli kunnan laitoksia, terveyskeskus ja koulut. Maataloudessa muutamat, isot sikalat ja kasvihuone, jotka käyttivät eniten vettä.

Kun menin Jurvaan, käynnissä oli ns. Pessin työmaa ja kaava-alueella tehtiin Hautalan urakalla vesihuoltotöitä. Maanomistajalta haettiin suostumus, että kuinka mennään linjoja Pikku-Jurvaan. Kun otin maanomistajan nimen paperiin, niin kuvittelin, että putket menee pellon puolta. Urakoittija olikin mennyt tien toista puolta ja kaatanut sieltä puita. Se oli periaatteessa tiealuetta, mutta silti maanomistajan hallussa, joka puut omisti. Tuli isäntä ja emäntä toiselle työmaalle, missä minä olin. Kun ne alakas purkaan asiansa - toinen huuti ja haukkui pystyyn. Sillä aikaa kun toinen veti henkeä, niin toinen päästi sen aikaa tulemaan. Isäntä ja emäntä vuoronperään manas sitä, kun oli tehty eritavalla kuin oli sovittu. Sitä varmaan kesti kymmenkunta minuuttia kun sitä tuli. Kun siinä vähän rauhoituttiin, niin sovittiin, että ne puut viedään sahalle ja maanomistaja saa ne omiksi värkikseen.

Kokemusta voisi sanoa jurvalaiseksi tulokasteeksi.

(Lähde: Mäkynen M. 21.12.2011)

Verkostoon johdettujen sade- ja pintavesien ajateltiin olevan liian puhtaita ja niiden oletettiin aiheuttavan vaikeuksia puhdistusproses-
sissa. Tästä asiasta saataisiin varmuus koekäytön aikana ja tuloksien
mukaan pintavedet ohjattaisiin salaojien avulla muualle.²⁵⁷

Lääninhallitus eväsi jätevesimaksun noston

Jurvan kunnan valtuusto ei käsitellyt kokouksessaan 30.5.1975 vie-
märilaitoksen jätemaksun korotusta. Kunnanhallitus ehdotti maksun
nostamista puoleentoista markkaan kuutiolta. Asia palautui kunnan-
hallitukselle, koska Vaasan lääninhallitus katsoi kunnan menettelyn
olevan lainvastainen, koska se antaa teollisuuslaitoksille 50 prosentin
alennuksen liittymismaksusta. Kunnan asukkaat olisivat eri asemis-
sa. Pienyrittäjät saisivat teollisuuden alalla toimiessaan 50-prosentin
alennuksen, mutta kaupan tai muun alan pienyrittäjä joutuisi maksa-
maan täyden liittymismaksun. Valtuusto edellytti kunnanhallitukselta
uutta kantaa ja esitystä ennen asian päättämistä.²⁵⁸

Matti Hiipakka kertoo Jurvan viemäröinnistä:

*”Jurvassa on aloitettu viemäriverkostoa rakentamaan jo 1960-luvulla.
Viemäriverkosto tehtiin alkuun betoniputkista. 80-luvulla on tehty jo
muovista. Ne betoniputket on tehty kunnolla. Vesto teki niitä 60-luvun.
Ei ollut vaikeita alueita eikä syöpymiä putkissa. Nythän niitä on vasta
saneerattu parina vuotena.”*²⁵⁹

Hiipakka jatkaa jätevedenpuhdistamosta:

*Likavedet on johdettu Kyläjokeen. Puhdistamon suunnitteli Ilari Sep-
pä, joka oli siihen aikaan ja myöhemminkin kuuluisa kaikenlaisista
tempauksistaan. Pauli Ylisaari on ollut rakentamassa sitä. Laitos
muuten ois varmaan pelannut, mutta laitteet aiheuttivat ongelmia.
Puhdistamoa uusittiin -80.*

*Puhdistamo oli rengaskanavatyyppinen ja siinä oli pintailmastin.
Sehän ei sitten toiminut ollenkaan. Kun se remontoitiin, niin se liete-
hän oli kaikki rengaskanavan pohjassa. Maa ja Vesi teki siihen sanee-
raussuunnitelman ja Hankkija sen toteutti. Siinä uusittiin kokonaan*

---

257 Lehtileikearkisto 14.6.1975.

258 Lehtileikearkisto 31.5.1975.

259 Hiipakka M. 24.1.2012.

Taulukko 6.3. Vedenpumppaus (Jurva KK)

	Pum- patun veden määrä m ³	Myyty vesi m ³	Puhdis- tettu jätevesi m ³	liittyneitä kiinteistöjä vuoden aikana	niissä huo- neistoja	Viemä- reihin liittynyt kiinteistöjä vuoden aikana	niissä huo- neistoja	Veteen liittyneitä kiinteis- töjä yht.	Viemäriin liittyneitä kiinteistöjä yht.
1975	83 497	72 040		19	31	19	31		
1976	103 000	91 000		24	61	23	60		
1977	105 000	101 000	100 000	22		13		233	245
1978	119 000	101 000	105 000	47		29		280	274
1979	137 000	113 000	122 000	55		35		335	309
1980	138 000	125 000	240 000						
1981	136 000	128 000	153 000 (asuinki- inteistöt)						

Vuonna 1975 oli saman verran liittyjiä kunnan vesi- ja viemäriverkkoon.

*selkeytysaltaan lietteenkeräily. Pantiin ilmastimet rengaskanavaan. Kompressorit uusittiin. Ja sillä se on sitten pelannut.*²⁶⁰

Vaasan vesipiiri esitti kirjeellä 6.4.1979 Jurvan puhdistamon toiminnan tehostamista ja pyysi ks. suunnitelmaa toimitettavaksi heille 30.6.1979 mennessä. Insinööritoimisto Maa ja Vesi Oy teki pyydetyn suunnitelman.²⁶¹ Puhdistamon saneeraus teetettiin KVR-urakkana.²⁶²

Vuonna 1977 vesi- ja viemärlaitoksen hallinnosta vastasi yleisestöiden lautakunta.²⁶³

²⁶⁰ Hiipakka M. 24.1.2012.

²⁶¹ Jurva Ylt. Itk 26.6.1979, 71 §; Jurva KH 2.7.1979, 477 §.

²⁶² Jurva KH 24.9.1979, 715 §.

²⁶³ Jurva KK 1977.

Suupohjan suunnitelma 1975

Maa ja Vesi Oy:n laatima Suupohjan alueen vesihuollon yleissuunnitelma esiteltiin Närpiössä 30.1.1975. Suunnittelualueeseen kuuluivat Kristiinankaupunki, Kaskinen, Isojoki, Jurva, Karijoki, Korsnäs, Maalahti, Närpiö ja Teuva. Suunnitelma pohjautui seutukaavaliiton maaliskuun 1974 väestöennusteeseen, jonka mukaan suunnittelualueen väestömäärä pienenee vuoteen 2000 mennessä noin 13 prosentilla vallitsevasta 1975 vuoden tilanteesta. Viemärlaitoksiin oli liittynyt alueella vain noin 5200 asukasta eli noin 12 prosenttia alueen väestöstä, mikä oli huomattavasti alle Etelä-Pohjanmaan keskiarvon 34 prosenttia. Viemärivereden määrän ennustettiin kolminkertaistuvan vuoden 1975 arvosta 3600 kuutiometriä vuorokaudesta vuoteen 2000 mennessä.²⁶⁴

Suunnittelualueen väestöstä oli 60 prosenttia liittynyt jatkuvan valvonnan alaisiin vesilaitoksiin. Määrä vastasi maan keskiarvoa. Asutuksen ja korkealuokkaisen teollisuusveden kulutus oli 5000 kuutiometriä vuorokaudessa. Pintaveden osuus tästä oli noin kuusi prosenttia ja kasvihuoneviljelyn osuus noin 12 prosenttia. Vuoteen 2000 mennessä vedenkulutuksen arvioitiin nousevan lähes 18 000 kuutiometriin vuorokaudessa. Lähes puolet alueen vedenhankinnan kannalta parhaista pohjavesistä oli Isojoen kunnan alueella.²⁶⁵

Kultainen 1980-luku

Mauri Mäkynen (s.1947, Jurvan kuntaan vuonna 1979 rakennusmestariksi) kertoi, että 1970–80-luvun vaihteessa Jurvassa Kuusilehdon vedenottamo oli ainoa vedenottamo:

Muita ei ollutkaan silloin vielä. Sehän oli valmis laitos, kuilukaivo 3,5 metriä halkaisijaltaan ja noin kymmenen metriä syvä. Sitten ruvettiin harkitteen uutta paikkaa. Maa ja Vesi Oy teki tutkimuksia Haapalankankaalla, tutkittiin kahta paikkaa. Valittiin se, joka on likempänä järveä.

²⁶⁴ Lehtileikearkisto 31.1.1975.

²⁶⁵ Lehtileikearkisto 31.1.1975.

Siihen rakennettiin -82 vedenottamo. Ins. Arvo Karhu oli suunnittelijana. Veli Reijonen rakensi siiviläputkikaivon. Paikkaa kutsutaan nimillä Haapalankangas tai Säläsjärven ottamo, jompikumpi.²⁶⁶

Vuonna 1979 Jurvan keskustaajaman, Kentan- ja Tupen kylien vedensaanti oli turvattu kunnan vesilaitoksen toimesta ja haja-asutusalueiden vedensaanti yksityisten vesihuoltoyhdistysten toimesta. Keskustaajaman jätevedet puhdistettiin biologiskemiallisessa jätevedenpuhdistamossa ja haja-asutusalueiden jätevedet talokohtaisissa saostuskaivoissa. Kunnan viemäriverkoston tiiviyteen haluttiin kiinnittää huomiota, koska vuotovedet aiheuttivat lisäkustannuksia puhdistettaessa.²⁶⁷

Eri osuuskuntia avustettiin vesihuollon rakentamisessa edelleen. Järvenpään Vesihuolto Oy teki vuonna 1985 esityksen liittymisestä kunnan vesilaitokseen. Liittymisen ehtona oli, että kuluttajilta ei perittäisi liittymismaksua ja laitos luovutetaan varoineen ja velkoineen kunnan vesilaitokselle. Liittyminen hyväksyttiin kunnan valtuustossa 31.10.1985.²⁶⁸

Myös Peränloukon Vesi Oy:n anomus liittymisestä kunnan vesilaitokseen hyväksyttiin 12.12.1985.²⁶⁹

Jurvan kunnanvaltuusto myönsi 22.1.1986 avustuksen Myötämäen Vesi Oy:lle Koskimäki-Tainus -runkolinjan rakentamiseen. Samassa

²⁶⁶ Mäkyne M. 21.12.2011.

²⁶⁷ Jurva KH 1979, liitteet 3.4.8. Liiketoiminta.

²⁶⁸ Jurva KV 1985, 131 §.

²⁶⁹ Jurva KK 1985.

kokouksessa päätettiin, että Sarvijoelle rakennetun uima-altaan hoidosta ja kustannuksista vastasi jatkossa kunta.²⁷⁰

Harjun- ja Jyrynkyllän vesijohto valmistui vuonna 1987. Kaijanmaan vesijohto valmistui seuraavana vuonna 1988. Näiden jälkeen olikin vuorossa Pitkäloukon vesijohto.²⁷¹ Vuonna 1989 oli Säläisjärven vesija viemäriyöt tehty, samoin Lystinharjun kunnallistekniset työt tehty, Järvenpään asuntoalueen vesi- ja viemäriyöt tehty ja Holmankuja rakennettu.²⁷²

Uima-altaita kökkänä

Niemenkylän kylätoimikunta päätti syystalvena 1989 panna alulle hankkeen uima-altaan rakentamiseksi Niemenkylään. Syynä oli pitkä matka kunnan muille uimapaikoille, kuten Säläsjärvelle ja Kaijanmaahan. Käytännössä vanhempien oli aina lähdettävä erikseen viemään lapsia uimaan. Vuoden kuluttua elokuussa 1990 uima-allas oli rakenteilla kunnan maalle, Niemenkylän koulun taakse. Altaaseen oli tulossa väliseinä, joka erotti isojen ja pienten puolet toisistaan. Uima-altaan sisämitat olivat 7 x 19,5 metriä ja tilavuus 145 kuutiometriä. Syvemmän pään syvyys oli 160 cm ja matalan pään 50 cm. Kunta avusti projektia myös rahallisesti. Työ aloitettiin toukokuussa 1990 ja talkootöihin osallistuikin moni. Jari Korpela kaivoi montun ja kevään sekö kesän 1990 aikana valmistuivat raudoitus- ja valutyöt ja huoltorakennuksen pohjan valu. Sähkötyöt teki Sähköliike E. Hyyppä, putkityöt E. Sillanpään Lämpö- & Vesi ja hiekat ajoi Jussi Tikkala. Keväällä 1991 uima-allas olikin vain maalia ja puhdistuslaitteistoa vailla. Allas valmistui sopivasti uimakouluja varten. Altaan vieressä oli huoltorakennus, jossa olivat konehuoneen lisäksi pukuhuoneet ja sauna. Alueen suunnitelman teki Reino Vuoto Sarvijoelta. Hänellä oli vastaavasta projektista jo kokemusta, sillä Sarvijoella altaita oli jo kaksi, lapsille ja aikuisille.²⁷³

Altaan syvään päähän tuli poistovesiputki, jolla vesi saatiin pois konnaan esimerkiksi ennen talvea. Vesi kiersi koko ajan altaasta ve-

270 Jurva KK 1986.

271 Jurva KK 1987-1988.

272 Jurva KK 1989.

273 Jurvan sanomalehtileikkeet, JS 8.8.1990; Tejuka 14.8.1991.

Uima-altailla käyttöä

Tainuskylän uima-allas on kovassa käytössä. Kaivosta tuleva vesi on uimareiden mukaan lämmintä.

Niemenkylän uusi uima-allas on heinäkuun helteillä suorastaan kuhissut uimareista. Innokkaita uimareita ovat mm. 11-vuoniaat kaverukset Susanne Lehtola ja Sonja Kivineva. sul

Teguhka 14.8.01

Niemenkylän uima-allas keidas keskellä kylää

denpuhdistajaan ja sieltä takaisin altaan matalaan päähän. Allasta ei aiottu lämmittää, mutta se olisi myöhemmin mahdollista. Allasta ei myöskään ensi hätään katettu. Pumpuhuonetta ja veden kloorausta tarvittiin hoitamaan yksi henkilö ja Juhani Latva lupautui tehtävään. Ympäristöön jätettiin kaikki havupuut, mutta joitakin lehtipuita kaadettiin, etteivät ne roskanneet allasta. Uintikunnossa allas oli kesällä 1991.²⁷⁴

Ensimmäisen kesän uintikokemukset olivat loistavat. Kävijöitä oli todella paljon ja helteisillä säillä uimareita piti jo toppuutella, ettei kello 22 jälkeen enää polskittaisi. Altaat olivat säästyneet myös ilkeivallalta.²⁷⁵

Myös Tainuskylälle saatiin oma uima-allas Pässilän majalle samalla periaatteella eli kunta tuki rahallisesti, mutta työt tehtiin talkoilla. Tainuskylän allas oli tavallisesta poiketen ns. monttumallia. Muodolla tavoiteltiin luonnonmallista lampea, jossa reunat olivat loivat joka puolelta ilman äkkijyrkkiä kohtia. Syvin kohta oli kaksi metriä. Pohja valettiin kökkötyönä 11.8.1990 ja betonia tarvittiin kaikkiaan 83 kuutiometriä. vesi altaaseen saatiin läheltä 6,5 metriä syvästä kaivosta. Kaivon vesi oli kylmää, mutta lämpeni auringossa uimasopivaksi. Allas oli uintikunnossa kesällä 1991.²⁷⁶

Vuoden 1990 kunnalliskertomuksessa vesihuollon asiat ovat jäsennetty sanan liikelaitokset alle. Vuonna 1990 rakennettiin Metsäkylän paineenkorotusasema ja liitettiin Metsäkylä vesijohtoverkoston. Kontokoukolle rakennettiin vesijohtoverkko.²⁷⁷

Vuonna 1991 rakennettiin uusi yhdysputki Tuppi-Metsäkylä -linjaan.²⁷⁸

---

274 Jurvan sanomalehtileikkeleet, JS 8.8.1990; Tejuka 14.8.1991.

275 Jurvan sanomalehtileikkeleet Tejuka 14.8.1991.

276 Jurvan sanomalehtileikkeleet, JS 22.8.1990.

277 Jurva KK 1990.

278 Jurva KK 1990.

Hiipakka, Matti

s. 14.7.1950, Jurva

Oppikoulun kävin Jurvassa. Sen jälkeen olin armeijassa ja teknisessä koulussa yhyren vuoren Seinäjoella sekä neljä vuotta Vaasan teknises. Vuonna 1976 valmistuin talonrakennuslinjalta. Olin raksalla hommissa kesälomat. Valmistuin ja olin töissä vuoteen 1979 Vaasan ja Keski-Suomen piirirakennustoimistossa, joka on rakennushallituksen piiri Vaasas. Tulin Jurvaan kunnaninsinööriksi saman vuoden heinäkuussa.

Jurvas oli perustettu kunnaninsinöörin virka, joka oli aikaisemmin ollut kunnan rakennusmestari ja rakennustarkastaja. Niin oli siihen aikaan tapana ja kunnaninsinöörillä oli pienes kunnas kaikenlaista työsarkaa, kuten kunnallistekniikkaa, kaavoitusta ja vaikka mitä. Mä tulin siihen virkaan valituksi. Tietysti kun tulee tuollaiseen virkaan, mitä ei ole ikänä ollut, niin siinä on pöytä täynnä työtä. Ei ollut työhön opastusta, kun edeltäjääkään ei ollut. Silloin oli kunnas kaksi rakennusmestaria: talonrakennuksen ja kunnallistekniikan mestari. Siitä lähärettiin.

Kun tulin kesällä virkaan oli kaavoitus retuperällä. Ei ollut paljoakaan asuntotontteja kunnalla myynnissä. Tehtiin paljon poikkeusluvilla. Vasta myöhemmin ostettiin maata ja kunta lähti kaavottamaan tontteja. Tehtiin katuja, tai siihen aikaan ne oli kaavateitä.

Kunnan ja Myötämäen vesiosakeyhtiön välillä yhdistymishankkeen kariutumisen jälkeen ei ollut juurikaan yhteistyötä. Myöhemmin 1980-luvulla on Jurvassa aika monessa paikassa voimakkaasti vesitetty sivukylä kunnan toimesta. Siellä oli Tainuskylä, johon oli Myötämäellä jo verkostoa, mutta aika iso osa kylää ei ollut. Myötämäen vesi Oy:n

kanssa tehtiin sopimus, että kunta rakensi vesijohtoverkoston. Kiinteistöt maksoi kunnalle liittymismaksun ja kunta luovutti verkon Myötämäen vesiyhtiölle. Yhtiö otti vielä lisäksi jotakin niiltä asukkailta, jotka verkostoon liittyi. Pienessä Koivuportaan kylässä tehtiin samanlainen operaatio. Se olisi muuten jäänyt vesittämättä. Niistä tuli osa Myötämäen vesiyhtiötä.

Kun mä olen tullut kunnalle töihin, niin siellä oli yksi vedenottamo. Se oli se Pappilankankaan vedenottamo, joka on Kuusilehdon asuntoalueen kupeessa. Siellä oli betoninen kuilukaivo ja lipiän syöttö. Vedessä oli vapaata hiilihappoa ja pH oli vähän alhainen. Vesilaitoksella oli vakituiseen yksi mies töissä, Rätin Mauri. Hän tuli kuntaan töihin 1974–75. Maurin hommiin kuului myös jätevesiputsarin hoito.

Vesilaitos toimi hyvin kun sähköt vain pelas. Me tehtiin Haapalankankaalle Säläsjärven rantaan toinen ottamo. Meidän verkosto laajentui ja 1980-luvun alussa tehtiin verkostoa Kestinkylän suuntaan ja siitä jatkettiin. Siellähän liittyi näitä vesiyhtiöitä, esimerkiksi Järvenpään Vesihuolto Oy, kunnan vesilaitoksen osaksi. Metsäkylän Vesiosuuskuntakin liittyi kuntaan ja verkostoa rakennettiin sellaisellekin alueelle, missä ei ollut mitään yhtiötä, muun muassa Metsäkylään.

Vedenottamon suunnitteli Maa ja Vesi Oy. Veli Reijonen sen toteutti siiviläputkikaivona, joka oli 14 metriä syvä ja valmistui vuonna 1987. Myöhemmin aloitettiin veden tukkumyynti myös Poronkankaan Vesi Oy:lle.

Meillähän oli yksi rakennusmestari, Mauri Mäkynen, joka jäi eläkkeelle 2011. Hänen vastuualueeseen kuului muun muassa vesihuolto. Mauri Rätti oli vesihuoltotöissä ja samoin Väinö Kangasalusta, meidän rakennusmies, on lomittanut Rättiä. Asetelma muuttui, kun liityttiin Kurikkaan. Nythän siellä on toinenkin ihminen hoitamassa Jurvan päässä.

Vedenkäsittelyn kapasiteettia lisättiin ja tehtiin yksi ottamo lisää. Meillähän kävi vähän sillä lailla, että otettiin liika paljon Säläsjärven ottamosta. Reijonen teki siihen yhden lisäkaivon ja käsittelyn. Siellä on kaksi yhteensä 700 kuution alavesisäiliötä ja kalkkisuodatinjärjestelmä.

(Lähde. Hiipakka M. 24.1.2012)

Jurvan erityispiirteitä

Jurvassa vedenkulutuksen puolella suuret asiakkaat olivat maatalouden harjoittajia. Etenkin sikalat käyttivät paljon vettä.²⁷⁹ Jurvan kunnan vesihuolto poikkesi joinkin verran monesta muusta kunnasta siinä, että kyliä vesitettiin laajalti 1980-luvulla. Hiipakka kertoo tästä asiasta näin:

Sehän oli poikkeuksellista, että me niin laajasti vesitettiin kyliä 1980-luvulla. Voisi sanoa, että siihen vähän jouduttiinkin, koska siellä ei loppujen lopuksi ollut hyviä pohjavesiä muuta kuin keskustassa. Vesipiiriltä ja myöhemmin ympäristöpiiriltä tuli vesihuoltoavustuksia, lainat ja korkotuki.²⁸⁰

Siinä on se takana, että yleensä ihmiset sai kunnollista vettä, niin ne ei sieltä tontiltansa saanut omasta kaivosta. Sen takia vois sanoa, että on lähes joka torpassa melkein 90 % paineellinen vesi. Jos ei ole kunnan vesilaitoksen, niin joku vesiyhtiö. Jurvassa ei oikeastaan ole enää kuin Sarvion vesihuolto, Myötämäen vesihuolto, sekä Närviöllä vielä yksi pieni vesilaitos. Kirkolla on Peränloukon vesihuolto, joka on vielä omalla paineella toimivia, mutta hyvin pieni laitos sekin. Sitten on kunta.

Pohjavettä ei enää löydy. Muuta kuin tämä meidän Haapalankankaan pohjavesi, joka on hyvälaatuista kun vesi stabiloidaan kalkilla. Esimerkiksi Myötämäkihän meinasi tehdä aivan vastaavanlaisen laitoksen. Niillä oli jo suunnitelmatkin, mutta ne totes, että heille riittää vain ilmastus. Ilmastuksella saa hiilihapon pois.²⁸¹

---

279 Hiipakka M. 24.1.2012.

280 Hiipakka M. 24.1.2012.

281 Hiipakka M. 24.1.2012.

A portrait of Mauri Rätti, a middle-aged man with short grey hair, wearing a dark jacket over a plaid shirt and dark trousers. He is standing against a plain, light-colored wall.

Rätti, Mauri

s. 22.3.1952, Jurva

Kouluja on käyty kansakoulut ja kotikoulu, metallipuoli. Vastaa ammattikoulua. Jurvassa alettiin puhdistamoa rakentaa vuonna 1975. Ilari Seppä oli puhdistamon suunnittelija ja sen rakensi Pauli Ylisaari. Itse olin töissä aluksi talkkarina ja palokunnassa, sitten vasta vesi- ja viemärlaitoksella. Ensimmäisenä työpäivänä olin hiljainen poika. Kaikki yli kaksikymmentä äijää oli varikolla paloaseman takana. Ne oli kaikki vanhoja. Ja nyt on itte samassa jamassa.

Ensin opettelin kaikki vesilaitoksen pumppaamot, mitä siihen aikaan oli, ja viemäriverkot ja vesijohtoverkot. Puhdistamoa vielä rakennettiin. Työt on muuttunut Jurvan aikana koko ajan. Sitä tuli vaan kaiken aikaa lisää hommia.

Ilari Sepällä oli puhdistamossa pintavispilä ja kierukka selkeyttämön pohjassa. Sehän oli viisi vuotta leikkimistä, kun suomeksi sanotaan. Eihän ne kestänyt ollenkaan. Jurvan jätevedenpuhdistamon saneerauksen teki Paukkonen. Laahainsysteemi muutettiin pohjailmastukseksi.

Puhdasvesipuolella oli pohjavesi, jotta siihen ei muuta kun syötettiin aluksi lipeää. Lipeästä päästiin eroon vuoden 85 paikkeilla, kun se muutettiin kalkkikivisysteemiin. Ei tarvinnut lipeän kanssa enää touhuta.

Verkosto on kirkolla himaniittia. Kotikoulunmäessä rakennettiin verkostoa 1969, vielä kun mä olen ollut koulussa. On ollu vain kaksi suoranaista putkirikkoa. Liitinpanta on hajonnut tai panta, johon on galvanoitu korkki, on pemah-

Lisäksi Jurvassa toimii Poronkankaan Vesi Oy. Hiipakka kertoo:

Jurvan kunta teki sopimuksen Poronkankaan Vesihuollon kanssa. Kyseessä on yhtiö, joka toimittaa vettä Vaasaan, Laihialle ja Mustasaareen. Ne teki 1980-luvulla oman ottamon Poronkankaan alueelle, joka on Jurvasta Laihialle päin. Se oli muistaakseni 2000 kuutiota, kun heidän piti saada sieltä vettä. He rakensivat sinne ottamon ja tekivät sinne kalkkilaitoksen. Mutta he tartti lisävettä. He lähestyi meitä ja me tehtiin Pappilankankaalle kaksi kaivoa lisää. Ja myimme tukkuna heille vettä. He rakensivat sen ja saivat valtion vesihuoltotyönä muistaakseni yhdysputken Pappilankankaalta Poronkankaalle. Sillä lailla tämä tietysti auttoi meidän taloutta, että meillä on aika edullinen vesi. Kun liityttiin Kurikkaan, niin vedenhinta nousi. Toki se vähän laski kurikkalaisille.²⁸²

Taulukko 6.4. Poronkankaan Vesi Oy laskutettu ja pumpattu vesi 2002–2008.

	Laskutettu vesi	Pumpattu vesi
2002	104516	339747
2003	320042	541289
2004	422053	656066
2005	248797	467931
2006	268224	504800
2007	231574	480456
2008	173717	425215

282

Hiipakka M. 24.1.2012.

tanut. Ne on tehty hyvin. Muualla on muovia. Enimmäkseen työt on olleet liitinhommia. Jotta harvoin on painaumia. Peti tehty putkelle ja jos on ryppy rakkaudessa, niin siitä kohtaan alkaa ongelma. Vesistöjen alituksia on Kivi- ja Levälammelta lähtevän kanavan alitte.

Valtion työsuojelutarkastaja sano kerran, että tuolle äijälle pitää saada puhelin kun se on yksin työmaalla. Ensimmäinen puhelin oli kannettava nelipuolikas.

(Lähde: Rätti M. 21.12.2011)

Taulukko 6.5. Pappilankankaan ja Säläsjärven hukka- ja laskutetut vesimäärät 1996–2008 sekä vedenottamalla käytetty lipeämäärä.

	Pappilan kan.	Lipeä kg	Lipeä g/m ³	Säläsjärvi	Lipeä kg	Lipeä g/m ³	Hukka- vesi	Yhteensä m ³
1996	138349	3100	22,41	103934	2100	20,21	13,20 %	242283
	Laskutettu vesimäärä						31961	210322
1997	141608	3100	21,89	102365	2000	19,54	23,03	243973
	Laskutettu vesimäärä						56183	187790
1998	107682	2550	23,68	133877	3000	22,41	18,8	241559
	Laskutettu vesimäärä						45425	196134
1999	98079	2450	24,98	148793	3400	22,85	20,8	246872
	Laskutettu vesimäärä						51336	195536
2000	74642	2000	26,79	149742	1100	21,56	9,9	224384
	Laskutettu vesimäärä						22115	202251
2001	83137	1600	19,24	148504			17,0	231641
	Laskutettu vesimäärä						39464	192177
2002	15176	500	32,9	220055			14,5	235231
	Laskutettu vesimäärä						34070	201161
2003	9848	100	10,2	211399			4,3	221199
	Laskutettu vesimäärä						9565	211634
2004	16665			217348			19,5	234013
	Laskutettu vesimäärä						45571	188442
2005	16970			202164			13,5	219134
	Laskutettu vesimäärä						29602	189532
2006	7988			228588			11,4	236576
	Laskutettu vesimäärä						26952	209624
2007	3389			245493			15,7	248882
	Laskutettu vesimäärä						39093	209789
2008	11884			239614			20,0	251498
	Laskutettu vesimäärä						50235	201263

Elokuun tulva Jurvassa vuonna 2011. (Ilkka 4.8.2011, Ketola K., www.ilkka.fi.)

Myrsky sulki teitä ja saartoi taloja Jurvassa

Vaikka järjestelmät olisivat kuinka hyvin rakennettuja ja huollettuja, voivat luonnonvoimat silti yllättää. Näin kertoo Ilkka 4.8.2011 elokuun 2011 myrskystä ja sen seurauksista Jurvassa.

Jurvan Koskimäessä tuli rankka parin tunnin sadekuuro ja vettä oli teillä sekä puutarhoissa.

”Raju ukkosmyrsky ja pari tuntia kestänyt sadekuuro on aiheuttanut suurta vahinkoa Jurvassa

torstaina. Seitsemän-kahdeksan taloa on veden saartamana Koskimäen taajamassa ja kellarit ovat

täynnä vettä.” Myös Markunharjuntie jouduttiin sulkemaan liikenteeltä ja palokunta harkitsi Laurilantien sulkemista yön ajaksi, koska vesi söi tien pintaa pahasti. ”Jurvan palomiesten urakka alkoi jo viideltä iltapäivällä, jolloin Hiipan tehtaan lämpökeskus oli upoksissa vedestä. Kaapelit, televisiot ja puhelimet ovat myös mykkinä Jurvassa, koska

Jurvassa välimatkat ovat pitkiä, joten toimiva vesihuolto tarvitsee pumppaamoja. Jurvassa on kahdeksan jätevedenpumppaamoja. Vuosina 2009 - 2010 nämä pumppaamot varustettiin kaukovalvonnalla. Kuvassa jätevesipumppaamo Jurvan Koskimäessä. (Juuti 2011)

puhelinliikenteen solmukohtana toimiva rivitalon-kerrostalon pätkä on kokonaan veden alla.”²⁸³

”Veden saartamina olevat ihmiset suhtautuvat tilanteeseen positiivisesti, mutta karu todellisuus voi palokunnan mukaan iskeä, kun alue saadaan tyhjäksi vedestä. Taloudelliset menetykset ovat todennäköisesti huomattavat. Jurvan paloaseman miehet jatkavat veden siirtämistä paikasta toiseen aamuun asti. Koskimäen taajama sijaitsee noin kahden kilometrin päässä Jurvan kirkonkylästä.”²⁸⁴

Tulevaisuus

Tulevaisuuden haasteet Hiipakka kiteyttää näin:

Niitähän on suunnitelmia näillä seutukunnilla. Meilläkin oli Jurvan osalta ennen kuin liityttiin Kurikkaan, niin meillä oli yhteinen vesihuollon kehittämissuunnitelma Suupohjan kanssa. Siinä oli Kauhajokki, Teuva ja Karijoki. Suunnitelmassa meidän jätevedet ajateltiin puhdistettavaksi Kristiinankaupungilla. Se oli Airiksen tekemä suunnitelma 5–6 vuotta sitten. Nyt kun tuli kuntaliitos, niin päädyttiinkin siihen, että tuupataan jätevedet Kurikan putsarille. Teuvalla, Kristiinankaupungissa, Karijoella ja Närpiössä on suunnitelma, että ne tekee yhteistyötä Metsä-Botnian ja M-realin Kaskisen kanssa, että ne pumppaa sinne. Ja nythän on keskusteluja ollut näitten puhtaanveden toimittamisesta Vaasan seudulle asti.”²⁸⁵

283 Ilkka 4.8.2011. <http://www.ilkka.fi/uutiset/poliisiuutiset/myrsky-sulki-teita-ja-saartoi-taloja-jurvassa-1.1046074>.

284 Ibid.

285 Hiipakka M. 24.1.2012.

Kurikassa syntyi monia vesiosuuskuntia huolehtimaan haja-asutusalueen vesihuollosta. Myötämäen Vesi Oy, jonka pohjavedenottamo on kuvassa, on yksi niistä. Aluksi Myötämäki oli yhtymä-muotoinen. (Juuti 2012)

7. HAJA-ASUTUS- ALUEIDEN RATKAISUT

*Niemenkylän jätevesiosuuskunnan rakennustyömaa lokakuussa 2011.
(Rajala 2011)*

Kurikassa on kymmeniä kyliä: Hakuni, Juonenkylä, Kakkuri, Kamppi, Keskusta, Korvenkylä, Laulaja, Levi, Lohiluoma, Luomainkylä, Luopa, Lusankylä, Mieto, Myllykylä, Oppaanmäki, Panttila, Pitkämönkylä, Polvenkylä, Salonkylä, Syväojankylä, Säntti, Tuiskula, Varpahaiskylä ja Viitala sekä Jurvan kanssa tehdyn kuntaliitoksen myötä Harjunkylä, Jurva, Jyrynkylä, Järvenpää, Kentta, Kesti, Koskimäki, Metsäkylä, Niemenkylä, Närviijoki, Rannankylä, Sarvijoki, Tainuskylä, Tupenkylä. Yhteiskunnan eli tässä tapauksessa kunnan järjestämät vesihuoltopalvelut eivät ylety Suomessa jokaisen niemennotkoon ja saarelmaan, joten oma-aloitteisuutta tarvitaan. Kurikassa ja Jurvassa yhteistoiminnan muodoksi valikoitui useimmiten vesiosuuskunta tai vesiyhtiö.

Kurikan erikoispiirteenä on runsas vesiosuuskuntien määrä. Yhteistyö kaupungin vesihuollon ja osuuskuntien välillä on toiminut hyvin ja yhteistyö selkeytyi, kun Kurikassa tehtiin Jurvan liitoksen jälkeen selvät pelisäännöt miten vesiosuuskuntia liitetään kaupungin verkostoon. Kotiranta kertoo:

Nyt on jo Mietaan kylän suunnalta isoja osuuskuntia liitetty kaupungin verkkoon kuten Kakkuri, Ojaniemi ja Laulaja. Kurikassa kaupungin avustuksella viemäroidään ennätysmääräalueita. Kurikkalaista vesihuoltoa on kehitetty aivan hirveästi. Meillä on tehty selvät säännöt ja on saatu Jurvan vesihuolto kuntoon. Nyt rakennetaan viemäriosuuskuntia. Varmasti jatkossa Kurikalla on tämäntyypiseksi maaseutupitäjäksi viemäriverkostoa niin paljon, että uskallan väittää, ettei sitä Suomessa kovin monessa muussa tällaisessa pitäjässä ole.²⁸⁶

Kurikassa on Vesiliikelaitoksen lisäksi yli 40 vesiosuuskuntaa tai –yhtymää sekä kaksi vesiosakeyhtiötä. Näistä yli 20 osuuskuntaa sekä molemmat yhtiöt ovat kooltaan sellaisia, että ne luetaan vesihuoltolaitoksiksi. Varavesiyhteys Vesiliikelaitoksen talousvesiverkostoon on kymmenellä osuuskunnalla. Tulevaisuudessa varavesiyhteyksiä rakennetaan lisää. Ainakin sellaisilla toimijoilla, jotka luetaan vesihuoltolaitoksiksi pitää olla varavesijärjestelmä.²⁸⁷

Haja-asutusalueita koskevan jätevesiasetuksen myötä viemäriosuuskuntia on perustettu useita ja lisää perustetaan tulevaisuudessa. Ku-

286 Kotiranta J. 26.3.2012.

287 Kotiranta 2010.

Taulukko 7.1. Kurikan vesilaitokset (27.3.2012).

Nimi	
Kurikan vesiliikelaitos	kunnallinen liikelaitos
Anttilan Vesiosuuskunta, Postitie	Kurikka
Asemanmaan Vesiosuuskunta	Kurikka
Hietikon vesiosuuskunta	Jurva
Hirvelänkylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Hoiskanmäen Vesiosuuskunta, Tuiskula	Kurikka
Ikarin Vesiyhtymä	Kurikka
Kampin Vesiosuuskunta	Kurikka
Karjoomäen Vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Kaukolanpaikan Vesiosuuskunta, Luopa	Kurikka
Keskikylän Vesiyhtymä	Kurikka
Koivula - Krekolan Vesiyhtymä	Kurikka
Koivistonkylän Vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Korpiluhdan Vesiyhtymä, Mieto	Kurikka
Kurikankylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Lammassuovan Vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Lipastin Vesiosuuskunta	Kurikka
Lohiluoman Vesiosuuskunta	Kurikka
Luovan Vesiosuuskunta	Kurikka
Myllykylän Ylipään Vesiyhtymä, Myllysalu	Kurikka
Myötämäen Vesi Oy	Jurva
Mäkilähde Vesiosuuskunta (Vesiyhtymä)	Kurikka
Mäki-Vesi Vesiosuuskunta	Kurikka
Männikön Vesiosuuskunta	Kurikka
Niileskylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Nisulan Vesiosuuskunta	Kurikka
Närvijoen vesiosuuskunta	Jurva
Panfur tehdas (Panttilan Vesiyhtymä)	Kurikka
Perkiön Vesiyhtymä	Kurikka
Perkiön Vesiosuuskunta, Häjyluoma	Kurikka
Peräkorvenkylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Peränloukon vesiosuuskunta	Jurva
Pitkämön vedenottamo	Kurikka
Pitkämön Vesiosuuskunta	Kurikka
Polvenkylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Saarenmäen Vesiyhtymä, Saarenkylä	Kurikka
Rajan Vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Riskun Vesiosuuskunta, Luopa	Kurikka
Sahankylän Vesiyhtymä, Panttila	Kurikka
Salonkylän Vesiosuuskunta	Kurikka
Sarvijoen Vesihuolto Oy	Jurva
Vallinlähteen Vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Viitalan Vesiyhtymä	Kurikka

Taulukko 7.2. Kurikan viemärlaitokset (27.3.2012).

Nimi	
Kurikan vesiliikelaitos	kunnallinen liikelaitos
Kalinanmäen vesihuolto-osuuskunta, Mieto	Kurikka
Kitukujan viemäriosuuskunta, Mieto	Kurikka
Luovan Viemäri- ja vesiosuuskunta, Luopa*	Kurikka
Lounais-Kurikan jätevesiosuuskunta, Närvijoki	Jurva
Niemenkylän jätevesiosuuskunta, Niemenkylä*	Jurva
Piirrontien vesihuolto-osuuskunta, Mieto	Kurikka
Pitkämön Altaan Ympäristön Viemärintiosuuskunta, Mieto/Pitkämä/Kurikka*	Kurikka
Polven vesihuolto-osuuskunta, Polvenkylä	Kurikka
Sahankylän viemäri- ja vesiosuuskunta, Panttila	Kurikka
Tuiskulan vesihuolto-osuuskunta, Tuiskula*	Kurikka
Väliluomantien Vesihuolto-osuuskunta, Kurikka	Kurikka

*vahvistettu vesihuoltolain mukainen toiminta-alue

rikan kaupungin avustussääntö on edesauttanut viemäriosuuskuntien syntyä, koska sen taloudellinen vaikutus on huomattava. Tällä hetkellä valmiiksi rakennettuja osuuskuntia on kolme, joista kaksi on ottanut myös talousveden Vesiliikelaitoksen verkostosta. Näissä kolmessa osuuskunnassa on yhteensä n. 140 taloutta. Uusia osuuskuntia on rakentamisvaiheessa kolme, joissa talouksia n. 450 kpl. Suunnittelu- ja perustamisvaiheessa on lisäksi useita osuuskuntia, joiden yhteinen kiinteistöjen määrä on arviolta 300- 500 kpl.²⁸⁸

Kurikan kaupunki saa Toivo Markkolalta kiitosta osuuskuntien asioiden huomioimisesta:

*Osuuskuntia todella tuetaan mahtavasti. Taitaa olla aivan poikkeuksellinen systeemi, en ole tällaisesta tukisysteemistä kuullut missään muualla päin maailmaa. Mutta totta kai kun näitä osuuskuntia syntyy, niin ne liitetään jossain vaiheessa meidän asiakkaaksi niin vesi kuin viemäripuolella.*²⁸⁹

Jokaisella vesiosuuskunnalla on oma historia ja tarina, miten yhteistyöhön naapuritalojen kanssa on lähdetty. Kaikkia yhdistää kuitenkin

288 Kotiranta 2010.

289 Markkola T. 7.5.2012.

tarve veteen ja oivallus siitä, että yhdessä vesiasiat saadaan ratkaistua parhaalla mahdollisella tavalla. Samalla putkella kun voidaan tarjota vesilähde useammalle talolle ja ruokakunnalle.

Luovan vesiosuuskunta

Vesiosuuskunnan perustaminen on aina lähtenyt tarpeesta hyvälaatuiseen talousveteen. Oma kaivo on ollut kuiva tai sieltä saatu vesi huonolaatuista. Mauno Köykkä-Luopa (s.1933, Luovan vesiosuuskunnasta) kertoi, että vedestä oli Luovan kylässä pulaa 1960-luvulla:

Se oli sillä lailla, että oli vedestä pulaa. Meillä itsellä oli ruosteinen vesi. Olin mukana perustamassa Luovan vesiosuuskuntaa vuonna 1966. Meitä lähti viisi taloutta mukaan, tai seitsemän alun perin, mutta kun syväporari tuli paikalle, niin kaksi sanoi, ettei he lähde-

*kään, he peruuttaa. He liittyivät kuitenkin takaisin kun vettä rupesi tulemaan.*²⁹⁰

Heikki Hautala (s.1941, Luovan vesiosuuskunnasta) kertoi, että vesiosuuskuntaan oli liityttävä kun oma vesi loppui:

*Vesiasiat tuli vastaan kun osuuskuntaan piti liittyä, kun ei omat kaivot enää riittänyt. Päästiin mukaan Luovan vesiosuuskuntaan ja siinä ollaan edelleen. Oma vesi tuli lähteestä ja se ei enää riittänyt. 1982 liityin vesiosuuskuntaan. Siitä lähdin vesiosuuskunnan toimintaan mukaan. Olen ollut puheenjohtaja, remonttimies, mittarinlukija. Nyt meitä on vesiosuuskunnassa 80 taloutta.*²⁹¹

Köykkä-Luopa kertoo, että käytännössä ”ruvettiin vain tekemään Loukianvuoren juurelle kallioon reikää”

*Tolvanen oli tekijänä. 70 metriä piti ensimmäistä reikää porata että vettä alkoi tulla. Nythän niitä on kolme reikää Loukianvuoren alueella..*²⁹²

Muistin mukaan toinen kaivo tehtiin 70-luvun alussa. Sekään ei vielä riittänyt tarpeeseen, joten laitettiin kolmas kaivo. Hautala oli vesiosuuskunnassa jo silloin mukana: ”Kaivo tehtiin hyvin pian sen jälkeen kun liityin 1982. Vesi rupesi riittämään kolmesta reiästä.” Luovan meijerillä oli oma kaivo, joka ostettiin osuuskunnalle.²⁹³

Vesiosuuskunta rakensi myös betonisen vesisäiliön:

*Kaupungininsinööri Anttila teki meille säiliön, piirsi ja suunnitteli, teki lujuuslaskelmat. Säiliö tehtiin heti ylemmäs, saatiin paineella tulemaan jo määrättyihin paikkoihin. Vesi pumpataan suoraan säiliöön ja se ilmastuu siinä, kun se putuaa säiliöön. Ei siihen lisätä mitään. Ei ole näytteissä ollut mitään ongelmaa, hyväksi vedeksi sitä on aina sanottu. Peruskallio ei ole rautapitoista.*²⁹⁴

Köykkä-Luopa oli mukana raudoittamassa ja valamassa vesisäiliötä:

Se on 70 kuutiota. Tekeminen jäi muutamien tehtäväksi. Sitä jouduttiin myöhemmin laajentamaan, kylkeen toinen mokoma lisää. Ekana

290 Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

291 Hautala H.7.5.2012.

292 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

293 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

294 Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

*tehtiin vain 35 kuutioinen. Säiliötä ole millään tavalla huollettu. Eikä huolto olisi ollut aiemmin mahdollistakaan. Nyt vasta viime syksynä [2011] saatiin kaupungin putkeen varavesi. Nyt on mahdollisuus huoltaakin säiliö.*²⁹⁵

Vesiosuuskunta ei ottanut yhtään lainaa, vaan osakkaat hoitivat omat rahoitukset:

*Kaikki hoiti omat rahoituksensa. Myöhemmin kun tuli uusia niin he maksoivat vain liittymismaksun.*²⁹⁶

Hautala kertoo:

*Siinä oli aluksi vastahankaa joillakin, että vesi loppuu kun aina vaan otetaan lisää osakkaita.” Köykkä-Luopa jatkaa: ”Meillä asui aika paljon karjalaisia silloin Luovan kylässä ja niillä oli karjaa ja maataloutta, niin tuli sellainen sanonta että”Meillä on vespula”. Käytännössä vettä kuitenkin aina järjestyi.” Vuosien myötä maatalouksia on lopettanut ja vuonna 2012 ei osakkaana ole enää kuin yksi karjatilallinen*²⁹⁷

Vesimittarit on ollut osuuskunnalla käytössä koko ajan. Alkuun mittarit luettiin kaksi kertaa vuodessa, mutta myöhemmin on luettu vain kerran vuodessa. Vesi on ollut halpaa ja osuuskunnan rahat ovat riittäneet ylläpitoon. Veden hintaa on toki silloin tällöin jouduttu korottamaan. Vuonna 2012 perusmaksu oli 20 euroa vuodessa ja vesikuutio maksoi 50 senttiä.²⁹⁸

Hautalalla oli tapana, että hän mittarin lukemisen yhteydessä kirjoitti saman tien pankkisiirron.

*Reissua ei ole yleensä saanut kahdessa päivässä tehtyä kun on aina suustaan kiinni.” Hautala kertoo mittareista: ”Siinä on ollut vanhanmallisia mittareita vieläkin, siinä on monta viisaria ja niistä pitää lukea minkä numeron viisari on ohittanut. Se on hankala lukea ja kaikki ei sitä osaakaan. Nykyiset mittarit on Valmetia ja niissä on suora lukema. Vanhemmat on hyviä mittareita, pelaa vieläkin.*²⁹⁹

Suuri menoerä osuuskunnalle on vedestä tehtävät analyysit. Hautala kertoo:

295 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

296 Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

297 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

298 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

299 Hautala H.7.5.2012.

Terveystarkastaja käy kaupasta ottamassa näytteen joka vuosi. Meille tulee raportti. Aina on hyvältä näyttänyt, lasku on pahinta. Se on oikein paha lasku, joka tulee viiden vuoden välein, kun se on yli tuhanen euroa. Tulee analyyseistä, siinä on niitä monta kymmentä erilaisista ainetta analysoitu, miten vedestä voi niin montaa löytyäkään.³⁰⁰

Verkostossa on ollut vain vähän vuotoja. Vuodot ovat yleensä olleet putkien liitoskohdissa. Materiaalina putkissa on muovi:

Alkuperäinen on kuuden kilon putki, ei ollut enää neljän kilon putkea. Päälinja on kaksi ja puoli tuumaista, muut haarat on puoltatoista. Se on mustaa muovia, joka oli rullalla. Runkolinjakin oli rullalta, ei siellä salkoja ollut.³⁰¹

Vedenkäytössä on alettu viemäriin myötä säästäväiseksi: ”Kulutus on aika lailla tasaista tällä hetkellä. Nyt kun viemäriverkosto rakennettiin, niin ensimmäinen vuosi pudotti 2000 kuutiota vedenkulutusta. Mutta se on taas palannut takaisin pikku hiljaa. Jätevesimaksut maksetaan kuution mukaan.” Alueen viemäriosuuskunnalla on oma laskutusjärjestelmä. Vesiosuuskunta ilmoittaa heille asukkaiden vedenkulutuslukemat. Kaikki vesiosuuskunnassa olevat taloudet eivät ole liittyneet viemäriin. Kylällä on monta pientä vesiosuuskuntaa.³⁰²

Sarvijoen Vesihuolto Oy

Vesiasioita on pohjalaiseen tapaan hoidettu Kurikassa ja Jurvassa yhteisvoimin. Jaakko Kujala (14.6.1954) muistelee erästä alueella edelleen toimivaa vesialan toimijaa eli Sarvijoen Vesihuolto Oy:tä ja kertoo sen perustamista ja alkuajoista.

Valmistuin -77 merkonomiksi. Paikallinen hallintoväki oli niin aktiivinen, että mä oon tullut kutsuttuna hoitamaan Jurvan Osuuspankin, myöhemmin Suupohjan Osuuspankin Sarvijoen konttoria.

Sarvijoki on aina ollut 300–400 asukkaan kylä. Tällaisessa pienessä kyläyhteisössä ovat pankit olleet keskeisiä, Säästöpankit, Osuuspankit. Konttorinhoitajia haluttiin mukaan moniin luottamustehtäviin. Luottamustehtäviä kertyi, kun ein sanominen oli vaikeaa. Minäkin oon

300 Hautala H.7.5.2012.

301 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

302 Hautala H.7.5.2012; Köykkä-Luopa M. 7.5.2012.

Sarvijoen Vesihuolto Oy:n "konttori" hoitui kuvassa olevassa pankin talossa omantyyön ohella kökkänä. (Juuti 2012)

ollut aina tavoitettavissa, kun konttori on ollut viisipäiväisesti auki, niin on voinut käydä vesiasioista juttelemassa ja pankin numerosta on vastattu.

Vuonna 1985 pääsin vesiasioihin. Silloin isäni, joka oli konttorin edellinen hoitaja, jäi eläkkeelle. Kävi niin, että isä muutti tuonpuoleiseen, niin hallitus kutsui mun hoitamaan tehtävää ja myöhemmin valitsivat.

Kujalalla on lapsuuden muistoja vesiasioista:

Näen silmissäni hetken, kun oli osuuskauppa ja siinä oli makasiinit ja laiturit. Isoja kaivonrenkaita, jotka on nyt Rämäkässä lähteenä renkaina, niin pyöriteltiin meidän pikku-Valmetin kyytiin talvella. Silloin kun ei päässyt aurattua tietä kauemmas, niin ne vietiin Vuotoon ja Tölmälle ja siellä isännät odotti, oli hevosmiehet hevosien kanssa. Pudotettiin aina yksi rengas eturekehen ja isännät ajoi ne paikan päälle.

Kaikki oli kökkätyötä -60 luvulla.

Muistan, että siihen aikaan kun maksettiin, jos maksettiin, palkkaa siellä mukana olemisesta, niin se oli markan per tunti. Kyllä toiminta

on ollut aina niin kuin isänkin aikana samoin mun aikana, kun olen tavallaan kamreerina toiminut - eli virallisesti rahastonhoitajana ja kirjanpitäjänä - toiminta on ollut pitkälti kökköpohjaista. Rahastonhoitaja on tehnyt liittymissopimukset, ottanut vastaan muutosilmoitukset, laskuttanut. Simo Rätti oli kauan mittarinlukijana. Nykyään mittarit luetaan itse.

Kujala muistelee yhtiön syntyä:

Yhtiö lähti kylän isäntien mielessä liikkeelle, että perustetaan koko kylän kattava vesiyhtiö. Meillä oli kylän alueen kaivoissa laatuongelma, ruosteista vettä. Varsinkin koululla, jossa olisi vaadittu kunnon vettä. Jurvan kunnan puoleen käännyttiin, mutta sillä kertaa resurssit ei olisi riittänyt Hautakankaan ylittämiseen isolla vesijohtolinjalla. Löytyi lähde Rämäkästä, joka on sen verran ylempänä, että se tuo meille veden 2,5 bar:n paineella. Kyseessä oli paineellinen vesiesiintymä ja aivan huippuluokkaa. Kaikki arvot kuten karsinogeenitekijä, radon ja muutkin, mitä hyvinkin tarkasti seurataan, ovat alle mittaussarvojen. Ainut ongelma on vapaa hiilihappo, jota on pikkasen liikaa. pH pyörii ihan alarajalla ja joskus käy rajan alapuolella niin, että saadaan pieni huomautus, mutta se ei johda mihinkään toimenpiteisiin. Ei ole määrittänyt kalkkikivisyöttöä.

Siihen yhtiö perustuu, että löydettiin hyvä esiintymä. Kunta ja nykyinen Kurikan kaupunki on suurin osakkeenomistaja. Muistaakseni osakekanta on 1400 osaketta, siitä Kurikan kaupunki omistaa 240 osaketta. Verkosto tuli loppujen lopuksi suhteellisen edulliseksi rakentaa, kun tuohon koulun tontille rakennettiin. Nykyään se on yhtiön tontti. Tontille rakennettiin paineenkorotusasema, hiekkasuodatin ja alavesisäiliö.

Kujala kertoo, että yhtiön vesimaksut ovat olleet kohtuulliset:

Vaikka tässä on rautapitoinen vesi kylällä, niin tuossa puolentoista kilometrin päässä Rämäkässä on hyvä vesi. Rajoitetekijä on ollut se, että lähteen kapasiteetti on 60-luvulla tehtyjen mittausten mukaan 200 kuutiota vuorokaudessa. Yhtiö toimii mahdollisimman pienellä liikevaihdolla ja rahaliikenteellä. Esimerkiksi vesikuution hinta on 20 senttiä. Perusmaksu on 20 euroa vuosi ja sillä saa ensimmäiset 100 kuutiota vettä. Eläkeläispariskunnalla riittää hyvin. Karjatiloja on enää vähän, jotta kapasiteettia on vapautunut muille käyttäjille. Ennenhän karjatiloja oli enemmän. Nythän meillä ois mahdollisuus ottaa näitä asukkaita, kun on kapasiteettia.

Maanviljelijä Simo Rätti (s.17.3.1933) muistelee vesiyhtiön perustamista.

Vesiasiat, se oli vuonna -60, kun niitä on aljettu ajamaan. Sarvijoen Vesihuolto OY:n perustamiskokous oli koululla. Siinä oli vähän erimielisyyttä toisilla, että lähdetään konkurssiin kaikki. Yhtiö kuitenkin perustettiin. Kaikki eivät lähteneetkään heti mukaan vaan kyllä ne saatiin puhuttua ympäri jälkikäteen. Ensin tehtiin kaivot. Oltiin kökkähommalla, mutta ne hyvitetiin osuusmaksuissa. Lapiopelillä kaivettiin. Porukkaa oli parikymmentä miestä töissä kaivamassa.³⁰³

Rätti kertoo Sarvijoen Vesihuollon alkuajoista:

Suunnitelmat teki Päivike vesipiiriltä ja Maa ja Vesi Oy teki tutkimukset. Päivike myös valvoi, kun tehtiin pumppaamo.³⁰⁴

Veden mittaus aloitettiin, kun vesijohto oli valmis:

Ruvettiin vesimittaria laittamaan, kun saatiin vesijohto vedettyä. Kylä se vuoden verran tuli ilman mittaria.³⁰⁵

Yhteinen vesihuolto tuli tarpeeseen. Rätti kertoo:

Isä jo suunnitteli ojiakin, avolähteestä vesijohtoa, kun ei ollut kahvivetä tässä. Se puhui niitä naapureitakin mukaan, mutta se jäi. Vastustustakin oli, jotta toiset isännät puhuu, jotta siitä tulee konkurssi kun tuohon lähdette. Yhtiöpohja, se on osakeyhtiö, jotta kenenkään ei ole tarvinnut pelätä.³⁰⁶

Maanomistajilla oli sanottavansa vesihuollon rakentamisessa. Yhteisymmärrys kuitenkin löytyi neuvottelemalla:

Siinä oli pari isäntää, kun sitä vesijohtoa kaivettiin, että ne sanoivat, että ”ei tästä mennä”.

Kun kaivuunmiehet ja Kosken Onni keskusteli, niin ne sopi: ”jotta se korvataan jos vahinkoa aiheutuu”. Ei tarvinnut mutkaa tehdä.³⁰⁷

Alkuun suurimmat vedenkuluttajat oli karjatalouksia:

Kulutus oli noin 1100 kuutiota vuodessa. Sanotaan, että 500 kuutiosta 1200 kuutioon.³⁰⁸ Suurimpia kuluttajia on ollut koulu kun se oli toiminnassa. Muutama maatila. Mitään teollisuutta ei ole ikinä ollut.³⁰⁹

303-308 Rätti S. 24.1.2012

304 Kujala J. 24.1.2012.

Sarvijoen Vesihuolto Oy 2010

- osuuskunnan vesijohtoon liittyneitä asukkaita 295 (kaikki toiminta-alueen asukkaat)
- vesijohtoverkko muoviputkea, pituus 19 970 metriä
- vedenottamo: Lähdeträmäkkä
- myyty vesimäärä 1.8.2012-31.7.2011 yhteensä 24 133 kuutiometriä, josta
  - kotitaloudet 17 220 kuutiometriä,
  - maatalous 5 740 kuutiometriä,
  - muu laskutettu vesi 400 kuutiometriä ja laskuttamaton vesi 773 kuutiometriä.
- käyttömaksu vedestä 0,20 €/m³
- perusmaksu omakotitaloissa 20 €/vuosi
- liittymismaksu omakotitalolle 500 €
- käyttökustannukset 2 774 €

(Lähde: Kujala J. 10.1.2012)

Mittaria lukemassa

Mauri Rätti muistelee:

Kiertelin vesimittaria tarkistaan. Yks vanha paappa oli laittanut ylös lukuja ja kirjaimia ja mittarin numeron. Kun meidän mittarissa ei ole edes kirjaimia, niin mä heti arvasin, että nyt on jotakin outoa. Noh, mää menin sinne. Oikein kuuma päivä oli ja ne paapat istuskeli kei-nussa. Mä tunsin kummankin. Mä menin siihen ja sanoin, että "hei odottakaa hetki, mä haen röökit tuolta, niin valehdellaan oikein kun-nolla sitten." Ja mä tulin takaisin siihen, vedin röökiä ja sanoin niille, jotta "Oot kuule käyttänyt vettä, oot käyttänyt paljon". Ja kun mä tunsin ne miehet, niin se tuli nuotillansa se sadatus sieltä: "Ei saatana voi olla totta, se ei voi olla." Toinen paappa nauraa hihitti, että "Etkö sä kuullut äsken, mitä se sanoi, kun lähti tupakkia hakeen?" No ei mitään, se hermostuu niin kovaa. Heti lähti katteloon vesimittaria, että voiko olla noin paljon mennyt. Niin tää paappa tuli tikkahien kans. Mä kysyin, että "Mitä sä nuilla teet?" "No saatana, se vesimittari!" Se meni sähkötaululle.

(Lähde: Rätti M. 24.1.2012)

Vedenkulutus mitattiin mittareilla:

*Mittarit on ollut puolalaisia alun perin. Viisariluettavia. Meillä on ollut alun perin mittarit ja nythän me oomma niitä muuttanut, että ei varmasti ole yhtäkään niitä puolalaista mittaria enää. Ne on näitä varmasti hyvin samoja, mitä on täällä Kurikan kaupungillakin. Luettavia niin, että asiakas pystyy lukemaan itte sen mittarin.*³¹⁰

Mittarit luettiin kerran vuodessa:

*Meillä oli tämä laskutuskausi 1.8.–30.7. Simo Rätti on ollut lukumies alkuajoilta lähtien.*³¹¹

Mittarinlukijana monta vuosikymmentä toiminut Simo Rätti kertoo:

*Vesimittarien lukiessa talolta talolle mentiin, kerta vuoteen. Pieniä oli mittarit ja toisessa paikassa piti peilillä lukea. Mittari oli niin pienessä välissä, että ei sinne pää mahtunut. Ne on nyt yhtiön mittareita. Kun mittaria on hajonnut ja kuluttaja on ilmoittanut, että mittari ei toimi, niin Mauri on käynyt asentamassa uuden yhtiön mittarin.*³¹²

Putkiverkoston laitto:

Lähteeltä tuohon paineenkorotusasemalle tulee, se on yhdeksänkymppinen. Ja ne on ollut salkoja.

*KWH eli silloinen Höglund teki niin hyvän tarjouksen heti alun perin, jotta otettiin.*³¹³

Kujala kertoo:

*Täytyy sanoa tästä urakoitsijasta, Välkkilästä, että tietysti 6–10-vuotiaiden poikien mielenkiintoisin kohde oli siinä työmaalla, koska siinä oli suurin piirtein ite rakennetut vehkeet kaikki. Jossain vaiheessa kävelevä traktori. Joku yliopisto kehitti kävelevän harvesterin hiljain, niin Välkkilän Erkki ajoi aikoinansa 60-luvun alkupuolella Norin kylässä Saviprunniin koneen ja nosteli pyöriä näin hydraulisesti. Se oli edelläkävijä siihen aikaan. Sillä oli mitä ihmeellisimmät vehkeet täälläkin mukana.*³¹⁴

310 Kujala J. 24.1.2012.

311 Kujala J. 24.1.2012.

312 Rätti S. 24.1.2012

313 Rätti S. 24.1.2012

314 Kujala J. 24.1.2012.

Erkki Välskilä on jäänyt muidenkin mieleen:

Välskilän Erkki kehitti sellaisen traktorin päällä olevan pumpun.³¹⁵ Se oli kuorma-autosta lyhennetty. Se pyyhkäisi Norin kylästä tänne ja pumppu perässä. Kyllä alakas tyhjänä.³¹⁶

Mauri Rätti muistelee:

Mä olin pikkupoikana paikalla kun ne koepumppas. Isähän oli pump-puvahtina yötä päivää. Niillä oli vuoroja. Mulle lyötiin kotona kahvipussi, jotta ”vie isälle tuo. Mee sitä polokua pitkin. Et sä voi eksyä, siellä tulee Viitasaari vastahan. Sitten sä oot menny ohi.” Synkkä kuu-sikko, mitähän Mä oon ollut kymmenenvanha.³¹⁷

Sarvijoen Vesihuolto Oy:llä on ollut 50-vuotisen toimintansa aikana vain kolme eri puheenjohtajaa. Työt ovat periytyneet isältä pojalle.³¹⁸

Ristinmäen Hemmi oli puheenjohtajana kun rakennettiin pumppaamo. Järvelän Heikki oli seuraava puheenjohtaja ja Kosken Onni oli toimitusjohtaja.³¹⁹ Järvelä oli vain hetken. Ristimäki oli kauan. Samoin kuin Koski oli kauan toimitusjohtajana.³²⁰

Vuonna 1991 esillä ollut Metsäkeskus Tapion ojitussuunnitelma, joka olisi pilannut vedenottopaikan, saatiin torjuttua.³²¹ Osakkaita Sarvijo-en Vesihuolto OY:ssä oli alunperin 53. Tällä hetkellä osakkaita on 51, ts. 157 taloutta on liittynyt verkostoon. Vesijohtoverkostoa yhtiöllä on 19 kilometriä 937 metriä. Materiaalina on alusta asti ollut muovi.³²²

Yhtiön rahastonhoitajalla riittää töitä, Kujala kertoo:

Työnteko liittyy tiiviisti siihen, että meillä ei ole kalliita ATK-ohjelmia. Yhtiöllä ei ole muuta kuin yksi laskutusohjelma. Kirjanpidon Mä hoidan omalla järjestelmällä, joka on viiden yhtiön kirjanpitojärjestelmä, jonka mä itse pidän yllä. Koska mä tarvitsen sen omaan maatalouteeni ja metsätalouden kirjanpitoon. Tämä on urakatyötä, kökkää, klimppipalakkaa. Kaikki kuuluu samaan palkkaan, kirjanpito, tilin-

315 Kujala J. 24.1.2012.

316 Rätti M. 24.1.2012.

317 Rätti M. 24.1.2012.

318 Kujala J. 24.1.2012.

319 Rätti S. 24.1.2012

320 Rätti S. 24.1.2012.

321 Kujala J., Rätti M. & Rätti S. 24.1.2012.

322 Kujala J. 24.1.2012.

*päätös ja laskutus ja yhtiörekisteristä huolehtiminen. Työllistää aika paljon kun on laskutuksen aika, koska ei ole mitään hienoja ohjelmia. Meidän liikevaihto pyörii tuolla 4000–5000 eurossa per vuosi.*³²³

*Kyllä se on kökkää tämä taloudenhoitokin, se on 400 euroa per vuosi. Korvaus on nimellinen.*³²⁴

Jos putki oli poikki, niin kökällä laitettiin asiat kuntoon. Kujala ker-
too:

Meillä oli joulun alla koulun, eli pumppaamolta 50 metriä, vuotopaikka. Naureskelimme jälkeenpäin, kun seisoiimme melkein päällä ja katelimme yöllä sitä vuotopaikkaa. Isännät lähti kökällä kattelemaan. Elikkä ne tulevat hätiin, jotka joutaa. Ilmoitus tuli Ratille, jotta nyt ei tuu vettä. Simo kävi kattomassa, että alavesisäiliö on tyhjä, pumput lähtee käyntiin, sammuu. Hälytettiin hallituksen miehiä paikan päälle. Ne otti mukaansa kavereitaan ja naapurin isäntää. Määkin pääsin puoli viisi töistä, niin ottalamppu ottalle ja menoksi. Seuraavana aamuna joku ajoi ohi koulun kohdalta ja sanoi, että siellä on suihkulähde. Koulun päädyllä elikkä melkein seisoiimme illalla puoli kaksitoista

323 Kujala J. 24.1.2012.

324 Kujala J. 24.1.2012.

päällä. Mutta eihän pimeässä mitään nää. Se on aina perustunut siihen, jotta jos suurempi vuoto on ollut ja pumppujen kapasiteetit ei ole riittänyt, niin kylän voimin on lähdetty kättelemaan. Kukin on katellut ympäristöänsä. Ainut mikä maksoi, oli kaivinkonemies.³²⁵

Sarvijoen vesihuollolla on tulevaisuuden haasteena mm. mahdollinen kyläprojekti:

Laajentamistarvetta tulee, jos tämä kyläprojekti, joka tässä on ollut meneillään, toteutuu sillä lailla kuin on kuviteltu. Elikkä puukylähanke, mitä on tavallaan pilottikylän puitteissa viety. Mutta se mitä on nyt kaavailtu, että mihkä se puutaloalue tulisi. Se on suurimmaksi osaksi olemassa olevien vesijohtoverkoston ympärillä. Asuntoalueet, joita meillä on vielä muutamia tontteja tuossa vapaana, ne on alun perin kunnallisteknisten töiden yhteydessä. Nämä karjatilat kun on vähentynyt, niin kapasiteetti on lisääntynyt. Keskimääräinen kulutus on siinä 70–80 kuution paikkeilla per vuorokausi.³²⁶

Tietotaidon siirtäminen on mennyt isältä pojalle. Kujala kertoo:

Mauri Rätti on ollu Jurvan vesihuollolla 35 vuotta töissä. Meillä on ollut se hyvä puoli, että hän on ollut tässä mukana ja asuu täällä kylällä. Toinen hyvä puoli, että ei sen kummemmin Jurvan kunta kuin Kurikan kaupunkikaan ikinä pistänyt hanttiin, että ei hän saisi vapaa-aikaansa käyttää ja ammattitaitoa, mikä on kaupungin koulutuksella hankittu, meidän hyväksi. Näin se menee se tietotaidon hankkiminen. Kun rahastonhoitopuolta on hoitanut ihminen, joka on ollut kaupallisessa ammatissa, saanut kaupallisen koulutuksen. Meillä onkin Rätin kanssa sellainen sanonta, että ”Hoida sä se tekninen puoli, mä hoidan tän talouden.”³²⁷

Kun on tarvinnut investoida, niin rahat on löytyneet kohtuullisen kiuttomasti muistelee Kujala:

Kyllä rahat on löytynyt, jotta jos nyt ajattelee mitkä on ollut suurimpia investointeja. Ne on ollut asuntoalueiden vesijohtoverkoston vetäminen. Vaikka talous onkin pientä, niin kyllä ne on tällä tulorahoituksella löytynyt. Muistaisin, että yhtiöllä on ollut velkaa viimeksi vuonna -68.³²⁸

325 Kujala J. 24.1.2012.

326 Kujala J. 24.1.2012.

327 Kujala J. 24.1.2012.

328 Kujala J. 24.1.2012.

Osalla vesiosuuskunnilla oli käytössä vesimittarit, jotka asennettiin sopivaksi katsottuun paikkaan. Tämä alkuperäinen Valmetin mittari löytyy Ahti Haaviston talon kellarista ja sen lukeminen oli suhteellisen helppo toimenpide. (Juuti & Rajala 2012)

Joskus loma talkootyöstä on ollut mahdotonta. Kujala muistelee:

Lammenloukon linjalle tuli huviloita. Alun perin ollut neljä taloa mukana. Linja rakennettiin ja tehtiin liittymissopimuksia. Mä lähdin kesälomalle ja päätin, että otan kaikesta kesäloman ja teen koto maataloushommia. Ajoin auto pihaan, mä tunnistin sen Lammenloukon asukkaaksi, niin mä menin kartanon taa piiloon, ettei mun tarvi lomalla ruveta tekemään liittymissopimusta. Ne tuli lopuksi kaksi miestä, toinen tuli toiselta ja toinen toiselta puolen taloo. Se kertokoon siitä, että niistä hommista ole päässyt eroon sillä lailla.³²⁹

Myötämäen Vesi Oy

Ahti Haavisto (s.1930, Myötämäen Vedestä) kertoi, että hän aloitti vesialan työt vuonna 1948:

Olen ruvennut vesitöihin vuonna 1948 ja olen justiin hiljan lopettanut. Muistan kun oli alle 18-vuotiaitten piirimestaruuskilpailut. Sieltä kun tultiin kotia, niin menin vain kysymään vesihommia kun vesijohdotyömaa oli edennyt tähän kylään asti. Siinä vedettiin Myötämäen vesijohtoa, kaivettiin runkolinjaa, Tainnuskylästä oli tultu tähän. Heti pääsin töihin.

Ensimmäisenä työpäivänä vuonna 1948 kaivettiin niitä osuuksia. Puuputkia lyötiin juntalla kiinni. Kettingeillä lyötiin ja toinen ohjasi kepeistä. Kolmas katsoi, ettei lyö liian montaa kertaa, se saattoi pomppata irti. Keskimääräinen asennussyvyys oli noin metri kolmekymmentä senttiä. Se oli kovaa työtä ja paljon tarvittiin miehiä hommaan.³³⁰

Putkivääntäjät oli Munakasta. Putket olivat nelimetrisiä. Kairattiin koneella. Olivat aina mäntyä. Puut tulivat lähistöltä. Kyseltiin niiltä joilla oli metsää likellä. Ei traktorit silloin kömpinyt metsissä. Pääasia oli että puut oli oksattomia. Kasvupaikalla ei ollut väliä. Puita antoivat ja myivät yleensä sellaiset, jotka saivat itsekin vesijohdon.³³¹

Haavisto korjasi havaittuja vesivuotoja: Vuotoja oli. Niitä olen korjannut, välistä yksinkin. Vaasasin välissä kolosta vettä pois ja sitten taas kaivoin. Pistettiin kaksi vannetta puoliväliin asti, siinä sakarat ja ruuvin reiät ja toinen vastakkainen. Ne oli rautaa. Vanteita teetettiin sepillä, eihän ne kerjennyt aina ja vuotoon piti saada heti. Minun piti opetella kylmänraudan sepäksi.³³²

Vesitilanne kylällä oli haasteellinen:

Jos kaivo vesi olikin parempaa, niin se ei tahtonut piisata. Oli niitä ruosteisia kaivoja, kaikenlaista. Mutta ei sairauksista pahemmin puhuttu, että olisi kaivojen takia sairauksia tullut. Karjaa oli joka paikassa.³³³

330 Haavisto A. 11.6.2012.

331 Haavisto A. 11.6.2012.

332 Haavisto A. 11.6.2012.

333 Haavisto A. 11.6.2012.

Vedenottamo oli Tainnuskylässä, paikassa jossa ”vesi liikkui maaperässä”. Isäntä, joka antoi luvan tehdä kaivon, oli Peltua. Vesi tuli sieltä omalla paineella. Tainnuskylä sai veden jo 1948. Koskimäki sai samana kesänä. Haavisto kertoo:

Sieltä lähdettiin vetämään, kun kylälle tultiin, osuuskaupan ja sahan kautta pieneen putkeen. Sitten oiettiin siitä tänne Koskimäkeen suureen putkeen. Kun sinne päästettiin paineet, niin isot putket halkesi kuin nauriit. Piti vetää pientä putkea. Tainnuun karjakot pisti sulkuja kiinni että ne saivat vettä ja täällä odoteltiin.

Kun lähdettiin kaivamaan ja oltiin Tainnusmäessä, oli kuiva kesä, muistan kun olin Jyllinkoskella linjatöissä, niin näin niiden touhut siinä. Siihen hommattiin mestari johtamaan työtä. Siinä rupesi rahat loppumaan, eikä siitä tahtonut tulla mitään. Palkka juoksi mestarille, niin siinä yhtäkkiä rahakirstu näytti että nyt on pantava mestari pois. Riihimäen Martti, joka oli Sulo Tarkkasen kanssa alullepanija, rupesi mestariksi. Siinä oli kaikki veden osakkaat mestaria, puhalsivat yhteen hiileen. Ja kun oja tukittiin Koskimäessäkin, niin siellä oli kaikki mukutkin tukkimassa niitä.

Kun mentiin Niemenkylään ja tehtiin vesitorni, niin mentiin nevan ylikin puuputkilla. Siellä ei korkialla nevalle voitu lainkaan kaivaa lettopaikoissa mitään ojaa, piti leton päällä takoa putket yhteen ja raakasti miehiä, jotka polki ne sinne. Muistan kun niitä piti yhtenä kesänä ilmata, niin siellä letossa oli ilmaustappi päässyt irti ja vuosi vain vettä kaarella sieltä letosta. Siinä ei auttanut muu kuin että piti tehdä summassa metrin tappi ja yrittää osoittaa sinne. Sain sen lopuksi osumaan putken reikään leton sekaan.³³⁴

Yhtiöllä ei ollut varsinaisesti työntekijöitä. Puuhamiehinä olivat puheenjohtaja ja hallitus, jotka katsoi yhtiön toiminnan perään.³³⁵

Suurimmat asiakkaat olivat karjatilalliset:

Ne oli karjaimiset, mitä enemmän karjaa sitä suurempi asiakas. Sitten oli Hiipakka ja nämä teollisuuslaitokset kun niitä vähitellen tuli mukahan. Karjatilat on nyt mennyt vähiin, kun ei ole enää karjanhoitajia. Nyt suurimmat kuluttajat on Maxim ja Hiipakan kasvihuoneet. Heilläkin on vesimaksu kerran vuodessa.³³⁶

334 Haavisto A. 11.6.2012.

335 Haavisto A. 11.6.2012.

336 Haavisto A. 11.6.2012.

Kunnan kanssa ei lähdetty kimppaan:

Tämä yhtiö antoi vettä sairaalalle. Kunnanjohtaja Salo yrittiyhtiötä kuntaan ja monta kertaa. Ei onnistunut. Ensimmäinen kerta oli 1960-luvulla. Ei ollut oikein kunnan kanssa hyvät välit siinä asiassa. Ei haluttu liittyä kuntaan, haluttiin itse määrätä vesijohdosta. Yksityisyrittäjäys oli ykkössijalla. Kunta ei sinänsä tullut koskaan osakkaaksi mutta koululle vietiin vettä.³³⁷

Vesiyhtiö tarvitsi uusia vedenottamoita:

Kaksi pumppaamo on tehty. Kun Niemenkylään mentiin, niin eihän se vesi riittänytkään sieltä Tainuskylästä. Tehtiin koepumppaus, jossa vesipiiri oli mukana. Ja kun sieltä koepumpattiin vettä ja imettiin sitä enempi, niin se alkoi imemään puunmoskaa kun se on niin matala. Olisi tullut niin suuret puhdistuskustannukset että se hyljättiin tykkäänään, kun karkiakerros oli vain 30 senttiä.

Alettiin vesipiirin toimesta tutkimaan Kankaanpäättä, jossa nyt on pumppaamo. Uudet pumppaamot tehtiin silloin kun oli vielä puuputket, 1970-luvulla. Niitä alettiin muuttamaan ja uutta tehtiin jo muoviputkilla. Pyörnin ottamo tehtiin kun päästiin Niemenkylään. Eihän sinne tullut Tainuskylästä vettä vesitorniinkaan. En tiedä mitä vesipiiri siellä muutenkin tutki mutta sieltä löytyi paineellinen pohjavesi Pyörnistä. Sinne tehtiin pumppaamo ja kaivo, jolla alettiin täyttämään vesitornia.³³⁸

Muoviputkia laitettiin sitä mukaa kun piti korjata: Talojohdot tehtiin pitkälti niin että vain lykättiin puuputken sisälle muovia. Sillä lailla on korjattu paljon, siinä säästi. Kävi suhteellisen helposti. Kun niissä muoviputkissa oli metrimäärä, niin tiedettiin vähän missä kohtaa pökkää ja siitä auki sitten. Tilattiin putket osuuskaupan kautta, aina sen kylän myymälän kautta jonne tehtiin. Oli rullalla, mustaa muoviputkea.³³⁹

337 Haavisto A. 11.6.2012.

338 Haavisto A. 11.6.2012.

339 Haavisto A. 11.6.2012.

Kakkurin vesiosuuskunta

Kakkurin vesiosuuskunnan taustoista on monenlaista muistitietoa. Aivan tarkkaa perustamisvuotta ei tiedetä, mutta se on ollut vuonna 1957 yksi ensimmäisistä. Jo 1930-luvulla on ollut yhteistä vedenottoa osalle, mutta on tullut tarve laajemmalle yhteistyölle ja on valittu uusi vedenottopaikka ja vedetty uudet johdot Kakkurin lähteiltä.³⁴⁰

Juhani Mäenpää (s. 9.4.1934) ja Matti Korpela (s.7.1.1941) muistelevat 1900-luvun alun vesiasioita:

Riutankallion vieressä oli lähde, täällä ois ollut joku osuuskunta 20–30-luvulla. 20-luvulla Alajyrällä oli joku hevoskiertolaite, joka pumppasi jokivettä. Pappilalla oli. Kalinan lähteeltä meni vesi Tiili-tehtaalle.³⁴¹

Kakkurin vesiosuuskunnan käyttämä vesilähde oli hyvä ja antoisa. Mäenpää kuvailee käytettyä lähdettä:

Ei ole oikeastaan muuta kuin kaivon tila kaivettu. Pintaan nousoo vesi. Jonku verran on ruostetta liikaa.³⁴²

Korpela kertoo osuuskunnan vedenottamosta:

Vesi tuli lähteestä, se tuli putkella kaivoon, joka oli porrastettu. Sieltä vesi meni suodatinlaariin, joka oli 12 neliötä. Siellä oli hiekkaa, jonka läpi vesi meni pumppulaariin. Pumppulaarin alla oli vajaan 40 kuutiometrin säiliö.³⁴³

Suodatinhiekkä oli Nummikankaalta. Kesänaikana hiekan päältä piti kahden viikon välein putsata muodostunut sakka pois: ”rohmupumpulla vetää ne rojut pois siitä”. Vedessä oli magnaania. Talvisin suodatin puhdistettiin noin joka neljäs viikko ja hiekat vaihdettiin kerran vuodessa. Ottamalla oli Grundfosin pumppu, jossa teho riitti mainiosti. Taajuusmuuntaja oli käytössä vajaan 15 vuotta: ”Siellä oli pumppusia ja sähköpuolella taajuusmuuntajan kautta meni, että pysyi paine ta-

340 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

341 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

342 Mäenpää J. 24.1.2012.

343 Korpela M. 24.1.2012.

S O P I M U S

Osuuskunnan perustamisesta

Täten me allekirjoittaneet perustamme Kakkurin Vesiosuuskunta -nimisen osuuskunnan, liitymme sen jäseniksi ja valitsemme sille ensimmäisen hallituksen ja ensimmäiset tilintarkastajat sekä hyväksymme sille oheisena seuraavat säännöt.

Jouko Kumpulainen	Sarvaki	" — "	16	32.000.-
Matti Huhtanen	Autarit.	" — "	10	20.000.-
Sarve Perä	Kirjuri	" — "	10	20.000.-
Juho Lalo	Kirjuri	" — "	10	20.000.-
Urho Piirtä-Tamm.	Maanvilj.	" — "	47	94.000.-
Väinö Kurri	Autarit.	" — "	25	50.000.-
Tiippan Piirtä	Maanvilj.	" — "	10	20.000.-
E. D. Dutil	Rakennusmest.	" — "	10	20.000.-
KURIKAN KATK... KURIKAN KATK...	Tehdas	" — "	10	20.000.-
Matti Uusi-Kallunki	Maanvilj.	" — "	13	26.000.-
Väinö Ojanen	Autarit.	" — "	10	20.000.-
KURIKAN OSUUSKAUPPA KURIKAN OSUUSKAUPPA	Liike	" — "	15	30.000.-
KURIKAN OSUUSKAUPPA KURIKAN OSUUSKAUPPA	Kuivain, myyri	" — "	20	40.000.-
KURIKAN OSUUSKAUPPA KURIKAN OSUUSKAUPPA	Mestari	" — "	20	40.000.-
Hilja Hatva-Turkula	Maanvilj.	" — "	18	36.000.-
Sulo Latva-Kirkko	Autarit.	" — "	18	36.000.-
Matti Ojanen	Maanvilj.	" — "	10	20.000.-

Tämän perustamiskirjan todistamme oikeaksi.

Matti... .. 1... päivänä Syys... kuuta 1961

Matti... ..
Matti... ..

Matti... ..
Matti... ..

saalla”. Taajuusmuuntaja oli käytännössä pakko laittaa, kun paine ei enää riittänyt putkistossa. Korpela kertoo:

*Siinä oli kehän heitto paineessa. Se koetteli putkia, kun iso pumppu yhtäkkiä lykkäs putkiin kilon paineen lisää muutamassa kymmenessä sekunnissa.*³⁴⁴

Matti Korpela hoiti vedenottamoita 23 vuotta, yhdeksän kuukautta ja Mäenpää Kakkurin vesiosuuskunnan puheenjohtajana 1980-luvun alusta vesiosuuskunnan loppuun asti. Vesilaitos oli rakennettu osuuskunnan omana työnä.³⁴⁵

Alueen muutamassa talossa oli käytössä vesioinaat. Aluksi käytössä olivat puuputket. Myöhemmin puuputkien sisään on sujutettu muoviputket.³⁴⁶

Päälinjat 1960-luvun alussa tehtiin muoviputkesta. Ne jouduttiin uusimaan 1980-luvun puolenvälin jälkeen, kun TVH korjasi tietä ja vanha syöttöputki jäi pyörätien alle.³⁴⁷

Kakkurin vesiosuuskunnassa oli osakkaita 102. Suuria kuluttajia olivat sikalat ja broilerihallit. Mäenpää kertoo, että vettä meni lähteestä myös muille:

*Laulajan vesiosuuskunta, Ojaniemen vesiosuuskunta, ja entinen Mieron tiilitehtaat. Vettä meni jokehen aina ainakin yhtä paljon mitä pumputtiin.*³⁴⁸

Yksi ajatus osuuskuntien takana oli jokiveden laadun huonontuminen 1960-luvulla. Mäenpää ja Korpela muistavat, että ohi virranneen joen laatu oli huono. Joessa virtasivat mm. Kauhajoen likavedet.³⁴⁹

Kakkurin vesiosuuskunnassa on koettu myös vesi-ihme. Mäenpää ja Korpela kertovat:

Sitähän tuli sieltä vaikka kuinka paljon. Nehän ei meinannut saada tukittuakaan sitä millään. Kakkurin vesiosuuskunnan lähellä tehtiin

³⁴⁴ Korpela M. 24.1.2012.

³⁴⁵ Korpela M. 24.1.2012.

³⁴⁶ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

³⁴⁷ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

³⁴⁸ Mäenpää J. 24.1.2012.

³⁴⁹ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

*silta. Ne koeporauksia tekivät, niin maasta rupes tulemaan kans vettä vaikka kuinka paljon. Kyrönjoen yli tehtiin se silta. Ne siirsi Etelä-Suomesta sillan. Se oli Oriveden Rönniltä se silta.*³⁵⁰

Vesiosuuskunnan jäseneksi pääsi maksamalla osuusmaksun ja liittymiskulut. Vesiosuuskunta vastasi putkistosta kaksi metriä talon seinästä tai jos mittari oli kauempana kaivossa, niin mittariin asti. Vesimittarit asennettiin 1960-luvulla:

*Mittarit oli osaksi sellaisia, ettei niitä kaikki ymmärtänyt. Niissä oli useampia viisareita. Ne oli litrasta kuutiomääriin.*³⁵¹

Mittarinlukija oli yleensä tervetullut vieras. Toisinaan lukukierros kesti hyvinkin kauan, koska ”väliin piti isännän kanssa jutella kauan aikaa.” Kierros kesti käytännössä pari–kolme päivää. Jossain talossa vesimittari oli isännän viinakaapissa. Kerran kierroksella on törmätty omaan mittarinviritykseen:

*Kerran oli toinen lukija käynyt talossa ja lukenut oikein mittarin. Minä menin seuraavaksi lukemaan saman mittarin. Siitä oli lukema pienennetty. Sitä oli välillä väännetty toisaan päin. Minä pistin roimasti lukemaa.*³⁵²

Vesimaksut olivat pienet:

*Kuutiohinnalla myytiin. Se oli aika paljon halvempaa vesi kuin täällä kaupungin puolella. Yli puolta halvempaa, kun ei ollut perusmaksuja.*³⁵³

Veden laatu oli hyvä. Laaduntarkkailun hoiti kunnan terveystarkastaja. Vesiosuuskunnan loppuajanjakson näytteenottajat tulivat Ilmajoelta. Vesiosuuskunnan puuhamiehet vahvistavat, että laatu oli hyvää. He muistavat, että 1970-luvulla lintujen ulosteet olisivat aiheuttaneet hieman päänvaivaa, mutta se oli tilapäinen häiriö.³⁵⁴

Osuuskunnan kuluttajia informoitiin tiedetyistä vedenjakelukatkoksisista, mutta aina viesti ei saavuttanut kaikkia:

350 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

351 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

352 Korpela M. 24.1.2012.

353 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

354 Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

Allekirjoittaneiden Tassin tilan RN:o 17¹¹⁶, Kurikan kaup-
palan Miedon kylässä, omistajien ja Kakkurin Vesiosuuskunnan
kesken tehdään sopimus veden otto-oikeudesta mainitun tilan
Aron palstalla olevasta lähdealueesta seuraavasti:

1. Vesiosuuskunta on oikeutettu palstalle rakentamaan veden ot-
to ja johtolaitteita tarvittavan määrän ja saa tämän oikeuden
merkitä rasitteena talon maarekisteriin Aron palstalla olevaan
lähdealueeseen noin 0,5 ha:n alalle tai kiinnittää tilaan.
2. Tästä oikeudesta suorittaa osuuskunta Tassin tilan omista-
jille kaksituhatta (2.000:-) markkaa joka on maksettu ja kuita-
taan.
3. Arvo Rinta-Tassille ja hänen suvulleen jää veden käyttöoi-
keus osuuskunnan verkostosta puoleen ($\frac{1}{2}$) hintaan kulloinkin
voimassa olevasta kuutiohinnasta laskien. Tämä oikeus pysyy
Tassin tilalla niin kauan kun Arvo Rinta-Tassin suku tilaa hal-
litsee. Jos tila myydään vieraille lakkaa tämä oikeus.
Tämän lisäksi on Tassin tilalla vielä yksi ilmainen liitännä-
oikeus vesijohtoverkostoon ja veden käyttömaksu samoin kuin
edellä on mainittu nyt olevasta liitännästä. Tämä oikeus on,
samoin kuin edellä on mainittu, ainoastaan Arvo Rinta-Tassin
jälkeläisillä.
4. Tämä rasiteoikeus säilyy rasituksena mainitun Tassin tilan
Aron palstalla niin kauan kuin mainittu vesiosuuskunta toimii.
Kurikassa, joulukuun 28 p:nä 1967.

Arvo Rinta-Torni

Eni Rinta-Tassi

Esko Rinta-Tassi

Ritva Rinta-Torni

Raimo Rinta-Torni

Rinta-Tassi marja-luna

Tassin tilan RN:o 17¹¹⁶ omistajat.

Kakkurin Vesiosuuskunta:

Matti Järvenmäki

Teuvo Riihimäki
Piirto Järvenmäki

Todistavat:

Annari Anttila

Hilja Anttila

Lehdessä ilmoitettiin, koska on vesikatkoja. Mä vein entinen Sepen kauppaan lapun tulevasta vesikatkoksesta. Yksi oli kumminkin saunan pannut lämpiämään. Hän soitti mulle ja sadatti niin lujaa, että saatana kun hän pääsi saunanlauteille ja sai saippuotua ittensä joka paikasta, eikä tullutkaan vettä. Mä yritin vaan sanoa, jotta ”siitä kylä ilimootettiin.” Oliko se paitapiiska vielä silloin. Se radio. Sitä vielä siellä ilmoitettiin.³⁵⁵

Naisia ei ollut mukana vesiosuuskunnan hallituksessa ja väkeä oli muutenkin vähän läsnä esimerkiksi vuosikokouksissa. Korpela ja Mäenpää muistelevat:

Kerran kävi, että paikalle ei saatu kolmea hallituksen jäsentä. Pantiin lehteen seuraavan kerran, että keskustellaan kunnallistamisesta, niin kyllä oli väkeä.³⁵⁶

Kakkurin vesiosuuskunnan vesiputket liitettiin Kurikan kaupungin putkiin 11.1.2011 ja vesiosuuskunta liitettiin osaksi kaupungin vesilaitosta vuoden 2011 lopussa. Kaupunki ei ota vettä Kakkurin vesiosuuskunnan käyttämästä lähteestä. Kakkurin vesiosuuskunnan talous oli kunnossa:³⁵⁷

Meillä ei kahtena viimeisenä vuonna peritty vesimaksua ollenkaan. Syötiin pääomia. Loput varat lahjoitettiin Mietaan nuorisoseuralle.³⁵⁸

Sahankylän Vesi

Antti Hirvelä (s. 23.6.1949 Kurikka) kertoo vesiosuuskunnan tarpeesta 1960-luvun lopulla:³⁵⁹

Prunni oli aina tyhjä ja kun sai prunnin jossa oli vettä, niin sinne tuli ruosteinen vesi. Kaksi omaa kaivoa tehtiin ensin tuonne plassille, siihen liittyi kaksi muutakin naapurina. Sahankylällä alkoivat katsoa vettä.

Osuuskuntaa alettiin perustaa 60-luvun loppupuolella, 1967 tai -68. Siinä vaiheessa oli kolme osakasta. Alkoi kylällä olemaan kaikkien kaivo siinä mallissa että sieltä loppui aina vesi keskikesällä kun oli kuivin

³⁵⁵ Korpela M. 24.1.2012.

³⁵⁶ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

³⁵⁷ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

³⁵⁸ Mäenpää J. & Korpela M. 24.1.2012.

³⁵⁹ Hirvelä A. 7.5.2012.

aika. Parhaassa kaivossa oli 11 rengasta, oli kuusi ja puoli metriä syvä, ja silti vesi loppui.

Meillä oli itsellä kaivo pihassa, kahdessakin eri kohdassa. Samasta kaivosta yritettiin ottaa vesi itselle ja karjalle. Loppuaikana se oli niin ruosteista, että meni vain karjalle. Sähköpumppu oli.³⁶⁰

Vesiosuuskunta lähti kolmen talouden voimin liikkeelle:

Kolme taloa lähti katselemaan, 400 metrin päähän hiekkamonttuun tehtiin kaivo. Siellä oli hyvä vesi. Paikka haettiin lapioilla ja vittoilla. Siinä oli Järvenpään Toivo paikkaa katsomassa, sillä taipuu vitta. Hirvelän Antti kulki lapion kanssa, se oli jännä, vaikka otti sen kätehen kiinni, niin meni omakin käsi siinä. Ei se aivan huuhaata ole.

Paikka oli hyvä hetken aikaa. Vesi loppui sieltäkin kun alkoi tulla automaattisia pyykinpesukoneita, veden kulutus kylällä lisääntyi. Sama porukka lähti toiseen suuntaan. Mentiin puolen kilometrin päähän Luoman rantaan, siellä piisas vesi mutta se muuttui ruosteiseksi. Sieltä otettiin vajaa vuosi.³⁶¹

Jatkettiin Kylävuoren juureen. Siellä piisas vesi. Silloin liittyi neljä uutta taloa, että niitä oli seitsemän siinä vaiheessa. Oli vuosi 1976. Tehtiin kolme pientä kaivoa, ne oli puolitoista metriä ja meni aina yli, oli niin hyvä lähde.

Kiinnostusta yhteiseen vedenottamoon oli suurta:

Siinä alkoi porukka kysymään että saako liittyä. Siinä oli närpiöläinen firma joka teki porakaivoja Oppaanmäellä, käytiin siellä ja se kehui että he tulee, lupasi 20:en metriin satasen metri. Tuli niin kuin sovittiin ja neljässä metrissä sen kone yhtäkkiä holahti läpi ja äijä tuumasi ettei teillä vesi lopu ikänä. Eikä ole loppunut. Kuivina kesinäkin kun on mitattu, niin aina on ollut, 21 metriä teki reikää ja siellä on 14 ja puoli metriä ollut vettä kuivinakin aikoina.

Siihen aikaan koulukin liittyi osuuskuntaan, siellä oli kahdet vuokralaiset ja koululaiset. Nyt osuuskunnassa on 18 taloutta. Sillä periaatteella on päässyt mukaan että on maksanut sen verran kuin mitä se on maksanut joka ainoalle. Sillä maksettiin sähköä ja jos tuli jotakin remonttia. Vesi ei ole tähän asti maksanut mitään. Nyt on pakko ruvetta ottamaan kun ei ole enää liittyjiä. Ei ole vesimittaria kellään mutta

360 Hirvelä A. 7.5.2012.

361 Hirvelä A. 7.5.2012.

nyt on pakko laittaa viemärin takia. Viemäri on jo aika pitkällä, joten mittareita aletaan varmaan asentaa jo tänä vuonna.

Osuuskunnalla ei taida olla virallista nimeä kun ei ole ollut virallisia kokouksiakaan. Taitaa olla Sahankylän Vesi.³⁶²

Viemäripuolen asiat saatetaan alueella myös kuntoon:

Viemäripuolesta tulee oma osuuskuntansa. Se on vesi- ja viemäri-osuuskunta, siihen pistetään kaupungin vesijohto samaan kaivantoon. Saa liittyä kaupungin veteen jos haluaa ja jos sattuu jotain, niin on putki siellä varalla.³⁶³

Hirvelä summaa suurimmat muutokset vuosien varrella:

Koulusta on oppilaat poissa ja siellä on hevoset tilalla. Vedenkulutukseen en osaa sanoa onko yhtään vähentynyt, saattaa olla että on lisääntynytkin, hevonen voi juoda enemmän kuin pieni oppilas. Karjaa ei ole enää kellään, alussa oli neljä karjatilaa. Joku kissi vielä kylillä pyörii.³⁶⁴

Yhteisen kaivon vesi on aina tarkistettu:

Ei ole laskettu paljonko sieltä vettä kaikkiaan tulee. Tarkastettu se on aina, kuljetettu laboratorioissa Ilmajoella.³⁶⁵

Putkista Hirvelä kertoo:

Ei ole putkia mennyt vielä yhtäkään poikki vaikka alkavat jo olla aika vanhoja. Ainoa on että kaivolle on pitänyt laittaa uusi porakaivopumppu. Se on kulunut. Putket on muovia, rullaputkea. Ei ole ollut yhtäkään vuotoa. Valehtelen, yksi liitos kun on lähtenyt eri haaraan, niin se liitos on vuotanut, nyt aivan vuosi sitten.³⁶⁶

Työt ovat hoituneet talkoilla:

Yksi mies katsoo perään siinä hommassa, mutta sitten pidetään pieni talkoo, jos pitää jotain isompaa tehdä. Palkkatöissä ei ole ollut ketään. Kaivinkone on ainoa joka on ollut palkkatöissä ja putkimies aluksi.

362 Hirvelä A. 7.5.2012.

363 Hirvelä A. 7.5.2012.

364 Hirvelä A. 7.5.2012.

365 Hirvelä A. 7.5.2012.

366 Hirvelä A. 7.5.2012.

*On löytynyt hienosti tekijöitä. Nuoremmilla on muut kiireet, ei ole tul-
lut. Ei ole saanut edes tienlanaukseen. Yhden kerran olen pojan saanut
siihen, sen verran että olen opettanut.*³⁶⁷

Urakoitsijoiden käyttö ja yhteistyö kaupungin kanssa:

*Ei ole ketään luottourakoitsijaa. Pelto tehtiin salaajakoneella ja ko-
vemmat kohdat kaivinkoneella. Siinä on onneksi kylällä kone, jonka
saa aika äkkiä jos tarttee. Yhteistyö kaupungin kanssa on sujunut.
Kaupunki tuli meidän osakkaaksi silloin kun Levin kouluun otettiin
haara. Kyllä sinne toistakymmentä vuotta meni vesi tai menee vieläkin
mutta nyt se on yksityisellä.*

Asioista on sovittu riitelemättä naapureiden kanssa:

*Ei ole ollut eikä ole tarvinnut vielä riidelläkään. Sekin on aika harvi-
naista. Puhelin soi kyllä heti kun vesi lakkaa raanasta tulemasta. Pi-
tää sitten vain sanoa puhelimeen, että sinne ollaan jo menossa, muttei
ittekään vielä tiedetä minkä takia. Samat miehet yleensä käy prun-
nilla, ne tietää sen parahiten.*³⁶⁸

Osuuskunnalla on oma vesisäiliö:

*Siellä on painesäiliö. Se on niin kuin ilma, pitää kaksi kertaa vuodessa
lisätä ilmaa. Siinä on neljän kilon paine, ei ole tohdittu pistää suurem-
maksi että kestää putki. On vain 2000 litrainen metallisäiliö. Pump-*

367 Hirvelä A. 7.5.2012.

368 Hirvelä A. 7.5.2012.

*puaseman sisällä ettei pääse jäätymään. Pumppu on uusittu kerran ja pohjakatti on uusittu jo ennemmin. Ostettiin heti alkuun kaksi pumpua, että jos tulee katkos niin voi vaihtaa uuden tilalle.*³⁶⁹

Jätevedet:

*Viemäriosuuskunta on ollut jo hyvän aikaa. Helmikuun 20 päivän paikkeilla alettiin. Suurin piirtein samat miehet mukana kuin vesiosuuskunnassakin. Ympäristösihteeri on yhtenä, ei ole ollut vesiosuuskunnassa, niillä on eri kaivo, mutta olisiko kaivoilla sata metriä väliä.*³⁷⁰

*Päätettiin heti että tehdään oma osuuskunta viemäreille. Siinä on se likavesi, niin päätettiin että kun siihen tulee kaupungin puhdasvesilinja samaan ja siihen osa liittyy siellä toisessa haarassa. Tässä meidän haarassa ei ole tällä tietoa kuin kaksi jotka liittyy.*³⁷¹

*Siinä on kaksi eri porukkaa, siitä toisesta haarasta menee Ilmajoen puolellekin ainakin kolmeen taloon. Siinä toisessa on kanssa 16 eikä ole yhtäkään elukkataloa siinäkään. Alkaa olla jo harvinainen näky Kurikassa.*³⁷²

Uusia taloja:

*Omia kaivoja ei ole kuin kahdessa talossa kylällä. Oikeastaan kolmessa, mutta se kolmas talo on kylmillään. Niillä on vesi riittänyt, ovat hyvän aikaa pohtineet liittymistä. Nyt ne varmaan, jos vedet loppuu, liittyy kaupungin verkkoon kun se tulee viemäriin yhteydessä hanaan asti.*³⁷³

Tulevaisuuden haasteet:

Väestö loppuu sivukylistä pikku hiljaa kun se ikääntyy. Se siinä varmaan tulee olemaan edessä, ei sinne nuoria oikein ole tulossa. Tuossa meidän viemäriporukassa on 30 taloutta ja neljässä talossa on tällä hetkellä lapsia. Kaikki muut rupeaa olemaan tällaisia vanhoja niin kuin minäkin rupean olemaan. En sitten tiedä onko tulossa ketään. Aika näyttää, mutta jos ne johonkin lähtee niin pakkaavat jäämään sille tielle.

369 Hirvelä A. 7.5.2012.

370 Hirvelä A. 7.5.2012.

371 Hirvelä A. 7.5.2012.

372 Hirvelä A. 7.5.2012.

373 Hirvelä A. 7.5.2012.

Siinä oli aika monta yhtiötä saman vuoren ympärillä. Panttilassakin oli varmaan 600 työntekijää, nyt on hyvä jos on 60. Osa oli isojakin, niin kuin Turkis. En ole varma tuleeko sinne jo tänä päivänä kaupungin vesi. Niillä oli omat porukat. Karjatiiloilta pyrittiin ottamaan vähän enemmän että saatiin alkupääomaa. Kun jotain remonttia tuli, niin niille pistettiin pikkaisen suurempi maksu. Ensimmäisen kymmenen vuoden aikana joka vuosi yksi liittyi, niin ei kenellekään pantu mitään laskua. Se tuli maksamaan 2500 markkaa osakkaille silloin kun se tehtiin. Sillä on myyty sitten, se on vain muutettu euroiksi. Sillä maksaa metsäkylässä aika pitkään sähköjä jos ei remonttia vain tule.³⁷⁴

Vesiyhtymä Raja

Jorma Pihlajamäki (s. 28.5.1953 Kurikka) kertoo vesiyhtymä Rajan käynnistymisestä:

Lähinaapurit tulivat mukaan ja Ilmajoen puolelta myös, kun kuulivat että vesiyhtymää tehdään. Ottivat Koskelan Pertin urakoitsijaksi, hänellä oli salaojakone urakointia silloin. Putkiverkko tehtiin muoviputkilla. Siellä saattaa olla kakkoslaatuistakin putkea myöhemmin asennettu, kun Jouttilan puolelta yksi Wiikin ja Höglundin palveluksessa ollut kaveri toi aina peräkärryllä putkia.

Kun alettiin, niin ei ollut mitenkään helppoa saada siihen määrättyä porukkaa, että se olisi ollut kannattavaa. Siihen piti saada määrätty määrä lupautumaan ottamaan sen veden. Varmaan pankkilainalla rahoittivat alun. Siinä oli hyviä talousmiehiä, jotka osasivat olla nuukasti.³⁷⁵

Vesilähteestä Pihlajämäki kertoo:

Ei ole varsinaista lähdeettä vaan 20 metriä leveä, valkoista hiekkaa sööri tulee vuorelta päin. Kurikan lakkitehtaalte ja koko alempana olevalle kylälle tulee vesi samasta suonesta. Silloin kun vedenottoa tehtiin niin tuli vahinko - panivat kaivonrenkaat väärinpäin. Vesi tuli ihan pursuamalla ja heille tuli kauhea hätä.

374 Hirvelä A. 7.5.2012.

375 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

*Vettä ei käsitelty mitenkään. Ei ole montaa vuotta, kun siihen on ensimmäisen kerran on pistetty kalkkia. Vesi on kyllä ollut rautapitoista.*³⁷⁶

*Liittymien lukumäärä alkuun oli 20 kieppeillä. Sen muistan, että isäukko sanoi, että 200 markkaa keräsivät per talo kun aloittivat. Isä oli aika kauan puheenjohtajana, Marjamäen Veikko oli toinen alkuunpaneva voima. Nykyään Kankaanpään Jorma pitää huolen kaivosta ja on kurssittanut itseään. Vaatimuksia on yhteiskunta koko ajan asettanut lisää. Hän on puheenjohtaja ja tyttärensä sihteeri.*³⁷⁷

Työt tehtiin talkoilla muuten, mutta urakoitsija kaivoi verkostoa varten kaivannot. Räjätystöitä ei ole tarvinnut tehdä. Syksyn 2011 viemäriyömaa kiersi sekin eteen tulleen kivisen paikan. Pihlajamäki jatkaa:

*Alkuperäiset suunnitelmiä tuskin on piirretty paperille. Tänä päivänäkään ole vanhoja piirustuksia kuin vanhojen miesten mielikuvituksessa. Nyt uusittiin viemärinteon yhteydessä aika paljon vanhinta osaa. Viemäri on kunnan, mutta saatiin vetää uudet putket samaan ojaan. Meillä on lupa ottaa varavesi kaupungilta. Se vedetään kaivosta kaupungin runkolinjaan. Rahatilanteen vuoksi se voi vähän viivästyä. Uudistamiseen meni parikymmentä tuhatta, joten kassa meni aika tyhjäksi.*³⁷⁸

Osakkaissa on tapahtunut pientä muutosta kertoo Pihlajamäki:

*Sellainen takapakki tuli, että suurin kuluttaja lopetti sikojen tuotannon. Siinä oli sikala alusta asti, mutta sen kulutus ei aluksi ollut mitä se oli parhaina aikoina. Parhaimmillaan meni 400–500 kuutiota vuodessa.*³⁷⁹

Kaikilla kuluttajilla on ollut vesimittarit alusta lähtien. Hintaa on jouduttu nostamaan suhteessa paljon, mutta vesi olikin aluksi ”aivan ilmaista”. Veden hinta on nyt noin 60 senttiä kuutiometriltä ja liittymismaksu on tuhannen euroa:

*Vuosi takaperin pantiin perusmaksu, kun eläkeläisillähän ei vettä paljon mene, että kassaan kilahtaa vähän enemmän rahaa.*³⁸⁰

376 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

377 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

378 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

379 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

380 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

Vesiosuuskunta on laajentunut:

Liittymiä on nyt 47. Niitä on tullut lisää vuosien saatossa. Itse olen rakentanut 1980-luvun alussa. Viisi-kuusi aivan uutta taloa on tullut osakkaaksi. On myös niitä, joilla on ollut oma kaivo ja vettä, mutta vesi on loppunut ja ovat liittyneet mukaan. Runkolinjaa on varmaan kilometrin verran tehty lisää. Alussa sitä oli kilometri, puolitoista, nyt kolmisen kilometriä. Kaivolta kylään on melkein kilometri.³⁸¹

Liittymä menee kiinteistön mukana. Meidän on annettava vettä sillä alueella missä me ollaan. On annettava vesi vesiyhtymän rajan sisällä, jos joku rakentaa uuden talon. Toisinpäin ei ole pakkoa eli uuden talon ei ole pakko ottaa meiltä vettä.³⁸²

Veden tulon kanssa ei ole ollut ongelmia kuivinakaan kausina, on ollut huippuluokkaa. Viime syksynä 2011 tuli pieni takapakki kun siinä on kuusi-aitaa, sieltä tuli bakteeria veteen. Joutuivat myrkyttämään vettä, että se bakteeri lähti. Meinasivat että se olisi lintujen ulostusjätettä. Tuli pintavettä, kun viime syksy oli niin märkä.³⁸³

---

381 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

382 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

383 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

Vesi lähde on huollettu aina tarpeen mukaan:

Kun kaivonrenkaat oli väärinpäin että ympäristön hieta alkoi tulla kaivoon ja verkostoonkin ja pilasi sekoittajia. Otettiin sukeltaja sinne. Annettiin sankoja hänelle ja hän tyhjäsi pohjan täysin hiekasta. Ei siinä ole kuin neljä rengasta.³⁸⁴

Mittarien luenta hoidetaan kökkähinnalla:

Yksi kaveri käy pienellä kökkähinnalla, jättää suoraan pankkisiirron. Kerran vuodessa käy. Yhdellä naapurilla oli sikala, on ollut jo vuosikymmeniä tyhjillään. Mittari oli kaivossa sikalan vieressä. Mitta pistettiin arviolla, kun sinne ei oikein päässyt menemään.

Minulla oli viime vuonna mennyt 120 kuutiota, kun aikaisemmin oli lukema ollu 40 ja 60 kuution välillä. Ihmettelin että mikä on. Edellisyyksynä olin tehnyt uuden pannuhuoneen - tiesin että siellä on niin hyvin eristetty kattila ja putkia vähän, mutta pakkasten tullessa siellä oli putki jäätynyt. Vuotavaputki oli suihkunnut suoraan viemäriin.

Aikoinaan yksi naapuri oli Valmetilla töissä ja hänen kauttaan ostettiin Valmetin mittarit halvalla. Niitä on tarpeen mukaan vaihdettu LVI-liikkeen kautta on korjattu. Ei ole saneerattu niin että olisi kaikkia vaihdettu kerralla. Mittarinlukija on antanut kehotuksen että nyt pitää uusia mittari.³⁸⁵

Ihan ongelmitta ei vesiosuuskunnan toiminta ole pyörinyt:

Muutamia kavereita on ollut jotka ovat jättäneet maksamatta ja on jouduttu katkaisemaan vesi. Ei ole tarvinnut maksaa liittymismaksua uudestaan vaan toimenpidemaksu sen mukaan mitä siihen on mennyt aikaa ja putkiliikkeen kulut jos on liike joutunut käymään.³⁸⁶

Tulevaisuuden haasteista Pihlajamäki kertoo seuraavasti:

Putkistot pitää melkein uusia kymmenen vuoden aikavälillä. Varmaan seuraava on kaivolta kylälle ja sen jälkeen runkoputki Ilmajoen puolelle Jouppilankylälle. Tänä päivänä ei tahdo olla enää tekijöitä, jotka kökällä tekisivät. Kyllä soittelijoita riittää, jos vesi loppuu, mutta kun pitäisi saada yhteisiä asioita hoitamaan, niin niitä tahtoo olla vaikea saada.³⁸⁷

384 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

385 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

386 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

387 Pihlajamäki J. 7.5.2012.

8.

LOPPULUKU

**Kurikan vesihuollon kehitysvaiheet
pähkinänkuoressa**

Vesipulaa koettiin Kurikassa etenkin kuivina kesinä, mutta myös talvisin oli vaikeita aikoja. Kurikassa pappila ja vauraimmat talot hankivat vesijohdot jo 1900-luvun ensimmäisinä vuosina. Samoihin aikoihin myös paljon vettä kuluttaviin meijereihin johdettiin vesi vesijohtoja pitkin. Kunnalliskodille vesilaitos rakennettiin kunnan kustantamana. Se oli ensimmäinen kunnan rakennus, johon saatiin johtovesi. Vesi otettiin kunnalliskodin pihan kuilukaivosta noin 15-metrillä tuulipumpulla.

Ensiksi monet talonomistajat rakensivat omia pieniä vesilaitoksiaan ja 1920-luvun alussa muodostettiin useamman talon vesiyhtymä. Vesiyhtymä otti vettä Riuhdankallion vieressä sijainneesta lähteestä. Vesi virtasi mäntytuokeista kairattua verkkoa pitkin taloihin. Kuuluisin putkien valmistaja oli Juho Sillanpää, joka kairasi puuputkia useita vuosikymmeniä.

Samoihin aikoihin myös kunta rakennutti verkostoa sairaalaan ja omistamiinsa kiinteistöihin. Vuodesta 1929 lähtien kunta myi osuuskuntia tästä laitoksesta myös yksityisille vedentarvitsijoille. Vesi alkoi 1920–1930-lukujen vaihteessa käydä kirkolla vähiin, joten kunnantalon vahtimestari kuljetti vettä savikaivannosta ”suurella laarilla”.

Kurikan kylien vesihuolto perustui talojen omiin kaivoihin. Vesiosuuskuntia alkoi syntyä 1920-luvulla. Nisulan vesiosuuskunta perustettiin 1925, Hoiskan vesiosuuskunta seuraavana vuonna, Lipastin vesiosuuskunta 1927 ja Salonkylässä 1928. Miedon kylään 1920-luvulla perustettiin kaksi osuuskuntaa vettä toimittamaan. Nämä kuten monet muutkin maaseudun osuuskunnat johtivat vettä puuputkia pitkin. Kuitenkin vielä pitkään suurin osa taloja ja asuinrakennuksia oli ilman vesijohtoja.

Puuputkien käyttö oli halpaa ja ne olivat tiiviitäkin, mikäli putket saatiin asennetuksi tuoreena maahan ja jos ne pystyttiin pitämään jatkuvasti kosteina. Ongelmana olivat kuitenkin heikko paineenkesto ja vuodot. Puuputkilaitosten rakentaminen oli kovaa työtä ja vaati paljon työväkeä. Etenkin talkoilla töitä tehdessä yhteisen hyvän edestä oli asia todella tunnettava tärkeäksi ja yhteiseksi. Kökkähenkeä löytyikin Kurikasta hyvin.

Laajemman vesilaitoksen suunnittelutyö aloitettiin 1946 tutkimalla erilaisia vaihtoehtoja. Kurikan kunnanvaltuusto päätti yksimielisesti 12.4.1948 osallistua *"Kirkon ja sen lähiseutua varten suunnitteilla olevaan vesilaitokseen kunnalliskodin, Jyllin, Kankaan ja Kirkon kansakoulujen, kunnallistalon, lääkärintalon, rakennettavan paloaseman ja kulkutautisairaalan puolesta yhteensä kahdellasadallaviidelläkymmenellä (250) 10000 markan osuudella elikkä kaikkiaan 2500000 markalla."* Päätös edellytti, että vesilaitos tehdään O.Y. Vesirakentajan 2.3.1948 antaman suunnitelman mukaisesti. Päätettiin myös, että kunta maksaa kaikki suunnitelmasta tulleet kustannukset.

Kahden vuoden rakennustöiden jälkeen kuluttua vesilaitos oli valmiina 5.5.1951. Vesilaitoksen omisti Kurikan Vesiosuuskunta. Aikai-

semmistä suunnitelmista poiketen mäntytukkien käyttö oli hylätty ja verkostossa käytettiin rautaputkia. Lisäksi rakennettiin yksi vesitorni eli Museonmäen vesitorni. Vedenkäsittelyä ei toteutettu. Kaiken kaikkiaan urakka oli hyvin mittava hanke suhteutettuna kunnan kokoon ja voimavaroihin. Kurikassa oli vuonna 1951 yhteensä reilut 11400 asukasta. Vesilaitoksen arvioitiin riittävän noin 20–30 vuoden ajan eli noin 1970–80-lukujen taitteeseen asti. Vesi otettiin Jalasjoen ja Kauhajoen yhtymäkohdasta. Vesitornista vedenjakelu ulottui asemanseudulle ja kirkonkylän keskustaan.

Ihmiset olivat tyytyväisiä laitokseen, mutta kapasiteetti tuli vastaan. Vesi ei alkuvuosien jälkeen tahtonut riittää kuluttajien määrän kasvaessa. Kurikan vesiosuuskunnan laitos otti vetensä Kyrönjoesta aina vuoteen 1964 asti. Kurikan kylän Aron lähteet tutkittiin perusteellisesti vuonna 1964. Vesi oli hyvälaatuista ja koepumppauksissa saatiin lähteistä 700 litraa minuutissa. Vedessä oli hieman rautaa. Tutkimusten jälkeen rakennettiin lähteille kolme putkikaivoa, joiden syvyys oli 12,5 – 14 metriä. Vesilaitoksen rakennukset valmistuivat samaan paikkaan samana vuonna. Samalla valmistui myös 100 kuutiometrin puhdasvesiallas. Tuolloin valmistuneen laitoksen suunnitteluajankohdiin toivottiin sen tyydyttävän Kurikan vedentarpeen ainakin 25 vuotta.

Vuoden 1966 keskikulutus vuorokaudessa oli 500 kuutiometriä. Huippukulutus oli 900 ja pienin kulutus vuorokaudessa 250 kuutiometriä. Jäsenmäärä osuuskunnassa oli jo kiivennyt yli kolmensadan ja talouksia oli mukana noin 350. Vuoden aikana jäsenmäärä kasvoi 32 uudella jäsenellä. Verkoston pituus oli hieman yli 40 kilometriä. Jo vuonna 1967 jouduttiin kuitenkin toteamaan, että vesi ei enää kauaa riittäisi.

Kesäisin huippukulutus 900 kuutiometriä vuorokaudessa ylitti vedenkäsittelylaitoksen maksimitehon. Siksi katsottiin, että puhdasvesiallasta oli välttämättä laajennettava. Pumppujen teho oli riittävä ja myös vesitornin kapasiteetti riitti. Uusi puhdasvesiallas suunniteltiin maanalaiseksi. Seitsemänsadan kuutiometrin altaan suunnitteli kauppalainsinööri Erkki Anttila. Uuden altaan rakentamiseen ryhdyttiin kevättalvella 1967. Tuolloin suunniteltiin, että mikäli vedenkäsittelylaitoksen kapasiteetti ei tulevaisuudessa riittäisi, rakennettaisiin uusi laitos maanalaisen puhdasvesialtaan päälle. Näihin aikoihin alkoi kuitenkin näyttää, ettei Kurikan Vesiosuuskunta kykenisi enää jatkossa huolehtimaan jatkuvasti lisääntyvästä vedentarpeesta.

Vesiosuuskunta esitti 1.9.1966 Kurikan kauppalanhallitukselle, että vesiosuuskunta kunnallistettaisiin. Monien vaiheiden jälkeen luovutussopimus tehtiin 29.10.1968. Arolähde siirtyi kunnan omistukseen loppuvuodesta 1968. Lopulta viralliseksi vallanvaihtumishetkeksi eli Kurikan Vesiosuuskunnan kauden päätöspisteeksi ja kunnallisen vesi- huollon alkupäiväksi tuli 1.1.1969. Vuonna 1970 laadittiin kauppalan vesilaitokselle ensimmäinen johtosääntö.

Kulutukseen perustuvat vesimaksut ovat keskeinen tulonlähde vesilaitoksille. Kurikassa vesimaksujen uudelleenjärjestelyä ja kantoa pohdiskeltiin kunnallistamisen yhteydessä. Marraskuussa 1969 päätettiin vesilaskutus järjestää uudelleen. Vesilaitoksen hoitaja, kauppalankamreeri ja kauppalaninsinööri ehdottivat kauppalanhallitukselle, että laskutus tapahtuisi tammi-, huhti-, heinä- ja lokakuussa. Aikaisempaan käytäntöön esitettiin muutosta siten, että pienkuluttajilta ei perittäisi tammi- ja heinäkuun kannoissa kulutusmaksua, joka oli siihen asti peritty arvion perusteella. Ehdotuksen mukaan kaikki maksut perustuisivat jatkossa vesimittareiden lukemiin. Kauppalanhallitus päätti yksimielisesti, että jatkossa vesimittarit luetaan kerran vuodessa ja laskutus tapahtuu neljästi vuodessa.

Kun puhdasvesiasiat oli saatu järjestykseen, tuli jätevesien vuoro. Ennen jätevedenpuhdistamon valmistumista jätevedet johdettiin joko sakokaivoihin tai maaperään. Suomen taajamien viemäröimättömillä alueilla jätevedet on kerätty sakokaivoihin jo ennen sotia. Myöhemmin ne on vaadittu rakennettavaksi umpikaivoina. Haja-asutusalueilla

harrastettiin epävirallisesti jätevesien maaperään imeytystä jo 1940- ja 1950-luvuilla. Suunniteltua jätevesien maaperään imeytystä ryhdyttiin kokeilemaan 1980-luvun puolivälissä, aluksi muutaman kymmenen asukkaan jätevesillä. Maahanimeytystä käytettiin tuolloin muun muassa Dragsfjärdissä, Kirkkonummella, Kiskossa, Kurikassa, Pälkäneellä ja Taipalsaarella. Imeytyskenttänä voidaan käyttää luonnollista maaperää tai hiekasta ja sorasta rakennettua erillistä suodatinyksikköä. Imeytystä parannetaan istuttamalla imeytysalueelle runsaasti vettä haihduttavia kasveja, jotka sitovat myös ravinteita. Jätevesien maaperäkäsittely on maassamme ollut kuitenkin vähäistä, mikä johtuu ainakin osaksi vesilain ehdottomasta pohjaveden pilaamiskiellosta. Kurikan kauppalassa ensimmäinen ohjesääntö jätevesimaksusta valmistui jo vuonna 1973. Jätevesimaksulaki näet tuli voimaan vuoden 1974 alusta. Kurikkaan suunniteltiin 1970-luvun alussa kahta jätevedenpuhdistamoja.

Tammikuussa 1974 Kurikan Kauppalanhallitus päätti rakentaa yhden jätevedenpuhdistamon eikä kahta kuten oli aiemmin suunniteltu. Jätevedenpuhdistamo päätettiin rakentaa keskustan ja Panttilan taa-jaman välimaastoon. Puhdistamon suunnittelijaksi valittiin Suunnittelukeskus Oy. Suunnitelmien mukaan puhdistamo valmistuisi 1975 lopussa. Kustannusarvio oli 2-3,5 miljoonaa markkaa. Tyypiltään uusi laitos olisi jälkisaostuslaitos. Alun perin tämä jälkisaostus tuli Ruotsista, jossa se on pääosin ollut käytössä. Sen periaatteena on, että ensin on biologinen vaihe, jonka jälkeen on erikseen kemiallinen saostus. Pääosa Suomen jätevedenpuhdistamoista perustuu kuitenkin rinnakkaissaostukseen, jossa biologinen vaihe (ilmastus) ja kemiallinen saostus tapahtuvat samassa tilassa. Puhdistamourakka tilattiin Ilmajoelta Vesi-Seppo KY:ltä joulukuussa 1974.

Jätevedenpuhdistamot valmistuivat vuonna 1975 sekä Kurikkaan että Jurvaan. Kurikan väkiluku oli 1975 lopussa 11210 ja viemärlaitokseen oli vuoden lopussa liittynyt jo 4250 asukasta. Viemäriverkostoa oli noin 32 kilometriä. Jurvan väkiluku oli 1975 lopussa 5466 ja viemärlaitokseen oli vuoden lopussa liittynyt 1095 asukasta. Viemäriverkostoa oli noin 15,5 kilometriä.

Kurikan kauppalanhallitus päätti 22.1.1974 antaa uuden ylävesisäiliön rakentamisen kokonaisvastuu-urakkana, ts. rakentajan omien suunnitelmien mukaan, Insinööritoimisto Vesi Sepolle. Rakennustyöt alkoi-

Tekninen osasto Linjatiellä tammikuussa 2013. (Rajala 2013)

vat helmikuussa 1974 ja säiliön oli määrä valmistua jo toukokuussa. Uuden säiliön paikka oli korkeussuhteiden puolesta erittäin hyvä, joten säiliöstä ei tarvinnut tehdä tavanmukaista tornirakennelmaa. Riitti, kun rakennettiin 1200 kuutiometrin säiliö kallion päälle betonista lämpöeristein. Säiliön tilavuus, 1200 kuutiometriä, vastasi kauppalan yhden vuorokauden vedenkulutusta. Vanha säiliö oli vain 150 kuutiota ja se oli niin alhaalla, ettei vedenpaine tahtonut riittää vaan alavesisäiliöstä oli jatkuvasti tarvinnut pumpata vettä verkostoon.

Tammikuussa 1974 oli myös selvää, että uusi vedenottamo tulisi ajankohtaiseksi rakentaa lähiaikoina. Uusi vedenottamo oli suunniteltu noin kahden kilometrin päähän keskustasta Lehtisen lähteelle, joka olisi uuden vesisäiliön ja keskustan kanssa samalla linjalla.

Kurikan jätevedenpuhdistamon harjannostajaisia vietettiin perjantaina 9.5.1975. Kyseessä oli kauppalan suurin investointi kuluneena vuonna yhdessä runkoviemäriverkoston kanssa. Ennen puhdistamon rakentamista talojen jätevedet menivät saostuskaivojen kautta viemäreihin ja viemäreitä pitkin jokeen. Puhdistamon rakentamisen jälkeen

saostuskaivot tuli poistaa käytöstä ja kaiken puhdistamisen tapahtua puhdistamalla. Sadevesiä tuli aluksi yllättävän paljon puhdistamolle. Kurikan jätevedenpuhdistamo saneerattiin 1999–2000. Kurikan kaupungin jätevedenpuhdistamo on 2000-luvun alussa biologis-kemiallinen jälkisaostuslaitos, jolle johdetaan noin 6000 asukkaan jätevedet.

Jurvan taajaman jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa määrätään, että jätevesien johtaminen Kurikan kaupungin keskuspuhdistamolle on aloitettava 31.12.2013 mennessä. Muutoin Jurvan puhdistamon tiukennetut lupamääräykset astuvat voimaan heinäkuun 2011 alusta alkaen. Siirtoviemäri tähän tarkoitukseen rakennetaan annetun aikarajan puitteissa. Vuonna 2010 Kurikan viemäriverkoston pituus oli noin 130 km ja viemäriverkostossa oli jätevedenpumppaamoja 19 kappaletta. Kurikan kaupungin viemäriverkosto laajenee lähivuosina hyvin voimakkaasti kaupungin haja-asutusalueelle. Paikalliset osuuskunnat rakennuttavat viemäriverkoston kaupungin osittaisella tuella. Jos kaikki tiedossa olevat hankkeet toteutuvat, yleiseen viemäriin voidaan liittää Kurikan ja Jurvan haja-asutusalueilta noin 800 uutta taloutta. Viemäriverkon kokonaispituuden arvioidaan kasvavan noin 150 kilometriä.

Vuoden 2005 alusta alkaen vesilaitos toimi kunnallisena liikelaitoksena. Suuri muutos oli Kurikan ja Jurvan kuntaliitos 2009. Ensimmäisten kolmen yhteisen toimintavuoden aikana vesihuollon kokonaisinvestoinnit olivat peräti 2,6 miljoonaa euroa, josta 1,1 miljoonaa on investoitu Jurvaan. Jurvassa on laitokset sähköistetty, automatisoitu, sekä korjattu paineenkorotusasemat. Vuoden 2013 alusta liikelaitos muutettiin Kurikan Vesihuolto Oy:ksi.

Tulevaisuus

Kurikan Vesihuolto Oy huolehtii toiminta-alueellaan avoimesti ja läpinäkyvästi kaikista vesihuoltopalveluista, joita ovat hyvälaatuisen talousveden jakelu sekä jätevesien keräily, puhdistus ja palautus luontoon. Näiden palveluiden tuottamiseen sisältyy huomattava määrä osa- ja oheispalveluja. Kurikan Vesihuolto Oy tulee jatkossakin keskittymään näiden peruspalvelujen kehittämiseen ja hoitamiseen asiakkaidensa tarpeiden mukaisesti. Asiakkaille on tarkoitus tehdä kyselyjä säännöllisesti ja tiedotustoimintaa kehittää.

Kiristyvät jätevedenpuhdistuksen lupaehdot ovat Kurikassa, kuten muualla vastaavissa tapauksissa, tietyllä tavalla iso taloudellinen riski. Jos kokonaistypen poistovaatimusta tulevissa lupaehdoissa paljon kiristetään, aiheutuu siitä mittavia toimenpiteitä ja investointeja niin jätevedenpuhdistamolla kuin verkostoissa. Kokonaistypenpoiston onnistuminen jäteveden puhdistusprosessissa riippuu lämpötilasta. Koska Kurikassa on pitkät viemäriverkostot jätevesimäärään verrattuna ja paljon vuotovesiä, mutta ei teollisuutta, joka tuottaisi lämpimiä jätevesiä, niin kokonaistypen poisto on hyvin vaikeaa.

Kurikan vesiliikelaitos päätettiin vuonna 2012 yhtiöittää vuoden 2013 alusta. Toimintamuotona kunnallinen liikelaitos oli viimeisen kuntalain muutoksen johdosta ollutkin monelta osin lähellä osakeyhtiömuotoista toimintaa.

Osakeyhtiömallissa nähdään monia hyviä piirteitä. Toivo Markkola kiteyttää asian seuraavasti:

*Nimenomaan päätöksenteon selkeyttäminen ja päätöksenteon kontra käytännön toiminnan välinen aika pienenee eli se johtaa tehokkaampaan toimintaan. Vesiliikelaitoksena meille annetaan muodollinen päätäntäoikeus, mutta kuitenkin yksi ja toinen räpeltää meidän asioissa.*³⁸⁸

Talospuoli on myös ajateltu. Markkola jatkaa:

*Jos taloudellista puolta ajatellaan, niin kaupunki on panostanut rahaa, antanut vesiliikelaitokselle pesämunan, johonka meidän tarkoitus ja kunnianhimoinen tavoite on, että pystyttäisiin kaupungille vähän maksamaan jonkinlaista korkoa tälle sijoitetulle pääomalle.*³⁸⁹

Tulevaisuudenhaasteista toimitusjohtaja Juha Kotiranta toteaa seuraavasti:

Aivan ehdottomasti saneeraus puhdasvesipuolella on meidän suurin haaste. Kun myös se, että meillä on niin pitkältä verkostoja sivukylissä, että jos ne alkaa oikeasti autioitumaan ja väki lähtemään pois niin millä me pidämme veden niille juomakelpoisena ja miten pystymme vähenevän asiakasmäärän kanssa pitämään putkiston kunnossa niin että talous pysyy kunnossa.

388 Markkola T. 7.5.2012.

389 Markkola T. 7.5.2012.

LÄHTEET

Lyhenteet

- KH kaupungin hallitus
KK kunnalliskertomus
KKA Kurikan kaupungin arkisto
KL kunnallislautakunta
KKuA Kurikan kaupunki Kuva-arkisto
KV kaupungin valtuusto
ptk pöytäkirja
Ylt.ltk Yleistentöidenlautakunta

Arkistot

- Kurikan kaupunginarkisto.
Jurvan kaupunginarkisto.
Kurikan Vesiliikelaitoksen arkisto.
Palolain tarkistuskomitean mietintö.
Tarkempi arkistolähde mainittu ao. kohdassa.

Lisäksi:

- Maa ja Vesi Oy. 1967. Vesistöjen laatututkimus 24.-26.7.1967. Lapuanjoki- ja Kyrönjokilaakson vesihuollon yleissuunnitelma. Kartta.
Maa ja Vesi Oy. 1968. Kuntien jätevesimäärät vuosina 1966 ja 2000. Lapuanjoki- ja Kyrönjokilaakson vesihuollon yleissuunnitelma. Kartta.
Maataloushallitus. 1968. Lapuanjoki- ja Kyrönjokilaakson vesihuollon yleissuunnitelma.

Lehdet

Ilkka 2.11.1920.

Ilkka 18.10.1924.

Ilkka 31.8.1935.

Ilkka 9.4.1939.

Ilkka 8.2.1948.

Ilkka 29.2.1948.

Ilkka 9.3.1948.

Ilkka 4.9.1948.

Ilkka 29.3.1950.

Ilkka 6.5.1951.

Ilkka 19.11.1952.

Ilkka 4.1.1967.

Ilkka 4.8.2011.

Kurikka Lehti 1.12.1928.

Into Järvinen muistelee, alkuperäisartikkeli Seinäjoen Joulu-lehdessä 1997, 33-34.

Järvinen I. 1998. Kirkonseudun vesiasioita 1920-luvulla. Kurikan Joulu 1998, s. 42-43. Kurikka-Seura r.y.

Kurikan Vesiliikelaitoksen lehtileikkelekkokoelma sekä Jurvan kaupungin lehtileikkelekkokoelma 1967-1975.

Jurvan sanomalehtileikkeleet, JS 8.8.1990.

Jurvan sanomalehtileikkeleet, JS 22.8.1990.

Jurvan sanomalehtileikkeleet, Tejuka 14.8.1991.

Internet

Internet-lähteet mainittu ao. kohdassa.

Luettu 20.8.2012, ellei muuta mainittu.

Vesihallitus, vesihuoltolaitokset 31.12.1975, <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28163/Vesihallitus%20Tiedotus%20119.pdf?sequence=1>

Ympäristölupapäätös 12.10.2010, http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasisasuomenavi/Ymparistojavesitalousluvat/Ymparistoluvat/Documents/P%C3%A4%C3%A4t%C3%B6kset/Vuosi%202010/lssavi_paatos_101_2010_1_2010_10_12.pdf.

Haastattelut ja henkilökohtaiset tiedonannot

Haavisto A. 11.6.2012
Hautala H. 7.5.2012
Havuluoto P. 14.8.2012
Hiipakka M. 24.1.2012
Hirvelä A. 7.5.2012
Kankaanpää J. 21.12.2011
Kiskola J. 24.1.2012
Korpela M. 24.1.2012
Korpi V. 21.12.2011
Kotiranta J. 26.3.2012
Kujala J. 10.1.2012 & 24.1.2012
Kuusisto E. 21.12.2011
Köykkä-Luopa M. 7.5.2012
Markkola T. 7.5.2012
Mäenpää J. 24.1.2012
Mäki-Äijälä A. 21.12.2011
Mäkynen M. 21.12.2011
Ojajärvi J. 7.5.2012
Pihlajamäki J. 7.5.2012
Rätti M. 21.12.2011
Rätti S. 24.1.2012

Kirjallisuus

Apellgren H. 1901. Det underjordiska Åbo. Finsk Museum. Finska Fornminnesföreningen. Vsk. 18, no. 4. S. 49-65.

Hentilä H. 2010. Pohjavesialueen suojele- ja kunnostussuunnitelma. Haapalankangas–Lintuharju. Jurva, Kurikka. 22.12.2010. Raportti. Saatavilla: http://www.kurikka.fi/files/Tiedostot/haapalankangaslintuharju_suunnitelmaosa.pdf.

Huurre M. 1983. 9000 vuotta Suomen esihistoriaa. 3rd edition. Keuruu.

Jormanainen E. 2002. Kolhoosikaivolta euroaikaan. Kiteen vesiosuuskunta 1952-2002. Jyväskylä.

Juuti P. & Katko T. 2006. Vaasan Vedet - Vasa och dess Vatten. Vaasa.

Juuti P., Rajala R. & Katko T. 2003. Aqua Borgoensis – Lähteet kertovat. Porvoo.

Juuti P., Äikäs K. & Katko T. 2003. Luonnollisesti vettä. Kangasalan vesilaitos 1952-2002. Saarijärvi.

Juuti P. 1993. Suomen palotoimen historia. Helsinki.

Juuti P. 2001. Kaupunki ja vesi. Tampere.

Katko T. 1988. Maaseudun vesihuollon kehittyminen Suomessa: suuntaviivoja kehitysmaille? Taustaselvitys. TTKK, VYT. B 35. 53 s.

Katko T. 1996. Vettä! - Suomen vesihuollon kehitys kaupungeissa ja maaseudulla. Tampere.

Kotiranta J. 2010. Kurikan vesiliikelaitoksen strateginen liiketoiminta- ja investointisuunnitelma 2010–2020. Kehittämistyö.

Maamiehen käsikirja 1945. Otava.

Niiranen T.1981. Miten ennen asuttiin. Vanhat rakennukset. Keuruu.

Nuoreva V. 1980. Suomen palontorjunnan historia. Jyväskylä.

Paulaharju S. 1906. Asuinrakennuksista Uudella kirkolla Viipurin läänissä. SKS,Helsinki.

Paulaharju S. 1919. Kuva tuolta, toinen täältä kautta Suur-Suomen. Helsinki.

Paulaharju S. 1958. Kainuun mailta. Kansantietoutta Kajaanin kulmilta. 2nd edition. Porvoo.

Paulaharju S. 1995. Kymmenen virran maa. Oulu.

Rinta-Tassi O. 2003. Kurikan historia II. Kurikan kaupunki.

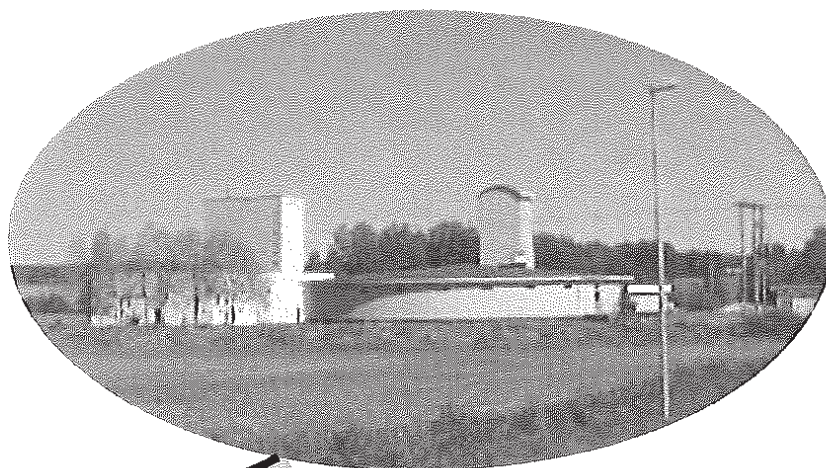
Salo U. 2004. Sastamalan historia 1. Esihistoria. Hämeenlinna.

Sinisalo H. (toim.) 1980. Perinnekuvasasto. Kimy-kustannus Oy. 798 s.

Vuorela T. 1975. Suomalainen kansankulttuuri. WSOY.

NO, NY "SE" MENÖÖ KIRKOLLE!!

Tiedote 03/2010. Pitkämön altaan ympäristöviemärointi osuuskunta.